

Quicksan wetgeving kindersekspoppen en kinderseksrobots

**Elvira Loibl
Suzan van der Aa
Monique Lundh
Roel Niemark
Cathy van Well**

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de afdeling Extern Wetenschappelijk Beleidsonderzoek van het Wetenschappelijke Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), op verzoek van het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

©2022 Universiteit Maastricht.

Auteursrechten voorbehouden.

Voorwoord

Volgens mediaberichtgeving treft de Nederlandse douane ongeveer tien zendingen met sekspoppen per jaar aan en ook politie en OM zijn bekend met dit fenomeen. Vermoedelijk zijn deze tien zendingen slechts het topje van de ijsberg. Terwijl sekspoppen die op volwassenen lijken al een tijdje bestaan, zijn kindersekspoppen een relatief recent fenomeen en er zijn steeds meer landen die deze poppen verbieden of een strafrechtelijk verbod overwegen.

In opdracht van de afdeling Extern Wetenschappelijk Beleidsonderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) heeft een onderzoeksteam verbonden aan de afdeling Strafrecht en Criminologie (Maastricht University) geprobeerd – mede met behulp van een rechtsvergelijking en een analyse van het huidige Nederlandse juridische kader – antwoord te geven op de vraag naar de wenselijkheid en mogelijkheid van een verbod op kindersekspoppen in Nederland.

Het onderzoek is uitgevoerd door Prof. dr. Suzan van der Aa, Mr. Monique Lundh, LL.M., Mr. Roel Niemark, Mr. Cathy van Wells en mijzelf. Bij het uitwerken van de interviews en het proeflezen van sommige hoofdstukken hebben Violette van Almelo, Esther Segers, Marlissa de Kok, Kendra van Schans en Glenn Fooij geholpen. Bedankt voor jullie snelle en competente ondersteuning.

Veel dank gaat ook uit naar de begeleidingscommissie, vanwege hun deskundige, open en opbouwende commentaar en hun bereidheid professionele netwerken te contacteren ten behoeve van het onderzoek.

De commissie bestond uit:

Prof. dr. Gert Vermeulen (voorzitter, Universiteit Gent)

Dr. Litska Strikwerda (Open Universiteit)

Mr. Eva Sleddering (Ministerie van Justitie en Veiligheid)

Dr. Julia Diehle (WODC)

Tenslotte willen wij graag alle geïnterviewde en (per mail) geconsulteerde Nederlandse en buitenlandse experts van harte danken voor hun tijd en bereidheid om mee te werken aan dit onderzoeksproject. Wij zijn jullie zeer erkentelijk voor jullie betrokkenheid.

Dr. Elvira Loibl

Maastricht, juli 2022

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	6
I. Inleiding.....	23
1. Probleemstelling en onderzoeksvragen	23
1.1. Vragen met betrekking tot de definitie van kindersekspop en kinderseksrobot.....	24
1.2. Vragen met betrekking tot het internationale en Europese ontwikkelingen	24
1.3. Vragen met betrekking tot andere landen	26
1.4. Vragen met betrekking tot een eventuele strafbaarstelling.....	26
2. Werkdefinitie kindersekspoppen en kinderseksrobots.....	26
3. Wetenschappelijke discussie omtrent de strafbaarstelling van kindersekspoppen	28
3. Onderzoeksmethoden	29
3.1. Deskresearch.....	29
3.2. Interviews met Nederlandse experts	29
3.3. Rechtsvergelijkende studie	31
II. Internationaal en Europees Recht	34
1. Inleiding	34
2. Internationaal en Europees rechtskader inzake kinderpornografie	34
3. Internationale handel en EU-recht.....	38
3.1. 1994 Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel	38
3.2. Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie	41
4. Tussenconclusie	43
III. Huidige ervaringen en wet- en regelgeving in Nederland.....	44
1. Inleiding	44
2. Strafrecht	44
2.1. Verspreiden van aanstotelijke afbeeldingen of voorwerpen (art. 240 Sr)	45
2.2. Verspreiden van porno aan minderjarigen (artikel 240a Sr).....	48
2.3. Verspreiden van kinderporno (art. 240b Sr)	50
2.4. Verschaffen gelegenheid, middelen of inlichtingen tot seksueel kindermisbruik (art. 240c Sr)	
.....	55
3. Privaatrecht.....	57
3.1. Inbreuk op het portretrecht (artikel 21 Auteurswet)	57
3.2. Onrechtmatige daad (artikel 6:162 BW)	59
3.3. Nietige rechtshandeling wegens strijd goede zeden (art. 3:40 BW)	60
3.4. Algemeen belangactie (art. 3:305a lid 6 BW).....	61
4. Douanewetgeving	63
5. Bestuursrecht.....	64
6. Internationaal recht.....	66
6.1. Verdrag tot beteugeling van de verspreiding van en de handel in ontuchtige uitgaven	66
6.2. Algemeen Postverdrag.....	68
6. Kindersekspoppen in de praktijk.....	69
7.1. Douanepraktijk.....	70

6.2. Praktijk politie en OM	74
6.3. Praktijk forensische en psychologische zorg	76
7. Tussenconclusie	77
IV. Kindersekspoppen in het buitenland.....	79
1. Inleiding	79
2. Overzicht wet- en regelgeving in het buitenland	79
2.1. Australië	80
2.2. Duitsland	82
2.3. Denemarken.....	85
2.4. Noorwegen.....	86
2.5. Verenigd Koninkrijk	88
2.6. Oostenrijk.....	91
3. Thematische rechtsvergelijking	93
3.1. Context, aard en reikwijdte van de strafbare feiten die van toepassing zijn op kindersekspoppen	93
3.2. Beschermde belangen	94
3.3. Voorgeschreven sancties	100
3.4. Definitie van een kindersekspop	101
3.5. Mens rea	105
3.6. Wettelijke excepties	107
3.7. Vervolging van de strafbare feiten	108
4. Tussenconclusie	113
V. Criteria voor strafbaarstelling toegepast op kindersekspoppen.....	115
1. Inleiding	115
2. Criteria voor strafbaarstelling	115
2.1. Inleiding	115
2.2. De drempelcriteria: schade, onrechtmatigheid en rechtsgoed	117
2.3. Rechtvaardiging: prospectieve proportionaliteit, ultima ratio en effectiviteit.....	133
2.4. Formulering van de strafbaarstelling: interne subsidiariteit, legaliteit en retrospectieve proportionaliteit.....	139
3. Diverse overige argumenten.....	148
3.1. Domino-effect qua strafwetgeving.....	148
3.2. Waterbed-effect qua strafbare gedraging	149
4. Tussenconclusie	150
VI. Conclusie	151
1. Definitie van een kindersekspop/kinderseksrobot	151
2. Internationale en Europese ontwikkelingen.....	152
3. Nederlandse wet- en regelgeving en de praktijk	153
4. Kindersekspoppen in het buitenland	156
5. Eventuele strafbaarstelling inzake kindersekspoppen	160
Bijlage I: Interviewprotocol kindersekspoppen - Nederland.....	166
Bijlage II: Interviewprotocol kindersekspoppen - buitenland	169

Samenvatting

1. Inleiding

Volgens mediaberichtgeving treft de Nederlandse douane ongeveer tien zendingen met sekspoppen per jaar aan en ook politie en OM zijn bekend met dit fenomeen.¹ Vermoedelijk zijn deze tien zendingen slechts het topje van de ijsberg. Aangezien het geen verboden goederen betreft, kunnen deze poppen niet in beslag worden genomen en kunnen personen die kindersekspoppen invoeren, doorvoeren, bezitten, etc. niet strafrechtelijk worden vervolgd. Het daaropvolgende krantenbericht 'Walgelijk, maar ook nuttig?; Justitie zint op maatregelen tegen kindersekspoppen',² leidde tot Kamervragen en de toezegging van voormalig minister van Justitie en Veiligheid Grapperhaus aan de Tweede Kamer om het onderwerp te gaan verkennen.³ De voormalig minister noemde het verschijnen van kindersekspoppen in Nederland 'een zorgelijke ontwikkeling', die vanwege het 'normaliseren' van een 'subcultuur van seksueel misbruik van kinderen (...) conflicteert met de verantwoordelijkheid om onze kinderen te beschermen' en kondigde een onderzoek aan naar de vraag 'of een verbod op kindersekspoppen wenselijk en mogelijk is'.⁴

2. Probleemstelling en onderzoeksvragen

Dit onderzoek beoogt antwoord te geven op de vraag naar de wenselijkheid en mogelijkheid van een verbod op kindersekspoppen. Gezien het feit dat inmiddels ook in Nederland kindersekspoppen worden aangetroffen en gezien de controverse omtrent de vraag of kindersekspoppen überhaupt verboden moeten worden, wordt het tijd het onderwerp nader te onderzoeken. Dit onderzoek heeft vijf centrale doelstellingen:

- 1) Creëren van een definitie van kindersekspoppen en kinderseksrobots.
- 2) Inventariseren van eventuele internationale en Europese ontwikkelingen die van belang zijn voor de vraag of kindersekspoppen strafbaar zouden moeten worden gesteld.
- 3) Onderzoeken welke mogelijkheden de Nederlandse wet reeds biedt om kindersekspoppen tegen te gaan.
- 4) Inzicht bieden in de wetgeving omtrent kindersekspoppen in andere landen en de achterliggende motivatie voor de wetgeving.
- 5) Structureren en analyseren van alle voor- en tegenargumenten inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen met behulp van de criteria voor strafbaarstelling.

De specifieke onderzoeksvragen zijn geclusterd aan de hand van deze vijf centrale doelstellingen (zie paragraaf 1.4.).

¹ E. Van den Berg & E. San Giorgi, 'Kinderseksrobots: de Nederlandse douane ziet ze regelmatig', NPO3, 26. juli 2019, <https://www.npo3.nl/brandpuntplus/kinderseksrobots-de-nederlandse-douane-ziet-ze-regelmatig-9c71eac0-6081-424a-a245-650547120c53>, (laatst bezocht op 24-06-2022).

² V. Bartels & K. Nederhof, 'Lokken kindersekspoppen pedofilie uit?', *Telegraaf*, 31. aug. 2020, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1562200158/lokken-kindersekspoppen-pedofilie-uit> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³ TK 2020/2021, nr. 553.

⁴ TK 2020/2021, 31015 nr. 223.

3. Onderzoeksmethoden

In deze studie zijn verschillende onderzoeksmethoden gehanteerd:

- 1) Deskresearch: Het onderwerp is eerst uitgebreid verkend met behulp van een *deskresearch*. Deze bestond onder andere uit bestudering van de academische literatuur, van parlementaire stukken, van commentaren en van relevante jurisprudentie inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen.
- 2) Interviews met Nederlandse experts: De onderzoeksvragen 3, 4 en 9 werden beantwoord met behulp van interviews met personen met expertise op het gebied van kindersekspoppen, kinderpornografie en materiële zedenwetgeving. Wij hebben in totaal 16 experts met behulp van semigestructureerde diepte-interviews geïnterviewd. Dit betreft zowel experts vanuit de douane, de politie, het OM, en advocatuur alsook academici en experts vanuit de psychologische en forensische zorg.
- 3) Rechtsvergelijkende studie: De onderzoeksvragen 1 en 6 t/m 9 werden met behulp van een rechtsvergelijking beantwoord. Wij hebben ervoor gekozen om zes landen nader te onderzoeken waarin kindersekspoppen op de een of ander manier verboden zijn: Duitsland, Noorwegen, Denemarken, het Verenigd Koninkrijk, Australië en Oostenrijk.

4. Resultaten

4.1. Definitie van een kindersekspop/kinderseksrobot

- 1) Wat is een kindersekspop of kinderseksrobot (oftewel wanneer kan een pop/robot geclassificeerd worden als een kindersekspop of kinderseksrobot)?
 - a. Hoe worden kindersekspoppen en -robots in de wetenschappelijke literatuur gedefinieerd?
 - b. Wat voor soort poppen worden door buitenlandse wetgevers als kindersekspop c.q. kinderseksrobot geclassificeerd?
 - c. Betreft het enkel realistische (anatomisch correcte) poppen of ook niet-realistische poppen?

Door een combinatie van verschillende definities uit wetenschappelijke publicaties kwamen we uit op de volgende werkdefinitie voor kindersekspoppen en -robots:

Een kindersekspop is een driedimensionaal voorwerp dat:

- *(delen van) een (realistische) minderjarige (<18 jaar) moet voorstellen;*
- *dat kan worden gebruikt ten behoeve van seksuele stimulatie en/of seksuele ontlading;*
- *en dat - in het geval van een seksrobot – dankzij een computerprogramma enige vorm van gericht handelen kan vertonen of nabootsen.*

De expliciete strafbepalingen in Australië, Duitsland en Denemarken geven geen gedetailleerde definitie van een ‘kindersekspop’. Het Australische verbod beschrijft een kindersekspop slechts als *“doll or other object [that] resembles a person who is, or appears to be, under 18 years of age; or a part of the body of such a person; and a reasonable person would consider it likely that the doll or other object is intended to be used by a person to simulate sexual intercourse.”* In Duitsland spreekt het verbod op kindersekspoppen van *“fysieke replica van een kind of een lichaamsdeel van een kind gezien zijn kenmerken bestemd is voor het verrichten van seksuele handelingen”*. En in Denemarken wordt een kindersekspop beschreven als *“pop die lijkt op een kind en bestemd is voor seksuele doeleinden”*.

Echter, in alle onderzochte landen bieden de wetsgeschiedenis, juridische richtlijnen en/of jurisprudentie de handhavingsinstanties aanwijzingen om te bepalen of een pop als een kindersekspop kan worden beschouwd. Twee vragen zijn belangrijk om illegale kindersekspoppen te onderscheiden van legale sekspoppen met een volwassen uiterlijk of gewone speelgoedpoppen: (1) kan de pop als *kinderlijk* worden beschouwd en (2) kan de pop als *sekspop* worden beschouwd? In de onderzochte landen moeten beide vragen objectief beoordeeld worden, op basis van het algemene uiterlijk van de pop, aan de hand van de maatstaf van de redelijke persoon. Dit omvat een beoordeling van de verhoudingen en kenmerken van de pop, de kleding, de accessoires en de functies voor seksueel gebruik (bv. lichaamsopeningen en/of menselijke lichaamstemperaturen), alsmede de marketing van de pop. De motieven en bedoelingen van de persoon die de pop in bezit heeft, mogen bij deze beoordeling niet in aanmerking worden genomen.

In geen van de onderzochten landen is vereist dat de pop volledig anatomisch correct is om als een kindersekspop te worden beschouwd. Wat telt is het algemene uiterlijk van de pop. Een pop die niet alleen kinderlijke, maar ook volwassen trekken vertoont (bv. grote borsten of make-up) of onrealistische kenmerken heeft (bv. puntige oren, buitengewoon grote ogen, anatomisch incorrecte kleine taille) kan dus nog steeds onder de definitie van een kindersekspop vallen. In Australië en Duitsland is het verbod op kindersekspoppen niet alleen beperkt tot complete poppen, maar geldt het uitdrukkelijk ook voor delen van poppen. Het Australische verbod vermeldt ook uitdrukkelijk "andere voorwerpen" die met behulp van opkomende technologie worden ontwikkeld, zoals kinderseksrobots.

4.2. Internationale en Europese ontwikkelingen

2) Welke internationaal- en Europeesrechtelijke instrumenten en ontwikkelingen zijn mogelijk relevant voor een eventueel verbod op kindersekspoppen?

Een aantal internationale rechtsinstrumenten verplichten de verdragsluitende staten ertoe het produceren, verspreiden, consumeren en bezitten van kinderpornografisch materiaal strafbaar te stellen: het Facultatief Protocol van 2000 bij het IVRK betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, het Verdrag van de Raad van Europa van 2001 inzake cybercriminaliteit (Verdrag van Boedapest), het Verdrag van de Raad van Europa van 2007 inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (Verdrag van Lanzarote), alsook de EU-richtlijn 2011/93/EU ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie. Geen van deze instrumenten verplicht de verdragsluitende staten echter expliciet om een verbod op te leggen op de invoer, de distributie, het bezit enz. van kindersekspoppen.

Waarschijnlijk kan een dergelijke verplichting ook niet impliciet in het internationale kader inzake kinderpornografie worden 'ingelezen'. De definities van kinderpornografie in sommige rechtsinstrumenten (de OPSC 2000, het Verdrag van Lanzarote 2007 en Richtlijn 2011/93/EU) zouden kunnen worden geïnterpreteerd als betrekking hebbend op afbeeldingen van seksueel expliciet gedrag met een kindersekspop of afbeeldingen van een naakte kindersekspop. Kindersekspoppen op zich vallen echter buiten de werkingssfeer van de internationale instrumenten. Nederland is thans niet op grond van internationaal of EU-recht verplicht om het produceren, verspreiden, consumeren en in bezit hebben van kindersekspoppen strafbaar te stellen.

In 2020 publiceerde de Europese Commissie de EU-strategie voor een effectievere strijd tegen seksueel misbruik van kinderen voor de periode 2020-2025. Een van de initiatieven die deze strategie omvat heeft tot doel leemten in de wetgeving, *best practices* en *priority actions* op EU-niveau vast te stellen in de strijd tegen seksueel misbruik van kinderen. Volgens de Commissie zal de kwestie van de verkoop van kindersekspoppen in het kader van de strijd tegen seksueel misbruik van kinderen in dit proces aan bod komen. Tot dusver heeft dit echter nog niet geleid tot concrete afspraken over een verbod op de verkoop van kindersekspoppen in de hele EU.

Verschillende buitenlandse landen hebben de invoer en uitvoer van kindersekspoppen reeds strafbaar gesteld. Het internationale handelsrecht en het EU-recht sluiten een dergelijk verbod niet uit.

De Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel van 1994 en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verbieden in het algemeen kwantitatieve beperkingen van de handel. Het is de lidstaten dus niet toegestaan beperkingen op te leggen aan de in- en uitvoer van goederen uit en naar andere lidstaten. Beide rechtsinstrumenten staan echter uitzonderingen toe.

Volgens art. XX(a) van de *GATT* mogen WTO-leden met de *GATT* strijdige maatregelen nemen die "noodzakelijk zijn ter bescherming van de openbare zedelijkheid" en de leden hebben een zekere speelruimte om te bepalen wat in hun eigen samenleving onder openbare zedelijkheid moet worden verstaan. Het verbod moet voorts noodzakelijk zijn, er mogen geen minder beperkende maar even effectieve alternatieven zijn, en het verbod mag niet worden toegepast op een wijze die een willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen leden of een verkapte beperking van de internationale handel vormt. Het is bovendien onwaarschijnlijk dat landen als China of Japan, waar deze producten worden vervaardigd en verkocht, bezwaar zullen maken tegen een dergelijk verbod. Het betreft geen belangrijk exportproduct.

Een verbod op kindersekspoppen zou ook gerechtvaardigd kunnen worden op grond van de openbare zedelijkheid en de openbare orde, volgens art. 36 *VWEU*, en zou dus verenigbaar zijn met de vrijheid van goederen die is neergelegd in artikelen 34 en 35 *VWEU*. Beide uitzonderingen berusten niet op een gemeenschappelijke opvatting die door alle lidstaten wordt gedeeld, en het Hof van Justitie laat enige beoordelingsvrijheid bij de uitlegging ervan. Een kwantitatieve beperking van kindersekspoppen "mag echter geen middel tot willekeurige discriminatie, noch een verkapte beperking van de handel tussen de lidstaten vormen". Dit betekent dat de lidstaten niet alleen de invoer mogen verbieden, maar dat een verbod ook de vervaardiging en het op de markt brengen van deze producten binnen het eigen grondgebied moet beslaan.

4.3. Nederlandse wet- en regelgeving en de praktijk

- 3) Welke ervaringen hebben politie, OM, en douane met kindersekspoppen en kinderseksrobots?
- a. In welke situaties kwamen ze ermee in aanraking?
 - b. In verband met welke strafbare handelingen kwamen ze ermee in aanraking?
 - c. Welke eigenschappen hadden deze poppen (realistisch of juist niet? ook robots? etc.)
 - d. Hoe vaak kwamen ze hiermee in aanraking? (hebben ze enige notie van de omvang van het fenomeen?)

Uit de interviews met experts bleek dat de douane rond 2016 voor het eerst signalen over kindersekspoppen opving, waarna men zich ging verdiepen in het fenomeen. Jaarlijks treft de douane

± 30 kindersekspoppen aan, al was er tijdens de coronapandemie sprake van een tijdelijke daling. Na het opheffen van de maatregelen is er weer een stijging waarneembaar. De poppen komen doorgaans per vliegtuig het land binnen, worden via internet gekocht, komen vooral uit China en worden dikwijls verzonden onder een 'neutraal' label. De poppen variëren in lengte, maar de douane hanteert voor haar eigen aanpak een maximale lengte van 1,50 meter (inclusief hoofd). Qua leeftijd moeten de poppen meestal kinderen tussen de 7 en 11 jaar verbeelden, al komen 'jongere' poppen ook voor. Ter vaststelling van de leeftijdscategorie van de poppen wordt gekeken naar de lengte van de pop, de kinderlijke gezichtsuitdrukking, maar ook meegezonden attributen, zoals kinderkleding, spenen en knuffels kunnen bijdragen aan deze conclusie.

De huid wordt gemaakt van siliconen en sommige poppen beschikken zelfs over technologie om de huid te verwarmen. Verder zijn de poppen doorgaans realistisch, al komt het voor dat bepaalde intieme lichaamsdelen, zoals de borsten, zijn uitvergroet. De seksuele bestemming van de poppen wordt vooral afgeleid uit de aanwezigheid van lichaamsopeningen, maar de politie treft ook wel forensische sporen van seksueel gebruik aan op de poppen of de politie vindt beeldmateriaal waarop verdachte seks heeft met de pop.

Op dit moment houdt de douane de poppen enkel op in het kader van hun fiscale taak. Zodra de opgegeven douanewaarde blijkt te kloppen of zodra een eventuele naheffing is betaald, worden de poppen vrijgegeven. Tot vernietiging – bijvoorbeeld op basis van artikel 197 DWU – gaat de douane niet over. Wel is een soort werkinstructie opgesteld aan de hand waarvan controleurs makkelijker zendingen met kindersekspoppen in het vizier krijgen. Zodra de controleurs vermoeden dat ze een kindersekspop te pakken hebben, wordt het Douane Landelijk Tactisch Centrum ingeschakeld. Enkele experts werkzaam binnen dit Centrum schatten vervolgens in of inderdaad sprake is van een kindersekspop. Bij deze inschatting komen in de praktijk wel interpretatieproblemen voor ten aanzien van de leeftijd en de seksuele bestemming van de pop, en ten aanzien van de vraag of het een pop of een seksattribuut betreft. Toch is het in de meeste gevallen duidelijk dat het om een kindersekspop gaat.

Ook de politie komt in de praktijk wel eens kindersekspoppen tegen, al is dan veeleer sprake van toevalstreffers. De regionale afdelingen van de politie treffen de poppen bijvoorbeeld aan als bijvangst bij een opsporingsonderzoek naar een zedenfeit. De poppen kunnen een rol spelen bij de opsporing van deze feiten – bijvoorbeeld tijdens verhoor – en ze kunnen dan ook ten behoeve van de waarheidsvinding in beslag worden genomen. Zodra de opsporingsfase ten einde komt, vervalt echter de grond voor inbeslagname. In de praktijk wordt in dat geval in tenminste één regio geprobeerd om de eigenaars vrijwillig afstand te laten doen van de poppen.

Ondanks geheimhoudingsplichten is in de praktijk tussen douane en politie een samenwerkingsverband ontstaan op dit gebied. Zodra het Douane Landelijk Tactisch Centrum besluit dat er sprake is van een kindersekspop worden, na raadpleging van een interne jurist, de NAW gegevens van de ontvanger doorgegeven aan contactpersonen binnen het Team Bestrijding Kinderporno en Kindersekstoerisme van de Landelijke Eenheid. Andere gegevens worden niet gedeeld. Dit Team doet vervolgens een antecedentcheck in de hoop dat de combinatie van de melding plus de check voldoende basis vormt voor het vaststellen van een redelijke verdenking (bijv. inzake kinderporno of seksueel kindermisbruik) en de inzet van bepaalde opsporingsbevoegdheden. Tot nu toe heeft deze werkwijze slechts in één zaak (mede) geleid tot binnentreden van de woning van verdachte, al is deze zaak momenteel nog 'onder de rechter'. De hierboven beschreven handelswijze is intern als rechtmatig beoordeeld, maar het blijft desondanks wat gekunsteld. De geïnterviewde experts vanuit de douane en de politie pleiten dan ook unaniem voor expliciete strafbaarstelling.

Daarnaast is ook gesproken met twee experts op het gebied van de (psychologische) zorg aan pedofielen en pedoseksuelen. Zij waren in de praktijk vrijwel niet in aanraking gekomen met kindersekspoppen. Een van de experts had echter wel eens gesproken met enkele gebruikers van een kindersekspop. Deze gebruikers dichtten de poppen een beschermende werking toe.

- 4) Welke mogelijkheden kent de huidige wet- en regelgeving om het bezit, de verkoop, invoer etc. van kindersekspoppen/kinderseksrobots aan te pakken?

Met behulp van een *deskresearch* en Nederlandse experts is geprobeerd om zoveel mogelijk relevante bepalingen uit het strafrecht, het privaatrecht, douanewetgeving, bestuursrecht en internationaal recht die maar van toepassing zouden kunnen zijn op kindersekspoppen in beeld te krijgen.⁵ Of al deze bepalingen daadwerkelijk van toepassing zijn is overigens niet zeker: er zijn geen bepalingen gevonden die expliciet naar kindersekspoppen verwijzen, noch is er jurisprudentie op het gebied van kindersekspoppen gevonden.

Strafrecht: Voor wat betreft het strafrecht kwamen we tot de conclusie dat de artikelen 240 Sr (verspreiden van aanstotelijke afbeeldingen of voorwerpen), 240a Sr (verspreiden van porno aan minderjarigen) en 240b Sr (verspreiden van kinderporno) in bepaalde omstandigheden tot strafrechtelijke aansprakelijkheid ten aanzien van kindersekspoppen zou kunnen leiden.⁶ Wel kennen al deze strafbepalingen belangrijke beperkingen, waardoor ze in de praktijk vermoedelijk slechts een kleine rol zullen spelen. Zo is artikel 240 Sr beperkt tot gedragingen in het openbaar, geldt artikel 240a Sr enkel wanneer de poppen aan 16-minners worden getoond en ziet artikel 240b Sr alleen op realistische, seksuele afbeeldingen van kindersekspoppen. Het gros van de gedragingen inzake kindersekspoppen kan dus niet middels deze strafbepalingen worden tegengegaan. Het recent voorgestelde artikel 240c Sr (verschaffen van gelegenheid, middelen of inlichtingen tot kindermisbruik) lijkt – vanwege het ontbreken van de instructieve strekking van de poppen – slechts in bijzondere omstandigheden van toepassing, bijvoorbeeld wanneer de poppen worden gebruikt als demonstratiemateriaal tijdens informatiesessies.

Privaatrecht: Het privaatrecht biedt eveneens verschillende mogelijkheden, al is ook binnen dat rechtsgebied sprake van een beperkte toepassing in de praktijk: bij gebrek aan een directe belanghebbende zullen de civielrechtelijke opties veelal onbenut blijven. Wanneer de kindersekspop is gemodelleerd naar een echt bestaand kind, dan kan waarschijnlijk een beroep worden gedaan op artikel 21 Auteurswet (portretrecht). Mocht dit niet lukken, omdat bijvoorbeeld niet aan de vereiste openbaarmaking is voldaan, dan kan artikel 6:162 BW in deze situatie wellicht als vangnetbepaling dienen. Ook zouden contractpartijen die zijn betrokken bij een overeenkomst inzake kindersekspoppen zich mogelijk kunnen beroepen op nietigheid van de rechtshandeling wegens strijd met de goede zeden (art. 3:40 Burgerlijk Wetboek). Er is immers een gerede kans dat kindersekspoppen indruisen tegen de huidige seksuele moraal. Toch zullen de meeste contractanten geen reden hebben om het contract aan te vechten. Tenslotte biedt artikel 3:305a lid 6 BW aan (ideële) belangenorganisaties de mogelijkheid om kindersekspoppen te bestrijden ter bescherming van collectieve belangen.

⁵ Desondanks kunnen we niet uitsluiten dat enkele bepalingen toch over het hoofd zijn gezien. Ook zijn bepalingen die slechts ‘zijdelings’ relevant zijn voor kindersekspoppen niet verder uitgediept (bijv. ‘grooming’ dat ook met behulp van kindersekspoppen kan gebeuren).

⁶ Dit geldt ook wanneer de wijzigingen naar aanleiding van het Wetsvoorstel Seksuele Misdrijven worden doorgevoerd.

Douanewetgeving: De douane kan de poppen momenteel tegenhouden wanneer er vragen bestaan met betrekking tot de douanewaarde. Na vaststelling van de juiste waarde en afdracht van de verplichte douanerechten moeten de poppen echter weer worden vrijgegeven. Zolang kindersekspoppen niet zijn verboden kunnen ze momenteel niet op basis van artikelen 197 en 198 DWU worden verbeurd verklaard of vernietigd.

Bestuursrecht: De gemeentelijke APV's bieden de mogelijkheid om openlijke vormen van aanbieden, verkopen etcetera van kindersekspoppen in sekswinkels aan banden te leggen. Vermoedelijk kan de verkoop en de verhuur van de poppen op zichzelf echter niet via deze route worden tegengegaan wegens het ontbreken van een verband met de openbare orde.

Internationaal recht: In de context van internationale verplichtingen zijn tenslotte nog het 'Verdrag tot beteugeling van de verspreiding van en de handel in ontuchtige uitgaven' en het 'Algemeen Postverdrag' bekeken. Het eerste verdrag verplicht de verdragsstaten in artikel 1 weliswaar tot strafbaarstelling van 'obscene voorwerpen', maar aangezien Nederland het verdrag in 1985 heeft opgezegd, geldt deze verplichting niet langer voor het Europese deel van het Koninkrijk. Het Algemeen Postverdrag is echter wel van kracht en hier kan een inspanningsverplichting ten aanzien van een verbod op het verzenden van kindersekspoppen uit worden afgeleid. Mogelijk kan PostNL dergelijke 'obscene' zendingen ook nu al tegenhouden.

4.4. Kindersekspoppen in het buitenland

- 5) In welke landen heeft in de afgelopen vijf jaar de discussie gespeeld over een verbod van kindersekspoppen/kinderseksrobots?
- 6) Hoe is in zes verschillende landen een (wettelijk) verbod op kindersekspoppen/kinderseksrobots vormgegeven?
 - a. Gelden er nog eventuele strafuitsluitingsgronden (bijv. kunstexceptie)?
 - b. Hoe luidt het vervolgingsbeleid?
- 7) Wat is bekend over de toepassing van de verbodsbepalingen in de praktijk? Bijvoorbeeld wordt er bij strafbaarstellingen vervolgd en berecht of buitengerechtelijk afgedaan? Zo ja, bij wat voor soort gedragingen/situaties? Welke straf wordt er dan opgelegd?

Hoewel er momenteel geen empirisch bewijs bestaat voor de schadelijkheid van kindersekspoppen, zijn er steeds meer landen die het fenomeen strafbaar stellen of strafbaarstelling ervan overwegen. Australië, Duitsland en Denemarken zijn voorbeelden van landen die een expliciet verbod op bezit, etc. van kindersekspoppen in het leven hebben geroepen. In Portugal, Tsjechië, Noorwegen en ook in Zweden heeft men voor een andere aanpak gekozen: in deze landen zijn reeds bestaande strafbepalingen inzake (virtuele) kinderpornografie op zo'n manier geïnterpreteerd dat ook kindersekspoppen hieronder vallen.⁷ In Canada, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk is de invoer, verkoop, etc. van kindersekspoppen strafbaar gesteld onder straf- en douanewetgeving inzake

⁷ In Zweden zijn enkele zaken betreffende kindersekspoppen in eerste instantie berecht, maar de rechtbanken kwamen tot verschillende conclusies: waar de ene rechtbank oordeelde dat de strafbepaling inzake kinderpornografie ook van toepassing was op kindersekspoppen, daar oordeelde de andere rechter anders (zie bijvoorbeeld Arrondissementsrechtbank van Vänersborg, beslissing van 05-12-2018, ref. B 571-17; Skellefteå districtsrechtbank, uitspraak d.d. 08-02-2019, ref. B 848-18; Arrondissementsrechtbank Ångermanland, uitspraak van 28-11-2019, Az. B 323-18).

'obscene and indecent materials'.⁸ In de VS werd strafbaarstelling van kindersekspoppen overwogen, maar een daartoe strekkend wetsvoorstel afgewezen.⁹ Ook in Denemarken is een wetsvoorstel uit 2017 inzake de strafbaarstelling van de koop en het bezit van kindersekspoppen gestrand maar werd een dergelijk verbod in 2022 uiteindelijk toch aangenomen.

Wij hebben de wet- en regelgeving van 6 landen geanalyseerd en besproken waar kindersekspoppen op de een of andere manier zijn verboden: Australië, Duitsland, Denemarken, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk. In veel van de onderzochte rechtssystemen begonnen in 2016 berichten op te duiken over het fenomeen van kindersekspoppen. In het VK, Noorwegen en Australië luiden douaniers de noodklok over de vondst van kindersekspoppen. In Duitsland stuitten wetshandhavers op deze voorwerpen tijdens onderzoeken naar seksueel misbruik van kinderen. De onderzochte landen hanteren verschillende benaderingen om met dit nieuw opkomende fenomeen om te gaan. Terwijl in Australië, Duitsland en Denemarken de wetgever een uitdrukkelijk verbod op kindersekspoppen heeft aangenomen, passen de wetshandhavingsinstanties in het VK, Oostenrijk en Noorwegen bestaande wetten toe op kindersekspoppen. In het VK wordt de invoer, distributie en verkoop van deze voorwerpen beschouwd als een misdrijf dat in strijd is met de douane- en obsceniteitswetgeving. Ook in Oostenrijk vallen kindersekspoppen onder de wetgeving inzake obsceniteit. In Noorwegen wordt de bestaande strafrechtelijke bepaling inzake kinderpornografie gebruikt om personen die kindersekspoppen invoeren, te vervolgen en te veroordelen.

Reikwijdte van de strafbare feiten: De reikwijdte van de strafbare feiten die op kindersekspoppen van toepassing zijn, verschilt in de onderzochte rechtssystemen. In Australië, Duitsland, Noorwegen en Denemarken bestrijken de verbodsbepalingen een brede waaier van gedragingen, waaronder het produceren, adverteren, verspreiden, verkopen of op enige andere wijze overdragen van kindersekspoppen, alsook het verwerven en in bezit hebben van deze voorwerpen. In het VK is alleen het invoeren, verspreiden en verkopen van een kindersekspop strafbaar, terwijl het bezit van een dergelijk voorwerp dat niet is. Ook in Oostenrijk is het bezit van kindersekspoppen momenteel geen strafbaar feit. Alleen het produceren, invoeren, aanbieden en verspreiden van deze voorwerpen is strafbaar, maar alleen indien de betrokkene deze gedragingen verricht met het oogmerk winst te behalen. Personen die kindersekspoppen verwerven en invoeren voor persoonlijk gebruik vallen dus niet onder het Oostenrijkse verbod.

Beschermde belangen: De nationale wetten die op kindersekspoppen van toepassing zijn, streven uiteenlopende doelen na. In Duitsland werd het expliciete verbod op kindersekspoppen aangenomen met het oog op de bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik. De nieuw ingevoerde strafbaarstelling is gebaseerd op de veronderstelling dat kindersekspoppen het gevaar vergroten dat zij indirect seksueel misbruik van kinderen bevorderen. Bovendien tracht het Duitse verbod de seksualisering van kinderen en de normalisering van seksueel misbruik van kinderen te voorkomen. Ook de Australische wetgever was ervan overtuigd dat het gebruik van kindersekspoppen het risico van seksueel misbruik van kinderen zou verhogen. Toch is het expliciete verbod op deze sekspoppen niet alleen bedoeld om kinderen te beschermen tegen seksueel misbruik. Het is ook gebaseerd op ideeën van morele bescherming en de noodzaak om een "*abhorrent new trend*" krachtig uit te roeien. In Denemarken heeft de wetgever de bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik niet specifiek vermeld als ratio legis van het verbod op kindersekspoppen. Het verbod beoogt enkel de normalisering van seksueel misbruik van kinderen en de seksualisering van kinderen te voorkomen. Ook in

⁸ Canada zal hier verder buiten beschouwing blijven, nu er in dit land verhoudingsgewijs weinig publicaties en jurisprudentie beschikbaar zijn over dit onderwerp.

⁹ Creeper (H.R.8236). Zie het wetsvoorstel: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/BILLS-116hr8236ih/pdf/BILLS-116hr8236ih.pdf> en voor aanvullende informatie: <https://www.govtrack.us/congress/bills/116/hr8236> (laatst bezocht op 24-06-2022).

Noorwegen worden kindersekspoppen geacht kinderen te seksualiseren en worden zij daarom aangemerkt als kinderpornografisch materiaal. De Noorse strafbaarstelling van kinderpornografisch materiaal heeft tot doel kinderen te beschermen tegen seksueel misbruik. In Oostenrijk en het VK worden kindersekspoppen momenteel beschouwd als obscene of onfatsoenlijke artikelen, volgens de douane- en obsceniteitswetgeving. Deze wetten hebben een duidelijke morele grondslag, en zijn eerder bedoeld om de publieke moraal te beschermen dan om het aanzetten tot misdaad te voorkomen.

Voorgeschreven sancties: De voorgeschreven straffen verschillen sterk in de onderzochte rechtsstelsels. In Duitsland en Denemarken zijn de straffen voor het produceren, adverteren, verkopen of op een andere manier overdragen van een kindersekspop (boete of max. 5 jaar/boete of max. 1 jaar) hoger dan voor het verwerven en bezitten ervan (boete of max. 3 jaar/boete van max. 1 jaar). Ongetwijfeld komt dit doordat het bezit van dergelijke voorwerpen, dat immers privé blijft en waarbij anderen niet betrokken zijn, minder verwijtbaar is dan de productie en distributie ervan. In Duitsland zijn de straffen voor misdrijven met een kindersekspop aanzienlijk lager dan die voor misdrijven met betrekking tot kinderpornografisch materiaal. In Denemarken daarentegen is de straf voor het bezit van een kindersekspop wel in overeenstemming met de straf voor het bezit en de verspreiding van daadwerkelijk kindermisbruikmateriaal. Zowel in Noorwegen als in Australië worden kindersekspoppen als kinderpornografisch materiaal beschouwd. De straffen voor misdrijven met kinderpoppes zijn gelijkwaardig aan die voor feiten met betrekking tot kinderpornomateriaal (boete of max. 3 jaar/max. 15 jaar). Bovendien wordt wat de straffen betreft geen onderscheid gemaakt tussen het verwerven en in bezit hebben van kinderpornomateriaal enerzijds en het produceren, publiceren, verkopen enz. van dergelijk materiaal anderzijds.

Mens rea: De nationale misdrijven met betrekking tot kindersekspoppen verschillen wat het *mens rea* betreft. In het VK is er sprake van een met de CEMA strijdig strafbaar feit wanneer er sprake is van "bewuste verwerving" van een kindersekspop. Het openbaar ministerie moet dus bewijzen dat de verweerder, die een kindersekspop heeft aangeschaft, wist dat de in- en uitvoer van een dergelijk voorwerp thans verboden is. Het Duitse en Deense verbod op kindersekspoppen vereist dat de dader met opzet handelt, nalatigheid is niet voldoende. De aanklager moet dus bewijzen dat de dader wist dat hij een pop met kinderlijke trekken en een seksueel oogmerk had gekocht, of dat hij op zijn minst het risico kende en aanvaardde dat de pop die hij kocht een kindersekspop zou kunnen zijn (*dolus eventualis*). Anders dan in het VK hoeven aanklagers in Duitsland en Denemarken niet te bewijzen dat de dader wist dat de verwerving van een dergelijk voorwerp illegaal is. In Noorwegen is nalatigheid voldoende om het misdrijf van § 311 NWS te plegen. De dader is dus reeds strafrechtelijk aansprakelijk voor het verwerven en in bezit hebben van "een afbeelding die kinderen seksualiseert" indien hij uit onachtzaamheid heeft gehandeld. De Australische wet verschilt sterk in die zin dat er geen kennis van de verdachte vereist is. Het verbod voorziet in een objectieve test die vereist dat "*a reasonable person would consider it likely that the doll or other object is intended to be used by a person to simulate sexual intercourse*". De persoon die een kindersekspop aanschafte en in bezit heeft, hoeft echter niet te weten dat de pop voor seksuele doeleinden zal worden gebruikt.

Wettelijke excepties: In alle onderzochte rechtsstelsels zijn er uitzonderingen op het verbod op kindersekspoppen. In Australië is een individu niet strafrechtelijk verantwoordelijk voor het bezit van een dergelijk voorwerp indien dit van algemeen nut was. Dit is het geval indien wetshandhavers of veiligheidsagenten, of personen die de rechtsbedeling bijstaan, het onwettige gedrag verrichten als onderdeel van hun taken. Voorts is iemand niet strafrechtelijk aansprakelijk indien diegene een kindersekspop in bezit heeft voor wetenschappelijk, medisch of educatief onderzoek waarvoor de Australische federale politieminister schriftelijk toestemming heeft verleend. In Duitsland is een

persoon niet aansprakelijk voor de overdracht of het bezit van een kindersekspop indien dit "uitsluitend dient ter rechtmatige vervulling van overheidsstaken of officiële of professionele verplichtingen". De *travaux préparatoires* verduidelijken niet of een kindersekspop ook in bezit mag worden gehouden voor wetenschappelijke, medische of educatieve doeleinden, zoals in Australië. De Noorse wet kent een vrij ruime wettelijke uitzondering. Zij bepaalt dat de strafbaarstelling van "afbeeldingen van seksueel geweld tegen kinderen en afbeeldingen die kinderen seksualiseren" niet van toepassing is op "afbeeldingen die gerechtvaardigd worden geacht vanuit artistieke, wetenschappelijke, informatieve of soortgelijke doeleinden". In het VK zal een persoon niet aansprakelijk gehouden worden voor het verkopen of verspreiden van een kindersekspop binnen het VK indien hij dit deed voor een artistiek, educatief of wetenschappelijk doel. Een dergelijke verdediging geldt echter niet voor de invoer van kindersekspoppen in het VK. In Denemarken en Oostenrijk zijn geen wettelijke vrijstellingen van toepassing op strafbare feiten met betrekking tot een kindersekspop.

Vervolg: In Australië, Noorwegen en het VK werden reeds een aantal verdachten met succes vervolgd voor strafbare feiten in verband met kindersekspoppen. In alle drie landen is het produceren, verspreiden en verkopen van kindersekspoppen strafbaar. Uit de toegankelijke jurisprudentie blijkt echter dat verdachten tot dusver bijna uitsluitend werden vervolgd voor de invoer, de verwerving en/of het bezit van deze voorwerpen. De fabrikanten en distributeurs zitten meestal in andere rechtsgebieden (China en Japan), waar kindersekspoppen vaak niet verboden zijn. En zelfs indien deze voorwerpen in het buitenland zouden worden verboden, zal het in de ontvangende landen veel moeilijker, zo niet onmogelijk zijn om de producenten en verkopers te vervolgen. Daarom richten de rechtshandavingsinstanties in de ontvangende landen zich meestal alleen tegen de eindgebruikers van kindersekspoppen binnen hun rechtsgebied.

Het is ook opmerkelijk dat in bijna alle onderzochte zaken de verdachten niet alleen schuldig werden bevonden aan het verwerven en/of in bezit hebben van een kindersekspop, maar ook aan het in bezit hebben van materiaal dat kinderen misbruikt. Volgens schattingen van de Britse *National Crime Agency* zou de ontdekking van kindersekspoppen inderdaad in 75% van de gevallen leiden tot huiszoekingen waarbij daadwerkelijk kinderpornografisch materiaal in digitaal formaat bij de verdachte thuis werd aangetroffen. Het is echter ook waarschijnlijk dat rechtshandavingsinstanties in de onderzochte landen hoofdzakelijk verdachten vervolgen die niet alleen een kindersekspoppen hebben aangeschaft en bezitten, maar ook daadwerkelijk kinderpornografisch materiaal.

In Duitsland en Denemarken is er nog geen jurisprudentie over het verbod op kindersekspoppen beschikbaar. Dat komt omdat in beide landen de verbodsbepalingen pas onlangs in werking zijn getreden, respectievelijk in juli 2021 en maart 2022. Duitse experts menen dat ook in de toekomst personen niet zullen worden vervolgd enkel voor het verwerven en in bezit hebben van kindersekspoppen. Zij voeren aan dat het bezitsdelict in §184l(2) *StGB* gaat dienen als een "onderzoeksbepaling" (*Ermittlungsparagraph*): indien in de loop van een onderzoek tegen een persoon die verdacht wordt van het bezit van een kindersekspop daadwerkelijk kinderpornografisch materiaal kan worden gevonden, kan de persoon worden vervolgd voor het bezit van kinderpornografisch materiaal, volgens § 184b *StGB*, een misdrijf waarop een zwaardere straf (gevangenisstraf van één tot vijf jaar) staat. Het valt nog te bezien in hoeverre het pas ingevoerde verbod op kindersekspoppen in Denemarken zal worden gehandhaafd.

	offence	prohibited object	scope	prescribed penalties	legal exemptions
Australië	sec. 273A.1 ACCA	<i>"a doll or other object" that "resembles (i) a person who is, or appears to be, under 18 years of age; or (ii) a part of the body of such a person"</i>	<i>possess</i>	max. 15 j	<i>if it is of public benefit: part of state duties; for scientific, medical or education research upon approval of Ministry</i>
	sec. 233BAB(5) and 233BAB(6) CA		<i>intentionally import/export</i>	2,500 boete of max. 10 j	
	Subdiv. B of Div. 471, Subdiv. D of Div. 474 ACCA	<i>"child abuse material"</i>	<i>possess, control, produce, supply or obtain</i>	max. 15 j	
Duitsland	§ 184I StGB	<i>"een fysieke replica van een kind of een lichaamsdeel van een kind vervaardigt, aanbiedt of daarvoor reclame maakt en die gezien zijn kenmerken bestemd is voor het verrichten van seksuele handelingen"</i>	vervaardigen, aanbieden of aanprijzen, verhandelen of vervoeren naar of door Duitsland of zonder verhandelen, verkopen, overdragen of anderszins in de handel brengen	boete of max. 5 j	handelingen die uitsluitend dienen ter rechtmatige vervulling van overheidsdaken of officiële of beroepsverplichtingen
			verwerven, bezitten of vervoeren naar of door Duitsland	boete of max. 3 j	
Denmark	§ 235a DWS	<i>"een pop die lijkt op een kind en die ontworpen is voor seksuele doeleinden"</i>	vervaardigen, verkopen of anderszins overhandigen	boete of max. 2 j	nee
			bezitten	boete of max. 1 j	
Noorwegen	§ 311(1) NWS	<i>"afbeeldingen die kinderen seksualiseren"</i>	produceren, publiceren, aanbieden, verkopen, aan een ander overdragen, beschikbaar stellen of op enigerlei andere wijze trachten te distribueren, te verwerven, in te voeren of te bezitten, of zich opzettelijk toegang verschaffen, een openbare lezing geven, of een openbare vertoning of tentoonstelling organiseren	boete of max. 3 j	afbeeldingen die gerechtvaardigd worden geacht vanuit artistieke, wetenschappelijke, informatieve of soortgelijke doeleinden; films of videospelletjes die de Noorse autoriteit voor de media heeft goedgekeurd voor commerciële vertoning of verkoop
VK	sec. 42 CCA and sec. 170(1)(a) CEMA	<i>"indecent or obscene articles" whose import or export is prohibited</i>	<i>knowingly acquire possession</i>	boete en/of max. 5 j	
	sec. 2(1) OPA	<i>"obscene article"</i>	<i>whether for gain or not, publish or have for publication for gain</i>	boete en/of max. 5 j	
	sec. 85(3)(b) PSA	<i>"indecent or obscene material"</i>	<i>send postal packets by post</i>	boete en/of max. 12 m	
Oostenrijk	§ 1 Pornografie Wet	<i>"obscene voorwerpen"</i>	productie, import en distributie met het oogmerk winst te maken	max. 1 j (of boete)	nee

4.5. Eventuele strafbaarstelling inzake kindersekspoppen

8) Welke argumenten pro en contra spelen in Nederland en het buitenland een rol in het wel/niet invoeren van een (wettelijk) verbod op kindersekspoppen?   9) Wat zijn de criteria voor strafbaarstelling?

Buismans versie van de criteria voor strafbaarstelling werd gebruikt voor het structureren en analyseren van alle voor- en tegenargumenten inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen die met behulp van de literatuurstudie, de rechtsvergelijking en de interviews met experts zijn gevonden. Naar verwachting was op basis van het kader geen eenduidig antwoord te formuleren of we al dan niet zouden moeten overgaan tot strafbaarstelling: er zijn zowel argumenten voor als tegen strafbaarstelling gevonden. De definitieve keuze zal mede afhangen van het relatieve belang dat de wetgever aan de verschillende criteria en argumenten toekent. Daarnaast werden ook enkele argumenten gevonden die niet één-op-één in het kader pasten, maar die voor de strafwetgever wel belangrijk kunnen zijn, indien tot strafbaarstelling wordt besloten. In onderstaand schema staan alle argumenten samengevat:

Drempelcriteria: schade, onrechtmatigheid en rechtsgoed	
Schadebeginsel	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Er zijn geen directe slachtoffers; er is geen directe schade.
	Er is geen empirisch bewijs voor het risico op indirecte schade. Noch het drempelverlagende, noch het drempelverhogende effect van kindersekspoppen op kindermisbruik is onderzocht. Tevens is er geen empirisch bewijs voor de aanname dat kindersekspoppen seks tussen volwassenen en minderjarigen normaliseert. Volgens sommige experts zouden de poppen vanwege hun 'creepy' uiterlijk juist niet normaliserend werken. Mogelijk kunnen parallellen worden getrokken met bijvoorbeeld studies inzake pornografie en de toe- of afname van seksueel geweld tegen volwassenen of de invloed van porno op attitudes jegens vrouwen, maar deze studies zijn ook niet consistent in hun conclusies en bovendien blijft het de vraag of ze gegeneraliseerd kunnen worden naar kindersekspoppen. Voordat we overgaan tot strafbaarstelling zal dus eerst het (causale) verband tussen een en ander moeten worden onderzocht.
	Als later blijkt dat kindersekspoppen een beschermende werking hebben, dan werkt strafbaarstelling contraproductief.
	Strafbaarstelling vormt een inbreuk op de individuele vrijheid van seksuele zelfontplooiing of -expressie van gebruikers. Omdat we niet weten of kindersekspoppen indirect schadelijk zijn, kunnen we geen goede afweging maken in het licht van het tolerantiebeginsel.
	Nu de schadelijkheid van kindersekspoppen niet kan worden vastgesteld, blijven enkel morele gronden over. Deze zijn onvoldoende voor strafbaarstelling vanwege de inbreuk op de individuele vrijheid (<i>in dubio pro libertate</i>).
Schadebeginsel	Argumenten voor strafbaarstelling

	Het is denkbaar dat kindersekspoppen het risico op echt kindermisbruik (voor een bepaalde subgroep gebruikers) vergroot. Zolang we dit risico niet kunnen uitsluiten, moeten we voor de zekerheid en in het belang van het kind criminaliseren.
	Er zijn aanwijzingen voor een verband tussen kindersekspoppen en andere strafbare zedenfeiten jegens minderjarigen. In Engeland troffen de handhavende instanties bij 75% van de onderzoeken naar aanleiding van de vondst van een kindersekspop door de douane tevens kinderporno aan.
	Het is denkbaar dat kindersekspoppen een negatieve invloed hebben op de seksuele ontwikkeling van kinderen die met deze poppen worden geconfronteerd of de algehele beeldvorming inzake seks met kinderen.
	[alternatief voor schadebeginsel I] Strafbaarstelling zou (deels) kunnen worden gebaseerd op het potentiële risico op schade. Dit gebeurt tegenwoordig wel vaker. Het risico op schade wordt doorgaan relatief makkelijk aangenomen, zelfs als er weinig empirische bewijsmateriaal voorhanden is. Via een meer kwalitatieve interpretatie van het schadebeginsel, zouden kindersekspoppen toch binnen de reikwijdte van het schadebeginsel kunnen worden gebracht. Hierbij is van belang dat kindermisbruik als zeer ernstig wordt gezien. Dit grote belang 'compenseert' in zekere zin de grote wetenschappelijke onzekerheid ten aanzien van het verband tussen kindersekspoppen en kindermisbruik.
	[alternatief voor schadebeginsel II] Strafbaarstelling zou (deels) kunnen worden gebaseerd op normatieve gronden. Ook dit gebeurt tegenwoordig vaker. ¹⁰ In het geval van kindersekspoppen zijn er goede redenen om deze poppen moreel verwerpelijk te vinden. Kindersekspoppen tasten mogelijk het respect voor echte kinderen aan en ze gaan bovendien in tegen de heersende seksuele mentaliteit van de samenleving.
	Strafbaarstelling past in het huidige tijdsbestek, waarin we over de gehele linie een 'verpreutsing' van de samenleving en de zedenstrafwetgeving kunnen waarnemen.
Onrechtmatigheid	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Schuldbeginsel: In de praktijk valt te verwachten dat verdachten zich zullen verweren door zich te beroepen op onwetendheid (ik wist niet dat het een sekspop was; ik wist niet dat het een minderjarige pop was). Echter, op basis van een afweging aan de hand van allerlei aspecten van de pop (lengte, aanwezigheid van lichaamsopeningen, kinderattributen, manier van adverteren, etc.) zal het benodigde opzet vaak toch kunnen worden geconstrueerd. Dit gebeurt in het buitenland ook. Dit laat onverlet dat er twijfelgevallen zullen blijven bestaan. In dat geval zal in het voordeel van verdachte moeten worden geoordeeld.
	Wederrechtelijkheidsbeginsel: Mogelijk hebben de poppen een therapeutisch effect op pedofielen en pedoseksuelen. In sommige buitenland is therapeutisch gebruik dan ook als strafuitsluitingsgrond opgenomen in de wet. Hier kan tegenin worden gebracht dat de geïnterviewde behandelaars nog nooit van een dergelijk therapeutisch gebruik van kindersekspoppen hadden gehoord en zich zoiets ook

¹⁰ Denk aan de strafbaarstelling van virtuele dierenporno.

	lastig voor konden stellen. Ook zijn er therapeutische alternatieven voorhanden en is het gebruik van een pop in die zin niet nodig. Mocht uit toekomstig onderzoek echter blijken dat kindersekspoppen inderdaad een therapeutisch effect hebben, dan kan dit in het individuele geval de strafbaarheid uitsluiten (middels sepot of ontbreken van de materiële wederrechtelijkheid).
Onrechtmatigheid	Argumenten voor strafbaarstelling
	N.v.t.
Rechtsgoed	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Het is lastig om de ratio legis van een eventuele strafbaarstelling te bepalen wegens de onzekerheid met betrekking tot de potentiële indirecte schade.
	In het buitenland variëren de rechtsgoederen die worden beschermd door het verbod op kindersekspoppen van het vrijwaren van de maatschappij van onzedelijke materialen, tot het tegengaan van de seksualisering van kinderen en de bescherming van minderjarigen tegen seksueel misbruik. De rechtsvergelijking is daarmee weinig richtinggevend.
Rechtsgoed	Argumenten voor strafbaarstelling
	De meeste experts ondersteunen aansluiting bij de bescherming van minderjarigen tegen seksueel misbruik als (primair) te beschermen rechtsgoed. Voor bepaalde experts geldt dit overigens enkel wanneer het drempelverlagende effect van kindersekspoppen wetenschappelijk wordt aangetoond.
	Strafbaarstelling van kindersekspoppen zou – door de daarmee samenhangende opsporingsbevoegdheden – kunnen bijdragen aan de opsporing van andere, veel ernstiger strafbare feiten, zoals kinderporno of kindermisbruik. Dit strafvorderlijke gebruik van het materiële strafrecht zien we tegenwoordig vaker (terrorisme). Daarentegen vinden critici dit een oneigenlijk gebruik van het materiële strafrecht.
Rechtvaardiging: prospectieve proportionaliteit, ultima ratio, effectiviteit	
Prospectieve proportionaliteit	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Omdat we geen onderbouwde inschatting kunnen maken van de schade, kunnen we de nadelen van strafbaarstelling, zoals inbreuk op individuele vrijheden, stigmatisering, extra capaciteit van handhaving, lastig afwegen tegen het beoogde doel.
	Strafbaarstelling van kindersekspoppen kost extra capaciteit en geld. Er is toch al sprake van ondercapaciteit binnen de strafrechtsketen. Eventuele extra capaciteit zou beter naar de bestrijding van echt kindermisbruik kunnen gaan.
	Eventuele strafbaarstelling als zedenfeit werkt extra stigmatiserend.
Prospectieve proportionaliteit	Argumenten voor strafbaarstelling

	De kwetsbare positie van kinderen; het feit dat kindermisbruik als zeer ernstig wordt gezien; het feit dat er moralistische bezwaren bestaan tegen kindersekspoppen en het feit dat het (vermoedelijk) een doleus feit zal betreffen, dragen allemaal bij aan de conclusie dat het gebruik van kindersekspoppen voldoende ernstig is voor wetgevend optreden.
<i>Ultima ratio</i>	Argumenten tegen strafbaarstelling
	We hebben nog niet alle alternatieven voor strafbaarstelling geprobeerd in de strijd tegen kindersekspoppen, zoals afspraken met producenten, bewustwordingscampagnes binnen de logistieke sector of scholing. Ook op juridisch vlak zouden we eerst alternatieve routes moeten verkennen. Vanuit de gedachte dat strafrecht het laatste redmiddel moet zijn, verdienen alternatieven vooralsnog de voorkeur, totdat blijkt dat deze onvoldoende werken. Overigens betekent dit mogelijk wel dat de wetgever alsnog wetswijzigingen moet doorvoeren, maar dan op het vlak van andere rechtsgebieden, omdat momenteel niet alle gedragingen met betrekking tot kindersekspoppen worden 'gedekt' door de juridische alternatieven voor strafbaarstelling.
<i>Ultima ratio</i>	Argumenten voor strafbaarstelling
	<i>Ultima ratio</i> is al lang geen leidend criterium meer.
Effectiviteit	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Het maken van een heldere, goed afgebakende delictsomschrijving kan lastig zijn. In de praktijk worden problemen verwacht met het definiëren, herkennen en kwalificeren van poppen als kindersekspop (meer hierover bij legaliteit).
	Strafbaarstelling zal vermoedelijk van invloed zijn op het uiterlijk van de poppen en het gedrag van de gebruikers, producenten, etc. Er zullen nog meer pogingen worden ondernomen om de seksuele bestemming en/of de leeftijd van de pop te verbloemen. Bovendien zullen de gebruikers in de toekomst illegale paden moeten bewandelen om aan de poppen te komen, hetgeen hen eerder in aanraking doet komen met ander illegaal materiaal en slechte invloeden.
	De beperkte capaciteit binnen de strafrechtssketen verkleint de mogelijkheid voor actieve opsporing, met name in het geval van privébezit, en verkleint daarmee de pakkans van verdachten. De schaarse capaciteit zal bovendien eerder worden ingezet ten behoeve van de opsporing van ernstiger strafbare feiten. Sommigen spreken in dit verband al over 'symboolwetgeving'. Daarentegen zouden min of meer gerichte controles van de douane in combinatie met incidentele toevalstreffers door de politie mogelijk al volstaan qua opsporingsinzet. Ook zou samenwerking met de private sector de opsporing kunnen vergemakkelijken.
	Er zijn geen wetenschappelijke studies voorhanden over de generaal-preventieve werking van een verbod op kindersekspoppen. Echter, omdat het gedrag voortkomt uit seksuele verlangens, die doorgaans lastig in te dammen zijn, is er een kans dat een verbod niet preventief werkt, maar er enkel voor zorgt dat het gedrag 'ondergronds' gaat.
	Alternatieven, zoals hulpverlening, zijn mogelijk veel effectiever qua preventie.

Effectiviteit	Argumenten voor strafbaarstelling
	Capaciteitsoverwegingen vormen tegenwoordig nauwelijks een belemmering voor strafbaarstelling.
	Het is denkbaar dat een combinatie van strafbaarstelling met bestuursrechtelijke en andere maatregelen, zoals hulpverlening, effectief is in het bestrijden van kindersekspoppen.
Formulering: interne subsidiariteit, legaliteit en retrospectieve proportionaliteit	
Interne subsidiariteit	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Het argument dat kindersekspoppen voor minderjarigen een normaliserende werking kunnen hebben noopt niet tot aparte strafbaarstelling van de poppen. Deze situatie wordt immers al grotendeels gedekt door artikel 240a Sr.
Interne subsidiariteit	Argumenten voor strafbaarstelling
	Gedragingen inzake kindersekspoppen worden momenteel niet/zelden door andere strafbepalingen gedekt.
	De strafbaarstelling van virtuele kinderporno had onder andere tot doelstelling om 1) minderjarigen te beschermen tegen verleiding tot seks met een volwassene en 2) een subcultuur bestrijden die misbruik van minderjarigen bevordert of als normaal probeert voor te stellen. Het verbod op kindersekspoppen zou eveneens kunnen bijdragen aan deze twee doelstellingen. Nu de wetgever eerder al heeft aangegeven deze rechtsgoederen te willen beschermen, zouden andere manieren waarop deze rechtsgoederen mogelijk worden bedreigd – in dit geval door middel van kindersekspoppen – vanuit overwegingen van interne consistentie of systeemperspectief ook moeten worden verboden. Dit wijst op een lacune in de strafwetgeving.
Legaliteit	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Uit het onderzoek komt een gedifferentieerd beeld naar boven met betrekking tot de manier waarop het verbod op kindersekspoppen het beste kan worden vormgegeven: als aparte strafbaarstelling of onder een overkoepelende bepaling? Ook in het buitenland heeft men voor verschillende opties gekozen. Hoewel verschillende Nederlandse experts een voorkeur hebben voor aparte strafbaarstelling – liefst ergens in de buurt van artikel 240b Sr – draagt dit wel bij aan de verdere uitbreiding van de ‘lappendeken’ die het Wetboek van Strafrecht momenteel kenmerkt. Dit terwijl de wetgever juist streeft naar meer coherente en compacte zedenwetgeving. Het ‘meeliften’ op de huidige wetgevingstrajecten van artikel 240b of 240c Sr voorkomt deze lappendeken en bespaart tevens tijd.
	De grote variëteit aan poppen maakt volgens sommigen een helder afgebakende delictsomschrijving lastig. Met name de seksuele bestemming en de leeftijdscategorie van de poppen kunnen voor problemen zorgen, al lijken de meeste problemen niet zozeer te zien op de codificatie, maar vooral op de interpretatie van bestanddelen in de praktijk. Zo lijkt een strafbaarstelling van poppen < 18 jaar verdedigbaar, maar zal het in de praktijk bijvoorbeeld lastig zijn om poppen tussen 15 en 18 jaar van volwassen poppen te onderscheiden, wanneer we enkel kunnen afgaan op het uiterlijk van de pop.

	Er heerst verdeeldheid over de vraag of ook onrealistische poppen strafbaar zouden moeten worden gesteld. De voorstanders bepleiten dat ook deze poppen moreel verwerpelijk zijn of dat ook deze poppen het risico op kindermisbruik zouden kunnen vergroten. Anderen wijzen echter op de interne consistentie met artikel 240b Sr (virtuele kinderporno) dat ook tot realistisch materiaal is beperkt, ze verwijzen naar problemen met lex certa of ze verwijzen naar het probleem dat de reikwijdte van het strafrecht dan wel heel groot zou kunnen worden ('alle knuffels strafbaar')
Legaliteit	Argumenten voor strafbaarstelling
	Over andere aspecten van een eventuele strafrechtelijke definitie lijkt meer consensus te bestaan. Als men besluit tot een verbod, dan zou dat verbod ook delen van poppen en kinderseksrobots moeten betreffen, dan zou het op poppen < 18 jaar moeten slaan en dan zou de strafbepaling alle handelingen met betrekking tot kindersekspoppen moeten omvatten, dus inclusief het privébezit.
Retrospectieve proportionaliteit	Overwegingen met betrekking tot de strafdreiging
	Afhankelijk van de gekozen ratio legis zal een geschikt strafmaximum moeten worden bepaald. Wanneer men vooral aansluit bij meer morele doelen zoals het beschermen van zedelijke opvattingen, dan volstaat wellicht een straf vergelijkbaar met die in 240 Sr (verspreiden porno), wanneer de bescherming van minderjarigen tegen seksueel misbruik centraal staat, dan zal eerder worden aangesloten bij de strafdreiging in artikel 240b Sr (kinderporno).
Overige overwegingen	
	Mogelijk heeft een verbod van kindersekspoppen een domino-effect. Er zal – vanuit het perspectief van het rechtsbelang en de interne consistentie – tenminste moeten worden nagedacht over eventuele andere gedragingen die eveneens een negatieve invloed zouden kunnen hebben op de publieke zeden, de seksualisering van kinderen en het risico op kindermisbruik. Als bovendien wordt gekozen voor criminalisering van onrealistische kindersekspoppen, dan moet artikel 240b Sr mogelijk ook worden uitgebreid tot onrealistische afbeeldingen van seksuele gedragingen met kinderen.
	Er valt een waterbed-effect te verwachten qua toelevering van de kindersekspoppen. Deze zullen niet langer rechtstreeks naar Schiphol of Eindhoven worden verzonden, maar komen Nederland nog vaker via de open grenzen met andere EU-landen binnen. Optreden in EU-verband wordt aangeraden.

I. Inleiding

1. Probleemstelling en onderzoeksvragen

Volgens mediaberichtgeving treft de Nederlandse douane ongeveer tien zendingen met sekspoppen per jaar aan en ook politie en OM zijn bekend met dit fenomeen.¹¹ Vermoedelijk zijn deze tien zendingen slechts het topje van de ijsberg. Aangezien het geen verboden goederen betreft, kunnen deze poppen niet in beslag worden genomen en kunnen personen die kindersekspoppen invoeren, doorvoeren, bezitten, etc. niet strafrechtelijk worden vervolgd. Het daaropvolgende krantenbericht 'Walgelijk, maar ook nuttig?; Justitie zint op maatregelen tegen kindersekspoppen',¹² leidde tot Kamervragen en de toezegging van voormalig minister van Justitie en Veiligheid Grapperhaus aan de Tweede Kamer om het onderwerp te gaan verkennen.¹³ De Minister noemde het verschijnen van kindersekspoppen in Nederland 'een zorgelijke ontwikkeling', die vanwege het 'normaliseren' van een 'subcultuur van seksueel misbruik van kinderen (...) conflicteert met de verantwoordelijkheid om onze kinderen te beschermen' en kondigde een onderzoek aan naar de vraag 'of een verbod op kindersekspoppen wenselijk en mogelijk is'.¹⁴

Nu is Nederland niet het enige land dat worstelt met het verschijnsel kindersekspoppen. Waar bepaalde landen het bezit, de invoer, de verkoop etc. van kindersekspoppen en kinderseksrobots expliciet strafbaar hebben gesteld, daar hebben andere landen strafbaarstelling overwogen, maar in eerste instantie verworpen.¹⁵ Strafbaarstelling van kindersekspoppen is namelijk controversieel, vooral omdat tot op heden onduidelijk is of kindersekspoppen het risico op daadwerkelijk seksueel kindermisbruik nu juist vergroten of verkleinen (zie paragraaf 1.3.).

Eveneens onduidelijk is de vraag of de huidige Nederlandse wet- en regelgeving misschien ook nu al bepaalde mogelijkheden biedt om het bezit etc. van kindersekspoppen aan te pakken. Kan bijvoorbeeld artikel 240b Sr ((virtuele) kinderporno) dusdanig worden geïnterpreteerd dat ook bepaalde gedragingen waarbij een kindersekspop is betrokken onder de delictsomschrijving vallen? Of bieden de artikelen 240 Sr (tentoonstellen en verspreiden porno) of 240a Sr (verspreiden porno aan minderjarigen) in bepaalde situaties een uitkomst? Kan mogelijk zelfs het civiele portretrecht van toepassing zijn, bijvoorbeeld wanneer de kindersekspop is gemodelleerd naar een echt bestaand kind?¹⁶

Dit onderzoek beoogt – mede met behulp van een rechtsvergelijking en een analyse van het huidige Nederlandse juridische kader – antwoord te geven op de vraag naar de wenselijkheid en mogelijkheid van een verbod op kindersekspoppen. Gezien het feit dat inmiddels ook in Nederland kindersekspoppen worden aangetroffen en gezien de controverse omtrent de vraag of

¹¹ E. Van den Berg & E. San Giorgi, 'Kinderseksrobots: de Nederlandse douane ziet ze regelmatig', NPO3, 26-07-2019, <https://www.npo3.nl/brandpuntplus/kinderseksrobots-de-nederlandse-douane-ziet-ze-regelmatig-9c71eac0-6081-424a-a245-650547120c53> (laatst bezocht op 24-06-2022).

¹² V. Bartels & K. Nederhof, 'Lokken kindersekspoppen pedofilie uit?', Telegraaf, 31-08-2020, <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1562200158/lokken-kindersekspoppen-pedofilie-uit> (laatst bezocht op 24-06-2022).

¹³ TK 2020/2021, nr. 553.

¹⁴ TK 2020/2021, 31015 nr. 223.

¹⁵ Voor een overzicht van de manieren waarop men in het buitenland een verbod op kindersekspoppen heeft vormgegeven (of niet), zie hoofdstuk IV.

¹⁶ In Engelse tabloids werd al melding gemaakt van sekspoppen die lijken op een minderjarige Instagrammer (zie J. Lockett, 'Evil Trade: Sick child sex dolls modelled on 14-year-old Instagram star sold on Etsy', The Sun, 0-12-2020, <https://www.the-sun.com/news/1937982/sick-child-sex-dolls-teen-instagram-star-etsy-australia/> (laatst bezocht op 24-06-2022)).

kindersekspoppen überhaupt verboden moeten worden, wordt het tijd het onderwerp nader te onderzoeken. Dit onderzoek heeft vijf centrale doelstellingen:

- 6) Creëren van een definitie van kindersekspoppen en kinderseksrobots
- 7) Inventariseren van eventuele internationale en Europese ontwikkelingen die van belang zijn voor de vraag of kindersekspoppen strafbaar zouden moeten worden gesteld.
- 8) Onderzoeken welke mogelijkheden de Nederlandse wet reeds biedt om kindersekspoppen tegen te gaan.
- 9) Inzicht bieden in de wetgeving omtrent kindersekspoppen in andere landen en de achterliggende motivatie voor de wetgeving.
- 10) Structureren en analyseren van alle voor- en tegenargumenten inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen met behulp van de criteria voor strafbaarstelling.

Voor de duidelijkheid zijn de onderzoeksvragen geclusterd in de volgende vijf categorieën:

1.1. Vragen met betrekking tot de definitie van kindersekspop en kinderseksrobot

- 1) Wat is een kindersekspop of kinderseksrobot (oftewel wanneer kan een pop/robot geclassificeerd worden als een kindersekspop of kinderseksrobot)?
 - a. Hoe worden kindersekspoppen en -robots in de wetenschappelijke literatuur gedefinieerd?
 - b. Wat voor soort poppen worden door buitenlandse wetgevers als kindersekspop c.q. kinderseksrobot geclassificeerd?
 - c. Betreft het enkel realistische (anatomisch correcte) poppen of ook niet-realistische poppen?

In de wetenschap zijn verschillende definities geopperd voor kindersekspoppen en -robots. In onderhavig onderzoek worden enkele van deze definities genoemd om uiteindelijk tot de werkdefinitie te komen die in het rapport wordt gehanteerd (zie paragraaf 2 hieronder).

Verder zijn kindersekspoppen in verschillende buitenlandse strafbaar gesteld. Sekspoppen met een volwassen uiterlijk en gewone kinderpoppen (zoals kinderspeelgoed) zijn echter nog steeds legaal. Bij de afbakening tussen een illegale kindersekspop en haar legale tegenhanger voor volwassenen of kinderspeelgoed moeten dus twee vragen worden beantwoord: (1) kan de pop als *kind* worden beschouwd en (2) kan de pop als *sekspop* worden beschouwd? In hoofdstuk IV lichten wij de omstandigheden toe die in de onderzochte rechtssystemen in aanmerking worden genomen om deze twee vragen te beantwoorden. In het bijzonder wordt getracht te verduidelijken of sekspoppen die zowel kinderlijke als volwassen trekken vertonen of onrealistische (d.w.z. anatomisch incorrecte) kenmerken vertonen, ook onder de definitie van een kindersekspop in deze rechtsgebieden vallen.

1.2. Vragen met betrekking tot het internationale en Europese ontwikkelingen

- 2) Welke internationaal- en Europeesrechtelijke instrumenten en ontwikkelingen zijn mogelijk relevant voor een eventueel verbod op kindersekspoppen?

De Nederlandse wetgever opereert uiteraard niet in een vacuüm. Bij de vraag naar strafbaarstelling van ongewenst gedrag dient ook te worden gekeken naar eventuele internationale en regionale verplichtingen en beperkingen. Zijn er bijvoorbeeld internationale verdragen of afspraken die verplichten tot strafbaarstelling van kindersekspoppen? Of zou strafbaarstelling juist in strijd kunnen zijn met internationale (handels)afspraken?

In hoofdstuk II behandelen we eerst de vraag of het internationale rechtskader inzake kinderpornografie noopt tot het verbieden van kindersekspoppen. In het bijzonder gaan wij in op de vraag of de definitie van kinderpornografie in internationale rechtsinstrumenten (het Facultatief Protocol van 2000 bij het IVRK inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, het Verdrag van de Raad van Europa van 2001 inzake cybercriminaliteit (Verdrag van Boedapest) het Verdrag van de Raad van Europa van 2007 inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (Verdrag van Lanzarote), alsook de EU-richtlijn 2011/93/EU ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie) ook betrekking heeft op kindersekspoppen en of staten dus verplicht zijn om de productie, de verspreiding, de consumptie en het bezit ervan strafbaar te stellen.

Daarna onderzoeken wij of een verbod op kindersekspoppen verenigbaar is met het internationale en EU-handelsrecht, en of de Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel van 1994 en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie een verbod op dergelijke voorwerpen uitsluiten.

1.3. Vragen met betrekking tot de wet- en regelgeving en de praktijk in Nederland

- 3) Welke ervaringen hebben politie, OM, en douane met kindersekspoppen en kinderseksrobots?
 - a. In welke situaties kwamen ze ermee in aanraking?
 - b. In verband met welke strafbare handelingen kwamen ze ermee in aanraking?
 - c. Welke eigenschappen hadden deze poppen (realistisch of juist niet? ook robots? etc.)
 - d. Hoe vaak kwamen ze hiermee in aanraking? (hebben ze enige notie van de omvang van het fenomeen?)
- 4) Welke mogelijkheden kent de huidige wet- en regelgeving om het bezit, de verkoop, invoer etc. van kindersekspoppen/kinderseksrobots aan te pakken?

De Nederlandse strafwetgeving kent momenteel geen specifieke strafbaarstelling van de invoer, doorvoer, verkoop, bezit, etc. van kindersekspoppen. In hoofdstuk III staat als eerste vraag centraal of de Nederlandse wet desondanks toch mogelijkheden biedt tot het tegengaan van het fenomeen kindersekspoppen. Hiertoe worden verschillende rechtsgebieden bestudeerd, variërend van strafrecht en privaatrecht tot relevante douanewetgeving en bestuursrecht.

Het tweede doel van hoofdstuk III is het beschrijven van de ervaringen die men in de Nederlandse douane- en strafrechtspraktijk heeft met kindersekspoppen en hoe hier momenteel mee om wordt gegaan. Ook komen de ervaringen van twee behandelaars van pedofielen en pedoseksuelen aan bod.

1.3. Vragen met betrekking tot andere landen

- 5) In welke landen heeft in de afgelopen vijf jaar de discussie gespeeld over een verbod van kindersekspoppen/kinderseksrobots?
- 6) Hoe is in zes verschillende landen een (wettelijk) verbod op kindersekspoppen/kinderseksrobots vormgegeven?
 - a. Gelden er nog eventuele strafuitsluitingsgronden (bijv. kunstexceptie)?
 - b. Hoe luidt het vervolgingsbeleid?
- 7) Wat is bekend over de toepassing van de verbodsbepalingen in de praktijk? Bijvoorbeeld wordt er bij strafbaarstellingen vervolgd en berecht of buitengerechtelijk afgedaan? Zo ja, bij wat voor soort gedragingen/situaties? Welke straf wordt er dan opgelegd?

Deze vragen komen aan bod in hoofdstuk IV, waarin we de wet- en regelgeving inzake kindersekspoppen in zes landen analyseren en bespreken: Australië, Duitsland, Denemarken, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk. We beschrijven welke gedragingen met kindersekspoppen momenteel verboden zijn in deze landen, we identificeren het (de) wettelijke belang(en) die de toepasselijke wetten trachten te beschermen en we schetsen de voorgeschreven sancties voor de verschillende misdrijven met betrekking tot deze voorwerpen. Ook de toepasselijke schuldvorm (opzet of schuld) en eventuele wettelijke excepties worden besproken. Ten slotte wordt beschreven hoe de strafbare feiten in de praktijk worden gehandhaafd, met name de straffen die in de onderzochte landen worden opgelegd. Vraag 6 wordt ook uitvoerig behandeld in Hoofdstuk V waarin de criteria voor strafbaarstelling worden uitgewerkt.

1.4. Vragen met betrekking tot een eventuele strafbaarstelling

- 8) Welke argumenten pro en contra spelen in Nederland en het buitenland een rol in het wel/niet invoeren van een (wettelijk) verbod op kindersekspoppen?
- 9) Wat zijn de criteria voor strafbaarstelling toegepast op kindersekspoppen?

Deze vragen staan centraal in Hoofdstuk V waarin een theoretisch kader voor strafbaarstelling wordt uitgewerkt waarin vrijwel alle voor- en tegenargumenten inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen kunnen worden ingepast die met behulp van de literatuurstudie, de rechtsvergelijking en de interviews met experts zijn gevonden. Het doel is niet om te komen tot een finale beslissing inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen – dit is aan de wetgever – maar om een zo compleet mogelijke inventarisatie te maken van alle argumenten voor- of tegen criminalisering.

2. Werkdefinitie kindersekspoppen en kinderseksrobots

In de startnotitie van het WODC worden kindersekspoppen – op basis van geraadpleegde literatuur – gedefinieerd als:

levensechte poppen die kinderen moeten voorstellen. De poppen zijn anatomisch correct en van siliconenplastics die het gevoel van menselijke huid nabootsen (...). Net als volwassen sekspoppen bestaan er verschillende modellen kindersekspoppen en bestaat er ook de mogelijkheid om een eigen sekspop naar wens samen te stellen (...). In theorie zou het ook mogelijk zijn een robot te laten maken die lijkt op

een echte persoon (...). Kindersekspoppen worden op het darkweb verkocht maar ook (in ieder geval in het verleden) op “gewoon toegankelijke” websites zoals Alibaba.com maar dan niet onder deze term (...).

In deze definitie worden de termen ‘pop’ en ‘robot’ niet nader gedefinieerd en worden deze termen bovendien door elkaar gebruikt. Een analyse van aanvullende literatuur leverde definities op, waarbij de term robot wordt gedefinieerd en waarbij seksrobots worden onderscheiden van sekspoppen. In het WRR rapport ‘De robot de baas’ wordt de term robots bijvoorbeeld gedefinieerd als:¹⁷

Oorspronkelijk een mensachtige machine die menselijke arbeid overnam (...) Robots worden nog altijd vaak als mensachtig voorgesteld, maar de term wordt ook gebruikt voor alle toestellen of computerprogramma’s die enige vorm van ‘agency’ (gericht handelen) vertonen of nabootsen.

En rechtsfilosoof Danaher omschrijft seksrobots als volgt:

A sex robot can be defined as any artifact that is used for sexual stimulation and/or release with the following three properties:

1. a humanoid form;
2. the ability to move; and
3. some degree of artificial intelligence.¹⁸

Professor Döring heeft dan weer een definitie gegeven van sekspoppen:

Sex dolls are defined as human-like, anatomically correct, anthropomorphic dolls created and used to generate or enhance sexual arousal and pleasure in both solo and partnered sex.¹⁹

Ten behoeve van dit rapport komen we door een combinatie van bovenstaande definities uit op de volgende werkdefinitie:

Een kindersekspop is een driedimensionaal voorwerp dat:

- (delen van) een (realistische) minderjarige (<18 jaar) moet voorstellen;
- dat kan worden gebruikt ten behoeve van seksuele stimulatie en/of seksuele ontlading;
- en dat - in het geval van een seksrobot – dankzij een computerprogramma enige vorm van gericht handelen kan vertonen of nabootsen.

Deze werkdefinitie is iets breder dan de definities die hierboven zijn weergegeven. Dit is bewust gedaan om het onderzoek niet teveel te beperken. Hoewel Döring de anatomische correctheid als een bepalend criterium hanteert, kan dit in de praktijk problemen geven. Wat nu als iemand in het bezit is van een levensechte pop die bijvoorbeeld op één punt afwijkt van de werkelijke anatomie van een kindjerlijf? En hoewel we in deze studie de nadruk leggen op realistische kindersekspoppen, is tijdens de uitvoering van het onderzoek eveneens verkend of betrokkenen eventueel ook ervaring hebben met onrealistisch kindersekspoppen en of buitenlandse wetgevers ook niet-realistische poppen strafbaar hebben gesteld.

Wanneer we het hierna over kindersekspoppen hebben, dan worden daar automatisch ook kinderseksrobots mee bedoeld.

¹⁷ R. Went, M. Kremer & A. Knottnerus (red.), *De robot de baas. De toekomst van werk in het tweede machinetijdperk*, Amsterdam: Amsterdam University Press 2017, p. 12-13.

¹⁸ J. Danaher, ‘Should we be thinking about sex robots?’, in: J. Danaher & N. McArthur (eds.) *Robot sex: Social and ethical implications*, Cambridge: MA, MIT Press 2017, p. 4.

¹⁹ N. Döring, M. R. Mohseni & R. Walter, ‘Design, use, and effects of sex dolls and sex robots: scoping review’, *Journal of Medical Internet Research*, 2022, 22, 7.

3. Wetenschappelijke discussie omtrent de strafbaarstelling van kindersekspoppen

Er is een hevige wetenschappelijke discussie gaande over de vraag of de productie, distributie en het bezit van kindersekspoppen verboden dient te worden. Voorstanders van een dergelijk verbod beweren dat hoewel kindersekspoppen geen directe schade toebrengen aan kinderen, ze een gevaar voor de samenleving vormen omdat ze indirecte schade kunnen veroorzaken door vergroting van de risico's van escalatie en desensibilisatie.

Escalatie met betrekking tot kindersekspoppen verwijst naar het risico dat dergelijke objecten psychische ziektebeelden kunnen versterken.²⁰ Het kan strafbaar gedrag bevorderen, resulterend in bijvoorbeeld de aanschaf van kinderpornografisch materiaal of *hands-on* kindermisbruik, aangezien de kloof tussen fantasie en realiteit kleiner wordt. Voorstanders van een verbod op kindersekspoppen betogen – onder verwijzing naar onderzoek inzake het effect van het kijken naar kinderporno op echt kindermisbruik – dat een escalatie met betrekking tot gebruik van kindersekspoppen aannemelijk is.²¹ Het is echter belangrijk om op te merken dat er weliswaar een verband bestaat tussen het bezit van kinderpornografisch materiaal en daadwerkelijk seksueel misbruik van kinderen, maar dat er geen wetenschappelijk bewijs bestaat van een *causaal* verband tussen beide.²²

Kindersekspoppen kunnen ook leiden tot desensibilisatie, omdat het gebruik van kindersekspoppen het idee zou voeden dat kinderen seksuele wezens zijn, zo stellen voorstanders van een verbod. Het gebruik van een kindersekspop kan het problematische gedrag versterken en de drempel om *hands-on* seksueel misbruik met kinderen te plegen verlagen, omdat de gebruiker wordt geconditioneerd en de verleiding om dergelijk gedrag te vertonen wordt vergroot. Dit wordt verder ondersteund doordat dergelijke poppen geen negatieve emotionele reactie vertonen of, in het geval van robotmodellen, alleen positieve reacties.²³

Tegenstanders van een verbod stellen daarentegen dat kindersekspoppen een zogenaamd 'reinigend' effect zouden kunnen hebben, omdat ze gebruikers in staat stellen hun verlangens op een object te botvieren in plaats van een echt kind. Om deze reden zouden dergelijke poppen niet alleen ten goede komen aan de individuele gebruikers, die op relatief onschuldige wijze in hun seksuele behoeften kunnen voorzien, maar ook aan kinderen en de samenleving als geheel doordat het aantal gevallen van seksueel kindermisbruik hiermee zou verminderen.²⁴

²⁰ J. Danaher, 'Should we be thinking about sex robots?', in: J. Danaher & N. McArthur (eds.) *Robot sex: Social and ethical implications*, Cambridge: MA, MIT Press 2017.

²¹ Het (zichzelf) verschaffen van toegang tot kinderporno wordt beschouwd als een progressieve verslaving, waarbij het passief kijken naar de online inhoud leidt tot een escalatie van problematisch internetgebruik, wat volgens sommigen vervolgens kan leiden tot fysieke zedendelicten (M. H. Maras & L. R. Shapiro, 'Child sex dolls and robots: More than just an uncanny valley', 2019 *Journal of Internet Law*, 21, 5, 3-21, p. 4; E. Quayle & M. Taylor, 'Model of problematic Internet use in people with a sexual interest in children', *CyberPsychology & Behavior* 2003, 6, 1, 93-106). Vaak blijkt dat zedendelinquenten een verzameling kinderpornografie hebben (G. Palermo & M. A. Farkas, *The dilemma of the sexual offender*. Charles C Thomas Publisher 2013), waarbij is aangetoond dat vroege blootstelling aan pornografie onder zedendelinquenten de empathie voor kinderen in gewelddadige situaties vermindert (D. Simons et al., 'Childhood victimization and lack of empathy as predictors of sexual offending against women and children', *Journal of Interpersonal Violence* 2022, 17, 12, 1291-1307).

²² R. Brown & J. Shelling, 'Exploring the implications of child sex dolls', *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice* 2019, 570, 1-13.

²³ M. H. Maras & L. R. Shapiro, 'Child sex dolls and robots: More than just an uncanny valley', *Journal of Internet Law* 2019, 21, 5, 3-21.

²⁴ Een vergelijkbaar 'reinigend' effect is bijvoorbeeld ook te zien in de nasleep van de decriminalisering van prostitutie, wat naar verluidt zou hebben geleid tot een vermindering van het aantal gemelde verkrachtingsincidenten (P. Bisschop et al., 'Street prostitution zones and crime', *American Economic Journal: Economic Policy* 2017, 9, 4, 28-63; S. Cunningham & M. Shah, 'Decriminalizing indoor prostitution: Implications for sexual violence and public health', *The Review of Economic Studies* 2018, 85, 3, 1683-1715).

Op dit moment is er onvoldoende wetenschappelijk bewijs voor de bewering dat kindersekspoppen het risico op kindermisbruik vergroten, noch voor de bewering dat er juist een beschermende werking kan uitgaan van de poppen.²⁵ Lopende onderzoeksprojecten zouden echter binnenkort een antwoord kunnen geven op de vraag of het gebruik van kindersekspoppen al dan niet seksueel misbruik van kinderen voorkomt of aanmoedigt. De *Australian Criminal Intelligence Commission (ACIC)* heeft bijvoorbeeld meer dan 305 ingevoerde kindersekspoppen geanalyseerd en zal eind 2022 een onderzoeksprogramma uitvoeren om na te gaan of het toegenomen gebruik van kindersekspoppen een weg opent naar online en contactueel seksueel misbruik van kinderen.²⁶ Ook de *Virtual Global Taskforce (VGT)* - de internationale alliantie die zich inzet voor de bescherming van kinderen tegen online seksueel misbruik en andere transnationale kinderseksdelicten - voert momenteel een onderzoek uit naar kindersekspoppen en de rol die zij spelen in seksuele misdrijven tegen kinderen.²⁷

3. Onderzoeksmethoden

3.1. Deskresearch

Het onderwerp is eerst uitgebreid verkend met behulp van een *deskresearch*. Deze bestond onder andere uit bestudering van de academische literatuur, van parlementaire stukken, van commentaren en van relevante jurisprudentie inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen.

Via de *deskresearch* werd in de eerste plaats de huidige Nederlandse wet- en regelgeving in kaart gebracht. Een eerste inventarisatie van reeds bestaande, mogelijk relevante wetsbepalingen in de strijd tegen kindersekspoppen – zowel strafrechtelijk als vanuit andere rechtsgebieden – werd vervolgens voorgelegd aan Nederlandse experts om te kijken of zij dit kader onderschreven en of zij eventueel nog aanvullingen hadden.

De *deskresearch* speelde eveneens een belangrijke rol bij het beschrijven van de zes buitenlandse rechtstelsels die zijn onderzocht en de manier waarop men in het buitenland het verbod op kindersekspoppen heeft vormgegeven (zie paragraaf 3.3.).

Tenslotte zijn via de *deskresearch* ook andere publicaties – los van nationale rechtstelsels – gevonden die ingaan op de vraag of kindersekspoppen al dan niet strafbaar zouden moeten worden gesteld.

3.2. Interviews met Nederlandse experts

De onderzoeksvragen 3, 4 en 9 worden beantwoord met behulp van interviews met personen met expertise op het gebied van kindersekspoppen, kinderpornografie en materiële zedenwetgeving. Wij hebben in totaal 16 experts geïnterviewd met behulp van semigestructureerde diepte-interviews gebaseerd op een vooraf opgesteld interviewprotocol (zie bijlage I). Van dit protocol is per

²⁵ R. Brown & J. Shelling, 'Exploring the implications of child sex dolls', *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice* 2019, 570, 1-13; B. B. Chatterjee, 'Child sex dolls and robots: challenging the boundaries of the child protection framework', *International Review of Law, Computers & Technology* 2020, 34, 1, 22-43, p. 23; J. Danaher, 'Should we be thinking about sex robots?', in: J. Danaher & N. McArthur (eds.) *Robot sex: Social and ethical implications*, Cambridge: MA, MIT Press 2017, 2019.

²⁶ Australian Criminal Intelligence Commission, e-mail, 31-05-2022.

²⁷ NCA, 'NCA takes helm of international online child sexual abuse taskforce', 29-10-2021, <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/news/nca-takes-helm-of-international-online-child-sexual-abuse-taskforce> (laatst bezocht op 24-06-2022).

organisatie/expert enigszins afgeweken, afhankelijk van de expertise van de betreffende personen. Zo is in sommige interviews bijvoorbeeld meer nadruk gelegd op wet- en regelgeving, terwijl in andere interviews de eigen praktijkervaring met het vinden van kindersekspoppen meer centraal stond.

De verdeling van de interviews over de verschillende organisaties was als volgt:²⁸

- 3 experts vanuit de politie
 - Hierbij is gesproken met experts van het Team Bestrijding Kinderporno en Kindersekstoerisme (zowel van de Landelijke Eenheid als van een regionale eenheid).
- 4 experts vanuit de douane
 - Aangezien deze problematiek voor het eerst door de douane werd gesignaleerd en zij ook nu nog zendingen met kindersekspoppen tegenkomen, is gesproken met verscheidene beleidsmedewerkers en (landelijke) coördinatoren van de Belastingdienst (afdeling douane).
- 2 experts vanuit het OM
 - Binnen het OM is gesproken met een officier van justitie en een beleidsmedewerker van het Landelijk Parket, gespecialiseerd in kinderporno en kinderseksstoerisme.
- 4 academici met een relevante expertise op dit vlak;
 - De geïnterviewde academici bekleden een functie als hoogleraar, universitair hoofddocent of lector en zijn experts op het gebied van het materiële strafrecht en/of cybercrime. Zij hebben geholpen met het beantwoorden van vragen over de toepasbaarheid van het huidige juridische kader en de wenselijkheid van eventuele strafbaarstelling.
- 2 respondenten met een expertise in de psychologische of forensische zorg. De ene expert is betrokken bij bijeenkomsten van lotgenotengroepen waaraan pedofielen en pedoseksuelen vrijwillig deelnemen. De andere expert is als psycholoog met een expertise op het gebied van zedendelinquenten werkzaam binnen de forensische zorg.
- 1 expert vanuit de advocatuur. Er is gesproken met een advocaat die ook verdachten van kindermisbruik bijstaat in hun verdediging.

De interviews zijn ofwel online met behulp van een *videoconferencing* platform (bijv. Zoom of Teams) ofwel *face-to-face* afgenomen, afhankelijk van de voorkeur van de geïnterviewde.²⁹ De experts mochten het interviewprotocol van te voren inzien, zodat ze zich op het interview konden voorbereiden. Alle interviews werden met toestemming van de geïnterviewden opgenomen. Dit gebeurde met behulp van een voicerecorder of de opname optie binnen een videoconferencing platform. Van alle interviews werd na afloop een verslag opgesteld en dit verslag werd vervolgens ter controle op feitelijke onjuistheden aan de geïnterviewden voorgelegd.

De 16 interviews werden vervolgens beschreven en met behulp van een inhoudsanalyse per relevante sub-vraag geanalyseerd. De verslaglegging van de interviews in het rapport werd geanonimiseerd om de respondenten vrijuit te kunnen laten spreken.

²⁸ Oorspronkelijk was het de bedoeling om ook rechters te includeren in het onderzoek. Helaas werd geen toestemming verkregen vanuit de LOVS. De zittende magistratuur zal bij monde van de Raad voor de Rechtspraak reageren op het onderwerp zodra er een wetsvoorstel is ingediend.

²⁹ Ook voor wat betreft de keuze van het specifieke *videoconferencing* platform (Zoom, Teams, etc.) zijn we zoveel mogelijk uitgegaan van de voorkeuren van de respondenten om hun deelname te vergemakkelijken. Bepaalde organisaties kennen bovendien restricties ten aanzien van de toegestane platforms.

Gaandeweg het onderzoek kwam ook de noodzaak naar voren om drie privaatrechtelijke experts te raadplegen, omdat ook het civiele recht (onverwacht) vrij veel mogelijkheden biedt om kindersekspoppen tegen te gaan. Daarnaast noopte de ingewikkelde douanewetgeving ook tot consultatie van een extra expert op het gebied van belastingwetgeving. Vanwege de beperkte tijd werden zij enkel per mail geconsulteerd.

3.3. Rechtsvergelijkende studie

De onderzoeksvragen 1 en 6 t/m 9 werden met behulp van een rechtsvergelijking beantwoord. Niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen hebben rechtshandavingsinstanties (d.w.z. politieagenten, douanebeambten) onlangs melding gemaakt van de vondst van kindersekspoppen. Een eerste *quickscan* van openbare internetbronnen leert dat er steeds meer landen zijn die het fenomeen strafbaar stellen of strafbaarstelling ervan overwegen. Deze landen konden grofweg worden onderverdeeld in de volgende categorieën:

- 1) landen met een expliciet strafrechtelijk verbod op kindersekspoppen
- 2) landen met een strafbaarstelling onder reeds bestaande kinderpornografiebepalingen
- 3) landen met een strafbaarstelling van verkoop, invoer, etc. (maar niet bezit) van '*obscene and indecent materials*';
- 4) landen waarin een (parlementaire) discussie inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen (vooralsnog) niet tot nieuwe strafwetgeving of tot ruimere interpretatie van reeds bestaande strafbepalingen heeft geleid.

Australië, Duitsland en Denemarken zijn voorbeelden van landen die een expliciet verbod op bezit, etc. van kindersekspoppen in het leven hebben geroepen. In Portugal, Tsjechië, Noorwegen en ook in Zweden heeft men voor een andere aanpak gekozen: in deze landen zijn reeds bestaande strafbepalingen inzake (virtuele) kinderpornografie op zo'n manier geïnterpreteerd dat ook kindersekspoppen hieronder vallen.³⁰ In Canada, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk is de invoer, verkoop, etc. van kindersekspoppen strafbaar gesteld onder straf- en douanewetgeving inzake '*obscene and indecent materials*'.³¹ In de VS werd strafbaarstelling van kindersekspoppen overwogen, maar een daartoe strekkend wetsvoorstel afgewezen.³² Ook in Denemarken was een wetsvoorstel uit 2017 inzake de strafbaarstelling van de koop en het bezit van kindersekspoppen in eerste instantie gestrand maar werd een dergelijk verbod in 2022 uiteindelijk toch aangenomen.

Wij hebben ervoor gekozen om zes landen nader te onderzoeken: Duitsland, Noorwegen, Denemarken, het Verenigd Koninkrijk, Australië en Oostenrijk. De keuze voor de zes landen is gebaseerd op: de eerder gevonden vierdeling (tenminste één land per categorie); op het feit dat er in bepaalde landen recent discussie is gevoerd (DK, DE, AU, NO, VK) en/of nieuwe wet- en regelgeving is ingevoerd (DE, NO, AU, VK) inzake dit onderwerp; op het feit dat we verwachten (relatief) veel jurisprudentie aan te treffen (VK, AU), maar ook op basis van pragmatische argumenten als reeds bestaande contacten binnen en kennis van een bepaalde jurisdictie (DE, NO, AU, VK, DK, AT).

³⁰ In Zweden zijn enkele zaken betreffende kindersekspoppen in eerste instantie berecht, maar de rechtbanken kwamen tot verschillende conclusies: waar de ene rechtbank oordeelde dat de strafbepaling inzake kinderpornografie ook van toepassing was op kindersekspoppen, daar oordeelde de andere rechter anders (zie bijvoorbeeld Arrondissementsrechtbank van Vänersborg, beslissing van 05-12-2018, ref. B 571-17; Skellefteå districtsrechtbank, uitspraak d.d. 08-02-2019, ref. B 848-18; Arrondissementsrechtbank Ångermanland, uitspraak van 28-11-2019, Az. B 323-18).

³¹ Canada zal hier verder buiten beschouwing blijven, nu er in dit land verhoudingsgewijs weinig publicaties en jurisprudentie beschikbaar zijn over dit onderwerp.

³² Creeper (H.R.8236). Zie Het wetsvoorstel: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/BILLS-116hr8236ih/pdf/BILLS-116hr8236ih.pdf> en voor aanvullende informatie: <https://www.govtrack.us/congress/bills/116/hr8236> (laatst bezocht op 24-06-2022).

Deze landen hanteren verschillende benaderingen om het nieuw opkomende fenomeen van kindersekspoppen aan te pakken en vormen daarom interessante casestudies. Terwijl in Australië, Duitsland en sinds 2022 ook in Denemarken kindersekspoppen uitdrukkelijk verboden zijn, is in Noorwegen, het VK en Oostenrijk reeds bestaande wetgeving van toepassing op deze voorwerpen. In Noorwegen worden kindersekspoppen geclassificeerd als kinderpornografisch materiaal. In het VK vertrouwen wetshandavings instanties op douane- en obsceniteitswetgeving om personen te vervolgen voor het importeren en verspreiden van kindersekspoppen, en in Oostenrijk vallen deze voorwerpen onder de obsceniteitswetgeving.

In al deze landen hebben we de discussies in kaart gebracht die tot een verbod op kindersekspoppen hebben geleid. Welke voor- en tegenargumenten kunnen we onderscheiden? Op welke wijze is het verbod op kindersekspoppen vormgegeven en welke *ratio* ligt daaraan ten grondslag? Welke aanvullingen of nuanceringsen zijn er nog vanuit de jurisprudentie, dan wel het vervolgingsbeleid naar voren gekomen?

Het in kaart brengen van deze zaken in de verschillende buitenlandse landen hebben we in eerste instantie gedaan op basis van eigen *deskresearch*. Met behulp van openbare bronnen (parlementaire geschiedenis, jurisprudentie, rapporten, vervolgingsrichtlijnen, academische literatuur, etc.) hebben wij eerst een voorlopig ‘landenrapport’ opgesteld inzake het verbod op kindersekspoppen. Vervolgens hebben we interviews met experts vanuit de zes landen gevoerd waarin wij zijn ingegaan op eventuele onjuistheden, nuanceringsen of aanvullingen op dit rapport. De interviews bevatten zowel algemene vragen als specifieke vragen met betrekking tot de wetten en de praktijk in het betreffende land (zie bijlage II). In totaal werden 11 deskundigen geïnterviewd, waarvan één respondent onze vragen schriftelijk beantwoordde.

De verdeling van de interviews over de verschillende organisaties was als volgt:

- 6 academici met een relevante expertise over dit onderwerp:
 - 2 hoogleraren strafrecht uit Duitsland
 - 1 hoogleraar strafrecht uit Oostenrijk
 - 1 *senior lecturer* strafrecht uit het VK
 - 1 universitair hoofddocent psychologie uit Denemarken
 - 1 criminoloog uit Australië
- 3 experts vanuit wetshandavings instanties die bekend zijn met de materie:
 - 1 aanklager bij het OM in Wenen
 - 1 onderzoeksambtenaar bij de Britse *National Crime Agency (NCA)* (schriftelijk)
 - 1 hoofdinspecteur bij de *Australian Border Force*
- 2 respondenten met een expertise in psychologie
 - 1 psycholoog bij een Deense kinderrechtsorganisatie met expertise op het gebied van geweld en digitaal en fysiek misbruik van kinderen
 - 1 psycholoog en forensische patholoog uit Noorwegen

Alle interviews werden via telefoon of met behulp van een *videoconferencing* platform afgenomen. De interviews duurden tussen 30 en 60 minuten, werden opgenomen en letterlijk uitgewerkt. De interviews met de Duitse en Oostenrijkse experts werden afgenomen in het Duits, de interviews met de Deense experts in het Deens; de andere interviews vonden plaats in het Engels. Voor de manier waarop de interviews werden geanalyseerd, zie paragraaf 3.2. hierboven.

Zoals uit het overzicht met respondenten blijkt, hebben wij slechts drie experts vanuit wetshandavings-instantie kunnen interviewen. De meeste respondenten waren academici die onze vragen over de bestaande wetgeving konden verduidelijken, maar niet genoeg kennis hadden over de toepassing ervan in de praktijk. Bovendien hadden wij geen toegang tot voldoende jurisprudentie om een volledig en gedetailleerd beeld te schetsen van de wijze waarop de verboden op kindersekspoppen in de praktijk worden gehandhaafd. In Duitsland en Denemarken is nog geen jurisprudentie over het pas ingevoerde verbod beschikbaar. In Australië zijn slechts enkele rechtszaken over kindersekspoppen publiek toegankelijk, terwijl in het VK en Oostenrijk de rechtspraak betreffende kindersekspoppen helemaal niet is gepubliceerd. Daarom hebben we ons ook gebaseerd op persberichten om een idee ervan te krijgen hoe de strafbare feiten in verband met dergelijke poppen in de praktijk worden gehandhaafd.

II. Internationaal en Europees Recht

1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden internationale en EU-rechtsinstrumenten die relevant kunnen zijn voor een verbod op kindersekspoppen geanalyseerd en besproken. In paragraaf 2 wordt ingegaan op de vraag of het internationale rechtskader inzake kinderpornografie een rechtsgrondslag biedt voor een verbod op kindersekspoppen. In het bijzonder wordt nagegaan of de definitie van kinderpornografie in de internationale rechtsinstrumenten ook betrekking heeft op kindersekspoppen en of de verdragsluitende staten bijgevolg verplicht zijn de productie, de verspreiding, het gebruik en het bezit van kindersekspoppen strafbaar te stellen. Vervolgens wordt in paragraaf 3 onderzocht of een verbod op kindersekspoppen verenigbaar is met het internationale en EU-handelsrecht, in het bijzonder met de Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel van 1994 en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. Het hoofdstuk besluit met een tussenconclusie in paragraaf 7.

2. Internationaal en Europees rechtskader inzake kinderpornografie

Een aantal internationale rechtsinstrumenten, die Nederland heeft geratificeerd, verplichten de betrokken verdragsstaten om allerlei passende maatregelen te nemen om kinderen te beschermen tegen vormen van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. Enkele voorbeelden zijn artikel 34(c) van het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK 1989), artikel 27(c) van het Afrikaans Kinderrechten Handvest (ACRWC 1990) en artikel 3(b) van het Verdrag inzake de ergste vormen van Kinderarbeid (ILO182). Andere instrumenten verplichten hun verdragsluitende staten expliciet om het produceren, verspreiden, consumeren of bezitten van kinderpornografisch materiaal strafbaar te stellen zoals het Facultatief Protocol van 2000 bij het IVRK inzake de verkoop van kinderen, kinderopstitutie en kinderpornografie (art. 3(1)(c) OPSC), het verdrag van de Raad van Europa van 2001 inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken (art. 9 Boedapest Verdrag), het Verdrag van de Raad van Europa van 2007 inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (art. 20 Lanzarote Verdrag) en de EU-richtlijn 2011/93/EU van 2011 inzake de bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie (art. 5).

Geen van deze instrumenten verplicht de verdragsluitende staten expliciet om de invoer, de distributie, het bezit enz. van kindersekspoppen te verbieden. De vraag is echter of kindersekspoppen impliciet onder het internationale kader inzake kinderpornografie vallen. De genoemde instrumenten bevatten uiteenlopende juridische definities van de term "kinderpornografie" en vaak bestaat onenigheid over de precieze betekenis van deze term, hetgeen leidt tot interpretatieproblemen voor nationale wetgevers. Daarom werd op initiatief van de organisatie *End Child Prostitution and Trafficking* (ECPAT) een *Interagency Working Group* opgericht die de Terminologiegids voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (hierna "Luxemburgse Terminologiegids") heeft opgesteld.³³ Deze Terminologiegids biedt staten concrete aanwijzingen voor het begrip en het gebruik van de terminologie en de definities van seksuele misdrijven tegen kinderen,

³³ Terminologiegids voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Interagency Working Group in Luxembourg, 28-01-2016, https://ecpat.org/wp-content/uploads/2022/02/20220202_DC_Terminologiegids_web-2.pdf (laatst bezocht op 24-06-2022).

waaronder kinderpornografie. De Terminologiegids maakt echter geen melding van kindersekspoppen. Dit komt waarschijnlijk omdat de Terminologiegids begin 2016 werd gepubliceerd, kort voordat de eerste berichten over de ontdekking van kindersekspoppen opdoken. Het is dus waarschijnlijk dat de *Interagency Working Group* op het moment van het opstellen van de Terminologiegids, niet op de hoogte was van dit nieuwe fenomeen. Hieronder volgt een bespreking van de definities van kinderporno in de verschillende relevante internationale en EU instrumenten en de wijze waarop deze definities volgens de Terminologiegids moeten worden geïnterpreteerd.

Het Facultatief Protocol van 2000 bij het IVRK inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie (hierna OPSC) geeft een tamelijk ruime definitie van de term 'kinderpornografie' in art. 2:

elke afbeelding, op welke wijze dan ook, van een kind dat betrokken is bij, werkelijke of gesimuleerde, expliciete seksuele gedragingen of elke afbeelding van de geslachtsorganen van een kind voor primair seksuele doeleinden.

Door het gebruik van de uitdrukking 'elke afbeelding, op welke wijze dan ook' valt een breed scala aan pornografisch materiaal onder de eerste categorie van afbeeldingen. Volgens de Luxemburgse Terminologiegids gaat het niet alleen om visueel materiaal (bijvoorbeeld foto's, films, tekeningen en cartoons), geluidsvoorstellingen, live-uitvoeringen en geschreven materiaal in gedrukte vorm of online, maar ook om "fysieke objecten zoals beelden, speelgoed of ornamenten".³⁴ Het omvat ook de zogenaamde 'virtuele kinderpornografie', bijvoorbeeld realistische afbeeldingen die kunstmatig worden gemaakt, maar geen echte kinderen weergeven.³⁵ Het materiaal moet echter wel "een kind voorstellen dat deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele activiteiten". Kindersekspoppen als zodanig lijken dus niet onder deze eerste categorie van voorstellingen te vallen. Alleen materiaal dat expliciete seksuele activiteiten met een kindersekspop afbeeldt, zou onder deze definitie van kinderpornografie vallen.

Kunnen kindersekspoppen dan worden beschouwd als een 'afbeelding van de geslachtsorganen van een kind voor primair seksuele doeleinden'? De Luxemburgse Terminologiegids verduidelijkt dat dergelijke afbeeldingen voor seksuele doeleinden moeten worden gebruikt (of bedoeld zijn om te worden gebruikt) om onder de definitie van kinderpornografisch materiaal te vallen.³⁶ Aan dit vereiste is voldaan aangezien kindersekspoppen worden geproduceerd met als doel de gebruiker in staat te stellen seksuele handelingen met een kind te simuleren. Het is echter onduidelijk of deze voorwerpen als 'elke afbeelding' kunnen worden beschouwd. Anders dan met betrekking tot de eerste soort afbeeldingen, wordt met betrekking tot de tweede soort in de wettelijke definitie geen melding gemaakt van "op welke wijze dan ook", en ook in de Luxemburgse Terminologiegids wordt niet gesteld dat deze afbeeldingen ook fysieke voorwerpen kunnen omvatten. Het blijft dus onduidelijk of het alleen gaat om visueel materiaal of ook om driedimensionale artefacten die de geslachtsdelen van een kind weergeven voor primair seksuele doeleinden.

Het 2001 Boedapest Verdrag definieert de term 'kinderpornografie' in art. 9(2) als:

³⁴ Ibid., p. 54.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid., p. 55.

[...] pornografisch materiaal dat visueel het volgende uitbeeldt:

- a. een minderjarige die betrokken is bij expliciet seksuele handelingen;
- b. iemand met het voorkomen van een minderjarige die betrokken is bij expliciet seksuele handelingen;
- c. realistische afbeeldingen, voorstellende een minderjarige die betrokken is bij expliciet seksuele handelingen;

Het is duidelijk dat een kindersekspop op zich niet binnen de reikwijdte van kinderpornografie valt, dat een visuele weergave van seksueel expliciet gedrag vereist. Kan materiaal dat expliciet seksueel gedrag met een kindersekspop visueel weergeeft worden beschouwd als kinderpornografie, volgens art. 9(2)(c)? Dit omvat 'realistische afbeeldingen' van kindermisbruik waarbij in feite geen echt kind betrokken is, maar die geheel of gedeeltelijk kunstmatig of digitaal zijn vervaardigd.³⁷ Volgens het *Explanatory Report* bij het Verdrag omvatten dergelijke afbeeldingen "*pictures which are altered, such as morphed images of natural persons, or even generated entirely by the computer*".³⁸ Dit soort materiaal wordt ook wel 'virtuele kinderpornografie' of 'pseudo-kinderpornografie' genoemd.³⁹ De Luxemburgse Terminologiegids vult aan dat ook een met de hand getekende afbeelding van een kind dat betrokken is bij seksuele activiteiten binnen de definitie valt.⁴⁰ Het is aannemelijk dat realistische afbeeldingen van expliciet seksueel gedrag met een kindersekspop die met behulp van een digitaal toestel (bv. een video- of fotocamera) zijn gemaakt, onder dit soort materiaal vallen.

In het 2007 Lanzarote Verdrag is de definitie van de term 'kinderpornografie' te vinden in art. 20(2), waarin staat:

elk materiaal dat een visuele weergave behelst van een kind dat betrokken is bij werkelijke of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen of elke afbeelding van de geslachtsorganen van een kind voor primair seksuele doeleinden.

Evenals de definitie in het OPSC omvat deze definitie twee soorten van - zij het uitsluitend visuele - afbeeldingen en heeft betrekking op zowel afbeeldingen van echte kinderen als 'virtuele kinderpornografie'.⁴¹ In het *Explanatory Report* bij het verdrag staat dat art. 20, lid 2 is gebaseerd op de OPSC.⁴² Ook hier geldt dat het eerste soort materiaal niet *per se* betrekking heeft op kindersekspoppen, aangezien daarvoor een afbeelding van expliciet seksueel gedrag vereist is. Alleen materiaal dat seksueel expliciete activiteiten met een kindersekspop afbeeldt, zou onder de definitie kunnen vallen. Net als bij de OPSC is het onduidelijk wat kan worden beschouwd als 'elke afbeelding van de geslachtsorganen van een kind'. In het *Explanatory Report* wordt niet verduidelijkt of de term "elke afbeelding" alleen betrekking heeft op visuele beelden of ook op voorwerpen, zoals kindersekspoppen.

De definitie van 'kinderpornografie' in de EU Richtlijn 2011/93/EU is te vinden in art. 2, onder c, en is vrij gedetailleerd:

³⁷ Ibid., p. 60.

³⁸ CoE, *Explanatory Report to the Convention on Cybercrime*, Budapest, 23.XI.2001, European Treaty Series - No. 185, para. 101.

³⁹ Terminologiegids voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Interagency Working Group in Luxembourg, 28-01-2016, p. 60 https://ecpat.org/wp-content/uploads/2022/02/20220202_DC_Terminologiegids_web-2.pdf (laatst bezocht op 24-06-2022).

⁴⁰ Ibid., p. 61.

⁴¹ Ibid., p. 55.

⁴² CoE, *Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*, Lanzarote, 25.X.2007, Council of Europe Treaty Series - No. 201, para. 142.

kinderpornografie:

- i) alle materiaal dat de visuele weergave behelst van een kind dat deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele handelingen;
- ii) elke weergave voor primair seksuele doeleinden van de geslachtsorganen van een kind;
- iii) alle materiaal dat de visuele weergave behelst van een persoon die er als een kind uit ziet en die deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen of elke weergave voor primair seksuele doeleinden van de geslachtsorganen van een persoon die er als een kind uit ziet, of
- iv) realistische afbeeldingen van een kind dat deelneemt aan expliciete seksuele gedragingen, of realistische afbeeldingen voor primair seksuele doeleinden van de geslachtsorganen van een kind;

Er is geen rapport beschikbaar waarin deze verschillende soorten afbeeldingen worden toegelicht. Ook de Luxemburgse Terminologiegids bevat niet veel informatie over hoe deze bepaling moet worden geïnterpreteerd. De definitie in de EU-richtlijn is vergelijkbaar met die van het Boedapest Verdrag, aangezien zij zowel betrekking heeft op afbeeldingen van echte kinderen als op afbeeldingen van personen die eruit zien als kinderen, alsmede op realistische afbeeldingen van kinderen die betrokken zijn bij expliciet seksueel gedrag of van hun geslachtsorganen.⁴³ Wat is gezegd over 'virtuele kinderpornografie' zou dus ook van toepassing zijn op deze richtlijn: digitaal vervaardigde afbeeldingen van expliciet seksueel gedrag met een kindersekspoppen zouden worden beschouwd als 'realistische afbeeldingen' en zouden dus onder de definitie van kinderpornografie van de richtlijn vallen (artikel 2, onder c), iv)).

Net als de definitie in de OPSC en het Lanzarote Verdrag, heeft de richtlijn ook betrekking op afbeeldingen van de geslachtsorganen van een kind voor primair seksuele doeleinden. In tegenstelling tot de OPSC en het Lanzarote Verdrag onderscheidt de Richtlijn echter tussen "elke weergave [...] van de geslachtsorganen van een kind" (ii) en "realistische afbeeldingen [...] van de geslachtsorganen van een kind" (iv). Er lijkt dus een onderscheid te worden gemaakt tussen afbeeldingen van de geslachtsorganen van een *echt* kind en realistische afbeeldingen van de geslachtsorganen van een kind ('virtuele kinderpornografie'). Het is echter moeilijk om de term "afbeeldingen" zo uit te leggen dat daaronder ook voorwerpen vallen. Zo kunnen kindersekspoppen op zich niet aantoonbaar worden beschouwd als "realistische afbeeldingen voor primair seksuele doeleinden van de geslachtsorganen van een kind". Indien de pop echter, bijvoorbeeld, naakt wordt gefotografeerd, kan die foto worden beschouwd als een realistische afbeelding, overeenkomstig art. 2(c)(iv) van de Richtlijn.

Het blijft dus enigszins onduidelijk of kindersekspoppen impliciet onder het internationale kader inzake kinderpornografie vallen. De definities van kinderpornografie in sommige van de vermelde instrumenten (de OPSC 2000, het Verdrag van Lanzarote 2007 en Richtlijn 2011/93/EU) zouden kunnen worden uitgelegd als betrekking hebbend op afbeeldingen van seksueel expliciet gedrag met een kindersekspop of op afbeeldingen van een naakte kindersekspop. Kindersekspoppen op zich vallen vermoedelijk niet binnen het bereik van deze internationale instrumenten. We concluderen dat het internationale recht of het EU-recht Nederland niet verplicht tot strafbaarstelling van het vervaardigen, verspreiden, consumeren en in bezit hebben van kindersekspoppen.

⁴³ Terminologiegids voor de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Interagency Working Group in Luxembourg, 28-01-2016, p. 56 https://ecpat.org/wp-content/uploads/2022/02/20220202_DC_Terminologiegids_web-2.pdf (laatst bezocht op 24-06-2022).

Op 24 juli 2020 publiceerde de Europese Commissie echter de EU-strategie voor een effectievere strijd tegen seksueel misbruik van kinderen voor de periode 2020-2025. Deze strategie beoogt een alomvattend antwoord te bieden op de toenemende dreiging van seksueel misbruik van kinderen, zowel offline als online, door de preventie, het onderzoek en de bijstand aan slachtoffers te verbeteren.⁴⁴ Het omvat acht initiatieven om een sterk rechtskader voor de bescherming van kinderen tot stand te brengen en een gecoördineerde aanpak te bevorderen van de vele actoren die bij de bescherming en ondersteuning van kinderen betrokken zijn. Een van deze acht initiatieven heeft tot doel leemten in de wetgeving, *best practices* en *priority actions* op EU-niveau vast te stellen in de strijd tegen seksueel misbruik van kinderen. Volgens de Commissie zal de kwestie van de verkoop van kindersekspoppen in het kader van de strijd tegen seksueel misbruik van kinderen in dit proces aan bod komen.⁴⁵ Tot dusver heeft dit nog niet geleid tot concrete afspraken over een verbod op de verkoop van kindersekspoppen in de hele EU.

3. Internationale handel en EU-recht

Verschillende landen hebben de invoer en uitvoer van deze voorwerpen strafbaar gesteld (zie hoofdstuk IV). De vraag is of een dergelijk verbod verenigbaar is met het internationale handelsrecht en het EU-recht, in het bijzonder met de Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel (hierna *GATT*) van 1994 en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (hierna *VWEU*). Beide instrumenten verbieden in beginsel beperkingen op invoer en uitvoer.

3.1. 1994 Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel

De *GATT* is een van de multilaterale overeenkomsten van de *WTO* die beogen de internationale handel te bevorderen en te liberaliseren door handelsbelemmeringen zoals tarieven of quota's te verlagen of af te schaffen. Het is het overkoepelende verdrag van de *WTO*, waarvan momenteel 164 landen lid zijn, waaronder Nederland.

Artikel XI:1 van de *GATT* 1994 voorziet in een algemene afschaffing van "kwantitatieve beperkingen" op invoer en uitvoer van producten.⁴⁶ Dit betekent dat het de lidstaten in het algemeen niet is toegestaan een verbod of beperkingen, anders dan rechten, belastingen of andere heffingen, in te stellen en te handhaven op de in- of uitvoer van enig product van of naar een andere lidstaat. Verscheidene bepalingen in de *GATT* en andere *WTO*-overeenkomsten staan echter beperkingen toe als uitzonderingen op de vrijheid van internationale handel. Belangrijk in dit verband is art. XX van de *GATT* betreffende algemene uitzonderingen. Op het gebied van de openbare zeden, milieu etc. mogen lidstaten het vrije verkeer van goederen en diensten toch beperken.⁴⁷

⁴⁴ EU strategy for a more effective fight against child sexual abuse, Brussels, 24-7-2020, COM(2020) 607 final, https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-07/20200724_com-2020-607-commission-communication_en.pdf (laatst bezocht op 24-06-2022).

⁴⁵ Zie https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/P-9-2020-003718-ASW_EN.html (laatst bezocht op 24-06-2022).

⁴⁶ Zie <https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/Jobs/MA/101R2.pdf&Open=True>

⁴⁷ Appellate Body Report, United States-Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products, WT/DS58/AB/R, 12-10-1998, para. 156.

Artikel XX – Algemene Uitzonderingen

Onder voorbehoud dat de hieronder bedoelde maatregelen niet zodanig worden toegepast, dat zij een middel vormen hetzij tot willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen landen waar dezelfde omstandigheden heersen, hetzij tot een verkapte beperking van de internationale handel, wordt niets in deze Overeenkomst uitgelegd als een beletsel voor het nemen of toepassen door enige verdragsluitende partij van maatregelen:

- a) noodzakelijk ter bescherming van de openbare zeden;
- b) noodzakelijk ter bescherming van het leven of de gezondheid van mens, dier of plant;
- [...]

Art. XX vereist een "*two-tiered analysis*". In de eerste plaats moet de lidstaat aantonen dat de maatregel voldoet aan de vereisten van een van de tien sub-paragrafen van artikel XX. Het moet dus aantonen:

1. dat de maatregel is ontworpen om een relevante doelstelling te bereiken (namelijk om 'openbare zeden', 'het leven of de gezondheid van mens, dier of plant' etc. te beschermen), die objectief uit de tekst, de opzet, de structuur en de regelgevingscontext kan worden afgeleid; en
2. dat de maatregel noodzakelijk is om deze doelstelling te bereiken.⁴⁸ Om te bepalen of een maatregel noodzakelijk is, moeten "*relevant factors, particularly the importance of the interests or values at stake, the extent of the contribution to the achievement of the measure's objective, and its trade restrictiveness*" in aanmerking worden genomen.⁴⁹ Indien een maatregel inderdaad noodzakelijk is, moet de lidstaat voorts aantonen dat er geen alternatieven zijn die het handelsverkeer minder beperken en toch een gelijkwaardige bijdrage leveren tot de verwezenlijking van het doel. Ten tweede moet het land aantonen dat de maatregel voldoet aan de eisen van de inleidende paragraaf van artikel XX, namelijk dat de maatregel niet wordt toegepast op een wijze die een willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen leden of een verkapte beperking van de internationale handel vormt.

De uitzondering die van belang zou kunnen zijn voor een in- en uitvoerverbod op kindersekspoppen is te vinden onder a) van art. XX. Op grond van deze bepaling kunnen WTO-leden met de GATT strijdige maatregelen nemen die 'noodzakelijk zijn ter bescherming van de openbare zeden'. Producten waarvoor momenteel invoerbeperkingen gelden op grond van de goede zeden zijn onder meer alcohol, pornografisch of obscene materiaal, kinderpornografie, gokapparatuur of kansspelen, haatpropaganda, illegale drugs, loterijbriefjes, niet-koosjere vleesproducten, affiches waarop misdaad of geweld wordt afgebeeld, gestolen goederen, materiaal dat verraad pleegt of opruiend is, vals geld, radar detectoren voor auto's, en videobanden en laserdiscs.⁵⁰

⁴⁸ T. M. Smith, 'Much Needed Reform in the Realm of Public Morals: A Proposed Addition to the GATT Article XX (A) Public Morals Framework, Resulting from China-Audiovisual', *Cardozo Journal of International & Comparative Law* 2011, 19, 733, p. 737

⁴⁹ Panel Report, *China-Measures Affecting Trading Rights and Distribution Services for Certain Publications and Audiovisual Entertainment Products*, WT/DS363/R, 12-08-2009, 7.786.

⁵⁰ J. C. Marwell, 'Trade and morality: The WTO public morals exception after gambling', *New York University Law Review* 2006, 81, 802, p. 818.

Het begrip “openbare zeden” in XX(a) kan dus een breed scala van maatregelen omvatten. Het is een open begrip en de lidstaten hebben dan ook een zekere speelruimte om te bepalen wat in hun eigen samenleving onder openbare zeden moet worden verstaan.⁵¹ De zaak *US-Gambling* is het eerste *WTO*-dispuut waarin de openbare zedelijkheidsclausule een rol speelde.⁵² De zaak had betrekking op bepaalde Amerikaanse wetten die het grensoverschrijdend aanbieden van gokdiensten op internet verboden. Naar aanleiding van een klacht die Antigua en Barbuda in 2003 hadden ingediend, beriepen de Verenigde Staten zich op de ‘openbare zeden’-clausule van artikel XIV (a) van de Algemene Overeenkomsten inzake Handel en Diensten (hierna *GATS*), die vergelijkbaar is met die in art. XX *GATT*. De VS voerden aan dat het verbod tot doel had de georganiseerde misdaad te controleren en zowel kinderen als gokverslaafden te beschermen.⁵³ Het *WTO*-geschillenpanel gaf een contextuele definitie van de term “openbare zeden” door te stellen dat deze “*denotes standards of right and wrong conduct maintained by or on behalf of a community or nation.*”⁵⁴ Het panel concludeerde dat gokken inderdaad een kwestie van openbare zeden was en dus binnen de werkingssfeer van de *GATS*-clausule viel, maar oordeelde dat het verbod niet noodzakelijk was.⁵⁵

In *China-Publications and Audiovisual Products* (2009) werd voor het eerst een beroep gedaan op de verdediging van de openbare zeden in het kader van de *GATT*, nadat de VS had aangevoerd dat China zijn *WTO*-verbintenissen niet was nagekomen. China legde buitenlandse ondernemingen beperkingen op met betrekking tot de invoer en distributie van buitenlandse publicaties en audiovisuele amusementsproducten, waaronder dvd's, boeken en kranten, met als argument dat de maatregelen bedoeld waren om de openbare zeden te beschermen, aangezien zij deel uitmaakten van China's censuurregime. De VS betwistte niet dat de door China genomen maatregelen bedoeld waren om de openbare zeden te beschermen, zij voerde alleen aan dat de maatregelen niet noodzakelijk waren voor dat doel. Om deze reden gingen zowel het panel als de beroepsinstantie niet diep in op de betekenis van de term “openbare zeden”. Het eerstgenoemde panel merkte echter wel op dat “*the content and scope of the concept of ‘public morals’ can vary from Member to Member, as they are influenced by each Members’ prevailing social, cultural, ethical and religious values*”,⁵⁶ waaruit de reikwijdte van de uitzondering blijkt.⁵⁷

Tot dusver heeft het door Australië, het VK, Duitsland en andere jurisdicties ingestelde handelsverbod op kindersekspoppen nog niet tot bezwaren geleid van andere *WTO*-leden. Het is ook niet waarschijnlijk dat landen als China of Japan, waar deze producten worden vervaardigd, het verbod in de nabije toekomst zullen aanvechten. Er zijn slechts enkele *WTO* zaken geweest waarin werd geoordeeld dat handelsbeperkingen die door een lidstaat op grond van de openbare zeden werden vastgesteld, in strijd waren met de *GATT*-regels. En in die gevallen betrof het producten waarvan de uitvoer belangrijk was voor de economie van de bezwaar makende lidstaat (b.v. audiovisuele

⁵¹ Q. Guanglin, ‘The Balance between Public Morals and Trade Liberalisation: Analysing the Importance of Article XX (A) of the GATT and Its Application’, 2018 Amsterdam Law Forum, 10, 20.

⁵² J. C. Marwell, ‘Trade and morality: The WTO public morals exception after gambling’, New York University Law Review 2006, 81, 802, p. 804.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid. (Deze uitspraak werd later overigens vernietigd door de Beroepsinstantie van de *WTO*, die stelde dat het verbod noodzakelijk was, maar oordeelde dat de VS niet konden aantonen dat het verbod geen discriminatie inhield van buitenlandse aanbieders van gokdiensten.)

⁵⁶ Panel Report, China-Measures Affecting Trading Rights and Distribution Services for Certain Publications and Audiovisual Entertainment Products, WT/DS363/R, 12-08-2009, 7.763.

⁵⁷ Uiteindelijk was het panel van oordeel dat de handelsbeperkende maatregelen van China niet “noodzakelijk” waren in de zin van art. XX, onder a), aangezien het voorstel van de VS dat buitenlandse entiteiten het inhoudsbeoordelingsproces zouden kunnen uitvoeren, als een reëel en redelijkerwijs beschikbaar alternatief werd beschouwd. (zie T. M. Smith, ‘Much Needed Reform in the Realm of Public Morals: A Proposed Addition to the GATT Article XX (A) Public Morals Framework, Resulting from China-Audiovisual’, Cardozo Journal of International & Comparative Law 2011, 19, 733.)

producten, zeehonden-producten, tonijn⁵⁸). Dit kan hoogstwaarschijnlijk niet worden gezegd van kindersekspoppen, die een niche-product vormen gericht op een klein publiek.

Dit alles leidt tot de conclusie dat een eventuele strafbaarstelling van kindersekspoppen niet in strijd zal zijn met de *GATT*.

3.2. Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie

Ook het VWEU verbiedt kwantitatieve beperkingen op de handel tussen EU-lidstaten in artikelen 34 en 35. Het is de lidstaten dus niet toegestaan beperkingen op te leggen aan de in- en uitvoer van goederen uit en naar andere lidstaten. Nu de kindersekspoppen niet op grond van internationale verdragen verboden zijn, zou dit betekenen dat deze producten binnen de werkingssfeer van het VWEU vallen en dus door het vrije verkeer van goederen worden beschermd. Niettemin creëert art. 36 VWEU – vergelijkbaar met art. XX *GATT* – een uitzondering op de vrijheid van goederen.

Artikel 36

De bepalingen van de artikelen 34 en 35 vormen geen beletsel voor verboden of beperkingen van invoer, uitvoer of doorvoer, welke gerechtvaardigd zijn uit hoofde van bescherming van de openbare zedelijkheid, de openbare orde, de openbare veiligheid, de gezondheid en het leven van personen, dieren of planten, het nationaal artistiek historisch en archeologisch bezit of uit hoofde van bescherming van de industriële en commerciële eigendom. Deze verboden of beperkingen mogen echter geen middel tot willekeurige discriminatie noch een verkapte beperking van de handel tussen de lidstaten vormen.

Een verbod op de in- en uitvoer van kindersekspoppen binnen de EU kan dus gerechtvaardigd zijn "uit hoofde van bescherming van de openbare zedelijkheid". Het is vervolgens aan de EU lidstaten om te bepalen wat de openbare zedelijkheid in hun eigen samenleving betekent.⁵⁹ In de zaak *Regina v. Henn en Darby*, die betrekking had op het Britse verbod op de invoer van pornografische artikelen, oordeelde het Europees Hof van Justitie: "In beginsel is het aan elke lidstaat om de vereisten van de openbare zedelijkheid op zijn grondgebied te bepalen overeenkomstig zijn eigen waardensysteem en in de door hem gekozen vorm".⁶⁰ Dit betekent dat een lidstaat een verbod kan instellen op de invoer uit een andere lidstaat van artikelen die volgens de nationale wetgeving van de invoerende lidstaat als onfatsoenlijk of obscene worden beschouwd.

Een handelsverbod op kindersekspoppen kan mogelijk ook worden gebaseerd op grond van de 'openbare orde' (art. 36 VWEU). Beperkingen op grond van de openbare orde moeten: gerechtvaardigd zijn in het algemeen belang; geschikt zijn om de ermee nagestreefde doelstellingen te verwezenlijken; en niet verder gaan dan nodig is.⁶¹ In hoofdstuk IV zal blijken dat sommige jurisdicties kindersekspoppen verbieden om kinderen te beschermen tegen seksueel misbruik. Er is momenteel geen empirisch bewijs voor de aanname dat kindersekspoppen een persoon daadwerkelijk aanzetten tot seksuele misdrijven tegen kinderen. Dit doet op zijn beurt de vraag rijzen of het verbod geschikt is om de doelstelling die het nastreeft te bereiken. Toch is de openbare orde-exceptie niet

⁵⁸ Q. Guanglin, 'The Balance between Public Morals and Trade Liberalisation: Analysing the Importance of Article XX (A) of the GATT and Its Application', *Amsterdam Law Forum* 2018, 10, 20.

⁵⁹ A. Klip, *European Criminal Law: An Integrative Approach*, (4th ed.) Intersentia, Cambridge, 2022, p. 116.

⁶⁰ Case 34/79, para. 15.

⁶¹ A. Klip, *European Criminal Law: An Integrative Approach*, (4th ed.) Intersentia, Cambridge, 2022, p. 117.

afhankelijk van een gemeenschappelijke opvatting die door alle lidstaten wordt gedeeld, en staat het Hof van Justitie een zekere beoordelingsvrijheid toe bij de uitleg ervan.⁶² In *Omega Spielhalle* bijvoorbeeld verbood de Duitse wet de opening van een zogenaamde "*laserdrome*" – een gesimuleerd dodelijk spel met laser-geweren – op grond van het feit dat dit de menselijke waardigheid zou aantasten en het doden van mensen zou verheerlijken.⁶³ Het Hof aanvaardde de stelling dat de verboden activiteit een bedreiging vormde voor de openbare orde die inbreuk maakte op een in de nationale grondwet verankerde fundamentele waarde, namelijk de menselijke waardigheid.⁶⁴ Het verbieden van kindersekspoppen met als doel seksueel misbruik van kinderen en de seksualisering van kinderen te voorkomen, zou dus mogelijk ook om redenen van openbare orde kunnen gebeuren.

Om te voldoen aan de vereisten van art. 36 mag een kwantitatieve beperking van kindersekspoppen "echter geen middel tot willekeurige discriminatie noch een verkapte beperking van de handel tussen de lidstaten vormen." Evenals art. XX *GATT*, bevat art. 36 VWEU dus een non-discriminatieclausule. Dit betekent dat een lidstaat de invoer van goederen niet mag verbieden als hij de vervaardiging en verhandeling van diezelfde goederen op zijn eigen grondgebied niet verbiedt.⁶⁵ Een dergelijke discriminatie van buitenlandse producten werd door het Hof van Justitie vastgesteld in de zaak *Conagate Limited vs. HM Customs & Excise*. In deze zaak namen Britse douanebeambten opblaasbare (op volwassenen lijkende) sekspoppen in beslag die waren ingevoerd uit Duitsland en die zij beschouwden als "onfatsoenlijke of obscene" artikelen waarvan de invoer in het VK verboden is krachtens sec. 42 *Customs Consolidation Act 1876* (hierna *CCA*) (zie hoofdstuk IV, paragraaf 2.5.). Het Hof herhaalde dat het EU-recht de lidstaten de vrijheid laat om het onfatsoenlijke of obscene karakter van bepaalde artikelen zelf te beoordelen.⁶⁶ Het oordeelde echter dat een lidstaat zich niet op de openbare zedelijkheid kan beroepen om de invoer van goederen uit andere lidstaten te weren wanneer niet tevens een verbod bestaat op de vervaardiging of verhandeling van dezelfde goederen op het eigen grondgebied.⁶⁷

De wetten die obscene artikelen binnen het VK verbieden, zijn in verschillende opzichten nog steeds minder streng dan de wetten die de invoer van obscene artikelen naar het VK verbieden. De *Obscene Publications Act 1959* (hierna *OPA*) verbiedt de distributie, verkoop of het op andere wijze 'publiceren' van een 'obsceen artikel' binnen de grenzen van het VK (zie hoofdstuk IV, paragraaf 2.5.). Sec. 1 definieert een artikel als 'obsceen' "*if its effect [...] is [...] such as to tend to deprave and corrupt persons who are likely [...] to read, see or hear the matter contained or embodied in it.*" Sec. 42 *CCA* verbiedt de invoer van "onfatsoenlijke of obscene artikelen". De *CCA* geeft geen definitie van de termen "*indecent*" en "*obscene*", zodat de gewone betekenis van deze woorden van toepassing is. Dit betekent dat bepaalde voorwerpen eerder onder de definitie van "*indecent and obscene*" in de *CCA* zullen vallen, dan onder 'obsceen' in de *OPA*. Bijgevolg kunnen sommige artikelen in het VK legaal worden gedistribueerd en verkocht, terwijl zij niet legaal uit een andere lidstaat mogen worden ingevoerd.⁶⁸ Om discriminatie van buitenlandse producten en dus een inbreuk op de vrijheid van goederen te voorkomen, benadrukt de *Crown Prosecution Service* in zijn juridische richtsnoer inzake kindersekspoppen dat de beperktere definitie van 'obsceen' in de *OPA*, ook moet worden gehanteerd voor de invoer binnen de EU.⁶⁹

⁶² Ibid.

⁶³ Case 36/02.

⁶⁴ Ibid, para. 39.

⁶⁵ Case 121/85.

⁶⁶ Ibid., para. 15.

⁶⁷ Ibid., para. 16.

⁶⁸ C. G. McClistier, 'Prohibition of Obscene Imports in the United Kingdom-A Violation of Article 36 of the Treaty Establishing the European Community', *Dickinson Journal of International Law* 1994, 13, 2, 329, p. 332.

⁶⁹ Crown Prosecution Service, 'Legal Guidance, Sex Dolls – Childlike', 26-03-2019, available at <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/sex-dolls-childlike> (laatst bezocht op 24-06-2022).

4. Tussenconclusie

Een aantal internationale rechtsinstrumenten verplicht lidstaten om het produceren, verspreiden, consumeren en bezitten van kinderpornografisch materiaal strafbaar te stellen. Geen van deze instrumenten verplicht de verdragsluitende staten echter expliciet om een verbod op te leggen op de invoer, de distributie, het bezit enz. van kindersekspoppen. Ook een impliciete verplichting tot strafbaarstelling was niet evident. Waarschijnlijk geldt deze verplichting enkel in zeer bijzondere situaties, bijvoorbeeld wanneer het een realistische afbeelding van seks met een kindersekspop betreft. Op grond van internationaal of EU-recht is Nederland niet verplicht om het produceren, verspreiden, consumeren en in bezit hebben van kindersekspoppen strafbaar te stellen.

Anderzijds lijkt het internationale handels- en EU-recht een verbod op kindersekspoppen ook niet uit te sluiten. De *GATT* en het VWEU verbieden in principe beperkingen van de in- en uitvoer van goederen uit en naar andere lidstaten. Beide rechtsinstrumenten staan echter uitzonderingen toe. Een invoer- en uitvoerverbod op kindersekspoppen zou gerechtvaardigd kunnen worden als "noodzakelijk ter bescherming van de openbare zeden" (art. XX(a) *GATT*) en "uit hoofde van bescherming van de openbare zedelijkheid, (en) de openbare orde" (art. 36 VWEU). Een dergelijk verbod moet echter niet leiden tot een willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie van buitenlandse producten. Nederland zou dus niet alleen de invoer van kindersekspoppen naar Nederland mogen verbieden, maar moet ook de vervaardiging en het op de markt brengen van deze producten in Nederland criminaliseren.

III. Huidige ervaringen en wet- en regelgeving in Nederland

1. Inleiding

In het inleidend hoofdstuk werd reeds geconstateerd dat de Nederlandse strafwetgeving momenteel geen specifieke strafbaarstelling van de invoer, doorvoer, verkoop, bezit, etc. van kindersekspoppen kent. In dit hoofdstuk staat als eerste vraag centraal of de Nederlandse wet desondanks toch mogelijkheden biedt tot het tegengaan van het fenomeen kindersekspoppen. Hiertoe worden verschillende rechtsgebieden bestudeerd, variërend van strafrecht en privaatrecht tot relevante douanewetgeving en ander bestuursrecht.

In dit hoofdstuk wordt in de eerste plaats geïnventariseerd welke mogelijkheden de huidige Nederlandse wetgeving reeds biedt om het fenomeen kindersekspoppen te bestrijden. Immers, als er al voldoende juridische handvatten bestaan, dan kan strafbaarstelling mogelijk achterwege blijven. Hierbij staan vijf verschillende rechtsgebieden centraal: het strafrecht (paragraaf 2), het privaatrecht (paragraaf 3), (internationale) douanewetgeving (paragraaf 4) en bestuursrecht (paragraaf 5). Met behulp van een *deskresearch* naar relevante wet- en regelgeving, aangevuld met aanwijzingen uit de expertinterviews en ad hoc verzoeken om informatie,⁷⁰ is geprobeerd een zo compleet mogelijk beeld te schetsen van alle juridische mogelijkheden die momenteel beschikbaar zijn om kindersekspoppen aan te pakken.

Het hoofdstuk kent ook nog een tweede doel, namelijk het beschrijven van de ervaringen die men in de Nederlandse douane- en strafrechtpraktijk heeft met kindersekspoppen en hoe hier momenteel mee om wordt gegaan (paragraaf 6). Douanemedewerkers, politieagenten en officieren van justitie stuiten tijdens hun werkzaamheden zo nu en dan op kindersekspoppen. Met behulp van interviews is onder andere geprobeerd te achterhalen hoe vaak dit gebeurt, in welke context ze in aanraking komen met de poppen, hoe de poppen er uitzien en hoe er vervolgens met kindersekspoppen wordt omgegaan binnen de betreffende organisaties. Worden de poppen bijvoorbeeld tegengehouden? Dragen ze bij aan een verdenking van andere strafbare feiten? Gebeurt er helemaal niets mee? Ook is gesproken met enkele (psychologische) behandelaars van gebruikers van kindersekspoppen. Hoe vaak horen zij van cliënten dat deze een pop bezitten? Hebben deze cliënten nog bijzondere kenmerken? En welke indruk hebben zij met betrekking tot de vraag naar het mogelijke verband tussen kindersekspoppen en kindermisbruik?

Het hoofdstuk besluit met een tussenconclusie in paragraaf 7.

2. Strafrecht

In de Nederlandse strafwetgeving zijn verschillende misdrijven te vinden die mogelijk relevant zijn voor de aanpak van kindersekspoppen. Dit betreft strafbepalingen in Titel XIV (misdrijven tegen de zeden). Op een extensieve manier is bekeken onder welke specifieke artikelen o.a. het bezit van en handel in

⁷⁰ Vanwege onbekendheid met het civiele recht, hebben we ook enkele civilisten gemaïld met de vraag welke civielrechtelijke opties een uitkomst kunnen bieden in het geval van kindersekspoppen. Ook is een expert op het gebied van belastingwetgeving via mail om uitleg gevraagd.

kindersekspoppen geschaard zouden kunnen worden. Dit resulteerde in de volgende selectie van strafbepalingen die – in bepaalde omstandigheden – kunnen worden toegepast:⁷¹

- Artikel 240 (verspreiden van aanstotelijke afbeeldingen of voorwerpen) (§2.1.)
- Artikel 240a (verspreiden van porno aan minderjarigen) (§2.2.)
- Artikel 240b (kinderporno) (§2.3.)
- Artikel 240c (ontwerp) (voorbereidingshandelingen tot seksueel kindermisbruik) (§2.4)

Andere bestudeerde strafbepalingen kwamen uiteindelijk niet in aanmerking. Zo kan bijvoorbeeld artikel 239 Sr (schennis van de eerbaarheid) niet rechtstreeks worden toegepast op kindersekspoppen, omdat deze bepaling beoogt mensen te beschermen tegen een ongewenste confrontatie met (delen van) een *echt* menselijk lichaam. Het Wetboek van Strafrecht bevat daarnaast bepalingen die indirect relevant kunnen zijn in de strijd tegen kindersekspoppen. Deze bepalingen zien niet direct op de kindersekspoppen zelf, maar kindersekspoppen kunnen mogelijk ‘instrumenteel’ zijn in het plegen van het strafbare feit. Er kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het ‘groomen’ van kinderen met behulp van een kindersekspop (art. 248e Sr) of het seksueel corrumperen van personen jonger dan 16 jaar (art. 248 Sr). Vanwege de zijdelingse betrokkenheid van een kindersekspop worden deze bepalingen hier niet verder uitgewerkt. Wel wordt aandacht besteed aan een nieuw wetsvoorstel dat bepaalde voorbereidingshandelingen in de context van kindermisbruik beoogt strafbaar te stellen (art. 240c Sr).⁷²

2.1. Verspreiden van aanstotelijke afbeeldingen of voorwerpen (art. 240 Sr)

De algemene pornografiebepaling is neergelegd in artikel 240 Sr. Het artikel luidt als volgt:

Artikel 240 Sr

Met gevangenisstraf van ten hoogste twee maanden of geldboete van de derde categorie wordt gestraft hij die weet of ernstige reden heeft om te vermoeden dat een afbeelding of voorwerp aanstotelijk voor de eerbaarheid is en die afbeelding of dat voorwerp:

- 1°. op of aan een plaats, voor het openbaar verkeer bestemd, openlijk tentoonstelt of aanbiedt;
- 2°. aan iemand, anders dan op diens verzoek, toezendt.

Strekking van de strafbepaling

Het artikel stelt het openlijk tonen of aanbieden van een aanstootgevende afbeelding of voorwerp strafbaar. Ook het toezenden van een aanstotelijke afbeelding of voorwerp, wanneer daar niet om is verzocht, is strafbaar. De gebezigde werkwoorden impliceren een opzetvereiste, maar voorwaardelijk opzet is toereikend. De achterliggende gedachte van deze strafbaarstelling betreft de bescherming ‘van degenen die geen kennis wensen te nemen pornografisch materiaal’.⁷³ Het gaat om de

⁷¹ Voor art. 240, 240a en 240b Sr is ook gekeken naar de wijzigingen die in het Wetsvoorstel Seksuele Misdrijven worden voorgesteld. Naar onze mening verandert er weinig. Alleen het bestanddeel ‘afbeelding’ wordt vervangen door ‘visuele weergave’. Hetgeen hieronder wordt gezegd over het verschil tussen een afbeelding en een voorwerp, geldt na deze wetswijziging vermoedelijk nog steeds. Een geïnterviewde expert op het gebied van het strafrecht deelde deze mening. Meer hierover in hoofdstuk V.

⁷² Dit artikel werd door enkele geïnterviewde experts genoemd als mogelijk aanknopingspunt voor de aanpak van kindersekspoppen.

⁷³ Zie Tekst & Commentaar, Strafrecht, commentaar op art. 240 Sr, aantekening 5 onder verwijzing naar Kamerstukken II 1979/80, 15836, 3, p. 9.

ongevraagde of ongewilde confrontatie met materiaal dat aanstotelijk is voor de eerbaarheid. De wetgever heeft dus de argeloze voorbijganger willen beschermen tegen onverhoedse seksuele afbeeldingen of voorwerpen. Dat maakt dat het privébezit van aanstootgevend materiaal niet strafbaar is.⁷⁴

‘afbeelding of voorwerp’

Door de jaren heen is het artikel meerdere keren gewijzigd, mede door de veranderende opvattingen over seksualiteit. Bij het ontwerp van het artikel in 1886 was een voor de eerbaarheid aanstotelijke afbeelding of ‘vliegend blaadje’ het strafbare object. Onder dit laatste werd drukwerk verstaan van klein formaat, zoals pamfletten en brochures.⁷⁵ In 1911 werd met de invoering van de zedelijkheidswet ook artikel 240 Sr gewijzigd en werd het ‘vliegend blaadje’ vervangen door het meer omvattende ‘geschrift’.

Ook werd in 1911 het bestanddeel ‘voorwerp’ toegevoegd. Toenmalig Minister van Justitie Regout werd gevraagd wat hij onder ‘voorwerpen’ verstond, maar daarop kwam geen eenduidig antwoord. De minister gaf aan dat met ‘voorwerpen’ geen kunstvoorwerpen, zoals beeldjes van naakte vrouwen, werden bedoeld, maar wat er dan wèl onder zou vallen, bleef in het midden.⁷⁶ Volgens historicus Matthey werd er kennelijk gedacht aan dildo's, maar mogelijk ook aan andere seksattributen zoals ‘opblaaskinderen en rubberen voorwerpen die de lichamen van mannen en vrouwen moeten verbeelden, waarvan de prijzen variëren van 1000 tot 3000 en 5000 frank’.⁷⁷ Kennelijk waren kindersekspoppen dus al in 1911 beschikbaar, al was het destijds een voorwerp ‘zoo ontzaglijk kostbaar en die zoo in het geheim vervaardigd, dat alleen hij, die dat speciaal verlangt, erachter weet te komen’.⁷⁸

Kindersekspoppen kunnen zeker worden gekwalificeerd als een voorwerp, maar in bepaalde situaties zou ook het bestanddeel ‘afbeelding’ in artikel 240 Sr van belang kunnen zijn. Denk bijvoorbeeld aan de situatie dat een afbeelding van een kindersekspop wordt gebruikt in advertenties en dergelijke. Hierbij is het onderscheid tussen artikel 240 Sr en 240b Sr van belang.⁷⁹ Een afbeelding in de context van 240b Sr dient van expliciet seksuele aard te zijn, terwijl de afbeelding van 240 Sr ‘slechts’ aanstotelijk voor de eerbaarheid hoeft te zijn. Het zou kunnen dat bepaalde afbeeldingen van kindersekspoppen niet zonder meer afbeeldingen met een onmiskenbaar seksuele strekking betreffen zoals de ‘seksuele gedraging’ in artikel 240b Sr vereist. Daardoor is het mogelijk dat een ‘neutrale’ afbeelding van een kindersekspop – dus zonder dat de pop in een seksuele houding of tijdens een seksuele handeling wordt geportretteerd – niet onder de strafbaarstelling van 240b Sr valt, maar mogelijk wel onder die van art. 240 Sr, nu deze ‘neutrale’ foto's mogelijk wèl aanstotelijk kan zijn. Hetzelfde geldt voor het realiteitsgehalte van de pop. Artikel 240b Sr vereist dat een afbeelding een realistische weergave van een kind betreft, terwijl artikel 240 Sr een dergelijke beperkende voorwaarde niet kent. Mogelijk worden afbeeldingen van onrealistische kindersekspoppen wel

⁷⁴ Kamerstukken II 1979/1980, 15836, nr. 3, p. 10.

⁷⁵ I. B. M. Matthey, ‘Zedelijkheidswetgeving en pornohandel omstreeks 1900: De rechtszaken tegen de uitgevers Bergé & Versteeg en het trio Kikkert-Reinders-Lemoine’, *Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis* 2011, 18.

⁷⁶ Handelingen II 1910/1911, zitting van 22 februari 1911, 1477, 1481.

⁷⁷ Vertaling van ‘des enfants de boudoir et des objets en caoutchouc et qui sont des corps d'hommes et de femmes, dont les prix sont de 1000 à 3000 et 5000 francs’ (Congrès national contre la pornographie. Paris 18, 19 et 20 mars 1912. Rapports, discussions et vœux, Paris 1912, 33-3).

⁷⁸ I. B. M. Matthey, ‘Zedelijkheidswetgeving en pornohandel omstreeks 1900: De rechtszaken tegen de uitgevers Bergé & Versteeg en het trio Kikkert-Reinders-Lemoine’, *2011 Jaarboek voor Nederlandse boekgeschiedenis*, zie ook de Handelingen II 1910/1911, zitting van 22 februari 1911, 1477, 1481.

⁷⁹ Meer over art. 240b Sr in paragraaf 2.3.

bestreken door artikel 240 Sr, omdat ze desondanks als aanstotelijk voor de eerbaarheid kunnen worden beschouwd, terwijl ze onvoldoende levensecht zijn voor artikel 240b Sr. Een belangrijke vraag is dan wel of (afbeeldingen van) (onrealistische) kindersekspoppen *an sich* gevoelens van eerbaarheid kunnen kwetsen.

‘aanstotelijk voor de eerbaarheid’

Niet alle seksuele uitingen kunnen uiteraard bestempeld worden als aanstotelijk voor de eerbaarheid. Het dient te gaan om een seksuele uiting die ‘op onbehoorlijke wijze kwetsend is voor het geslachtelijk schaamtegevoel’. Het zijn deze ‘gevoelens’ waar onvoldoende rekening mee wordt gehouden. Daarom wordt pornografie ook wel bestempeld als een delict tegen de verdraagzaamheid.⁸⁰ De Hoge Raad heeft bepaald dat het normatieve oordeel doorslaggevend is om te bepalen of het seksueel schaamtegevoel is geschonden. Bepalend zijn daarbij ‘de bij een belangrijke meerderheid van het Nederlandse volk levende opvattingen’.⁸¹ In Noyon, Langemeijer & Remmelink wordt het begrip als volgt omschreven:

hoewel de aanstotelijkheid veroorzaakt moet zijn door de afbeelding of het voorwerp en de motieven van de maker op zichzelf niet ter zake doen, is toch de uit het voorwerp of de afbeelding blijkenbedoeling voor de aanstotelijkheid (de objectieve strekking van het product) van belang.⁸²

Ondanks deze omschrijvingen blijft het bestanddeel ‘aanstotelijk voor de eerbaarheid’ enigszins vaag. Ook de jurisprudentie biedt weinig houvast, aangezien er weinig zaken zijn te vinden waarin artikel 240 Sr centraal stond.⁸³ Uit het gebrek aan rechtszaken op het gebied van artikel 240 Sr kan misschien worden afgeleid dat deze strafbepaling niet meer in de huidige tijdsgeest past. We worden tegenwoordig zo vaak geconfronteerd met seksuele afbeeldingen of voorwerpen, dat we niet zo snel meer ergens aanstoot aan nemen.⁸⁴

Sekspoppen zijn anno 2022 niet langer een exclusief goed voor de allerrijksten, maar zijn in alle prijsklassen vrij verkrijgbaar, en menig vrijgezellenfeest wordt er dan ook – al dan niet in het openbaar – mee ‘opgevrolijkt’. Kortom, het is maar zeer de vraag of een belangrijke meerderheid van de Nederlanders aanstoot neemt aan deze poppen. Dan gaat het echter over *volwassen* sekspoppen. De situatie is waarschijnlijk anders waar het *kinderseks*poppen betreft. Een kwantitatief onderzoek naar de opvattingen van de Nederlandse bevolking over kindersekspoppen viel buiten het bestek van het huidige onderzoek, maar alle geïnterviewde experts meenden dat de meeste Nederlanders kindersekspoppen wel degelijk als aanstotelijk voor de eerbaarheid zouden beschouwen.⁸⁵

‘openbaar’ of ‘anders dan op diens verzoek’

⁸⁰ K. Lindenberg & A.A. van Dijk, ‘Herziening van de zedendelicten? Een analyse van Titel XIV, Tweede Boek, Wetboek van Strafrecht met het oog op samenhang, complexiteit en normstelling’, WODC 2015.

⁸¹ HR 19-11-1974, NJ 1975/133.

⁸² NLR, Strafrecht, art. 240 Sr, aantekening 4.

⁸³ Een uitzondering vormen Rechtbank Oost-Brabant, 28-07-2014, 01/821478-13, ECLI:NL:RBOBR:2014:4311 (waarin een man ongevraagd naaktfoto’s van zichzelf naar een ander stuurde) en Gerechtshof Amsterdam, 19-10-2017, 23-002139-17, ECLI:NL:GHAMS:2017:4648 (waarin verdachte naaktfoto’s van aangever op haar Facebookpagina had geplaatst). Al in 1911 werd in de tweede kamer de opmerking gemaakt dat de term aanstotelijk voor de eerbaarheid te vaag was. Waarbij destijds werd geopperd voor de aanname van een ander woord, namelijk het woord ‘obsceen’. Het bestanddeel obsceen was volgens de Tweede Kamer in 1911 een ‘mooi en goed woord betreft en welk het begrip pornografisch beter dekt dan de uitdrukking: aanstotelijk voor de eerbaarheid.’ (Kamerstukken II 22-2-1911, 1464)

⁸⁴ Denk alleen maar aan de vitrines van seksshops in een willekeurige binnenstad of aan de vele reclames voor online seksshops of seksattributen in verschillende (digitale) media.

⁸⁵ Niet in alle interviews kwam deze vraag expliciet aan de orde.

Het is dan ook aannemelijk dat kindersekspoppen onder de categorie aanstootgevend materiaal kunnen worden geschaard. Een grote beperking van artikel 240 Sr in dit verband is echter dat slechts de openbare tentoonstelling en aanbidding (lid 1) of de ongewenste toezending (lid 2) van dergelijke materialen strafbaar is gesteld. Het moet gaan om 'een openbare plaats die in het normale verkeer wordt betreden'.⁸⁶ Voorbeelden hiervan zijn: parken, de openbare weg, postkantoren, stations, stranden, etc. Beslissend voor dit bestanddeel lijkt de vraag of een buitenstaander 'geheel argeloos met de vertoning wordt geconfronteerd'.⁸⁷ Of winkelatalages van seksshops ook voldoen aan het openbaarheidsvereiste kan afhangen van de locatie van deze winkels: op de Amsterdamse Wallen zal minder snel sprake zijn van een onverhoedse confrontatie.⁸⁸ Ook wanneer dergelijke poppen te koop worden aangeboden op seksbeurzen of in seksshops wordt mogelijk niet aan het openbaarheidsvereiste voldaan.

Buiten de situatie waarin een verkoper of producent deze poppen openlijk adverteert, zullen de meeste gedragingen met betrekking tot kindersekspoppen veelal een privéaangelegenheid betreffen, zonder openbaar aspect. Ook de ongewenste toezending aan een derde zal in de praktijk niet vaak voorkomen. In de regel zullen de afnemers van deze poppen, juist bewust hebben gekozen voor deze zending.⁸⁹ De casuïstische mogelijkheid dat iemand onverhoeds een kindersekspop krijgt toegezonden blijft hier dan ook verder buiten beschouwing.

Sancties en opsporingsbevoegdheden

Artikel 240 Sr kent een relatief lage strafdreiging: maximaal twee maanden gevangenisstraf of een geldboete van de derde categorie. Wanneer ze inderdaad als aanstotelijk voor de eerbaarheid worden beschouwd, dan kan om de uitlevering van de (afbeeldingen van) kindersekspoppen worden verzocht (art. 551 Sv) en kunnen ze in beslag worden genomen (art. 551, 94 Sv). In geval van verdenking van overtreding van artikel 240 Sr kan iedere plaats worden betreden waar redelijkerwijs vermoed wordt dat het strafbare feit wordt begaan (art. 551 lid 2 Sv). Bij betrapping op heterdaad kunnen zelfs allerlei plaatsen worden doorzocht (96, 96b, 96c, 97 Sv),⁹⁰ maar buiten heterdaad behoren deze opsporingsbevoegdheden niet tot de mogelijkheden, aangezien het geen strafbaar feit is waarvoor voorlopige hechtenis open staat.⁹¹

Kortom, artikel 240 Sr biedt enkele handvatten in de strijd tegen kindersekspoppen, maar de praktische relevantie wordt beperkt door het vereiste van openbaarheid. Toch zouden bijvoorbeeld openlijke reclame-uitingen van producenten en verkopers van kindersekspoppen via artikel 240 Sr kunnen worden tegengegaan. Al is het vervolgens de vraag of de lage strafdreiging op deze doelgroep indruk maakt.

2.2. Verspreiden van porno aan minderjarigen (artikel 240a Sr)

Een tweede strafbepaling die in bepaalde omstandigheden van toepassing zou kunnen zijn op kindersekspoppen is artikel 240a Sr:

⁸⁶ NLR, Strafrecht, art. 240 Sr, aantekening 5.

⁸⁷ NLR, Strafrecht, art. 240 Sr, aantekening 5.

⁸⁸ NLR, Strafrecht, art. 240 Sr, aantekening 5.

⁸⁹ Over de situatie waarin handhavingsinstanties, zoals de douane en de politie, 'onverhoeds' worden geconfronteerd met kindersekspoppen meer in hoofdstuk 5.

⁹⁰ Naast de betrapping op heterdaad zal bij de meer ingrijpende opsporingsbevoegdheden aan meer vereisten moeten worden voldaan.

⁹¹ De rechter-commissaris kan ook buiten heterdaad woningen doorzoeken in geval van verdenking van overtreding van art. 240 Sr (art. 110 Sv), maar dit is een zeer zware opsporingsbevoegdheid in verhouding tot het delict.

Artikel 240a Sr

Met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie wordt gestraft hij die een afbeelding, een voorwerp of een gegevensdrager, bevattende een afbeelding waarvan de vertoning schadelijk is te achten voor personen beneden de leeftijd van zestien jaar, verstrekt, aanbiedt of vertoont aan een minderjarige van wie hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat deze jonger is dan zestien jaar.

De strekking van artikel 240a Sr is het voorkomen van mogelijke schade aan 16-minners door kennisneming met een afbeelding, voorwerp of gegevensdrager die schadelijke afbeeldingen bevatten. Jeugdigen worden wat dat betreft kwetsbaarder geacht of 'meer ontvankelijk voor beïnvloeding dan ouderen',⁹² waardoor zij moeten worden beschermd tegen afbeeldingen of voorwerpen van seksuele of gewelddadige aard. De schade kan bestaan uit de negatieve invloed die het zien van dergelijke uitingen heeft op de seksuele, morele of geestelijke ontwikkeling van de jongere.

Ook in dit geval is het opzet 'ingeblikt' in de gebruikte werkwoorden, al is de leeftijd van het slachtoffer aan dit opzetvereiste onttrokken, want de wetenschap met betrekking tot de leeftijd van de minderjarige kent ook een culpose variant. Voor wat betreft de leeftijdsgrens van de minderjarige is aangesloten bij de Wet op de filmvertoningen.⁹³

Ten aanzien van de bestanddelen 'afbeelding' en 'voorwerp' geldt hetzelfde als hiervoor is vermeld bij de bespreking van artikel 240 Sr. Artikel 240a Sr voegt daar enkel 'gegevensdragers' als USB-sticks, DVD's of CD's aan toe.

Het verstrekken, aanbieden of vertonen van de schadelijke afbeeldingen of voorwerpen moet wel gericht zijn op een individualiseerbare jongere. Schadelijke tv-of internetprogramma's die voor een breder publiek worden uitgezonden vallen niet onder artikel 240a Sr, maar zijn gereguleerd in de Mediawet 2008.⁹⁴ In tegenstelling tot artikel 240 Sr is niet vereist dat de strafbare handelingen in het openbaar plaatsvinden. Afbeeldingen of voorwerpen die via een privé WhatsAppgesprek aan een persoon jonger dan 16 jaar worden getoond kunnen hier ook onder vallen.⁹⁵

'Schadelijk is te achten'

Artikel 240a Sr heeft niet alleen betrekking op seksuele afbeeldingen of voorwerpen, maar kan eveneens afbeeldingen met een gewelddadige aard betreffen.⁹⁶ Ook het zien van dergelijke afbeeldingen kan schadelijk zijn voor een bepaalde leeftijdsgroep. Daadwerkelijke schade hoeft overigens niet te worden aangetoond, het is voldoende als schadelijkheid in redelijkheid valt te verwachten.⁹⁷ Dit betekent dat in rechte slechts hoeft te worden vastgesteld of er een 'reële mogelijkheid van schade' of een 'risico van schade' bestaat.⁹⁸ Evenmin is van belang of de afbeelding

⁹² T&C, Strafrecht, commentaar op art. 240a Sr, aantekening 1.

⁹³ NLR, Strafrecht, art. 240a Sr, aantekening 3. Volgens Machielse is deze keuze ook verdedigbaar omdat 16-plussers in het huwelijk kunnen treden. Dit maakt minderjarigheid 'een zeer onzekere factor'.

⁹⁴ NLR, Strafrecht, art. 240a Sr, aantekening 1.

⁹⁵ HR, 31-10-2017, NJ 2018, 121 m.nt. Rozemond.

⁹⁶ Ook dit is anders bij art. 240 Sr, waar 'aanstotelijkheid' vooral ziet op de seksuele aard van een en ander.

⁹⁷ '[D]e redelijkerwijs te verwachten schadelijke invloed van het materiaal op jongeren' (Kamerstukken II 1980/81, 15836, 6, p. 6).

⁹⁸ NLR, Strafrecht, art. 240a Sr, aantekening 4.

of het voorwerp schadelijk kan worden geacht voor de concrete jongere die het object heeft waargenomen. Mogelijk hebben we te maken met een zeer onverstoorbare of veerkrachtige minderjarige, maar dat doet niet ter zake. Van belang is de beoordeling of dergelijke materialen in het algemeen schadelijk zouden kunnen zijn voor diens leeftijdsgenoten.

De rechter zou bij deze inschatting van het risico op schade gebruik kunnen maken van de expertise van relevante deskundigen als ontwikkelings- of jeugdpsychologen en de criteria genoemd in artikel 4.2 van de Mediawet 2008.⁹⁹ Volgens deze bepaling kan de Minister een organisatie erkennen die verantwoordelijk wordt voor classificatie van audiovisueel media-aanbod dat schade kan toebrengen aan personen jonger dan zestien jaar. Het aanbod kan worden geclassificeerd aan de hand van criteria, waaronder in ieder geval de mate waarin:

1. angst wordt opgewekt;
2. brutaliserend geweld wordt vertoond of gerechtvaardigd;
3. het gebruik van drugs aantrekkelijk wordt voorgesteld of vergoelikt;
4. sprake is van pornografie; en
5. op andere gronden volgens algemeen geldende opvattingen producten niet geschikt zijn voor vertoning aan bepaalde categorieën personen jonger dan zestien jaar

Afhankelijk van de definitie van 'pornografie'¹⁰⁰ kunnen kindersekspoppen onder de vierde of de vijfde categorie vallen. Gevraagd naar hun mening gaven verschillende Nederlandse experts althans aan dat zij zich konden indenken dat de confrontatie met kindersekspoppen schadelijk zou kunnen zijn voor personen jonger dan 16 jaar. Indien rechters daarin meegaan, dan kan artikel 240a Sr in zeer specifieke situaties van toepassing zijn. Ook hier is de praktische betekenis van de strafbepaling op het fenomeen kindersekspoppen waarschijnlijk beperkt.

Sanctie en opsporingsbevoegdheden

De strafdreiging is hoger dan die van artikel 240 Sr. Wie zich schuldig maakt aan overtreding van artikel 240a Sr riskeert een gevangenisstraf van maximaal een jaar of een geldboete van de vierde categorie. Omdat het nog steeds geen voorlopige hechtenisfeit betreft (art. 67 lid 1 Sv), kunnen dezelfde opsporingsbevoegdheden worden ingezet als bij artikel 240 Sr.

2.3. Verspreiden van kinderporno (art. 240b Sr)

Een andere strafbepaling die in deze context van belang kan zijn is artikel 240b Sr. In deze bepaling wordt (virtuele) kinderporno strafbaar gesteld:

⁹⁹ NLR, Strafrecht, art. 240a Sr, aantekening 4 verwijst nog naar de criteria die werden gebruikt bij de filmkeuring. De filmkeuring is inmiddels afgeschaft, maar de criteria zijn overgenomen in art. 4.2 Mediawet 2008.

¹⁰⁰ Er is veel discussie over de definitie van pornografie (o.a. L. Watson, 'Pornography', *Philosophy Compass* 2010, 5, 7, p. 535–550), waarbij definities variëren van 'any depiction that is sexually explicit' tot het meer complexe 'material deemed sexual, given the context, that has the primary intention of sexually arousing the consumer and is produced and distributed with the consent of all persons involved' (S. Ashton, K. McDonald & M. Kirkman, 'What does 'pornography' mean in the digital age? Revisiting a definition for social science researchers', *Porn Studies* 2019, p. 144–168).

Artikel 240b Sr

1. Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie wordt gestraft degene die een afbeelding - of een gegevensdrager, bevattende een afbeelding - van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is betrokken of schijnbaar is betrokken, verspreidt, openlijk tentoonstelt, vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert of in bezit heeft.
2. Met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie wordt gestraft degene die van het plegen van een van de misdrijven, omschreven in het eerste lid, een beroep of een gewoonte maakt.

Artikel 240b Sr richt zich op materiaal van kinderpornografische aard. Het stelt de verspreiding, aanbidding, tentoonstelling, vervaardiging, invoer, doorvoer, uitvoer, verwerving, bezit en digitale toegangsverschaffing van afbeeldingen of gegevensdragers met afbeeldingen van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is betrokken of schijnbaar is betrokken, strafbaar. Het betreft een opzetdelict, maar het opzet van verdachte hoeft niet op de leeftijd van het (virtueel) afgebeelde 'kind' te zien.¹⁰¹

Het artikel kwam tot stand in 1986, nadat bekend werd dat Nederland een rol zou hebben gespeeld bij de internationale productie van en handel in kinderporno.¹⁰² Het artikel is de laatste jaren vaak gewijzigd mede door de groeiende nationale en internationale maatschappelijke aandacht voor seksueel geweld tegen kinderen, alsook door de vele technische ontwikkelingen.¹⁰³

Toen bleek dat de strafbaarstelling niet in alle opzichten het beoogde effect had, werd in 1994 het artikel voor de eerste maal gewijzigd.¹⁰⁴ Kinderporno bleek een omvangrijker verschijnsel dan werd gedacht in 1986 en Nederland zag begin jaren '90 verschillende ernstige kinderpornografiezaken voorbij komen. Om die reden werd artikel 240b Sr op verschillende punten aangescherpt en werd het strafmaximum verhoogd van drie maanden naar vier jaar gevangenisstraf. Zodoende werd niet alleen de ernst van het feit beter uitgedrukt, maar werd ook ruimte gecreëerd voor de inzet van bijzondere opsporingsmiddelen. Daarnaast was het niet langer noodzakelijk dat het opzet op het bezit van de kinderporno gericht was op publicatie, ook het louter voorhanden hebben van kinderpornografisch materiaal werd strafbaar. Verder kon de pleger die er een beroep of gewoonte van maakt nog zwaarder worden gestraft.

Al rond de eeuwwisseling bleek het technisch mogelijk om levensechte (pornografische) beelden te vervaardigen zonder dat daar echte kinderen bij betrokken waren. Om de bestrijding van kinderporno zo effectief mogelijk te laten zijn, voelde men zich genoodzaakt ook tegen deze virtuele kinderporno op te treden. Mede door de aanhoudende internationale druk besloot de Nederlandse wetgever met een wijziging in 2002 dat ook de (digitaal) gemanipuleerde kinderporno onder 240b kon vallen.¹⁰⁵ Met

¹⁰¹ T&C Strafrecht, commentaar op art. 240b Sr, aantekening 6.

¹⁰² Stb. 1985, 385, in werking per 21-05-1986, Kamerstukken 15836. Zie ook Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2011). Kinderpornografie – Eerste rapportage van de nationaal rapporteur. Den Haag: BNRN, p 11.

¹⁰³ Nationaal Rapporteur Mensenhandel, 'Kinderpornografie – Eerste rapportage van de nationaal rapporteur', 2011, Den Haag: BNRN, p. 11.

¹⁰⁴ Wet wijziging van artikel 240b van het Wetboek van Strafrecht (23682), i.w.tr. 1 februari 1996, Stb. 1995..

¹⁰⁵ Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik, Lanzarote, 25 okt. 2007, Trb. 2008, 58; Richtlijn 2011/92/EU ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie (en

de toevoeging van de woorden ‘schijnbaar betrokken’, was het doel van strafbaarstelling niet langer enkel gelegen in bescherming van echte kinderen tegen seksueel geweld, maar ook het tegengaan van schade door de verspreiding van het beeldmateriaal dat seksueel kindermisbruik suggereert.¹⁰⁶ Naast de afgebeelde jeugdige specifiek, werden met dit artikel ook kinderen in het algemeen beschermd tegen deelname en seksueel gedrag en gedrag dat misbruik bevordert.¹⁰⁷ In de wetsgeschiedenis worden verschillende doeleinden genoemd:¹⁰⁸

- 1) [Primair] Bescherming van echte kinderen tegen betrokkenheid bij de vervaardiging van kinderporno.
- 2) Bescherming van kinderen tegen verleiding om deel te nemen aan seksueel gedrag met volwassenen.
- 3) Het tegengaan van een subcultuur of markt die misbruik van kinderen bevordert.
- 4) Het wegnemen van bewijsproblemen in het geval van echte kinderporno.¹⁰⁹

Hieronder worden enkele bestanddelen besproken die van belang zijn voor de vraag of ook gedragingen met kindersekspoppen binnen de reikwijdte van artikel 240b Sr kunnen vallen.

‘afbeelding of gegevensdrager bevattende een afbeelding’

Het eerste bestanddeel dat een uiteenzetting behoeft, betreft het begrip ‘een afbeelding – of gegevensdrager, bevattende een afbeelding’. Het feit dat de wetgever ervoor heeft gekozen om ook de gegevensdrager bevattende een afbeelding op te nemen, maakt duidelijk dat naast de fysieke (analoge) afbeelding ook de digitale afbeelding wordt bedoeld. Het gaat om visueel materiaal,¹¹⁰ maar de wet geeft als zodanig geen uitleg van het begrip ‘afbeelding’ en ook de wetshistorie bevat geen eenduidige definitie. Wanneer men het woordenboek raadpleegt, wordt afbeelding omschreven als; *‘tekening of plaatje van iets of iemand’*.¹¹¹ Schilderijen, collages en tekeningen vallen daarmee onder de strafbaarstelling van 240b Sr, audio-opnames en geschreven teksten echter niet.

Een belangrijke vraag is of ook driedimensionale voorwerpen onder de noemer ‘afbeelding’ kunnen worden geschaard. In zekere zin kunnen namelijk ook driedimensionale voorwerpen zoals kindersekspoppen worden gezien als ‘afbeelding’ van de werkelijkheid.¹¹² Vermoedelijk was dat niet de bedoeling van de wetgever, anders zou hij wel – net als in artikel 240 Sr – niet alleen het bestanddeel ‘afbeelding’ maar ook ‘voorwerp’ hebben opgenomen in de delictsomschrijving. Het feit dat artikel

ter vervanging van Kaderbesluit 2004/68/JBZ) van 13 december 2011, Publicatieblad EU, 2011, L 335/1; Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie bij het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, New York, 25 mei 2000 (i.w.tr. voor Nederland: 23-9-2005), Trb. 2001, 130; Verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken; Boedapest, 23 november 2001, Trb. 2004, 290.

¹⁰⁶ Kamerstukken II 2000/2001, 27745, nr 3 (MvT), p. 4.

¹⁰⁷ Conclusie Knigge: HR, 07-12-2010, nr. 08/00787 B, NJ 2011/81, ECLI:NL:HR:2010:BO6446.

¹⁰⁸ Zie NLR, Wetboek van Strafrecht, art. 240b Sr, aantekeningen 3 en 4 voor relevante verwijzingen.

¹⁰⁹ Veroordeling wegens ‘echte’ kinderporno zou lastig worden wanneer telkens zou moeten worden aangetoond dat een echt kind bij de afbeelding betrokken was. “Voor effectieve bestrijding van kinderporno, in het bijzonder op internet, kan het nodig zijn dat ook kan worden opgetreden tegen schijnbaar echte kinderporno. Van politie en openbaar ministerie kan niet worden verlangd dat bewezen wordt dat het aangetroffen materiaal echte kinderen afbeeldt.” (Kamerstukken II 2000/2001, 27745, nr 3 (MvT), p. 4.)

¹¹⁰ Richtlijn 2011/92 EUR, spreekt ook expliciet over de ‘visuele weergave’ (art. 2 sub c(I)(III)).

¹¹¹ Zie <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/afbeelding#.YdcKqGjMKUk> (laatst bezocht op 24-06-2022).

¹¹² Zie ook het artikelsgewijs commentaar bij art. 240 Sr waarin Machielse betoogt: “Bij een voorwerp zal men moeten denken aan een object dat niet een afbeelding is. Men denke bijvoorbeeld aan een kunstpenis. Wanneer men onder een afbeelding slechts een ‘tweedimensionaal beeld’ verstaat, zal een ‘plastiek’ als een voorwerp beschouwd moeten worden. De keuze zal soms moeilijk zijn. Want de maker van zo’n artificieel mannelijk geslachtsdeel kan stellen dat het geen beeld is maar een afbeelding van een werkelijke penis. Aan te raden is dus om voor alle zekerheid ingeval van twijfel beide mogelijkheden in de tenlastelegging op te nemen.” (NLR, Wetboek van Strafrecht, art. 240, aantekening 2).

240 Sr wel een onderscheid maakt tussen afbeeldingen en voorwerpen impliceert dat het twee verschillende categorieën betreft. Dit betekent op zijn beurt dat de kindersekspoppen zelf niet strafbaar zijn onder artikel 240b Sr, maar dat tweedimensionale *afbeeldingen* van kindersekspoppen dat mogelijk wel zijn.

‘van een seksuele gedraging’

Belangrijk is verder dat het een afbeelding betreft van een gedraging van expliciet seksuele aard. Dit bestanddeel wordt extensief geïnterpreteerd.¹¹³ Hiervan is al sprake wanneer de afbeelding op dusdanige wijze tot stand is gekomen dat het in het concrete geval onmiskenbaar strekt tot het opwekken van een seksuele prikkeling.¹¹⁴ De Hoge Raad geeft aan dat het niet noodzakelijk is dat er meer deelnemers in het ‘spel’ zijn. Zelfs als een minderjarige alleen op de afbeelding staat, kan aan de hand van de context van de afbeelding bepaald worden of er sprake is van een seksuele prikkeling. Hierbij kan het gaan om *“een afbeelding van iemand in een houding of omgeving die weliswaar op zichzelf of in andere omstandigheden “onschuldig” zou kunnen zijn, maar die in het concrete geval een onmiskenbaar seksuele strekking heeft”*.¹¹⁵ Dus ook afbeeldingen zonder expliciet seksueel gedrag kunnen eronder vallen wanneer iemand is afgebeeld in een houding of omgeving of vanuit een camerastandpunt waardoor in het concrete geval de afbeelding een onmiskenbaar seksuele strekking heeft. Ook aanwezigheid op die afbeelding van bepaalde kleding, voorwerpen, attributen of een omgeving waar een kind van jeugdige leeftijd normaal niet in verkeert kunnen duiden op een seksuele gedraging.¹¹⁶

Toegepast op kindersekspoppen kan dit betekenen dat mogelijk niet alle afbeeldingen van kindersekspoppen binnen het bereik van artikel 240b Sr vallen. Tenzij een kindersekspop op zichzelf al een ‘onmiskenbaar seksuele strekking heeft’ zouden er mogelijk aanvullende eisen aan de afbeelding moeten worden gesteld. Misschien vallen enkel afbeeldingen van poppen in een seksuele pose of van poppen die zijn betrokken bij een seksuele handeling onder de reikwijdte van de strafbepaling.¹¹⁷

‘iemand die kennelijk de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt’

Met de introductie van de strafbaarstelling van virtuele kinderporno werd tegelijkertijd de leeftijdsgrens verhoogd. Verschillende internationale verdragen noopten daartoe.¹¹⁸ De wijziging van zestien naar achttien jaar maakte dat vanaf dat moment ook afbeeldingen strafbaar werden van een seksuele gedraging waarbij een persoon van zestien of zeventien jaar (schijnbaar) betrokken is.¹¹⁹

Dit betekent dat ook bepaalde afbeeldingen van seksuele gedragingen met 16- en 17-jarige kindersekspoppen strafbaar kunnen zijn. Het is in de praktijk echter vaak lastig om een onderscheid te maken tussen 16- of 17-jarige en volwassen sekspoppen. Dit geldt *mutatis mutandis* ook voor *afbeeldingen* van deze, al wat oudere, kindersekspoppen. Misschien is de leeftijdsbepaling in het geval

¹¹³ HR, 7-12-2010, NbSr 2011/36, NJ 2011, 81, m.nt. Schalken, ECLI:NL:HR:2010:BO6446.

¹¹⁴ HR, 7-09-2020, ECLI:NL:HR:2020:1347.

¹¹⁵ HR, 07-12-2010, nr. 08/00787 B, ECLI:NL:HR:2010:BO6446.

¹¹⁶ Zie hierover meer in Aanwijzing kinderpornografie (2016A005), 18-05-2016 (*Stcrt.* 2016, 19415; i.w.tr. op 01-05-2016).

¹¹⁷ Als afbeeldingen van kindersekspoppen op zichzelf onvoldoende seksueel van aard worden bevonden, dan kan art. 240 Sr mogelijk als vangnet dienen (zie ook paragraaf 2.1).

¹¹⁸ Voor een overzicht van deze internationale instrumenten, zie NLR, Wetboek van Strafrecht, art. 240b Sr, aantekening 3.

¹¹⁹ Het artikel werd voor het laatst in 2009 gewijzigd. Er werd een verruiming van de strafmaat ingevoerd zodat het beroepshalve of gewoontebezit van kinderporno niet meer met zes maar met acht jaar gevangenisstraf werd bedreigd. Als laatste werden ook de woorden ‘toegang verschaffen’ toegevoegd aan de wetsbepaling. Dit als vangnet voor de gevallen die mogelijk niet onder het strafbare ‘bezit’ zouden vallen (bijvoorbeeld een digitale kijker van kinderpornografie op een website of via livestream, zonder dat verdachte het materiaal heeft gedownload op de computer).

van kindersekspoppen zelfs nog moeilijker dan in het geval van een echt kind. Uit jurisprudentie inzake kinderporno bleek namelijk dat de werkelijke leeftijd van de minderjarige niet bewezen hoeft te worden, maar dat een inschatting kan worden gemaakt aan de hand van de afbeelding. Uiteraard zijn hier de kennis en ervaring van verbalisanten van belang maar ook de zogenaamde Tannercriteria kunnen helpen bij het bepalen of de afgebeelde persoon al dan niet als minderjarige kan worden aangemerkt. Met deze criteria kan worden bepaald in welk stadium van de lichamelijke ontwikkeling een kind zich bevindt. Geslachtskenmerken zoals aanwezigheid en grootte van borsten en aanwezigheid en type geslachtsbehaarings zijn daarbij essentieel. Bij kindersekspoppen worden deze geslachtskenmerken soms echter gemanipuleerd. In de praktijk worden bijvoorbeeld ook kinderpoppes aangetroffen met zeer grote borsten. Dit zou de inschatting van de leeftijd verder kunnen bemoeilijken.

‘schijnbaar is betrokken’

Dankzij de toevoeging ‘schijnbaar is betrokken’ hoeft het pornografisch materiaal niet enkel meer betrekking te hebben op echte kinderen. Tegenwoordig vallen ook virtuele afbeeldingen onder de noemer van 240b Sr. Bepalend is de vraag of het nagebootste tafereel als ‘realistisch’ kan worden aangemerkt. Volgens de wetgever moet het gaan om ‘niet van echt te onderscheiden’ afbeeldingen’.¹²⁰ Maar wanneer is een afbeelding dan realistisch te noemen? Een gemeenschappelijk kenmerk is volgens de wetgever dat de afbeelding levensechtheid uitstraalt, ‘hetzij doordat een echt persoon is afgebeeld, hetzij doordat de afbeelding net echt is’. Daarbij wordt ook aangegeven dat kinderporno in strip of cartoonvorm de levensechtheid mist en een product van de verbeelding van de maker is.¹²¹ Wel zouden bijvoorbeeld levensechte schilderijen en tekeningen onder de definitie kunnen vallen. Deze zouden wellicht kinderen kunnen verleiden tot seks met volwassenen.

Ook de Hoge Raad heeft bevestigd dat er sprake moet zijn van een realistische afbeelding die echt is of voor echt doorgaat. De gemiddelde kijker moet niet aanstonds begrijpen dat het om gemanipuleerde afbeeldingen gaat.¹²² Daarbij maakt het niet uit dat de afbeelding ook onrealistische elementen bevat. Zo werden ‘realistische’ schilderijen waarop jongens met engelenvleugels waren afgebeeld toch als kinderporno gekwalificeerd.¹²³

Kijkend naar de huidige uitleg van de realiteitseis door de Hoge Raad, kan een afbeelding van een seksuele gedraging waarbij een kindersekspop is betrokken vermoedelijk onder de strafbaarstelling van 240b Sr vallen wanneer een en ander zodanig is gefotografeerd, gefilmd of bewerkt dat het lijkt alsof een echt minderjarig kind is afgebeeld. Veel zal dus afhangen van het realiteitsgehalte van de kindersekspop zelf. Gelet op de snelle ontwikkelingen van deze zeer realistische voorwerpen is de kans groot dat de poppen – en daarmee dus ook de afbeeldingen van deze poppen – niet aanstonds van echt zijn te onderscheiden. Zeker wanneer de ‘seks’ met de kinderpoppes onder schemerverlichting plaatsvindt of wanneer de afbeelding slechts enkele seconden zichtbaar is.¹²⁴ Het realiteitsgehalte van de afbeelding is dus doorslaggevend en de feitenrechter zal hier uiteindelijk een oordeel over moeten vellen.

Strafuitsluitingsgronden

¹²⁰ Kamerstukken II 2001/02, 27745, 6, p. 8, 11 en 15; zie ook HR, 24-06-2014, nr. 12/00748, NJ 2014/339, ECLI:NL:HR:2014:1497.

¹²¹ Kamerstukken I 2001/2002, 27745, nr. 299b, p. 2.

¹²² HR, 12-03-2013, nr. 11/04168, LJN BY9719, ECLI:NL:HR:2013:BY9719.

¹²³ HR, 8-12-2015, nr. 13/00493, NJ 2016/95, m.nt. Keijzer, ECLI:NL:HR:2015:3483.

¹²⁴ Deze toepassing wordt bijvoorbeeld aangeboden in Snapchat.

Van belang voor de vormgeving van een eventuele strafbaarstelling van kindersekspoppen is voorts dat artikel 240b lid 2 Sr (oud) oorspronkelijk een bijzondere strafuitsluitingsgrond kende, waarin een uitzondering voor wetenschappelijke, educatieve of therapeutische doeleinden stond vermeld. Deze exceptie werd later overbodig geacht, omdat dergelijke doeleinden volgens de wetgever onder de algemene strafuitsluitingsgronden konden worden geschaard, met name het ontbreken van de materiële wederrechtelijkheid. Ook was men in de praktijk zaken tegengekomen waarin verzamelaars van kinderporno zich ten onrechte beriepen op het tweede lid.¹²⁵ Deze bijzondere strafuitsluitingsgrond is bij wet van 13 juli 2002 vervallen.

Sanctie en opsporingsbevoegdheden

Door de hoge strafdreiging – maximaal vier jaar gevangenisstraf en acht jaar in het geval van beroep of gewoonte – is artikel 240b Sr een feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten (art. 67 lid 1 onder a Sv). Dit opent de deur voor allerlei relevante opsporingsbevoegdheden, zoals binnentreden, doorzoeken etcetera.

Alles samenvattend kunnen we concluderen dat artikel 240b Sr niet kan worden ingezet tegen de kindersekspoppen zelf, maar het kan mogelijk wel een rol kan spelen in het tegengaan van bepaalde afbeeldingen van kindersekspoppen. Wederom betreft het hier vermoedelijk relatief zeldzame gevallen.

2.4. Verschaffen gelegenheid, middelen of inlichtingen tot seksueel kindermisbruik (art. 240c Sr)

Op 15 december 2021 werd door voormalig Minister van Justitie en Veiligheid Grapperhaus een wetsvoorstel ingediend om instructief materiaal over seksueel misbruik van kinderen tegen te gaan.¹²⁶ Het voorstel ligt besloten in artikel 240c Sr en omvat kort gezegd de strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen ten behoeve van het plegen van seksueel kindermisbruik:

Artikel 240c Sr (wetsvoorstel)

Hij die zich of een ander opzettelijk gelegenheid, middelen of inlichtingen verschaft of tracht te verschaffen tot het plegen van een misdrijf als omschreven in de artikelen 244 en 245 of in de artikelen 242, 243, 246, 247 of 249 ten aanzien van een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, dan wel zich kennis of vaardigheden daartoe verwerft of een ander bijbrengt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Aanleiding voor het wetsvoorstel vormden de verschillende ‘pedohandboeken’ en ‘pedorichtlijnen’ die op het dark web circuleren. In deze handboeken staan allerlei tips ter bevordering of vergemakkelijking van kindermisbruik vermeld, zoals hoe je het vertrouwen van kinderen kunt winnen, hoe je ervoor zorgt dat ze zwijgen over het misbruik en hoe je kinderen misbruikt zonder (dna)sporen achter te laten. De huidige strafwetgeving biedt al verschillende opties om dergelijk instructiemateriaal tegen te gaan, maar niet in alle gevallen.

Het verspreiden, aanbieden, verstrekken, verwerven of bezitten van geschreven materiaal met advies over seksueel kindermisbruik valt onder de reikwijdte van de nieuwe strafbepaling. Ook bestrijkt artikel 240c Sr mondelinge instructies op dit gebied, net als op andere wijze kennis of vaardigheden

¹²⁵ Kamerstukken II 2001/2002, 27745, nr. 12.

¹²⁶ Kamerstukken II 2021/2022, 35991, nr. 2.

tot het plegen van seksueel kindermisbruik verkrijgen of een ander bijbrengen. Hierbij is niet van belang of dit materiaal in het openbaar wordt verspreid: ook het privébezit is strafbaar. Anders dan bij de strafbare voorbereiding in artikel 46 Sr hoeft niet te worden aangetoond dat met behulp van de verworven kennis een concreet seksueel misdrijf wordt voorbereid. Op overtreding van artikel 240c Sr wordt een maximale gevangenisstraf van vier jaar of een geldboete van de vijfde categorie gesteld.¹²⁷

Het doel van de nieuwe strafbepaling is het ‘vroegtijdig afwenden van gevaar op inbreuken op de seksuele integriteit van kinderen’.¹²⁸ Daarbij gaat men ervan uit dat dergelijke instructies of dergelijk instructiemateriaal een drempelverlagend effect op echt kindermisbruik kan hebben. Interessant is dat ook voor wat betreft de handleidingen een gebrek is aan wetenschappelijk onderzoek inzake een verband tussen het instructiemateriaal en het risico op kindermisbruik, maar dit vormt voor de initiatiefnemer geen belemmering.¹²⁹ Men neemt aan dat het instructiemateriaal seksueel misbruik van kinderen kan normaliseren, stimuleren en legitimeren en dat het gebruikers extra ‘doeltreffend’ kan maken wanneer zij overgaan tot kindermisbruik.

Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat de wetgever vooral de schriftelijke en mondelinge instructies voor ogen had bij het opstellen van ontwerpartikel 240c Sr. Of voorwerpen als kindersekspoppen op zichzelf ook als instructieve ‘middelen’ kunnen worden gekwalificeerd – en daarmee onder het bereik van de toekomstige strafbaarstelling vallen – is twijfelachtig. Vereist lijkt dat uit de ‘aard en de strekking’ van de middelen moet blijken dat zij erop gericht zijn te instrueren tot het plegen van seksueel misbruik van kinderen.¹³⁰ Hierbij kan inderdaad worden gedacht aan handboeken, fysieke bijeenkomsten of chatgesprekken waarin informatie en advies wordt uitgewisseld over kindermisbruik. Interessant is de volgende passage uit de Memorie van Toelichting:

Strafbaar is de situatie waarin de dader zichzelf of een ander iets aanleert of tot iets bekwaamt. Degene die bijvoorbeeld deelneemt aan een online meeting waarin met behulp van een pop ter instructie expliciete seksuele handelingen worden voorgedaan, is zich kennis of vaardigheden aan het verwerven tot het plegen van seksuele misdrijven met een kind. Het kan dus gaan om het «visueel» aanleren van technieken of trucs om een bepaalde seksuele handeling pijnloos te verrichten.¹³¹

Kortom, wanneer de kindersekspoppen worden gebruikt tijdens een instructiebijeenkomst, dan vallen ze onder de reikwijdte van artikel 240c Sr. In dat geval strekken ze tot het ‘aanleren, bekwaamen of stimuleren’ van kindermisbruik. Die educatieve strekking valt echter lastig op te maken uit de kindersekspoppen *an sich*. Hoewel kindersekspoppen mogelijk een educatief *effect* kunnen hebben op de gebruiker – met behulp van de poppen worden misschien vaardigheden verkregen die ook van nut kunnen zijn bij echt misbruik – is dit niet op voorhand hun *doel*. Anders dan bij de educatieve materialen, zoals pedoboeken, is in het geval van kindersekspoppen namelijk wel een legitiem doel denkbaar: seksuele (zelf)bevrediging van de gebruiker. Hoe artikel 240c Sr uiteindelijk zal worden geïnterpreteerd is onzeker, maar op basis van de huidige wettekst zal de strafbaarstelling vermoedelijk slechts van toepassing zijn in zeer specifieke gevallen, bijvoorbeeld wanneer de pop wordt gebruikt

¹²⁷ Voor wat betreft de strafdreiging sloot de wetgever expliciet aan bij het bezit van kinderporno (240b Sr) (Kamerstukken II 2021-2022, 35991, nr. 3 (MvT), p. 13).

¹²⁸ Kamerstukken II 2021-2022, 35991, nr. 3 (MvT), p. 4.

¹²⁹ Kamerstukken II 2021-2022, 35991, nr. 3 (MvT), p. 2-3.

¹³⁰ Kamerstukken II 2021-2022, 35991, nr. 3 (MvT), p. 11-12.

¹³¹ Kamerstukken II 2021-2022, 35991, nr. 3 (MvT), p. 12.

tijdens informatiesessies of wanneer de pop wordt geleverd met bijbehorende instructie of handboek over hoe je een kind kunt misbruiken.¹³²

Een andere beperking vloeit voort uit het feit dat artikel 240c Sr enkel ziet op instructie(materiaal) dat seksuele misdrijven tegen personen jonger dan 16 jaar bevordert. Dit betekent mogelijk dat de 16- en 17-jarige kindersekspoppen sowieso buiten het bereik van dit artikel vallen.

3. Privaatrecht

Doorgaans hebben gedragingen met betrekking tot kindersekspoppen geen directe consequenties voor derden. Het feit dat seks met kindersekspoppen meestal een privéaangelegenheid betreft, beperkt niet alleen de mogelijkheden om dit fenomeen via het strafrecht aan te pakken, maar ook een civielrechtelijke aanpak is bij gebrek aan een belanghebbende minder vanzelfsprekend. Zonder eisende partij is er immers geen procedure. Toch zijn ook nu situaties denkbaar die aanleiding kunnen vormen voor een civielrechtelijk geding. Wederom betreft het hier vermoedelijk zeldzame scenario's, maar omdat we een zo compleet mogelijk beeld willen schetsen van alle mogelijkheden die het Nederlandse wettelijke kader biedt, worden deze scenario's hier toch kort besproken.

3.1. Inbreuk op het portretrecht (artikel 21 Auteurswet)

Een situatie waarin een belanghebbende mogelijk een civiele procedure zou willen initiëren is die waarin de kindersekspop naar een bestaand kind wordt gemodelleerd. Tijdens de *deskresearch* kwam één buitenlands nieuwsartikel naar voren over een kindersekspop die een minderjarige Instagrammer moest voorstellen.¹³³ De moeder van de jongen was hierop een civiele procedure begonnen. In Nederland heeft – voorzover we weten – een vergelijkbare casus zich nog niet voorgedaan, maar we kunnen niet uitsluiten dat dit in de toekomst kan gebeuren. Op het gebied van virtuele pornografie meldde één van de geïnterviewde experts bijvoorbeeld dat hij zaken was tegengekomen waarin foto's of video's waren bewerkt om de afbeeldingen te laten lijken op bestaande personen, zoals het buurmeisje van verdachte. Blijkbaar bestaat bij sommige gebruikers van kinderporno dus de behoefte om pornografische beelden te 'personaliseren' door de beelden te modelleren naar beroemde minderjarigen of naar kinderen in hun directe omgeving. Waarschijnlijk hebben bepaalde gebruikers van kindersekspoppen dezelfde behoefte.

¹³² Zo ook een geïnterviewde hoogleraar: "(...) het toekomstige art. 240C wat in de pijplijn zit, het voorbereiden van de voorbereidingshandelingen van seksueel misbruik wordt gezegd. Ja daarvan vind ik de toelichting op de bestanddelen nog redelijk vaag, maar die bepaling zal weer afhankelijk van het geval maar als duidelijk is dat het inderdaad gaat om een groep of een individu dat bezig is zich voor te bereiden op, dan biedt dat zeker wel handvatten in mijn ogen. Maar dat is dus niet iets wat uit de bestanddelen zelf blijkt, dat zo'n geval, het enkele aantreffen van zo'n voorwerp zal nog die bestanddelen niet echt in beeld brengen. Maar de combinatie van een geval waaruit duidelijk is dat iemand erop uit is om zijn ervaring te gebruiken in het echt en zich daarop voorbereid ja dan wel." (academicus, 12)

¹³³ Zie o.a. J. Lockett, 'Evil Trade: Sick child sex dolls modelled on 14-year-old Instagram star sold on Etsy', The Sun, 08-12-2020, <https://www.the-sun.com/news/1937982/sick-child-sex-dolls-teen-instagram-star-etsy-australia/> (laatst bezocht op 24-06-2022).

Wanneer hetzelfde zou gebeuren met kindersekspoppen, dan zou het portretrecht zoals neergelegd in artikel 21 van de Auteurswet uitkomst kunnen bieden. Het artikel luidt als volgt:

Artikel 21 Auteurswet

Is een portret vervaardigd zonder daartoe strekkende opdracht, den maker door of vanwege den geportretteerde, of te diens behoefte, gegeven, dan is openbaarmaking daarvan door dengene, wien het auteursrecht daarop toekomt, niet geoorloofd, voor zoover een redelijk belang van den geportretteerde of, na zijn overlijden, van een zijner nabestaanden zich tegen de openbaarmaking verzet.

Artikel 21 ziet op portretten die niet in opdracht van de afgebeelde persoon zijn gemaakt.¹³⁴ Alleen de geportretteerde zelf of diens nabestaanden kunnen een beroep doen op artikel 21 Auteurswet. In het geval van een minderjarig kind kan de civiele actie namens het kind worden geïnitieerd door de ouders. Met de term 'portret' wordt bedoeld 'een afbeelding van het gelaat van een persoon, met of zonder die van verdere lichaamsdelen, op welke wijze zij ook vervaardigd is'.¹³⁵ Het is 'een afbeelding, op welke wijze dan ook vervaardigd, van een persoon die in deze afbeelding kan worden herkend'.¹³⁶ In de jurisprudentie is uitgemaakt dat al snel sprake is van een portret. Een 100% realistische gelijkenis is niet vereist. Ook wanneer personen herkenbaar zijn vanwege hun kenmerkende lichaamshouding, wanneer er sprake is van een karikatuur, of wanneer delen van het gelaat zijn bedekt, kan een afbeelding als een portret worden gekwalificeerd.¹³⁷

Niet alle afbeeldingen die zonder toestemming van de geportretteerde zijn gemaakt zijn in strijd met artikel 21 Auteurswet. Bij beoordeling of er inderdaad sprake is van een inbreuk op het portretrecht, vindt er een belangenafweging plaats: de redelijke belangen van de geportretteerde bij openbaarmaking worden afgewogen tegen de vrijheid van meningsuiting of informatievrijheid (artikel 10 EVRM) van de portrettist.

Voor de geportretteerde kunnen onder andere schending van zijn eer en goede naam, privacybelangen of commerciële belangen (artikel 8 EVRM) in dit verband een rol spelen. Of sprake is van schending van de privacy van de geportretteerde hangt af van feitelijke omstandigheden zoals de aard en mate van intimiteit van het portret, het karakter van het portret en de context van de publicatie.¹³⁸ De zeer intieme aard van een kindersekspop en de seksuele bestemming zouden zeker kunnen wijzen op een schending van de privacy van het afgebeelde kind.

Echter de context van de publicatie verdient nadere toelichting. Wanneer een individuele gebruiker een gepersonaliseerde pop bezit, dan ontbreekt mogelijk het aspect van openbaarheid of openbaarmaking dat voor de inbreuk van belang is. In dat geval biedt artikel 6:162 BW misschien uitkomst (zie paragraaf 3.2). Aan het openbaarmakingsvereiste wordt waarschijnlijk wel voldaan wanneer openlijk wordt geadverteerd met een op een kind lijkende pop of wanneer de pop door een producent naar verschillende gebruikers wordt opgestuurd. Volgens een door ons geraadpleegde expert op het gebied van intellectuele eigendom is openbaarmaking een dermate breed begrip, dat ook de distributie en verkoop van kindersekspoppen hieronder vallen. In dat geval kan er inderdaad

¹³⁴ Voor portretten in opdracht geldt art. 20 Auteurswet.

¹³⁵ Zie T&C Intellectuele Eigendom, art. 21 Auteurswet, aantekening 2a.

¹³⁶ Zie o.a. HR, 22-4-2022, nr. 20/02691, ECLI:NL:HR:2022:621, r.o. 3.2.1.

¹³⁷ Zie T&C Intellectuele Eigendom, art. 21 Auteurswet, aantekening 2b.

¹³⁸ Zie R. van den Boom, 'Deepfake: door de bril van het portretrecht bekeken', Lawfox advocaten, 29-09-2021, <https://lawfox.nl/blog/deepfake-door-de-bril-van-het-portretrecht-bekeken/> (laatst bezocht op 24-06-2022).

sprake zijn van inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van het kind. Wanneer beroemde minderjarigen worden geportretteerd in de vorm van een kindersekspop, dan kan dit daarnaast ook een inbreuk vormen op commerciële belangen. Het kan bijvoorbeeld zorgen voor imagoschade.

Voorts is onduidelijk of het portretrecht wel betrekking heeft op *poppen*. Zo vallen bijvoorbeeld stemopnames hier niet onder. Daarentegen werd een zaak uit 1970 over sleutelhangers in de vorm van kleine poppen naar personages uit de Tv-serie 'Ja Zuster, Nee Zuster' wel in de sleutel van artikel 21 Auteurswet geplaatst.¹³⁹ Mochten de poppen desondanks niet binnen de reikwijdte van artikel 21 Auteurswet vallen, dan kan een rechtszaak mogelijk op het meer algemene artikel 6:162 BW worden gebaseerd.¹⁴⁰

Indien de rechter in het voordeel van de geportretteerde beslist¹⁴¹ dan kan een schadevergoeding worden opgelegd, die tevens de afdracht van winst kan inhouden (art. 6:104 BW), of vergoeding van niet in vermogensschade bestaand nadeel (art. 6:106 BW). Ook lijkt beslag op basis van artikel 30 Auteurswet mogelijk, net als vernietiging of het terugroepen van de kindersekspoppen (*recall*).¹⁴² In artikel 35 Auteurswet is het openbaar maken van het portret zelfs strafbaar gesteld.¹⁴³

3.2. Onrechtmatige daad (artikel 6:162 BW)

Artikel 6:162 Burgerlijk Wetboek

1. Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.
2. Als onrechtmatige daad worden aangemerkt een inbreuk op een recht en een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht of met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, een en ander behoudens de aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond.
3. Een onrechtmatige daad kan aan de dader worden toegerekend, indien zij te wijten is aan zijn schuld of aan een oorzaak welke krachtens de wet of de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt.

In de context van dit onderzoek hebben we verschillende experts op het gebied van het civiele recht en/of het intellectuele eigendomsrecht per mail geraadpleegd. Twee daarvan dachten dat artikel 21 Auteurswet inderdaad zou kunnen worden toegepast op de handel in kindersekspoppen als daarbij bestaande kinderen herkenbaar worden afgebeeld.¹⁴⁴ Mocht dit onverhoopt toch niet kunnen, bijvoorbeeld omdat niet voldaan is aan de vereiste openbaarmaking of vermenigvuldiging of omdat

¹³⁹ HR, 16-01-1970, NJ 1970/220, ECLI:NL:PHR:1970:AC4984. Ook in de zaak waarin Patricia Paay schadevergoeding eiste wegens aantasting van haar eer en goede naam, omdat gedaagde in de media had aangekondigd sekspoppen met haar gelijkenis op de markt te gaan brengen, legde haar advocaat een verband tussen art. 21 Auteurswet en de sekspoppen (Rb Oost Brabant, 16-01-2019, nr. 333534 /HA ZA 18-291, ECLI:NL:RBOBR:2019:49).

¹⁴⁰ Zie vergelijkbare overwegingen met betrekking tot *deep fakes* en bescherming onder het portretrecht: blog R. van den Boom (op cit).

¹⁴¹ Er is veel lagere jurisprudentie geweest over art. 21 Auteurswet en de rechters beslissen vaak in het voordeel van de geportretteerde (T&C Intellectuele Eigendom, art. 21 Auteurswet, aantekening 4b).

¹⁴² T&C Intellectuele Eigendom, art. 21 Auteurswet, aantekening 9.

¹⁴³ Art. 35 Auteurswet: '1. Hij die zonder daartoe gerechtigd te zijn een portret in het openbaar ten toon stelt of op andere wijze openbaar maakt, wordt gestraft met geldboete van de vierde categorie. 2. Het feit is een overtreding.'

¹⁴⁴ Een per mail geconsulteerde derde expert op het gebied van het privaatrecht gaf geen uitsluitel, maar verwees naar weer een andere expert, die we vanwege de looptijd van het onderzoek helaas niet meer konden benaderen.

een kindersekspop niet onder de noemer 'portret' kan worden geschaard, dan kan artikel 6:162 BW wellicht als vangnetbepaling dienen.¹⁴⁵ In T&C wordt bijvoorbeeld beschreven dat de openbaarmaking en vermenigvuldiging van het portret onder artikel 21 Auteurswet vallen, maar de opname of tekening zelf vermoedelijk niet.¹⁴⁶ Toegepast op de kindersekspoppen betekent dit mogelijk dat de verkoop van replica's met behulp van artikel 21 Auteurswet kan worden tegengegaan, maar dat het prototype waarop de replica's zijn gebaseerd buiten schot blijft. Ook het enkele bezit van een op een persoon lijkende kindersekspop valt waarschijnlijk buiten het bereik van artikel 21 Auteurswet. In dat geval kan misschien een beroep worden gedaan op artikel 6:162 BW, bijvoorbeeld omdat de op kinderen lijkende kindersekspoppen in strijd kunnen worden geacht 'met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt'.

3.3. Nietige rechtshandeling wegens strijd goede zeden (art. 3:40 BW)

In het contractenrecht geldt in beginsel de contractvrijheid. De contractpartijen mogen zelf bepalen of ze een contract afsluiten, met wie ze een contract afsluiten en wat de vorm en inhoud van het contract behelst. Deze vrijheid wordt in artikel 3:40 BW echter beperkt door de goede zeden, de openbare orde en dwingende wetbepalingen:

Artikel 3:40 Burgerlijk Wetboek

- 1. Een rechtshandeling die door inhoud of strekking in strijd is met de goede zeden of de openbare orde, is nietig.*
- 2. Strijd met een dwingende wetbepaling leidt tot nietigheid van de rechtshandeling, doch, indien de bepaling uitsluitend strekt ter bescherming van één der partijen bij een meersidige rechtshandeling, slechts tot vernietigbaarheid, een en ander voor zover niet uit de strekking van de bepaling anders voortvloeit.*
- 3. Het vorige lid heeft geen betrekking op wetbepalingen die niet de strekking hebben de geldigheid van daarmee strijdige rechtshandelingen aan te tasten.*

Met name de eerste beperking – de goede zeden – kan bij overeenkomsten inzake kindersekspoppen van belang zijn. Wanneer een rechtshandeling in strijd wordt geacht met de goede zeden, dan is deze in beginsel van rechtswege nietig. Het begrip 'goede zeden' verwijst in de context van artikel 3:40 naar 'normen c.q. regels van ongeschreven (dwingend) recht die in de Nederlandse samenleving als fundamenteel worden ervaren'.¹⁴⁷ Het is een open begrip, waarvan de betekenis niet scherp is afgebakend. Van Kooten over de goede zeden:

Naar recentere opvatting in de literatuur is de christelijke moraal slechts van indirect belang voor de inhoud van de goede zeden. Beslissend voor de inhoud van de goede zeden is het maatschappelijk oordeel omtrent hetgeen behoort, dat wil zeggen de opvatting die op de grootst mogelijk maatschappelijke consensus steunt. Ter bepaling van de inhoud van de goede zeden zal de rechter zich laten leiden door objectieve aanknopingspunten, zoals verdrags- en wetbepalingen, rechterlijke beslissingen en algemene rechtsbeginselen en rechtsovertuigingen.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Een per mail geraadpleegde expert suggereerde dat de verbodsactie mogelijk eveneens als vangnet kan dienen.

¹⁴⁶ T&C Intellectuele Eigendom, art. 21 Auteurswet, aantekening 5. Ook deze aantekening verwijst vervolgens naar art. 6:162 als mogelijkheid om op terug te vallen.

¹⁴⁷ Zie H.J. van Kooten, Groene Serie Vermogensrecht, art. 3:40 BW, aantekening 7.2.

¹⁴⁸ Groene Serie Vermogensrecht, art. 3:40 BW, aantekening 7.2.

In het geval van de kindersekspoppen zal de civiele rechter zich dus een mening moeten vormen omtrent 'de opvatting die op de grootst mogelijk maatschappelijke consensus steunt' of de 'algemeen in de Nederlandse samenleving gedeelde opvattingen omtrent moraliteit'.¹⁴⁹ Het is lastig inschatten of overeenkomsten met betrekking tot kindersekspoppen in strijd kunnen worden geacht met de goede zeden. In een zaak over de verkoop van de goodwill en inventaris van een bordeel liet de Hoge Raad zich destijds leiden door de ophanden zijnde afschaffing van het 'bordeelverbod' in artikel 250bis Sr (oud).¹⁵⁰ Ondanks het feit dat bordelen ten tijde van de civiele rechtshandeling nog strafbaar waren, nam de Hoge Raad de maatschappelijke ontwikkelingen als leidraad en concludeerde dat de overeenkomst niet in strijd was met de goede zeden. In het geval van de kindersekspoppen kan een wellicht tegengestelde redenering worden gevolgd: uit het feit dat het Ministerie van Justitie en Veiligheid na verontwaardigde mediaberichtgeving de wenselijkheid van aparte strafbaarstelling laat onderzoeken kan men misschien afleiden dat kindersekspoppen momenteel tegen de heersende maatschappelijke moraal indruisen. Dit geldt temeer zodra er eenmaal een wetsvoorstel ligt. Zie ook de overwegingen met betrekking tot de 'aanstotelijkheid van de eerbaarheid' in artikel 240 Sr (paragraaf 2.1 hierboven), waarin de door ons geïnterviewde experts aangeven dat zij vermoeden dat kindersekspoppen in strijd zijn met de huidige seksuele moraal. Daarentegen moet worden bedacht dat artikel 3:40 BW terughoudend dient te worden toegepast vanwege de contractvrijheid en dat civiele rechters ook waarde hechten aan privacybelangen van betrokkenen.¹⁵¹

Het praktisch nut van artikel 3:40 BW voor de bestrijding van kindersekspoppen wordt overigens beperkt door het feit dat deze bepaling enkel kan worden ingeroepen door contractanten die betrokken zijn bij een overeenkomst. Dit geldt bijvoorbeeld voor de koper, de verkoper, producent, vervoerder, etc. van kindersekspoppen. Voor de meeste van deze (rechts)personen zal geen aanleiding bestaan om de overeenkomst op zedelijkheidsgronden te willen aanvechten.¹⁵² Maar wellicht kunnen bepaalde 'onschuldige' tussenpersonen – zoals vervoers- of postbedrijven of eigenaars van opslagplaatsen – gebruikmaken van deze optie om onder bestaande contracten uit te komen.

3.4. Algemeen belangactie (art. 3:305a lid 6 BW)

Een belangrijke beperking van het privaatrecht is dat doorgaans slechts een beperkte groep belanghebbenden ontvankelijk is: enkel de geportretteerde, de gelaedeerde of de contractpartij heeft toegang tot de civiele rechter op basis van bovengenoemde bepalingen. Een dergelijke individualiseerbare belanghebbende zal naar verwachting in de meeste kindersekspopzaken niet voorhanden zijn. Sinds kort geeft artikel 3:305a lid 6 BW de rechters echter de mogelijkheid om ook bepaalde (ideële) belangenorganisaties ontvankelijk te verklaren, wanneer zij met hun vordering een maatschappelijk belang nastreven. Het voordeel van een dergelijke collectieve actie is dat de stichting of vereniging niet langer een individuele rechtszaak hoeft te 'adopter'en,¹⁵³ maar dat zij op eigen naam de vordering kan instellen ter behartiging van collectieve belangen.

¹⁴⁹ Rb. Amsterdam, 27-12-2006, nr. 337462/HA ZA 06-690, *NJF* 2007/122 (ECLI:NL:RBAMS:2006:AZ7284).

¹⁵⁰ HR, 02-02-1990, nr. 13795: Sibelo/Lamet; zie ook Ktr. Breda, 11-03-1992, nr. 3684, ECLI:NL:KTGBRE:1992:AI8631 over een prostitutie-overeenkomst.

¹⁵¹ Zo werd bijvoorbeeld een geldleningsovereenkomst tussen ouders en zoon – waarin werd bepaald dat ouders het geld onmiddellijk mochten opeisen in geval hun zoon een relatie zou aangaan met een bij naam genoemde andere persoon – nietig verklaard wegens strijd met de goede zeden. In dit geval liet het hof de persoonlijke levenssfeer van de zoon, via de goede zeden, zwaarder wegen dan de belangen van de ouders. (Hof 's-Hertogenbosch, 04-09-2012, nr. HD 200.092.144 E, ECLI:NL:GHSHE:2012:BX6427).

¹⁵² Tenzij partijen de overeenkomst toevallig op andere gronden willen vernietigen of een beroep op nietigheid doen. In dat geval dient de rechter ambtshalve met de nietigheid van rechtswege rekening te houden, zelfs als daar door partijen geen beroep op wordt gedaan (art. 25 Rv).

¹⁵³ Door bijvoorbeeld op te treden als procesvertegenwoordiger.

Conform lid 1 moet het gaan om een stichting¹⁵⁴ of een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid¹⁵⁵ en de door deze rechtspersoon ingestelde vordering moet ‘strekken tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen’. Dit hoeven niet per se gebundelde belangen van individuele personen te zijn, maar het mag ook zien op de bescherming van belangen van een grote, diffuse en onbepaalde groep mensen.¹⁵⁶

Artikel 3:305a Burgerlijk Wetboek (collectieve actie)

1. *Een stichting of vereniging met volledige rechtsbevoegdheid kan een rechtsvordering instellen die strekt tot bescherming van gelijksoortige belangen van andere personen, voor zover zij deze belangen ingevolge haar statuten behartigt en deze belangen voldoende zijn gewaarborgd.*
(...)
6. *De rechter kan een rechtspersoon als bedoeld in lid 1, ontvankelijk verklaren, zonder dat aan de vereisten van lid 2, subonderdelen a tot en met e, en lid 5 behoeft te zijn voldaan, wanneer de rechtsvordering wordt ingesteld met een ideëel doel en een zeer beperkt financieel belang of wanneer de aard van de vordering van de rechtspersoon als bedoeld in lid 1 of van de personen tot bescherming van wier belangen de rechtsvordering strekt, daartoe aanleiding geeft. Bij toepassing van dit lid kan de rechtsvordering niet strekken tot schadevergoeding in geld.*
(...)

Het vereiste van gelijksoortigheid betekent dat de belangen die centraal staan in de rechtsvordering geschikt zijn voor bundeling, zodat een efficiënte en effectieve rechtsbescherming ten behoeve van de belanghebbenden kan worden bevorderd.¹⁵⁷ Toegepast op kindersekspoppen zou wellicht het belang van minderjarigen om beschermd te worden tegen seksueel misbruik kunnen worden opgevoerd als ‘gelijksoortig belang van andere personen’.

Bovendien moet de belangenorganisatie zelf ook een ‘eigen belang’ hebben bij de rechtszaak. Dit belang moet blijken uit haar statuten en het belang moet bovendien ‘voldoende zijn gewaarborgd’. Aan dit laatste vereiste wordt voldaan door te tonen dat de stichting of vereniging activiteiten op het desbetreffende gebied heeft ondernomen. In kindersekspopzaken zal het veelal gaan om ideële belangen van de rechtspersoon. Ter illustratie kan de Stichting Expertisebureau Online Kindermisbruik (EOKM) worden genoemd. Deze stichting heeft blijkens haar missie-statement tot doel: het voorkomen en bestrijden van (online) seksueel misbruik en uitbuiting van kinderen.¹⁵⁸ Zij heeft bovendien verschillende activiteiten op dit gebied ontplooid. Mogelijk zou het EOKM een proefproces op dit vlak kunnen initiëren.

Waar andere belangenorganisaties in het kader van de collectieve actie moeten voldoen aan allerlei ontvankelijkheidseisen op het gebied van financiering, *good governance* en representativiteit (artikel 3:305a lid 2 en 5 BW), worden ideële organisaties van deze eisen uitgezonderd. Wel is nog steeds vereist dat de bestuurders van de organisatie geen winstoogmerk hebben (lid 3 onder a); dat de vordering een voldoende nauwe band heeft met de Nederlandse rechtssfeer (lid 3 onder b); en dat de organisatie eerst heeft geprobeerd met de verweerder tot een vergelijk te komen (lid 3 onder c).

¹⁵⁴ Zie art. 2:285-305 BW.

¹⁵⁵ Art. 2:26-52 BW.

¹⁵⁶ T&C Burgerlijk Wetboek, art. 3:305a BW, aantekening 1 onder f.

¹⁵⁷ Art. 1018c lid 5 onder b Rv vereist dat de eiser voldoende aannemelijk maakt dat een collectieve actie ‘efficiënter en effectiever is dan het instellen van een individuele vordering’.

¹⁵⁸ Zie <https://www.eokm.nl/wie-zijn-wij/> (laatst bezocht op 24-06-2022); zie ook art. 2 van de statuten van deze stichting.

Tenslotte mag de vordering geen schadevergoeding inhouden. Een rechterlijk verbod op productie of verkoop van kindersekspoppen kan bijvoorbeeld wel.

4. Douanewetgeving

Ook douanewetgeving biedt mogelijkheden om kindersekspoppen tegen te gaan. Deze optie is gebaseerd op een combinatie van bepalingen uit het Douanewetboek van de Unie (DWU) en de Algemene Douanewet (ADW) (zie kader onder). Op dit moment kunnen aangetroffen kindersekspoppen door de douane onder andere worden tegengehouden wanneer er problemen worden vermoed met de zogenaamde douanewaarde.¹⁵⁹ Om te bezien hoeveel douanerechten door een importeur dienen te worden betaald is de douanewaarde doorslaggevend. De douane kan controles uitvoeren ten behoeve van het onderzoek naar de juistheid van deze douanewaarde. De opgegeven douanewaarde van een kindersekspop kan dus een reden zijn om een dergelijke pop op te houden, bijvoorbeeld doordat de kosten die betaald zijn voor verzending te laag zijn en de reële waarde van een pop hoger is dan de door de importeur aangegeven waarde, waardoor mogelijk een extra bedrag aan invoerrechten dient te worden betaald. Wanneer gegronde redenen bestaan om te twifelen aan de juistheid van de aangegeven waarde van de ingevoerde goederen kan de douanebeambte de importeur verzoeken om aanvullende informatie. Tot die tijd kan de douane de pop tegenhouden en zelf onderzoek doen ten behoeve van de vaststelling van de waarde. In de situatie dat aan de betalingsverplichting die voortvloeit uit de navordering is voldaan, moet, kijkend naar de letter van de wet, een teruggaaf van het goed volgen.

Artikel 198 lid 1 sub b DWU stelt echter dat ‘goederen die niet kunnen worden vrijgegeven omdat ze zijn onderworpen aan verboden of beperkingen’ kunnen worden verbeurdverklaard, verkocht of vernietigd. Dit kan bijvoorbeeld aan de orde zijn bij verboden medicijnen. Conform artikel 134 DWU mogen goederen ook worden verboden of beperkt op grond van onder andere de ‘openbare zedelijkheid’ of de bescherming van de gezondheid van mensen.¹⁶⁰ Nu kindersekspoppen in Nederland echter (nog) niet worden gezien als een verboden goed of een goed dat aan beperkingen is onderworpen, kan artikel 198 DW op dit moment geen basis vormen voor verbeurdverklaring en/of vernietiging.¹⁶¹ Zodra de wetgever de kindersekspoppen verbiedt, zal de douane overigens eerst moeten kijken naar de mogelijkheid van wederuitvoering van het goed (art. 2:3 ADW). Pas wanneer niet kan worden wederuitgevoerd, mag het goed worden vernietigd (artikel 197 DWU).¹⁶²

¹⁵⁹ Ook andere formele gebreken met betrekking tot de aangifte, zoals onjuiste of onvolledige informatie op de aangifte of oorsprongproblematiek kunnen reden zijn om goederen tegen te houden. In het kader van de verificatie van de douaneaangifte kunnen de goederen aan een onderzoek worden onderworpen (art. 188 DWU).

¹⁶⁰ Artikel 134 DWU ziet op het opleggen van verboden of beperkingen op ingevoerde goederen, terwijl artikel 267 DWU de uitvoer betreft. Het concept ‘openbare zedelijkheid’ wordt echter nergens gedefinieerd in de douanewetgeving. Een door ons geraadpleegde expert op het gebied van douanewetgeving meende – onder verwijzing naar de arresten *Henn and Darby* (C-34/79) en *Conegate* (C-121/85) – dat lidstaten een beoordelingsmarge dient toe te komen in dat verband.

¹⁶¹ Art. 197 en 198 DWU dienen in het licht van art. 1:31 algemene douanewet en art. 2:3 algemene douanewet gezien te worden.

¹⁶² Volgens een geraadpleegde expert op het gebied van douanewetgeving is wederuitvoering in het geval van verboden goederen sowieso niet mogelijk en ligt vernietiging in de rede.

Artikel 134 DWU (douanetoezicht)

1. Goederen die het douanegebied van de Unie binnenkomen, zijn aan douanetoezicht onderworpen vanaf het tijdstip van binnenkomst en kunnen aan douanecontroles worden onderworpen. Zij zijn in voorkomend geval onderworpen aan de verboden of beperkingen die gerechtvaardigd zijn uit hoofde van, onder meer, de openbare zedelijkheid, de openbare orde of de openbare veiligheid, de bescherming van de gezondheid en het leven van mens, dier of plant, (...)

Artikel 197 DWU (vernietiging van goederen)

Indien zij daartoe gegronde redenen hebben, kunnen de douaneautoriteiten de vernietiging van bij de douane aangebrachte goederen eisen. Zij stellen de houder van de goederen daarvan in kennis. De aan de vernietiging verbonden kosten komen ten laste van de houder van de goederen.

Artikel 198 DWU (door de douaneautoriteiten te nemen maatregelen)

1. De douaneautoriteiten nemen alle nodige maatregelen, inclusief verbeurdverklaring en verkoop, of vernietiging, voor de verwijdering van goederen in de volgende gevallen:

- a) indien een van de bij de douanewetgeving vastgestelde verplichtingen betreffende het binnenbrengen van niet-Uniegoederen in het douanegebied van de Unie niet is nagekomen of de goederen aan het douanetoezicht zijn onttrokken;
 - b) indien de goederen niet kunnen worden vrijgegeven om een van de volgende redenen:
 - i) het onderzoek van de goederen kon niet binnen de door de douaneautoriteiten gestelde termijnen worden aangevangen of voortgezet om redenen die aan de aangever te wijten zijn;
 - ii) de bescheiden die moeten worden overgelegd voordat de goederen kunnen worden geplaatst onder of vrijgegeven voor de douaneregeling waarvoor zij werden aangegeven, zijn niet overgelegd;
 - iii) de invoer- of uitvoerrechten, naargelang van het geval, werden niet binnen de gestelde termijn betaald of er werd binnen die termijn geen zekerheid gesteld;
 - iv) de goederen zijn onderworpen aan verboden of beperkingen;
 - c) indien de goederen na de vrijgave niet binnen een redelijke termijn zijn weggevoerd;
 - d) indien na de vrijgave blijkt dat de goederen niet aan de voorwaarden voor vrijgave voldeden, of
 - e) indien de goederen overeenkomstig artikel 199 aan de staat worden afgestaan.
- (...)

Artikel 2:3 ADW

De inspecteur kan een beschikking tot het doen vernietigen van de goederen ingevolge artikel 197 van het Douanewetboek van de Unie alleen geven wanneer sprake is van goederen waarvoor verboden of beperkingen gelden die daardoor niet vrijgegeven kunnen worden voor een regeling als bedoeld in artikel 194, eerste lid, van het Douanewetboek van de Unie of kunnen worden wederuitgevoerd.

5. Bestuursrecht

Eventuele andere bestuursrechtelijke opties zien vooral op de mogelijkheid om de verkoop of verhuur van kindersekspoppen in sekswinkels aan banden te leggen. Op gemeentelijk niveau worden regels omtrent sekswinkels vastgesteld.¹⁶³ Tussen gemeentes zijn verschillen waarneembaar waar deze

¹⁶³ Zie art. 149 van de Gemeentewet: De raad maakt de verordeningen die hij in het belang van de gemeente nodig oordeelt.

regels zijn opgenomen, namelijk in de Algemene Plaatselijke Verordening (vanaf nu: APV)¹⁶⁴ of in een aparte verordening.¹⁶⁵ Veel van de regels omtrent sekswinkels van verschillende gemeentes vertonen een hoge mate van gelijkenis, ongeacht in welke verordening de regels zijn opgenomen. Dit komt omdat gemeentes een modelverordening gebruiken voor deze regels.

Als voorbeeld wordt de APV van de gemeente Amsterdam gebruikt.¹⁶⁶ Volgens artikel 3.1 lid 2 sub r betreft de definitie van een sekswinkel: een voor publiek toegankelijke besloten ruimte waar uitsluitend of hoofdzakelijk zaken van erotisch-pornografische aard aan particulieren worden verkocht of verhuurd. Het verkopen of verhuren van kindersekspoppen zou onder deze definitie kunnen worden geschaard. Artikel 3.53 betreft een verbodsbepaling inhoudende dat het de exploitant van een sekswinkel verboden is daarin of daarop zaken, opschriften, aankondigingen of /gedrukte of geschreven stukken dan wel afbeeldingen van erotisch-pornografische aard openlijk ten toon te stellen, aan te bieden of aan te brengen, als de burgemeester aan de exploitant heeft meegedeeld dat de wijze van tentoonstellen, aanbieden of aanbrengen de openbare orde of het woon- of leefklimaat in gevaar brengt. Dit artikel lijkt geen soelaas te kunnen bieden om de verkoop en/of verhuur van kindersekspoppen *an sich* tegen te gaan, omdat dit artikel zich richt op het gevaar van de wijze van tentoonstellen, aanbieden of aanbrengen en dus niet zozeer op het gevaar van de zaak (in dit geval de kindersekspop) zelf. Daarnaast stelt dit artikel dat pas kan worden opgetreden na een mededeling van de burgemeester.

Anders dan voor de seksinrichtingen geldt voor sekswinkels in de gemeente Amsterdam geen vergunningsplicht.¹⁶⁷ In bepaalde andere gemeentes is dit wel het geval, bijvoorbeeld in de kleine gemeente Hof van Twente.¹⁶⁸ In artikel 3:13 van de APV van de gemeente Hof van Twente staan de weigeringsgronden voor een vergunning opgesomd en in artikel 3:14 de intrekkinggronden. Geen van deze gronden lijkt van toepassing op het verkopen en/of verhuren van kindersekspoppen. Wel zijn in artikel 3:14 sub e en f intrekkinggronden opgenomen die, net zoals in de gemeente Amsterdam, zien op een gevaar voor de openbare orde of een bedreiging voor het woon- of leefklimaat in de omgeving. De voorwaarde 'de wijze van tentoonstellen, aanbieden of aanbrengen' ontbreekt echter in de APV van de gemeente Hof van Twente. De vraag kan dus worden gesteld of het verkopen en/of verhuren van kindersekspoppen op zichzelf een gevaar voor de openbare orde oplevert. Dit vraagt eerst om een nadere analyse van het concept 'gevaar voor de openbare orde'.

Aangezien sekswinkels op gemeentelijk niveau zijn geregeld, wordt gekeken naar het gemeenterechtelijk begrip 'openbare orde',¹⁶⁹ namelijk de openbare orde die op grond van de Gemeentewet doorgaans wordt gehandhaafd door de burgemeester, soms door het college. Ook dit begrip 'openbare orde' kent verschillende betekenissen. Er kan worden gesproken van een containerbegrip: op voorhand kan niet precies worden gezegd wat wel en niet tot de openbare orde behoort. Handhaving van de openbare orde kan worden gedefinieerd als: "een optreden tegen een verstoring van het ordelijk verloop van het gemeenschapsleven in de publieke ruimte, waarbij een

¹⁶⁴ Zie bijvoorbeeld Verordening van de gemeenteraad van de gemeente Amsterdam houdende regels omtrent gemeentelijke regelgeving op het gebied van openbare orde en veiligheid (Algemene Plaatselijke Verordening 2008), hoofdstuk 3.

¹⁶⁵ Zie bijvoorbeeld de Verordening seksinrichtingen, sekswinkels, straatprostitutie e.d. van de gemeente Berkelland.

¹⁶⁶ Verordening van de gemeenteraad van de gemeente Amsterdam houdende regels omtrent gemeentelijke regelgeving op het gebied van openbare orde en veiligheid (Algemene Plaatselijke Verordening 2008),

¹⁶⁷ Zie de toelichting bij art. 3.53 van de Verordening van de gemeenteraad van de gemeente Amsterdam houdende regels omtrent gemeentelijke regelgeving op het gebied van openbare orde en veiligheid (Algemene Plaatselijke Verordening 2008).

¹⁶⁸ Zie art. 3:10 van de Algemene Plaatselijke Verordening 2021 van de gemeente Hof van Twente.

¹⁶⁹ Binnen het privaatrecht en het publiekrecht zijn ook andere definities in omloop (Hennekens, *Openbare-orde-recht*, p. 4). Deze zullen buiten beschouwing blijven.

direct (dreigend) gevaar bestaat voor anderen of de rechten van anderen direct worden of dreigen te worden aangetast”.¹⁷⁰ Essentieel is dat het gemeenterechtelijk begrip ‘openbare orde’ betrekking heeft op de orde die in de publieke ruimte behoort te heersen. De publieke ruimte omvat vervolgens de reguliere openbare ruimte (‘buiten’: wegen, parken, pleinen) en daarnaast ook voor publiek toegankelijke bouwwerken (zie artikel 174 lid 1 en lid 2 Gemeentewet).¹⁷¹ Wat ‘orde’ is, wordt primair bepaald door de inhoud en bedoeling van de wettelijke regeling waarin het begrip voorkomt. Het wordt bovendien in belangrijke mate beïnvloed door de specifieke lokale omstandigheden. In dit verband kan de fysieke connotatie van het openbare-orderecht worden aangehaald: het recht dat zich ten doel stelt te bevorderen dat de burgers zich fysiek veilig en in vrijheid in het publieke domein kunnen bewegen.¹⁷²

De Hoge Raad heeft zich ook over het begrip openbare orde uitgelaten. In een arrest over een bepaling van de APV van de gemeente Den Haag overwoog de Hoge Raad dat: ‘het begrip ‘verstoring van de openbare orde’ in genoemde bepaling niet nader omlijnd is. De beantwoording van de vraag of daarvan sprake is zal dus moeten worden beantwoord aan de hand van het normale spraakgebruik, met inachtneming van de specifieke omstandigheden van het geval. Wil van een dergelijke verstoring kunnen worden gesproken, dan zal het moeten gaan om een verstoring van enige betekenis in of aan de desbetreffende openbare ruimte’.¹⁷³

Voor de onderhavige zaak is van belang dat het gaat om ‘openbare orde’ in verband met de exploitatievergunning van sekswinkels. Het begrip wordt hier gebruikt in combinatie met de woorden ‘bedreiging vormen voor het woon- of leefklimaat in de omgeving’. De exploitatievergunning is primair een overlastvergunning; zij biedt de mogelijkheid te toetsen of de exploitatie van een sekswinkel zich al dan niet verdraagt met het woon- en leefklimaat en de openbare orde ter plaatse. Gezien deze uitleg is het maar zeer de vraag of een vergunning voor een sekswinkel die kindersekspoppen verkoopt en/of verhuurt kan worden geweigerd of ingetrokken, gezien het feit dat kindersekspoppen niet strafbaar zijn en een verband ontbreekt tussen kindersekspoppen en gevaar voor de openbare orde.¹⁷⁴

Dit alles leidt tot de conclusie dat gemeentes op basis van hun APV wellicht kunnen optreden tegen het openlijk tentoonstellen, aanbieden of verkopen van kindersekspoppen – bijvoorbeeld wanneer de exploitant van een sekswinkel de kindersekspop in de etalage plaatst – maar biedt het bestuursrecht vermoedelijk onvoldoende aanknopingspunten om de verkoop of verhuur van de poppen vanuit de beslotenheid van de sekswinkel tegen te gaan.

6. Internationaal recht

6.1. Verdrag tot beteugeling van de verspreiding van en de handel in ontuchtige uitgaven

Als laatste kan worden gekeken naar internationaalrechtelijke verplichtingen of aansporingen tot strafbaarstelling van kindersekspoppen. Hierbij kan in de eerste plaats worden gedacht aan het VN

¹⁷⁰ Dölle/Elzinga, Handboek van het Nederlands gemeenterecht, p. 389.

¹⁷¹ Meestal wordt de verstoring van de openbare orde teweeg gebracht door handelingen die in de publieke ruimte plaatsvinden, maar ook vanuit niet-openbare ruimten kan de openbare orde worden verstoord, namelijk als zich in de openbare ruimte de effecten daarvan doen gevoelen.

¹⁷² Brouwer, Van nachtbrakers tot terroristen. Over persoonsgericht verstoren, (oratie Groningen) 2006, p. 7.

¹⁷³ HR, 30-01-2007, nr. 00233/06, ECLI:NL:HR:2007:AZ2104, m.nt. A.E. Schilder, J.G. Brouwer.

¹⁷⁴ Mogelijk wordt dit anders wanneer de buurt in opstand zou komen tegen een sekswinkel die kindersekspoppen verkoopt.

Verdrag tot beteugeling van de verspreiding van en de handel in ontuchtige uitgaven uit 1923.¹⁷⁵ Het verdrag, door Nederland goedgekeurd bij wet van 28 juni 1926,¹⁷⁶ stelt in artikel 1 dat de verdragspartijen overeenkomen dat handel en productie van 'obscene' geschriften, tekeningen, prenten, schilderijen, drukwerk, foto's, affiches, emblemen, foto's, cinematografische films of andere obscene voorwerpen, een strafbaar feit is. Die laatste categorie 'andere obscene voorwerpen', lijkt een restcategorie, waartoe ook kindersekspoppen zouden kunnen behoren.

Artikel 1 Verdrag tot beteugeling van de verspreiding van en de handel in ontuchtige uitgaven

The High Contracting Parties agree to take all measures to discover, prosecute and punish any person engaged in committing any of the following offences, and accordingly agree that it shall be a punishable offence:

- (1) For purposes of or by way of trade or for distribution or public exhibition to make or produce or have in possession obscene writings, drawings, prints, paintings, printed matter, pictures, posters, emblems, photographs, cinematograph films or any other obscene objects;
- (2) For the purposes above mentioned, to import, convey or export or cause to be imported, conveyed or exported any of the said obscene matters or things, or in any manner whatsoever to put them into circulation;
- (3) To carry on or take part in a business, whether public or private, concerned with any of the said obscene matters or things, or to deal in the said matters or things in any manner whatsoever, or to distribute them or to exhibit them publicly or to make a business of lending them;
- (4) To advertise or make known by any means whatsoever, in view of assisting in the said punishable circulation or traffic, that a person is engaged in any of the above punishable acts, or to advertise or to make known how or from whom the said obscene matters or things can be procured either directly or indirectly.

Op 30 juli 1985 heeft Nederland echter aan de VN Secretaris-Generaal te kennen gegeven het verdrag (en protocol) voor het Europese deel van het Koninkrijk op te zeggen.¹⁷⁷ Met de komst van het nieuwe wetboek van Strafrecht op 3 juli 1985 werden de zedenbepalingen namelijk zodanig aangepast dat het voor Nederland niet meer mogelijk was volledig te voldoen aan de internationale verplichting die het op grond van het VN Verdrag was aangegaan. Dit omdat artikel 1 de verdragsstaten verplicht om de productie, bezit en handel van obscene publicaties en voorwerpen strafbaar te stellen, terwijl de nieuwe bepalingen van het Wetboek van Strafrecht alleen aan deze eis voldeden met betrekking tot het afbeelden van seksuele activiteiten waarbij personen jonger dan zestien jaar betrokken waren (kinderpornografie). Het Koninkrijk schrijft daarbij dat: 'wat betreft de andere vormen van pornografie, zullen de enige strafbare feiten; het tonen van obscene afbeeldingen of voorwerpen in etalages, het ongevraagd verzenden van dergelijke afbeeldingen of voorwerpen per post of het verstrekken, aanbieden of tonen aan kinderen zijn. Aangezien het Verdrag geen enkele bepaling bevat die Nederland in staat zou stellen alleen die misdrijven strafbaar te stellen die in het gewijzigde Wetboek van Strafrecht zijn opgenomen, zag de regering zich gedwongen het Verdrag voor Nederland voor dat gedeelte op te zeggen'.¹⁷⁸ Kortom, het Verdrag is voor Nederland (in Europa) niet langer relevant, maar wordt hier toch genoemd: 1) omdat het nog steeds van kracht is in Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Caribisch Nederland¹⁷⁹ en 2) om aan te geven dat Nederland destijds bewust heeft gekozen voor opzegging van een verdrag dat verplichtte tot strafbaarstelling van handelingen met betrekking tot

¹⁷⁵ Genève 12-09-1923 en gewijzigd door het protocol ondertekend op 12-11-1947.

¹⁷⁶ Stb. 225, Zie voor goedkeuring van het op 12 november 1947 te New York tot stand gekomen Protocol tot wijziging daarvan (Wet van 22 december 1948 (Stb. I 572)).

¹⁷⁷ Zie art. III van de Wet van 3-07-1985 (Stb. 385). Dit betekent dat het Verdrag voor de Nederlandse Antillen nog wel van toepassing was.

¹⁷⁸ Zie tractatenblad 1985 nr. 118. [vertaald uit het Engels].

¹⁷⁹ Zie verdragsinformatie op <https://treatydatabase.overheid.nl/en/Treaty/Details/004073> (laatst bezocht op 24-06-2022).

obscene voorwerpen, waar kindersekspoppen waarschijnlijk onder kunnen worden begrepen. In die periode was er echter – in tegenstelling tot de situatie anno 2022 – sprake van een versoepeling van de zedenwetgeving.

6.2. Algemeen Postverdrag

Artikel 9 (Overtredingen)

1. Poststukken.

1.1 De lidstaten verplichten zich ertoe alle nodige maatregelen te nemen om de navolgende handelingen te voorkomen en de daders ervan te vervolgen en te bestraffen:

1.1.1 het insluiten in poststukken van verdovende middelen, psychotrope stoffen of gevaarlijke goederen waarvoor insluiting niet uitdrukkelijk door het Verdrag en de Regelingen wordt toegestaan;

1.1.2 het insluiten in poststukken van voorwerpen van pedofiele of pornografische aard waarin kinderen voorkomen.

Artikel 19 (Niet-toegelaten zendingen. Verbodsbepalingen)

1. Algemeen

1.1 Zendingen die niet voldoen aan de bij het Verdrag en de Regelingen vereiste voorwaarden worden niet toegelaten. Zendingen die worden verstuurd met het oog op een frauduleuze handeling of het opzettelijk verzuim de volledige verschuldigde bedragen te betalen, worden evenmin toegelaten.

1.2 De uitzonderingen op de in dit artikel genoemde verboden zijn in de Regelingen vervat.

1.3 Alle lidstaten of hun aangewezen aanbieders hebben de mogelijkheid de in dit artikel genoemde verboden, die onmiddellijk na de opneming ervan in het desbetreffende voorschrift kunnen worden toegepast, uit te breiden.

2. Verboden die gelden voor alle categorieën zendingen

2.1 Het insluiten van de hieronder genoemde voorwerpen is in alle categorieën zendingen verboden:

2.1.1 verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals gedefinieerd door het Internationaal comité van toezicht op verdovende middelen (OICS), of andere illegale drugs die in het land van bestemming verboden zijn;

2.1.2 obscene of immorele voorwerpen;

2.1.3 nagemaakte en op ongeoorloofde wijze geproduceerde voorwerpen;

2.1.4 andere voorwerpen waarvan de invoer of het verkeer in het land van bestemming verboden is;

Tenslotte kan worden gekeken naar het Algemeen Postverdrag. Het herziene Postverdrag is voor Nederland in werking getreden op 30 augustus 2018 en stilzwijgend goedgekeurd, met een uitvoerige aan de beide kamers van de Staten-Generaal gerichte toelichtende brief van de Minister van Buitenlandse Zaken.¹⁸⁰ Dit verdrag bevat bindende regels voor de lidstaten van de Wereldpostunie.¹⁸¹ De Wereldpostunie is op 9 oktober 1874 middels het Verdrag van Bern opgericht en werd in 1948 een gespecialiseerde organisatie van de Verenigde Naties.¹⁸² Voordat de Wereldpostunie werd opgericht moest een land een apart postverdrag hebben met elk land waarnaar het post zou willen sturen of waarvan het zou willen ontvangen. Anders moest een internationaal verzonden brief zijn voorzien van

¹⁸⁰ Zie Trb. 2017, 180 en Trb. 2018, 174 en Kamerstukken 34840-(R2095), maar ook Derde Aanvullend Protocol bij het Algemeen Reglement van de Wereldpostunie, Abidjan, 26-08-2021, nr. 013863.

¹⁸¹ Zie art. 22 lid 3 Constitutie van de Wereldpostunie, Wenen, 10-07-1964.

¹⁸² Zie <https://www.upu.int/en/Universal-Postal-Union> (laatst bezocht op 24-06-2022).

een postzegel voor elk land dat de brief passeerde. De Wereldpostunie regelde dat elke lidstaat volgens een vaste verdeelsleutel zou bijdragen aan het bestuursapparaat van de Postunie, dat internationale en nationale post gelijk zou worden behandeld en dat elk land van verzending het geld voor internationale post houdt. Een van de belangrijkste resultaten van de unie was het wegvallen van de noodzaak om verschillende postzegels op de brief te plakken.¹⁸³

Nederland is sinds 1874 lid van de Wereldpostunie en PostNL is uitsluitend aangewezen als universeel postbedrijf.¹⁸⁴ Ingevolge artikel 32 van de Postwet 2009 van 15 maart 2009¹⁸⁵ kan in Nederland het vervoer overeenkomstig de regels van de Wereldpostunie alleen plaatsvinden door bedrijven die op de voet van artikel 15 van de Postwet 2009 zijn aangewezen als universeel postbedrijf. Een universeel postbedrijf heeft uit de Postwet 2009 voortvloeiende verplichtingen met betrekking tot de postbezorging.¹⁸⁶ In dit verdrag wordt in artikel 9 lid 1 sub 1 onderdeel 2 gesteld dat de lidstaten zich ertoe verplichten alle nodige maatregelen te nemen om het insluiten in poststukken van voorwerpen van pedofiele of pornografische aard waarin kinderen voorkomen te voorkomen en de daders ervan te vervolgen en te bestraffen. Dit artikel betreft een inspanningsverplichting voor de lidstaten van de Wereldpostunie en zou mogelijk van toepassing kunnen zijn op het versturen van poststukken die (delen van) kindersekspoppen bevatten. Het hangt echter af van de vraag of kindersekspoppen kunnen worden gekwalificeerd als ‘voorwerpen van pedofiele of pornografische aard waarin kinderen voorkomen’. Mogelijk ziet dit enkel op materialen waarin echte kinderen figureren. Mocht dat niet zo zijn, dan kan wellicht worden teruggevallen op artikel 19 van het Verdrag, dat een aantal verbodsbepalingen bevat ten aanzien van niet-toegelaten zendingen. Lid 2 regelt verboden die gelden voor alle categorieën zendingen, waarbij ook het insluiten van obscene of immorele voorwerpen is opgenomen. Ook hier is weer de vraag of een kindersekspop als een obscene of immoreel voorwerp kan worden beschouwd (zie boven voor deze discussie). In de toelichting bij het Algemeen Postverdrag wordt aangegeven dat het aan de discretie van het aangewezen universeel postbedrijf wordt overgelaten om te bepalen wat dient te worden verstaan onder “obsceen”. Het is onbekend of PostNL een standpunt heeft ingenomen ten aanzien van kindersekspoppen. Het staat in ieder geval niet specifiek genoemd in de lijst met algemene verboden goederen en stoffen, waar enkel wordt gesproken over kinderpornografie.¹⁸⁷

Nu werkt het Algemeen Postverdrag niet rechtstreeks door in de Nederlandse rechtsorde, maar dienen verplichtingen eerst te worden omgezet in nationale regelgeving. Zoals eerder is vastgesteld geldt er in Nederland geen verbod of beperking op kindersekspoppen. Onduidelijk is of via PostNL iets is gereguleerd (en of dat voldoende is).¹⁸⁸ Nederland zou hier mogelijk wel een inspanningsverplichting uit kunnen afleiden.

6. Kindersekspoppen in de praktijk

In deze paragraaf staat niet langer het wettelijk kader centraal, maar wordt gekeken naar de ervaringen en de aanpak van experts, die in de praktijk te maken krijgen met kindersekspoppen. Hierbij

¹⁸³ Zie www.upu.int/en.html (laatst bezocht op 24-06-2022).

¹⁸⁴ Zie <https://www.upu.int/en/Universal-Postal-Union/About-UPU/Member-Countries?csid=-1&cid=213#mb--1> (laatst bezocht op 24-06-2022).

¹⁸⁵ Wet van 25 maart 2009, houdende regels inzake de volledige liberalisering van de postmarkt en de garantie van de universele postdienstverlening (Postwet 2009), Stb. 2009, 155.

¹⁸⁶ D.G. van Vliet, Douanerecht (Fiscale Monografieën nr. 90), Deventer: Wolters Kluwer 2019, paragraaf 12.4.5.

¹⁸⁷ Zie <https://www.postnl.nl/versturen/brief-of-kaart-versturen/brief-of-kaart-buitenland/verzendingvoorwaarden/> (laatst bezocht op 24-06-2022).

¹⁸⁸ Belangrijk is voorts dat de douane signaleert dat de kindersekspoppen vooral ook via andere grote koeriersbedrijven zoals DHL en Federal Express het land binnen komen. Mogelijk biedt het Postverdrag dus sowieso geen ‘sluitende’ oplossing.

ligt de nadruk vooral op de douane-, politie en OM praktijk, maar er is ook een korte paragraaf gewijd aan de (minimale) ervaringen van twee geïnterviewde psychologen betrokken bij lotgenotengroepen van pedofielen en pedoseksuelen en de forensische zorg.

7.1. Douanepraktijk

6.1.1. Aard, omvang, land van herkomst en bestemming van de kindersekspoppen

De douane kreeg in 2016 voor het eerst signalen binnen over kindersekspoppen. Deze signalen kwamen van medewerkers fysiek toezicht die belast waren met de controle van goederen. Vanaf 2016 zijn ze dan ook op deze poppen gaan controleren. Er was sprake van een redelijk stabiele instroom. Voor het uitbreken van de coronapandemie werden grofweg 30 poppen per jaar aangetroffen.¹⁸⁹ Niet alle vracht kan worden gecontroleerd, dus waarschijnlijk ligt het daadwerkelijke aantal poppen hoger (*dark number*). Verder komen de poppen vermoedelijk ook via andere routes het land binnen, waar de douane geen zicht op heeft. In dit kader werd bijvoorbeeld Leipzig genoemd. Tijdens de coronapandemie werden aanzienlijk minder poppen aangetroffen. Dit zou kunnen worden verklaard door het instorten van de vrachtsector en de verminderde financiële draagkracht bij gebruikers als gevolg van de coronapandemie. Momenteel is weer sprake van een stijging in het aantal aangetroffen poppen. De verwachting is dan ook dat het aantal aangetroffen poppen spoedig weer hetzelfde zal zijn als voor de coronapandemie.¹⁹⁰

De poppen worden aangetroffen tijdens de controle van goederen in opslagloodsen van koeriersbedrijven. De desbetreffende goederen komen voornamelijk via het vliegtuig het land binnen. Dit is verklaarbaar doordat bestellingen op het internet door koeriersdiensten veelal via de lucht worden getransporteerd. Ze worden via zendingen van koeriersbedrijven als DHL, Federal Express en degelijke verzonden. Het land van herkomst van de poppen betreft overwegend China, maar ook Japan wordt genoemd.¹⁹¹ Niet alle poppen zijn bestemd voor de Nederlandse markt. Vanwege de 'hub-functie' van Schiphol¹⁹² kunnen bepaalde goederen ook via Nederland worden doorgevoerd naar andere landen.

Over het uiterlijk en de eigenschappen van kindersekspoppen geeft de douane aan dat de gebruikelijke lichaamsopeningen van mensen aanwezig zijn. De seksuele bestemming wordt met name afgeleid uit de aanwezigheid van deze (nauwe) openingen. Daarnaast wordt deze bestemming afgeleid uit het ontbreken van kleren bij de pop en de aanwezigheid van seksspeeltjes. Vaak worden attributen meegeleverd die kenmerkend zijn voor een kind, zoals dekentjes, kinderkleren, luiers, speentjes en knuffels. Ook pruiken worden met enige regelmaat aangetroffen. De poppen komen voor in verschillende lengtes. Er zijn poppen aangetroffen van een halve meter, die een baby moesten voorstellen, maar vaak hebben de poppen een lengte van ongeveer 85 centimeter. Als maximumlengte hanteert de douane een grens van anderhalve meter. De poppen zitten doorgaans in de

¹⁸⁹ De inschattingen variëren wat. Een andere geïnterviewde douanebeambte had het over gemiddeld twee zendingen per week die bij het Douane Landelijk Technisch Centrum gemeld werden en waarvan zij besloten dat het een kindersekspop betrof.

¹⁹⁰ Douane 3. Een beleidsmedewerker van de douane meldt dat er momenteel nog steeds minder poppen worden aangetroffen dan voor de coronacrisis, maar hij wijt dat aan het feit dat de douane door de grote instroom van pakketten sinds 2020 is overgestapt op een andere manier van controleren, een manier die voor de detectie van kindersekspoppen minder gunstig is (douane 13).

¹⁹¹ Dit laatste land was overigens enkel van horen-zeggen betrokken. Geen van de door ons geïnterviewde douanemedewerkers had zelf ervaring met een zending uit Japan. Wel meldde een geïnterviewde dat de eerste kindersekspoppen in Japan zijn ontstaan, vanuit de animecultuur.

¹⁹² Deze douanier had vooral ervaring met goederen die per vliegtuig worden vervoerd.

leeftijdscategorie 7 tot en met 11 jaar.¹⁹³ De leeftijd wordt met name bepaald door het gezicht en de lengte van de pop.

Veelal betreffen het complete poppen,¹⁹⁴ soms slechts delen van het lichaam, zoals een romp of een hoofd. De poppen beschikken regelmatig over technische mogelijkheden om de lichaamstemperatuur van een mens na te bootsen. In het algemeen hebben de poppen geen kenmerken van volwassenen, maar soms zijn bepaalde lichaamsdelen buitenproportioneel groot, zoals de borsten. De poppen zijn vaak gemaakt van zachte materialen zoals rubber en siliconen die een realistische huid moeten voorstellen. De poppen zijn realistisch (anatomisch correct). Manga- en anime poppen komen nauwelijks voor en seksrobots zijn tot dusverre nog niet aangetroffen.

Om een pop als kindersekspop te kwalificeren hanteert de douane een aantal eisen. Voorbeelden van deze eisen betreffen de lengte (maximaal anderhalve meter), typisch kinderlijke kenmerken en de aanwezigheid van bepaalde attributen, zoals dekentjes. Bij typisch kinderlijke kenmerken wordt met name gekeken naar het gezicht van een pop. Over het algemeen bestaat weinig twijfel over de evidentie dat sprake is van een kindersekspop, aldus een geïnterviewde expert. Op basis van voorgaande eigenschappen en kenmerken concludeert de douane dat ze te maken hebben met een kindersekspop.

7.1.2. Aanpak door de douane

Op dit moment biedt de douanewetgeving weinig specifieke handvatten om kindersekspoppen tegen te houden. De douane kan controles uitvoeren op basis van profielen van goederen die een aanzienlijke waarde vertegenwoordigen. Bij kindersekspoppen is dit het geval, aangezien de gemiddelde waarde van een pop enkele duizenden euro's betreft. Vaak wordt een te lage waarde van de poppen doorgegeven om het betalen van invoerrechten te ontwijken. De douane houdt in dat geval de pop op om verder onderzoek te doen naar deze douanewaarde. Er vindt geen inbeslagname plaats en de poppen blijven liggen waar ze zijn aangetroffen. Na een eventuele naheffing wordt de pop vrijgegeven.

Douaniers die met de poppen werden geconfronteerd ervaren dat als onprettig en shockerend, met name de eerste keer dat dit gebeurt.¹⁹⁵ De controles naar zendingen die mogelijk kindersekspoppen bevatten worden gedaan door douanemedewerkers die hebben aangegeven hier geen moeite mee te hebben. Dit wijkt af van het uitgangspunt dat controleurs in principe allerlei soorten zendingen moeten kunnen controleren. Collega's die het lastig vinden om deze poppen te treffen hoeven dergelijke zendingen niet af te handelen.

Het vermeende verband tussen de poppen en kindermisbruik gaf de douane 'een gevoel van: hier moeten we iets mee' (douane 2). Vanuit het Douane Landelijk Tactisch Centrum is vervolgens op basis van onderzoek naar de fiscale goederenbeweging een risicoanalyse gemaakt en is een werkinstructie opgesteld voor collega's die controles doen om dergelijke zendingen makkelijker te kunnen

¹⁹³ Baby's en peuters treft men niet vaak aan. Oudere poppen worden er niet uitgefilterd, omdat de werkinstructie als richtlijn geeft dat de pop kleiner moet zijn dan 1,50 cm. Daarboven wordt het meer discutabel of het een kind of een volwassene moet voorstellen.

¹⁹⁴ Deze complete poppen worden overigens vaak in verschillende (lichaams-)delen in een doos geleverd en moet later in elkaar worden gezet.

¹⁹⁵ Deze ervaringen sluiten aan bij het 'offence at bare thought' argument, zoals beschreven in L. Strikwerda, 'Legal and Moral Implications of Child Seks Robots', in: J. Danaher & N. McArthur, *Robot Seks: Social and Ethical Implications*, MIT Press 2017, p. 133-151. Meer hierover in hoofdstuk 5.

detecteren. Detectie is namelijk niet vanzelfsprekend: er worden veel poppen met onschuldige doeleinden verzonden, ze komen verspreid over het land binnen, en kindersekspoppen worden doorgaans ook niet onder dat label verzonden, maar worden vaak als ‘*mannequin*’, ‘*girl doll*’ of ‘*fashion doll*’ aangeduid.¹⁹⁶

De werkinstructie of het profiel is erop gericht om extra alert te zijn bij goederen met bepaalde kenmerken, zoals goederen met een bepaalde ‘deklading’ (*fashion doll*), afkomstig van bepaalde bedrijven die bekend staan vanwege het feit dat ze handelen in kindersekspoppen of poppen die naar een particuliere ontvanger worden gestuurd. De poppen die worden gevonden moeten vervolgens aan bepaalde kenmerken voldoen, zoals een lengte van minder dan 1,20 meter, willen ze door de douane worden gekwalificeerd als kindersekspop.¹⁹⁷

Zodra de controleurs vermoeden dat ze te maken hebben met een kindersekspop, melden ze dit bij het Douane Landelijk Tactisch Centrum. Op basis van het uiterlijk van de pop (lengte, kindergezicht), attributen die worden meegestuurd (schooluniform, matrozenpakje, knuffels), en professionele praktijkervaring maken de specialisten van het Landelijk Tactisch Centrum een afweging of het daadwerkelijk een kindersekspop betreft.¹⁹⁸ Hierbij kunnen op verschillende vlakken vragen rijzen:

- de leeftijdscategorie van de pop: betreft het een kindersekspop?
- de seksuele bestemming van de pop: betreft het een kindersekspop?
- de aard van het gevonden voorwerp: betreft het een kindersekspop?

De seksuele bestemming van de pop leidt men vooral af aan de lichaamsopeningen, al kunnen grote borsten of aanwezigheid van een (grote) penis ook aanwijzingen zijn voor de seksuele doeleinden van de pop.¹⁹⁹

Ook doen zich in de praktijk soms interpretatieproblemen voor met betrekking tot het bepalen van de ‘leeftijd’ van de pop. Een geïnterviewde meldt bijvoorbeeld dat bepaalde kinderpoppes soms eigenschappen hebben van een volwassene (bijvoorbeeld grote buste of een grote penis), maar dat dit niet doorslaggevend is voor de bepaling van de leeftijd van de pop.

Het is ook wel eens voorgekomen dat de pop enkel bestond uit een romp, zonder armen, benen of hoofd. Ook dat leidt weer tot interpretatiekwesties: betreft het hier nu een seksspeeltje of seksattribuut of moet het toch als kindersekspop worden gezien? Verder brengt dit problemen met zich mee bij de detectie van de poppen. Omdat deze artikelen – net als veel onschuldige seksartikelen – worden verzonden onder de noemer ‘*sex toys*’ is het ondoenlijk al deze pakketten te controleren. Het profiel of de werkinstructie richt zich derhalve vooral op zendingen waarvan men vermoedt dat het volledige poppen betreft.

Buiten de fiscale taak van het innen van invoerrechten en belastingen bij in- en uitvoer, heeft de douane momenteel geen specifieke taak op het gebied van kindersekspoppen. De douane lijkt hiermee te worstelen, want men ziet een maatschappelijk belang bij het tegengaan van de poppen. Het liefst

¹⁹⁶ Hierin wijken ze af van volwassen sekspoppen, die doorgaans wel als ‘sex doll’ worden gelabeld. De neutrale naam, in combinatie met de relatief hoge douanewaarde vormt voor de douane een aanwijzing dat het in werkelijkheid een kindersekspop kan betreffen.

¹⁹⁷ In een ander interview met de douane werd 1.50 m vermeld, maar dan inclusief hoofd.

¹⁹⁸ Dit gebeurt aan de hand van foto’s en de controleopdracht. De beoordeling wordt doorgaans binnen 1 à 2 dagen gemaakt – langer ophouden kost geld – waarna de zending kan worden vrijgegeven.

¹⁹⁹ Bij de politie kan de seksuele bestemming van de poppen eveneens worden afgeleid uit bepaalde sporen die zijn achtergebleven op de pop (sperma, poep) en ook worden wel films of foto’s van de verdachte in een seksuele gedraging met de pop aangetroffen, maar over dergelijke aanwijzingen beschikt de douane natuurlijk niet.

zouden ze na het aantreffen van kindersekspoppen deze informatie delen met de opsporingsinstanties, maar daarin worden ze beperkt vanwege geheimhoudingsplichten (onder andere artikel 12 DWU). Onderstaand citaat is illustratief voor deze worsteling:

Nou, daar discussieer je over. De douane is een organisatie die voor de veiligheid van de gemeenschap optreedt, echt serieus goed probeert in te vullen. En dan krijg je alsof je in een soort vacuüm terecht komt, althans zo voelt het. Hebben het gevoel, het is niet goed, denken... hebben we ons ook inmiddels al georiënteerd bij de politie hoe daar dat dan gaat.... En wat zij weten, en zij komen ook met zo iets van, ja, het is toch niet helemaal zuiver. Maar dan zit je dus met een geheimhouding. Niet strafbaar, maar je kunt ook niet een andere dienst informeren van we hebben hier zulke rare dingen, misschien kun je er wat mee. Ja, dat gaat niet. Dus we liepen eigenlijk gewoon vast. En we lopen vast, want de geheimhouding blokkeert dat, en de geheimhouding is echt een groot goed. (douane 5)

Desondanks lijkt er in de praktijk toch een soort samenwerking tussen de douane en de politie tot stand te zijn gekomen. Wanneer een lading door de douane wordt beoordeeld als kindersekspop, dan wordt dit, na overleg met een juridisch specialist van de douane, gemeld bij enkele contactpersonen van de politie. Het Landelijk Tactisch Centrum heeft twee mensen van het Team Bestrijding Kinderporno en Kinderseksstoerisme van de Landelijke Eenheid van de politie als aanspreekpunt. Enkel de naam, het adres en de woonplaats (de NAW-gegevens) van de ontvanger worden gedeeld, daarna is de kous voor de douane af. Zij horen doorgaans niet wat de politie met de melding doet. De douane ziet zich als facilitator van de politie:

Ja, wij noemen het een beetje: waterdragers zijn. En dat hebben die mensen van de Landelijke Eenheid ook uitgelegd: zij zitten op deze informatie te wachten, want zij zien deze zendingen niet binnen hun werkgebied. Zij hebben geen weet van die goederenstroom, maar ze willen het wel graag hebben. En wij zien het wel, maar kunnen er officieel niks mee. Dus daar hebben we elkaar toch een beetje gevonden. En met de ontheffing van onze geheimhoudingsplicht om alleen deze NAW-gegevens te delen. Voor de rest geen douanegegevens, controlegegevens, geen foto's. En dat is ook het enige wat we delen. En dat wij ook – [naam collega] en ik - de enige zijn die dat kunnen, na overleg hè, [naam andere collega] zit daar altijd nog tussen als juridische man. En dan pas gaat het ook naar de vaste mensen van de Landelijke Dienst. En daarom, daar komen ook geen details meer terug, is ook voor ons niet belangrijk. (douane 2)

Er is dus een modus gevonden om toch iets van informatie te kunnen uitwisselen met de politie en men heeft intern beoordeeld dat deze modus rechtmatig is. Toch blijft er een gevoel bestaan dat men 'op het randje' opereert:

(...) [E]n dan hebben we, dus hebben we uiteindelijk een vorm dat we kunnen informeren. Maar dat is echt wel op het randje, even met (...) heel basaal, net dat ze iets kunnen zien dat er wel wat is waarschijnlijk. En dan doen zij ermee wat ze willen dan, en dat is ook echt op goed vertrouwen dat we er allebei koosjer mee omgaan. Maar het is ook maar net genoeg dat als we iets hebben, dat we eigenlijk al op het randje balanceren. (...) Dus dat speelt, en het beleid is dat we er heel voorzichtig mee omgaan, heel zorgvuldig mee omgaan. Het wordt getoetst. Nou de collega [naam collega], die is degen die ziet wat er is, uh... en collega [naam andere collega] en ik die zijn degen die dan beoordelen wat we hebben, en dat leggen we samen we nog een keer door en dan beoordelen we dat van wat doen we er nou mee? En heel basaal kunnen we dan informeren, of informeren we maar het is nogmaals op het randje. Maar wel met altijd alleen maar goeie bedoelingen. (douane 5)

Wat de politie vervolgens doet met de informatie die zij vanuit de douane ontvangt blijft in de interviews met de douanebeambten onduidelijk. Eén geïnterviewde douanemedewerker suggereert dat de poppen door de politie worden gebruikt als een soort 'startinformatie', 'aanwijzing' of 'begin van de zaak', gebaseerd op het vermeende verband tussen kindersekspoppen en zedenmisdrijven tegen

minderjarigen.²⁰⁰ Het aantreffen van een kindersekspop zou kunnen bijdragen aan een redelijke verdenking van zedenfeiten (maar volstaat op zichzelf niet).

6.2. Praktijk politie en OM

7.2.1. Aard en omvang van kindersekspoppen

De politie en OM medewerkers konden geen inschatting maken van de aard en omvang van kindersekspoppen in Nederland. Omdat het op dit moment nog geen strafbaar feit betreft, worden deze gegevens niet bijgehouden. Op landelijk niveau gaf een politie-expert aan dat ze op kinderpornofoora op het *darkweb* wel gesprekken had gelezen waarin wordt gesproken over kindersekspoppen en hoe deze aan te schaffen. Op regionaal niveau komt de politie vooral bij toeval in aanraking met kindersekspoppen. Ze worden bijvoorbeeld aangetroffen bij doorzoeken van woningen van personen die worden verdacht van kinderporno of seksueel kindermisbruik. Dit gebeurt niet vaak. Eén geïnterviewde agent – werkzaam voor een regionale afdeling gespecialiseerd in kindermisbruik en kinderporno – schat in dat hij de afgelopen 2,5 jaar op de 75 doorzoeken ongeveer 5 kindersekspoppen heeft aangetroffen. Waar ze voorheen vooral doe-het-zelf-poppen aantreffen of normaal kinderspeelgoed dat werd aangepast om seksuele handelingen mogelijk te maken, daar vinden ze de laatste jaren vaker realistische poppen die speciaal voor seksuele doeleinden zijn gemaakt. Eén geïnterviewde politiebeambte maakt voorts nog melding van hele kleine vagina's. Voor het overige sluiten de ervaringen van de politie aan bij hetgeen hiervoor al is verteld over het uiterlijk van de poppen door de douane.

7.2.2. Aanpak van de politie en het OM

Op dit moment hebben politie en OM nog geen speciaal beleid geformuleerd op het terrein van kindersekspoppen. Volgens één van de geïnterviewden is het fenomeen daar nog niet groot genoeg voor. Wel is er op landelijk niveau – intern en tussen politie en zedenofficiërs van justitie – al gediscussieerd over kindersekspoppen en zijn er exploratieve onderzoeken verricht naar bijvoorbeeld de voor- en tegenargumenten van deze poppen vanuit psychologisch perspectief.²⁰¹

In de praktijk worden de poppen wel gebruikt binnen het kader van een opsporingsonderzoek naar gedragingen die wel reeds strafbaar zijn gesteld, zoals kinderporno of kindermisbruik. Zo worden de bij een verdachte aangetroffen poppen wel eens gebruikt tijdens het verhoor van verdachte, om te achterhalen wat iemands seksuele voorkeuren zijn. Dan wordt tijdens het verhoor de pop zelf getoond of afbeeldingen van de pop. Ook worden de poppen in dergelijke opsporingsonderzoeken met het oog op de waarheidsvinding in beslag genomen. Wanneer het opsporingsonderzoek is afgerond en de inbeslagname wordt opgeheven, probeert men verdachten vrijwillig afstand te laten doen van de pop om ze 'uit het verkeer' te halen.

Ja, want die zijn nu nog niet strafbaar natuurlijk. Wat wij doen, en dat is niet politie-Nederland, maar wij als team, nemen dat soort poppen in beslag voor waarheidsvinding. Maar dat doen we ook met bijvoorbeeld kinderonderbroekjes die we vinden of seksartikelen of iets dergelijks. Dat nemen we in beslag ter waarheidsvinding om te gaan kijken van: stel dat deze verdachte zelf vervaardigd kinderpornografisch materiaal heeft gemaakt, treffen we dat soort dingen dan ook op dat materiaal? Dus als je buiten de poppen

²⁰⁰ Beide douanemedewerkers verwijzen naar informatie vanuit Engeland. Naar aanleiding van het aantreffen van kindersekspoppen door de Engelse douane worden ook woningen en computers van ontvangers doorzocht en daarbij wordt in 60%-66% van de gevallen kinderporno aangetroffen.

²⁰¹ Dit gebeurde bij het Politie Team Bestrijding Kinderporno en Kinderseksstoerisme onder de Landelijke Eenheid.

om denkt, we nemen een geel kinderonderbroekje in beslag. Stel, we treffen later foto's of video's aan van een kind die misbruikt wordt en die heeft een geel kinderonderbroekje aan: ja, dat is een aanwijzing dat het misschien om deze verdachte gaat. Onder dat vlak kunnen we dat dan in beslag nemen. Het is niet strafbaar, dat weten we, dus theoretisch gezien zou dat na het strafrechtelijk onderzoek weer teruggegeven moeten worden, want als het geen bewijs is voor het kindermisbruik... Tot nu toe is het ons gelukt om de verdachte daar vrijwillig afstand van te laten doen. Die tekenen daar dan voor en dan laten we het vernietigen. Maar als er een keer een verdachte komt die zegt: nee, ik ben zo gehecht aan dat popje ik wil 'm terug, dan zouden we 'm waarschijnlijk terug moeten geven. (...) Maar we proberen altijd wel om hem uit het verkeer te krijgen, zeg maar. (politie 7)

Een beleidsmedewerker van het OM maakte daarnaast melding van een zaak van een collega waarbij beeldmateriaal was aangetroffen waarop verdachte seks had met een kindersekspop. Mogelijk resulteert dit in een strafvervolgning wegens overtreding van artikel 240b Sr.

Op landelijk niveau hebben medewerkers van het Team Bestrijding Kinderporno en Kinderseksstoerisme van de Landelijke Eenheid (politie) en het OM wel opties verkend om een verdenking inzake artikel 240b Sr mede te kunnen construeren op basis van de meldingen vanuit de douane inzake kindersekspoppen.²⁰² Het idee was dat de melding, in combinatie met een antecedenten-check, misschien een vorderingsbevoegdheid zou kunnen opleveren (art. 551 Sv). Dit blijkt in de praktijk lastig. Tot nu toe vindt het OM dit een te magere basis voor een redelijke verdenking. Een geïnterviewde agent beschrijft de handelswijze als volgt:

Een goed overleg gehad met de boete-fraudecoördinator die natuurlijk gaat over welke mogelijkheden de douane kent, delen van informatie, en goed overleg met ons OM natuurlijk en daar hebben we eigenlijk in afgesproken dat op het moment dat er zo'n pop aangetroffen werd bij de douane, dat wij bij de politie een melding zouden krijgen, en eigenlijk alleen maar een melding: er is een pop aangetroffen met als verzendadres deze postcode. En daar zouden wij kunnen kijken of op die postcode iemand was met antecedenten op het gebied van kinderpornografie. Dus zedenantecedenten, iets breder dan kinderpornografie hoor, zedenantecedenten, dus ook misbruikantecedenten natuurlijk. Als dat het geval zou zijn, dan zou er een discussie met OM kunnen plaatsvinden om te kijken of er een proces-verbaal gemaakt zou kunnen worden, wat voor een deel natuurlijk al geschreven was door mij, waarin ik natuurlijk aanhaalde de Australische situatie, de Engelse situatie, waarbij ik eigenlijk geprobeerd heb met cijfers uit andere landen te staven dat mogelijke verdenking 240b zou kunnen ontstaan bij het bezit van deze pop. Zeker gezien dat ene plusje wat dan ontstaan was door de check die wij gedaan hebben. Eigenlijk heeft dat niet zo heel veel succes gehad. We weten niet waarom. (politie 8)

[even later]

Maar omdat we natuurlijk alleen maar een postcode hadden, want we wilden natuurlijk, het is natuurlijk een privacy-overdracht van gegevens, we proberen daar natuurlijk wel zorgvuldig in te blijven, want ja anders krijgen we al die gegevens. Ik had ook helemaal geen idee of die pop strafbaar... kreeg ook geen foto's van die pop bijvoorbeeld. Kregen echt een postcode: deze pop is aangetroffen en pas als we meer hadden, dan zou ik maar zeggen, de verdenking, dus de vordering, de vorderingsmogelijkheid kunnen ontstaan, en dan hadden we bij de douane ook de pop kunnen vorderen en de andere gegevens kunnen vorderen. Dat was een beetje die grens die we afgesproken hadden. Alsof je een normale politiesysteem zou bevragen vanuit de auto's of een kenteken zou bevragen bijvoorbeeld. Dan kan er iets ontstaan waardoor je - zul maar zeggen - een soort voortgezette, tussen aanhalingstekens, voortgezette toepassing zou kunnen hebben. (politie 8)

²⁰² Wederom wordt verwezen naar de data uit andere landen Het betreft met name de cijfers uit de Engelse douanepraktijk die indiceren dat minstens twee derde van de kindersekspopbezitters ook kinderporno in huis heeft.

De afgelopen jaren zouden er zo'n 50 tot 60 van dergelijke 'checks' naar aanleiding van meldingen vanuit de douane hebben plaatsgevonden. Slechts in één geval gaf de check aanleiding tot verder rechercheren. Deze geïnterviewde politieambtenaar gaf als mogelijke verklaring voor het beperkte succes dat degene die de kindersekspop bestelt een 'katvanger' zou kunnen zijn. Ook komen niet alle gebruikers voor in de justitiële registratiesystemen. In die gevallen zijn er onvoldoende feiten en omstandigheden voor een redelijke verdenking. Zoals vermeld is slechts in één geval de melding van de douane gebruikt om (nogmaals) binnen te treden, maar deze persoon werd reeds verdacht van zedenfeiten. Tijdens dat nieuwe bezoek werd wederom kinderporno aangetroffen op zijn computer:

Maar toen we dat zo marginaal hadden afgesproken, marginaal vanuit het politieoogpunt natuurlijk, was dat niet heel erg succesvol, tot eind vorig jaar. Eind vorig jaar troffen we wel iemand aan, die op dat moment zelfs verdachte was in een onderzoek in Noord-Nederland, waarbij ook 551-zoekingen plaatsvonden bij de man thuis. Er was ook kinderpornografiemateriaal aangetroffen op de computer, hij had ook een verleden, een misbruikverleden. En dat maakte dat de officier zei: dat is harstikke mooi, hij is vijf weken geleden hier bij ons binnen is geweest, als hij nou weer zo'n pop laat bezorgen, dan gaan we even bij 'm langs, al is het alleen maar om tegen 'm te zeggen dat het z'n huidige rechtszaak niet heel erg goed doet als hij dit soort poppen gaat bestellen. Nou, dat leverde gewoon weer kinderpornografie op op z'n computer, het leverde meerdere poppen op waarvan we er maar eentje in beslag namen, dat was die ene pop die in de bestelling was, maar hij had er drie goeie en eigenlijk vier in totaal. (politie 8)

Om te voorkomen dat verdachte zou beweren dat de pop abusievelijk op zijn adres was bezorgd, had de politie de pop 'gecontroleerd afgeleverd', om zich ervan te verzekeren dat verdachte de doos zou openen. Enkele minuten nadat de pop op het woonadres van verdachte werd afgeleverd, traden opsporingsambtenaren zijn woning binnen.

Of de hierboven beschreven werkwijze in rechte stand houdt, is op het moment van schrijven van het rapport onbekend: de zaak is nog onder de rechter. Wel gaven verschillende geïnterviewde douaniers, politieambtenaren en officieren van justitie aan dat expliciete strafbaarstelling wat hen betreft zeer wenselijk is, bijvoorbeeld via de voorgestelde wetwijziging van artikel 240b Sr of het nieuwe artikel 240c Sr. Het zou de opsporing significant vergemakkelijken.

6.3. Praktijk forensische en psychologische zorg

In het kader van het onderzoek is tevens gesproken met twee personen betrokken bij de behandeling van pedofielen en pedoseksuelen. De ene expert was als psychologe betrokken bij het organiseren en begeleiden van lotgenotengroepen, terwijl de andere expert werkzaam was in de forensische zorg. De breedte van het veld in combinatie met het feit dat we slechts twee 'behandelaars' hebben gesproken, noopt tot extra voorzichtigheid ten aanzien van het generaliseren van bevindingen.

De begeleider van lotgenotenbijeenkomsten had slechts twee keer meegemaakt dat cliënten spraken over een kindersekspop. Er werd toen niet gesproken over het uiterlijk van de poppen, maar wel over wat deze poppen voor de gebruikers betekenden. Deze poppen waren niet slechts 'objecten', maar de gebruikers hadden een persoonlijke band met de poppen ontwikkeld. Ook meenden deze cliënten dat de poppen hen juist weerhielden van echt kindermisbruik. Gebaseerd op haar – zeer beperkte – ervaring met deze gebruikers had de expert het idee dat vooral pedofielen met autisme wel eens aangetrokken zouden kunnen zijn tot kindersekspoppen. Omdat contact met echte mensen door de beperking wordt bemoeilijkt, vormen ze een emotionele band met de poppen. Deze band werd als bevredigend en beschermend ervaren. Voor haar gevoel was er dan ook weinig kans op escalatie naar echt kindermisbruik. Overigens gaf deze expert zelf aan dat dit allemaal zeer speculatief was en dat

nader onderzoek naar de motieven en psychische achtergrond van gebruikers van kindersekspoppen zou moeten worden verricht.

De expert werkzaam binnen de forensische zorg had zelf geen directe ervaringen met (cliënten met) kindersekspoppen. Er kon door beide experts dan ook geen inschatting worden gemaakt van de aard en omvang van het fenomeen. Wel verwachtte de forensische behandelaar dat het fenomeen relatief klein zou zijn. Net zoals de meeste mensen die op volwassenen vallen geen interesse hebben in een volwassen sekspop, zo zullen ook de meeste pedofielen en pedoseksuelen geen pop willen.

Beide experts spraken niet over speciaal beleid inzake kindersekspoppen binnen hun organisaties. Voor zover zij wisten werden de poppen momenteel niet in therapeutische zin gebruikt en één expert gaf aan dat ze zich daar ook weinig bij kon voorstellen. De andere expert gaf aan dat er veel therapeutische alternatieven beschikbaar zijn en dat poppen daar niet voor nodig zijn.

7. Tussenconclusie

In dit hoofdstuk is een zo compleet mogelijke inventarisatie gemaakt van bepalingen uit het strafrecht, het privaatrecht, douanewetgeving, bestuursrecht en internationaal recht die maar van toepassing zouden kunnen zijn op kindersekspoppen. Met behulp van een *deskresearch* en Nederlandse experts is geprobeerd om zoveel mogelijk relevante bepalingen in beeld te krijgen.²⁰³ Of al deze bepalingen daadwerkelijk van toepassing zijn is overigens niet zeker: er zijn geen bepalingen gevonden die expliciet naar kindersekspoppen verwijzen, noch is er jurisprudentie op het gebied van kindersekspoppen gevonden.

Voor wat betreft het strafrecht kwamen we tot de conclusie dat de artikelen 240 Sr (verspreiden van aanstotelijke afbeeldingen of voorwerpen), 240a Sr (verspreiden van porno aan minderjarigen), 240b Sr (verspreiden van kinderporno) en ontwerp-artikel 240c Sr (verschaffen van gelegenheid, middelen of inlichtingen tot kindermisbruik) in bepaalde omstandigheden tot strafrechtelijke aansprakelijkheid ten aanzien van kindersekspoppen zou kunnen leiden.²⁰⁴

Binnen het privaatrecht werd in de artikelen 21 Auteurswet (portretrecht), 6:162 BW (onrechtmatige daad), 3:40 BW (nietigheid van de rechtshandeling wegens strijd met de goede zeden) en (art. 3:40 Burgerlijk Wetboek) en 3:305a lid 6 BW (collectieve actie) een aanknopingspunt gevonden voor civielrechtelijke actie tegen kindersekspoppen. Wederom kenden deze bepalingen specifieke vereisten en is hun praktische betekenis in de strijd tegen kindersekspoppen waarschijnlijk beperkt.

Op basis van hun fiscale taak kan de douane de kindersekspoppen nu al tegenhouden, maar als er verder geen sprake is van de gevallen genoemd in artikel 198 DWU (o.a. een verbod of beperking), kunnen ze momenteel niet worden verbeurdverklaard of vernietigd (art. 197, 198 DWU). Op grond van artikel 134 DWU kan de wetgever overwegen om de kindersekspoppen te verbieden uit hoofde van de 'openlijke zedelijkheid' of de bescherming van de gezondheid van de mens.

Ook bepaalde gemeentelijke APV's kunnen in stelling worden gebracht tegen kindersekspoppen. Deze verordeningen lijken vooral bruikbaar in het bestrijden van *openlijke* vormen van aanbieden, verspreiden of verkopen door sekswinkels, niet de verkoop of verhuur van de poppen zelf.

²⁰³ Desondanks kunnen we niet uitsluiten dat enkele bepalingen toch over het hoofd zijn gezien. Ook zijn bepalingen die slechts 'zijdelings' relevant zijn voor kindersekspoppen niet verder uitgediept (bijv. 'grooming' dat ook met behulp van kindersekspoppen kan gebeuren).

²⁰⁴ Dit geldt ook wanneer de wijzigingen die naar aanleiding van het Wetsvoorstel Seksuele Misdrijven worden doorgevoerd.

Het 'Verdrag tot beteugeling van de verspreiding van en de handel in ontuchtige uitgaven' verplicht het niet-Europese deel van het Koninkrijk der Nederlanden tot strafbaarstelling van 'obscene voorwerpen' en uit het Algemeen Postverdrag 2016 zou (voor het hele Koninkrijk) een inspanningsverplichting kunnen worden afgeleid tot het strafbaar stellen van de verzending van kindersekspoppen per post. Mogelijk stelt het laatste Verdrag PostNL reeds in staat om een verbod op zendingen met deze poppen te handhaven. Ook dit is echter een kwestie van interpretatie.

Er is dus een brede waaier aan bepalingen getroffen die op kindersekspoppen van toepassing zouden kunnen zijn, maar het betreft ofwel bepalingen die op zeer specifieke (en zeldzame) gedragingen zien, ofwel bepalingen die momenteel nog geen grondslag kunnen vormen voor handhaving (bijvoorbeeld de vernietiging op basis van artikel 197, 198 DWU).

Gevraagd naar hun praktijkervaringen met kindersekspoppen meldden de geïnterviewde douane- en politiebeambten dat zij niet vaak kindersekspoppen aantreffen: de douane treft ± 30 poppen per jaar en de politie komt ze sporadisch tegen, als bijvangst tijdens opsporingsonderzoeken naar andere strafbare feiten. Volgens de douane komen de poppen vrijwel exclusief uit China, worden ze via internet besteld en worden ze onder een ander label ingevoerd. Voorts is vooral sprake van realistische poppen, hebben de poppen lichaamsopeningen en vallen de poppen meestal in de leeftijdscategorie 7 tot 11 jaar. De huid is meestal gemaakt van siliconen en dikwijls bevat de pop een mechanisme waardoor de lichaamstemperatuur kan worden gereguleerd.

Qua aanpak houdt de douane de poppen momenteel enkel op in het kader van de fiscale taak ter controle van de douanewaarde. Er is door het Douane Landelijk Tactisch Centrum een werkinstructie opgesteld aan de hand waarvan controleurs zendingen met kindersekspoppen sneller kunnen detecteren. Zodra een 'verdachte' pop wordt aangetroffen, worden medewerkers van het Landelijk Tactisch Centrum ingeschakeld om te beslissen of het daadwerkelijk een kindersekspop betreft. Hierbij kunnen zich interpretatievragen voordoen, al is het volgens de geïnterviewde douanemedewerkers in de meeste gevallen evident dat er sprake is van een kindersekspop.

Bij de politie worden poppen die sporadisch worden aangetroffen in het kader van een opsporingsonderzoek inbeslaggenomen en gebruikt ten behoeve van de waarheidsvinding (bijv. bij verhoor). Zodra het opsporingsonderzoek is afgerond, en de grond voor inbeslagname is vervallen, probeert men verdachten vrijwillig afstand te laten doen van de poppen om ze uit de roulatie te halen. In de praktijk is er tussen douane en politie een samenwerkingsverband ontstaan op dit vlak, waarbij de douane de NAW gegevens van ontvangers van kindersekspoppen doorgeeft aan enkele contactpersonen binnen de politie. Deze verrichten op hun beurt een antecedenten-check in de hoop te komen tot een redelijke verdenking. Tot nu toe heeft dit slechts in één zaak geresulteerd in aanvullende opsporingshandelingen. Hoewel douane en politie intern zorgvuldig hebben nagedacht over de rechtmatigheid van een en ander, geven sommige geïnterviewden aan dat ze hiermee de grenzen van het toelaatbare aftasten. Op het moment van schrijven is onduidelijk hoe een rechter zal oordelen over deze werkwijze. De experts vanuit beide organisaties achten expliciete strafbaarstelling van kindersekspoppen – gekoppeld aan relevante opsporingsbevoegdheden – wenselijk.

De twee geïnterviewde behandelaars hadden geen zicht op de aard en omvang van het fenomeen. Eén behandelaar had twee cliënten gesproken die in het bezit waren van een kindersekspop. Deze cliënten schreven daar zelf een beschermend werking aan toe. De poppen worden momenteel niet in therapeutische zin gebruikt.

IV. Kindersekspoppen in het buitenland

1. Inleiding

Niet alleen in Nederland, maar ook in andere landen hebben rechtshandavingsinstanties (d.w.z. politieagenten, douanebeambten) onlangs melding gemaakt van de vondst van kindersekspoppen. Hoewel er momenteel geen empirisch bewijs bestaat voor de schadelijkheid van kindersekspoppen (zie hoofdstuk I, paragraaf 3), zijn er steeds meer landen die het fenomeen strafbaar stellen of strafbaarstelling overwegen. In dit hoofdstuk staan zes landen centraal, waar kindersekspoppen momenteel verboden zijn: Australië, Duitsland, Denemarken, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk. Deze landen hebben alle voor een verschillende aanpak gekozen. Terwijl Australië, Duitsland en sinds 2022 ook Denemarken een specifieke strafbepaling hebben geïntroduceerd, vertrouwen Noorwegen, het VK en Oostenrijk op reeds bestaande wetgeving. In dit hoofdstuk worden de verschillende juridische benaderingen van deze landen ten aanzien van kindersekspoppen toegelicht, geanalyseerd en met elkaar vergeleken.

Om een genuanceerd beeld te schetsen van de verschillende wettelijke benaderingen in de gekozen landen, verzamelden en analyseerden we relevante wetten en beleidslijnen, alsook jurisprudentie over kindersekspoppen (voorzover beschikbaar). In Duitsland en Denemarken is echter nog geen jurisprudentie gewezen over het pas ingevoerde verbod. In het VK en Oostenrijk is de rechtspraak over kindersekspoppen niet publiek toegankelijk. Daarom hebben we ons ook gebaseerd op persberichten om een idee ervan te krijgen hoe het verbod op dergelijke poppen in de praktijk wordt gehandhaafd. Naast de *deskresearch* hebben we semigestructureerd interviews gehouden met experts uit de geselecteerde landen. Voor meer informatie over de interviews met de buitenlandse experts, zie hoofdstuk I, paragraaf 3.3.

Paragraaf 2 schetst de relevante wetgeving en het beleid inzake kindersekspoppen en belicht de omstandigheden en redenen die tot de goedkeuring/toepassing ervan hebben geleid. De Australische en Britse wetgeving is in het Engels weer gegeven, terwijl de Duitse, Oostenrijkse, Noorse en Deense wettelijke bepalingen door de onderzoekers zijn vertaald.

In paragraaf 3 worden enkele overkoepelende thema's met betrekking tot de verschillende verboden inzake kindersekspoppen behandeld. Er wordt besproken welke gedragingen met betrekking tot kindersekspoppen verboden zijn, welk(e) belang(en) de relevante wetten trachten te beschermen en er wordt een overzicht gegeven van de voorgeschreven sancties. Vervolgens gaan we in op de vraag hoe kindersekspoppen momenteel in de onderzochte landen worden gedefinieerd, in het bijzonder wanneer een pop als kinderlijk wordt beschouwd en wanneer een kinderpop als een sekspop wordt beschouwd. Wij leggen uit welke schuldvorm vereist is om een strafbaar feit met een kindersekspop te kunnen plegen en schetsen vervolgens de wettelijke uitzonderingen die van toepassing zijn. Ten slotte wordt nagegaan hoe de strafbare feiten in de praktijk worden gehandhaafd, met name de sancties die in de onderzochte landen worden opgelegd.

Paragraaf 4 sluit dit hoofdstuk af met een tussenconclusie.

2. Overzicht wet- en regelgeving in het buitenland

2.1. Australië

In Australië zijn kindersekspoppen uitdrukkelijk verboden. In 2019 werd de "*Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019*" (hierna *Amendment Act 2019*) aangenomen met als doel het kader van strafbare feiten met betrekking tot seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen te verbeteren.²⁰⁵ Het geeft uitvoering aan de aanbevelingen van de *Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse*, die in 2013 werd opgericht naar aanleiding van beschuldigingen van seksueel misbruik van kinderen in institutionele contexten. Drie van de aangenomen wijzigingen hebben betrekking op kindersekspoppen. Ten eerste voegt de *Amendment Act 2019* sec. 273A toe aan de *Australian Criminal Code Act 1995* (hierna *ACCA*), een nieuw misdrijf dat het bezit van kindersekspoppen of andere voorwerpen strafbaar stelt.

273A.1 [Australian Criminal Code Act 1995] Possession of childlike sex dolls etc.

A person commits an offence if:

- (a) *the person possesses a doll or other object; and*
- (b) *the doll or other object resembles:*
 - (i) *a person who is, or appears to be, under 18 years of age; or*
 - (ii) *a part of the body of such a person; and*

a reasonable person would consider it likely that the doll or other object is intended to be used by a person to simulate sexual intercourse.

Penalty: Imprisonment of 15 years.

Ten tweede maakt de *Amendment Act 2019* van een kindersekspop kindermisbruikmateriaal in de zin van de *ACCA*. Zij breidt de definitie van "*child abuse material*" in sec. 473.1 *ACCA* uit door de invoering van het nieuwe lid g) – dat de definitie van een kindersekspop in artikel 273A.1 *ACCA* weerspiegelt – zodat kindersekspoppen er duidelijk onder vallen. Als gevolg daarvan zijn alle bestaande misdrijven met betrekking tot kindermisbruikmateriaal ook van toepassing op deze poppen (*Subdivision B of Division 471 and Subdivision D of Division 474*).²⁰⁶

473.1 [Australian Criminal Code Act 1995] Definitions

child abuse material means:

[...]

(g) *material that is a doll or other object that resembles:*

- (i) *a person who is, or appears to be, under 18 years of age; or*
- (ii) *a part of the body of such a person;*

if a reasonable person would consider it likely that the material is intended to be used by a person to simulate sexual intercourse.

Ten derde werd lid g) toegevoegd aan artikel 233BAB van de *Customs Act 1901*, waarbij opnieuw de definitie van een kindersekspop uit artikel 273A *ACCA* werd gebruikt. Met deze wijziging werd de opzettelijke in- en uitvoer van kindersekspoppen ook expliciet strafbaar, krachtens sub-sec. 233BAB(5) en 233BAB(6) *Customs Act*. Volgens het *Explanatory Memorandum* zal deze wijziging ervoor zorgen dat kindersekspoppen aan de grens op dezelfde wijze worden behandeld als andere soorten

²⁰⁵ Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, No. 72, 2019.

²⁰⁶ Senate, Legal and Constitutional Affairs Legislation Committee, Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Bill 2019, 27-08-2019, Canberra, p. 28.

kindermisbruikmateriaal. De *Commonwealth* wetgeving maakt dus geen onderscheid tussen kindersekspoppen en materiaal waarin daadwerkelijk misbruik van kinderen wordt afgebeeld.

CUSTOMS ACT 1901 - SECT 233BAB

Special offence relating to tier 2 goods

(1) *The regulations may provide that: [...]*

(h) items of child abuse material; [...]

constitute tier 2 goods.

[...]

(5) *A person commits an offence against this subsection if:*

(a) the person intentionally imported goods; and

(b) the goods were tier 2 goods and the person was reckless as to that fact; and

(c) their importation:

(i) was prohibited under this Act absolutely; or

(ii) was prohibited under this Act unless the approval of a particular person had been obtained and, at the time of the importation, that approval had not been obtained.

Penalty: Imprisonment for 10 years or 2,500 penalty units, or both.

(5A) Subject to subsection (5B), absolute liability applies to paragraph (5)(c).

Note: For absolute liability, see section 6.2 of the Criminal Code .

(5B) For the purposes of an offence against subsection (5), strict liability applies to the physical element of circumstance of the offence, that an approval referred to in subparagraph (5)(c)(ii) had not been obtained at the time of the importation.

Note: For strict liability, see section 6.1 of the Criminal Code .

(6) *A person commits an offence against this subsection if:*

(a) the person intentionally exported goods; and

(b) the goods were tier 2 goods and the person was reckless as to that fact; and

(c) their exportation:

(i) was prohibited under this Act absolutely; or

(ii) was prohibited under this Act unless the approval of a particular person had been obtained and, at the time of the exportation, that approval had not been obtained.

Penalty: Imprisonment for 10 years or 2,500 penalty units, or both.

(6A) Subject to subsection (6B), absolute liability applies to paragraph (6)(c).

Note: For absolute liability, see section 6.2 of the Criminal Code .

(6B) For the purposes of an offence against subsection (6), strict liability applies to the physical element of circumstance of the offence, that an approval referred to in subparagraph (6)(c)(ii) had not been obtained at the time of the exportation.

Note: For strict liability, see section 6.1 of the Criminal Code.

[...]

Reeds vóór de 2019 *Amendment Act* waren verschillende handelingen met betrekking tot kindersekspoppen verboden op basis van *Commonwealth, State en Territory* wetgeving.²⁰⁷ De definitie van de term "*child abuse material*"²⁰⁸ in het *ACCA* en de *Customs Act* werd ook voor de wetswijziging al ruim genoeg geacht om voorwerpen als kindersekspoppen te omvatten. Naast federale wetgeving, werden ook strafbepalingen inzake het bezit van kinderporno op het niveau van de staten toegepast op kindersekspoppen.²⁰⁹ In 2016 had de *New South Wales District Court* bijvoorbeeld geoordeeld dat

²⁰⁷ Senate Standing Committee for the Scrutiny of Bills, Scrutiny Digest 5/2019, p. 37.

²⁰⁸ Bij de 2019 Amendment Act is de term "*child pornography material*" in een aantal Commonwealth wetten geschrapt en vervangen door "*child abuse material*". De reden hiervoor was dat de term "*child pornography material*" niet langer als geschikte terminologie werd beschouwd, omdat deze in verband zou kunnen worden gebracht met legale vormen van (volwassenen)pornografie.

²⁰⁹ Senate Scrutiny of Bills Committee, Scrutiny Digest 5/2019, p. 37.

een kindersekspop onder de definitie van kindermisbruikmateriaal kan vallen.²¹⁰ Als gevolg daarvan kan het verwerven en bezitten van dergelijke voorwerpen volgens de NSW-wetgeving een strafbaar feit zijn. In 2017 achtte de *County Court of Victoria* een persoon, die online een kindersekspop bestelde, schuldig aan het importeren van een verboden goed in Australië, volgens sec. 233BAB(5) *Customs Act*.²¹¹ De toepassing van deze wetten op kindersekspoppen was echter niet eenduidig.²¹² De strafbepalingen met betrekking tot kindermisbruikmateriaal werden grotendeels ingevoerd met het doel gedrukte en elektronische (niet driedimensionale) afbeeldingen aan te pakken. Om de douane en de politie zekerheid te verschaffen dat kindersekspoppen kinderpornomateriaal zijn, heeft de *Amendment Act* de *Commonwealth*-wetgeving geactualiseerd en verduidelijkt: het bezit van kindersekspoppen wordt uitdrukkelijk verboden en er is bepaald dat deze voorwerpen onder de definitie van kinderpornomateriaal vallen.²¹³ Kindersekspoppen worden daarom op dezelfde manier behandeld als andere soorten kinderpornomateriaal.²¹⁴

2.2. Duitsland

Ook in Duitsland zijn kindersekspoppen expliciet verboden in het wetboek van strafrecht. In juli 2021 is de 'Wet ter Bestrijding van Geseksualiseerd Geweld tegen Kinderen' (*Gesetz zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder*) van 16.6.2021 in werking getreden, waarbij de strafbare feiten met betrekking tot kinderpornografie zijn gewijzigd en § 184I in het Duitse wetboek van strafrecht (hierna *StGB*) is opgenomen.²¹⁵ Een reeks gevallen van kindermisbruik in Noord-Rijnland-Westfalen en Baden-Württemberg tussen 2017 en 2020, alsook een aanzienlijke toename van het aantal geregistreerde gevallen van kinderpornografiedelicten in 2019, hebben de Duitse wetgever ertoe aangezet het strafrecht aan te passen. Volgens het nieuw ingevoerde § 184I *StGB*²¹⁶ is het strafbaar om "sekspoppen met een kinderlijk uiterlijk" te vervaardigen, er reclame voor te maken, te verhandelen, in omloop te brengen, te verwerven en te bezitten.

²¹⁰ R v Miao, NSWDC 181, 17-08-2016.

²¹¹ DPP v Leverton, VCC 1652, 13-11-2017.

²¹² Senate Standing Committee for the Scrutiny of Bills, Scrutiny Digest 5/2019, p. 37.

²¹³ Ibid., p. 38.

²¹⁴ Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, Explanatory Memorandum, 2019, p. 39.

²¹⁵ BGBl. 2021 I 1810.

²¹⁶ § 184I [Strafgesetzbuch] Inverkehrbringen, Erwerb und Besitz von Sexpuppen mit kindlichem Erscheinungsbild

(1) Mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder Geldstrafe wird bestraft, wer

1. eine körperliche Nachbildung eines Kindes oder eines Körperteiles eines Kindes, die nach ihrer Beschaffenheit zur Vornahme sexueller Handlungen bestimmt ist, herstellt, anbietet oder bewirbt oder
2. mit einer in Nummer 1 beschriebenen Nachbildung Handel treibt oder sie hierzu in oder durch den räumlichen Geltungsbereich dieses Gesetzes verbringt oder
3. ohne Handel zu treiben, eine in Nummer 1 beschriebene Nachbildung veräußert, abgibt oder sonst in Verkehr bringt.

Satz 1 gilt nicht, wenn die Tat nach § 184b mit schwererer Strafe bedroht ist.

(2) Mit Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren oder Geldstrafe wird bestraft, wer eine in Absatz 1 Satz 1 Nummer 1 beschriebene Nachbildung erwirbt, besitzt oder in oder durch den räumlichen Geltungsbereich dieses Gesetzes verbringt. Absatz 1 Satz 2 gilt entsprechend.

(3) In den Fällen des Absatzes 1 Satz 1 Nummer 2 und 3 ist der Versuch strafbar.

(4) Absatz 1 Satz 1 Nummer 3 und Absatz 2 gelten nicht für Handlungen, die ausschließlich der rechtmäßigen Erfüllung staatlicher Aufgaben oder dienstlicher oder beruflicher Pflichten dienen.

(5) Gegenstände, auf die sich die Straftat bezieht, werden eingezogen. § 74a ist anzuwenden.

§ 184I [Duits wetboek van strafrecht] Het op de markt brengen, verwerven en in bezit hebben van sekspoppen met een kinderlijk uiterlijk

- (1) Een vrijheidsstraf van ten hoogste vijf jaar of een geldboete wordt opgelegd aan een ieder die
1. een fysieke replica van een kind of een lichaamsdeel van een kind vervaardigt, aanbiedt of daarvoor reclame maakt en die gezien zijn kenmerken bestemd is voor het verrichten van seksuele handelingen; of
 2. handelt in een replica als bedoeld in nr. 1 of deze voor dit doel vervoert naar of door het territoriale toepassingsgebied van deze wet, of
 3. zonder handel te drijven een replica als omschreven in nr. 1 verkoopt, overdraagt of op andere wijze in omloop brengt.
- Zin 1 is niet van toepassing indien het feit ingevolge § 184b met een zwaardere straf wordt bedreigd.
- (2) Een vrijheidsstraf van ten hoogste drie jaar of een geldboete wordt opgelegd aan een ieder die een replica als omschreven in lid 1, zin 1, nummer 1, verwerft, bezit of vervoert naar of door het territoriale toepassingsgebied van deze wet. Lid 1, zin 2, is van overeenkomstige toepassing.
- (3) In de gevallen van lid 1, zin 1, nummer 2 en 3, is de poging strafbaar.
- (4) Lid 1, zin 1, nummer 3 en lid 2 zijn niet van toepassing op handelingen die uitsluitend dienen ter rechtmatige vervulling van overheidstaken of officiële of beroepsverplichtingen.
- (5) De voorwerpen waarop het strafbare feit betrekking heeft, worden verbeurd verklaard. § 74a is van toepassing.

Het nieuwe strafbare feit werd gesteund door handhavingsinstanties die meldden dat deze poppen steeds vaker werden ontdekt tijdens onderzoeken naar seksueel misbruik van kinderen. Zij moesten de poppen aan de verdachten teruggeven omdat er geen wetten van kracht waren die deze voorwerpen verboden.²¹⁷ Alleen bepaalde gedragingen met kindersekspoppen vielen en vallen nog steeds onder de strafbaarstelling van § 184b StGB,²¹⁸ dat de verspreiding, de verwerving en het bezit van kinderpornografisch materiaal verbiedt.

²¹⁷ Julia Bussweiler, Schriftliche Stellungnahme im Rahmen der öffentlichen Anhörung im Ausschuss für Recht und Verbraucherschutz des Deutschen Bundestages am 07.12.2020 in Berlin zum Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder, Deutscher Bundestag-Drucksache 19/23707, p. 15.

²¹⁸ **§ 184b [Strafgesetzbuch] Verbreitung, Erwerb und Besitz kinderpornographischer Inhalte**

(1) Mit Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren wird bestraft, wer

1. einen kinderpornographischen Inhalt verbreitet oder der Öffentlichkeit zugänglich macht; kinderpornographisch ist ein pornographischer Inhalt (§ 11 Absatz 3), wenn er zum Gegenstand hat:
 - a) sexuelle Handlungen von, an oder vor einer Person unter vierzehn Jahren (Kind),
 - b) die Wiedergabe eines ganz oder teilweise unbedeckten Kindes in aufreizend geschlechtsbetonter Körperhaltung oder
 - c) die sexuell aufreizende Wiedergabe der unbedeckten Genitalien oder des unbedeckten Gesäßes eines Kindes,
2. es unternimmt, einer anderen Person einen kinderpornographischen Inhalt, der ein tatsächliches oder wirklichkeitsnahes Geschehen wiedergibt, zugänglich zu machen oder den Besitz daran zu verschaffen,
3. einen kinderpornographischen Inhalt, der ein tatsächliches Geschehen wiedergibt, herstellt oder
4. einen kinderpornographischen Inhalt herstellt, liefert, vorrätig hält, anbietet, bewirbt oder es unternimmt, diesen ein- oder auszuführen, um ihn im Sinne der Nummer 1 oder der Nummer 2 zu verwenden oder einer anderen Person eine solche Verwendung zu ermöglichen, soweit die Tat nicht nach Nummer 3 mit Strafe bedroht ist.

Gibt der kinderpornographische Inhalt in den Fällen von Absatz 1 Satz 1 Nummer 1 und 4 kein tatsächliches oder wirklichkeitsnahes Geschehen wieder, so ist auf Freiheitsstrafe von drei Monaten bis zu fünf Jahren zu erkennen.

(2) Handelt der Täter in den Fällen des Absatzes 1 Satz 1 gewerbsmäßig oder als Mitglied einer Bande, die sich zur fortgesetzten Begehung solcher Taten verbunden hat, und gibt der Inhalt in den Fällen des Absatzes 1 Satz 1 Nummer 1, 2 und 4 ein tatsächliches oder wirklichkeitsnahes Geschehen wieder, so ist auf Freiheitsstrafe nicht unter zwei Jahren zu erkennen.

(3) Wer es unternimmt, einen kinderpornographischen Inhalt, der ein tatsächliches oder wirklichkeitsnahes Geschehen wiedergibt, abzurufen oder sich den Besitz an einem solchen Inhalt zu verschaffen oder wer einen solchen Inhalt besitzt, wird mit Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu fünf Jahren bestraft. [...]

§ 184b [Duits wetboek van strafrecht] Verspreiding, verwerving en bezit van kinderpornografie

(1) Een vrijheidsstraf van een tot tien jaar wordt opgelegd aan eenieder die

1. kinderpornografisch materiaal verspreidt of voor het grote publiek beschikbaar stelt; pornografisch materiaal (artikel 11, lid 3) wordt als kinderpornografie beschouwd wanneer het betrekking heeft op
 - a) seksuele handelingen verricht door, op of in aanwezigheid van een persoon jonger dan 14 jaar (kind)
 - b) de weergave van een geheel of gedeeltelijk ontkleed kind in een onnatuurlijk seksuele pose of
 - c) de seksueel provocerende weergave van de ontblote genitaliën of blote billen van een kind,
2. zich ertoe verbindt om voor een ander kinderpornografisch materiaal te vervaardigen waarin werkelijke of realistische handelingen worden weergegeven,
3. kinderpornografisch materiaal vervaardigt waarin werkelijke daden worden gereproduceerd, of
4. dergelijk kinderpornografisch materiaal vervaardigt, verkrijgt, levert, in voorraad heeft, aanbiedt, daarvoor reclame maakt of zich ertoe verbindt dit in te voeren of uit te voeren teneinde dit materiaal of delen daarvan te gebruiken in de zin van nr. 1 of 2 of om een dergelijk gebruik door een ander te vergemakkelijken, tenzij het strafbare feit strafbaar is gesteld onder nr. 3,

Indien het kinderpornografisch materiaal in de gevallen van lid 1 zin 1 nummers 1 en 4 geen werkelijke of realistische gebeurtenis weergeeft, is de straf een gevangenisstraf van drie maanden tot vijf jaar.

(2) Indien de dader in de gevallen van lid 1 zin 1 op commerciële basis of als lid van een bende handelt die is opgezet om dergelijke strafbare feiten voortdurend te plegen, en indien de inhoud in de gevallen van lid 1 zin 1 nummers 1, 2 en 4 een feitelijke of realistische gebeurtenis weergeeft, wordt een vrijheidsstraf van ten minste twee jaar opgelegd.

(3) Wie zich ertoe verbindt kinderpornografisch materiaal aan te schaffen dat feitelijke of realistische handelingen weergeeft, of dergelijk materiaal bezit, wordt gestraft met een gevangenisstraf van een tot vijf jaar. [...]

In § 184b lid 1 *StGB* wordt kinderpornografie gedefinieerd als materiaal dat a) seksuele handelingen door, op of in de aanwezigheid van een kind afbeeldt, b) een kind geheel of gedeeltelijk ontkleedt in een onnatuurlijk seksuele pose of c) de ontblote genitaliën of billen van een kind op een seksueel provocerende wijze. De term "pornografisch materiaal" heeft een ruime betekenis en omvat zowel visueel materiaal, audio-voorstellingen, databanken als 'andere belichamingen' (*andere Verkörperungen*) (§ 11 lid 3 *StGB*), die geacht worden ook voorwerpen te omvatten. Kindersekspoppen als zodanig vallen echter niet onder § 184b *StGB*. Alleen materiaal dat bijvoorbeeld seksuele handelingen afbeeldt die worden verricht op een kindersekspop, valt onder de definitie van kinderpornografie in § 184b lid 1 *StGB*. Dit komt omdat het strafbare feit niet alleen betrekking heeft op feitelijke of realistische,²¹⁹ maar ook op fictieve pornografische afbeeldingen (§ 184b lid 1 tweede zin *StGB*). Het nieuw ingevoerde § 184i *StGB* is bedoeld om lacunes in de wet te dichten, aangezien die nu ook van toepassing is op kindersekspoppen op zich, zonder dat er een pornografische afbeelding vereist is zoals in § 184b lid 1 *StGB*.

²¹⁹ A pornographic depiction is realistic if a reasonable observer is not able to tell with certainty, based on the appearance of the content, that it depicts actual pornographic content. (T. Hörnle, *Münchener Kommentar zum StGB*, 2021, Rn. 27)

2.3. Denemarken

In Denemarken is onlangs een strafrechtelijk verbod op kindersekspoppen aangenomen. §235a van het Deense Wetboek van Strafrecht (hierna DWS)²²⁰ is in maart 2022 in werking getreden. Het stelt het produceren, verkopen of op enige andere wijze overdragen van kindersekspoppen strafbaar, evenals het bezit van dergelijke voorwerpen.

§ 235a [Deense wetboek van strafrecht]

(1) Degene die een pop vervaardigt of verkoopt of op andere wijze in het bezit stelt van een pop die lijkt op een kind en bestemd is voor seksuele doeleinden, kan worden gestraft met een geldboete of een gevangenisstraf van maximaal 2 jaar.

(2) Degene die een pop als bedoeld in lid 1 in bezit heeft, wordt gestraft met een geldboete of wordt gestraft met een geldboete of een gevangenisstraf van ten hoogste 1 jaar.

Deze strafbepaling is het resultaat van een lang debat over de vraag of kindersekspoppen in Denemarken al dan niet strafbaar zouden moeten worden gesteld. Het debat ontstond al in 2016, nadat de Noorse douane melding maakte van de ontdekking van kindersekspoppen en nadat de districtsrechtbank van Frederikstad in Noorwegen een persoon veroordeelde omdat hij online een kindersekspop had gekocht (zie paragraaf 2.4.).²²¹ In 2017 diende de Deense Volkspartij een motie in bij het parlement waarin werd voorgesteld om een strafrechtelijk verbod op kindersekspoppen aan te nemen. Deze motie werd echter verworpen, voornamelijk vanwege het gebrek aan empirisch bewijs over deze kwestie, alsmede de vrees dat een dergelijk verbod juist zou kunnen leiden tot een toename van seksueel geweld tegen kinderen.²²²

Toch hielden de beslissing van het Noorse Hooggerechtshof uit 2019,²²³ alsook de toegenomen druk van de organisatie *Save the Children Denmark* die pleitte voor een verbod op kindersekspoppen, het debat gaande. Deze organisatie beweerde dat zolang er geen bewijs is dat kindersekspoppen tot misbruik leiden, zij verboden moeten worden "in het belang van het kind".²²⁴ Dit ook omdat, zo betoogde de organisatie, de poppen "schrikbarend levensecht" zijn geworden en daarmee bijdragen aan een verhoogde (ongewenste) seksualisering van kinderen. In 2021 presenteerde de Deense Minister van Justitie een actieplan ter bestrijding van seksuele misdrijven tegen kinderen, dat in samenwerking met *Save the Children Denmark* was opgezet. Conform dit plan, stelde het ministerie een wet voor die ook een verbod op kindersekspoppen bevatte.²²⁵ De wet werd uiteindelijk in februari 2022 aangenomen.

²²⁰ §235a (dansk straffelov)

(1) Den, som fremstiller eller sælger eller på anden måde overdrager en dukke, som fremstår som et barn, og som er konstrueret med et seksuelt formål for øje, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

(2) Den, som besidder en dukke som nævnt i stk. 1, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.

²²¹ Retsudvalget 2016-2017, REU Alm. del endeligt svar på spørgsmål 163, 10-01-2017, p. 2, <https://www.ft.dk/samling/20161/alm.del/reu/spm/163/svar/1373234/1709581.pdf> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²²² Folketinget, B 20 Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod børnesexdukke, 1. behandling den 24-11-2017, Hele debatten [Motie van het Europees Parlement over het verbod op kindersekspoppen], <https://www.ft.dk/samling/20171/afstemning/beslutningsforslag/B20/BEH1-23/forhandling.htm> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²²³ Hierin werd bevestigd dat kindersekspoppen als kinderpornografisch materiaal moeten worden beschouwd,

²²⁴ Red Barnet, Høringssvar, Sagsnr. 2021-731-0089, 28-10-2021, p. 3, in Folketinget, L 78 – bilag 1 Høringssvar [Reacties], collection 2021-22, p. 80 <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/bilag/1/2476204.pdf> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²²⁵ Folketingstidende, Tillæg A, Lovforslag Nr. L 78, Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om pas til danske statsborgere m.v. [Wetsvoorstel betreffende een wet tot wijziging van het Deense wetboek van strafrecht, het Deense wetboek van rechtsvordering en het wetboek betreffende paspoorten voor Deense burgers enz.], 10-11-2021, <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/index.htm> (laatst bezocht op 24-06-2022).

2.4. Noorwegen

In Noorwegen worden kindersekspoppen beschouwd als kinderpornografisch materiaal en vallen zij onder §311 lid 1 van het Noorse wetboek van strafrecht (NWS),²²⁶ dat "een afbeelding van seksueel geweld tegen kinderen of een afbeelding die kinderen seksualiseert" strafbaar stelt.

§ 311. [Noors wetboek van strafrecht] Afbeelden van seksueel misbruik van kinderen of afbeelden waarbij kinderen worden geseksualiseerd

[1] Een persoon wordt gestraft met een geldboete of een gevangenisstraf van maximaal 3 jaar, indien hij/zij:

- a. afbeeldingen van seksueel misbruik van kinderen of afbeeldingen die kinderen seksualiseren vervaardigt,
- b. afbeeldingen als bedoeld in lit. a. openbaar maakt, aanbiedt, verkoopt, aan een ander overdraagt, beschikbaar stelt of op andere wijze tracht te verspreiden,
- c. afbeeldingen als bedoeld in lit. a verwerft, invoert of in bezit heeft, of zich opzettelijk toegang verschafft tot dergelijk materiaal,
- d. een openbare lezing geeft, of een openbare vertoning of tentoonstelling organiseert van afbeeldingen als bedoeld in lit. a, of,
- e. een persoon jonger dan 18 jaar ertoe brengt zich te laten afbeelden als onderdeel van een commerciële productie van films of foto's met een seksuele inhoud.

[2] In deze bepaling wordt onder "kinderen" verstaan "personen die jonger zijn of lijken te zijn dan 18 jaar".

[3] Hij die uit onachtzaamheid de in het eerste lid genoemde handelingen verricht, wordt gestraft met een geldboete of een gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden. Dezelfde straf is van toepassing op de eigenaar of de leidinggevende, die opzettelijk of uit onachtzaamheid nalaat het plegen van de in het eerste lid genoemde handelingen binnen een vennootschap te belemmeren.

[4] De straf kan worden kwijtgescholden aan degene die een foto maakt of onder zich heeft van een persoon tussen 16 en 18 jaar, indien die persoon daarmee heeft ingestemd en de twee ongeveer even oud en ontwikkeld zijn.

[5] De bepaling is niet van toepassing op afbeeldingen die gerechtvaardigd worden geacht vanuit artistieke, wetenschappelijke, informatieve of soortgelijke doeleinden. De bepaling is evenmin van toepassing op films of videospelletjes die de Noorse autoriteit voor de media door middel van een voorafgaande toetsing heeft goedgekeurd voor commerciële vertoning of verkoop.

²²⁶ **§ 311 [Lovdata]. Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn**

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

- a. produserer fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn,
- b. utgir, tilbyr, selger, overlater til en annen, gjør tilgjengelig eller på annen måte søker at utbre fremstillinger som nevnt i bokstav a,
- c. anskaffer, innfører eller besitter fremstillinger som nevnt i bokstav a, eller forsettlig skaffer seg tilgang til slikt materiale,
- d. holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling av fremstillinger som nevnt i bokstav a, eller
- e. forleder noen under 18 år til å la seg avbilde som ledd i kommersiell fremstilling av rørlige eller urørlige bilder med seksuelt innhold.

Med barn menes i denne paragrafen personer som er eller fremstår som under 18 år.

Den som uaktsomt foretar handling som nevnt i første ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. På samme måte straffes den innehaver eller overordnede som forsettlig eller uaktsomt unnlater å hindre at det i en virksomhet blir foretatt handling som nevnt i første ledd.

Straffen kan falle bort for den som tar og besitter et bilde av en person mellom 16 og 18 år, dersom denne har gitt sitt samtykke og de to er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

Bestemmelsen rammer ikke fremstillinger som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål. Bestemmelsen gjelder heller ikke for film eller videogram som Medietilsynet ved forhåndskontroll har godkjent til ervervmessig fremvisning eller omsetning.

In 2017 heeft het Openbaar Ministerie in Oslo deze strafrechtelijke bepaling voor het eerst gebruikt om met succes een persoon te vervolgen die online een siliconen sekspop had gekocht die een meisje tussen 9 en 12 jaar moest voorstellen.²²⁷ In het vonnis merkte de districtsrechtbank Frederikstad op dat er weinig jurisprudentie bestaat over de aankoop van kindersekspoppen, maar dat de pop een minderjarig kind "op een bijzonder aanstootgevende manier" afbeeldt.²²⁸ Tegelijkertijd "omvat het misdrijf geen fysieke mishandeling of misbruik van kinderen, iets wat gevolgen heeft voor de strafrechtelijke verwijtbaarheid". De rechtbank oordeelde uiteindelijk dat het verwerven van een kindersekspop onder §311 NWS valt.

Dit vonnis werd gevolgd door een reeks zaken waarin personen werden vervolgd en schuldig bevonden aan overtreding van §311 NWS omdat zij kindersekspoppen hadden verworven (zie paragraaf 3.7). In enkele van deze zaken gingen de verdachten tegen hun veroordeling in beroep met het argument dat niet ondubbelzinnig vaststaat dat § 311 NWS van toepassing is op kindersekspoppen en dat de invoer van deze voorwerpen geen strafbaar feit vormt. Om deze reden had het Noorse justitiecomité in 2019 aanbevolen wetgeving aan te nemen waarin wordt verduidelijkt dat § 311 NWS wel degelijk van toepassing is op de invoer van deze voorwerpen. Het ministerie verwees echter naar het vonnis van de districtsrechtbank van Frederikstad en beweerde dat dergelijke wetgeving niet nodig was.²²⁹

In 2019 bevestigde het Noorse hooggerechtshof (*Høyesterett*) eerdere jurisprudentie waarin kindersekspoppen als kinderpornografisch materiaal werden beschouwd.²³⁰ Het verduidelijkte dat dergelijke voorwerpen vallen onder § 311(1)(c) NCC, dat het verwerven, invoeren, bezitten van of opzettelijk toegang verkrijgen tot "een afbeelding die kinderen seksualiseert" (§311, lid 1, lit. a NWS) strafbaar stelt. Het Hof stelde dat een kindersekspop door zijn kenmerken – de flexibele structuur, lichaamsopeningen, enz. – kinderen wel degelijk seksualiseert.²³¹ Voorts stelde het Hof dat een pop moet worden beschouwd als een "afbeelding" (*fremstilling*) in de zin van § 311:

De term "afbeelding" behelst een gemeenschappelijke taal die op grote schaal wordt gebruikt. Het omvat ongetwijfeld creatieve inspanningen in de vorm van teksten, foto's en films. Bovendien is het duidelijk dat een afbeelding multidimensionaal kan zijn, bijvoorbeeld in de vorm van een hologram of een voorwerp, zoals een beeldhouwwerk. Ook een voorstelling kan onder het begrip vallen. In diverse woordenboeken wordt aangenomen dat het woord "voorstelling" overeenkomt met termen als presentaties, voorstellingen en illustraties. Hieruit blijkt dat een voorstelling op zeer verschillende manieren kan worden uitgedrukt.²³²

Het hof onderzocht ook de wetsgeschiedenis van §311 NWS en concludeerde dat het een ruim toepassingsgebied had. De strafbepaling werd in 2005 in het NWS opgenomen met als doel kinderen beter te beschermen tegen seksueel geweld. Destijds merkte de wetgever op dat de bepaling niet alleen betrekking zou hebben op afbeeldingen van aanranding van kinderen, maar ook op afbeeldingen van kinderen als seksueel object.²³³ Hoewel in de *Travaux Préparatoires*

²²⁷ M.H.W. Sunday & R. V. Engen, 'Mann tiltalt for å ha bestilt seksualisert barnedukke', NRK, 07-07-2017, <https://www.nrk.no/osloogviken/mann-tiltalt-for-a-ha-bestilt-seksualisert-barnedukke-1.13592506> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²²⁸ District Court Fredrikstad, *Påtalemyndigheten v. T. Eriksen*, 03-11-2017, 17-082194-FRED.

²²⁹ Justiskomiteen, Innst. 247 S, *Instilling til Stortinget fra Justiskomiteen om Opptappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021)* [Voorstel voor het Parlement van de Commissie Justitie betreffende het escalatieplan tegen geweld en mishandeling (2017-2021)], 04-04-2017.

²³⁰ *Høyesterett* [Noorse Hoge Raad], *A mot Påtalemyndigheten*, 10-09-2019, HR-2019-1715 A.

²³¹ *Ibid.*, para. 17.

²³² *Ibid.*, para. 18.

²³³ *Ibid.*, para. 24.

kindersekspoppen dus niet expliciet worden genoemd als een afbeelding in de zin van § 311 NWS, is het volgens de Hooggerechtshof duidelijk dat deze voorwerpen wel degelijk binnen het bereik van dit strafbare feit vallen.²³⁴

2.5. Verenigd Koninkrijk

In het VK is het enkele bezit van kindersekspoppen momenteel legaal. Er is geen wettelijke bepaling die deze objecten expliciet verbiedt, noch kunnen ze worden opgevat als kinderpornografische afbeeldingen.²³⁵ Daarentegen kan het bezit van een *foto* van een sekspop wel illegaal zijn: indien de pop bijvoorbeeld naakt is gefotografeerd, kan die foto worden beschouwd als een "pseudo"-onfatsoenlijke afbeelding krachtens de *Protection of Children Act 1978*.²³⁶

Terwijl het bezit van kindersekspoppen niet strafbaar is, is de invoer, distributie en verkoop van deze voorwerpen dat wel. Onder de Britse douane- en obsceniteitswetgeving worden de poppen als "*indecent or obscene material*" beschouwd. De sterke stijging van het aantal kindersekspoppen dat in 2016 door de Britse douane in beslag is genomen, heeft ertoe geleid dat liefdadigheidsorganisaties voor kinderen en het *National Crime Agency* opriepen tot een strenge strafrechtelijke handhaving van deze obscene voorwerpen. Bij gebrek aan wetgeving die de aankoop en verkoop van kindersekspoppen expliciet verbiedt, moesten de autoriteiten creatief zijn en terugvallen op oude wetgeving – de *Customs Consolidation Act 1876* en de *Customs and Excise Management Act 1979* – om verdachten van de invoer van deze voorwerpen te vervolgen. In een baanbrekende uitspraak uit 2017 besloot een rechter van de *Canterbury Crown Court* dat kindersekspoppen moeten worden geclassificeerd als "*indecent or obscene material*", waarvan de invoer in het VK illegaal is.²³⁷ Er volgde een reeks zaken waarin personen werden vervolgd en veroordeeld omdat zij probeerden een kindersekspop te importeren (zie paragraaf 3.7.).

In 2019 heeft de *Crown Prosecution Service* (hierna *CPS*) een juridische richtsnoer (hierna *CPS richtsnoer*) vrijgegeven die bedoeld is om officieren van justitie te helpen aanklachten in te dienen tegen personen die een strafbaar feit hebben gepleegd met betrekking tot "*a doll with childlike characteristics which is capable of being used for sexual purposes*."²³⁸ De richtsnoer schetst het wettelijke kader van misdrijven die volgens de *CPS* kunnen worden gepleegd door de invoer, distributie of verkoop van kindersekspoppen, en verduidelijkt de bewijsoverwegingen die door de officieren van justitie moeten worden gemaakt.

Het eerste strafbare feit dat in de richtsnoer wordt beschreven, is het welbewust in bezit krijgen van onfatsoenlijke of obscene goederen waarvan de invoer in het VK verboden is, in strijd met sec. 42 van

²³⁴ Ibid.

²³⁵ De *Protection of Children Act 1978 (POCA)* verbiedt het maken en verspreiden van onfatsoenlijke ('*indecent*') afbeeldingen van kinderen in de vorm van foto's en pseudo-foto's. Bovendien stelt de *Criminal Justice Act 1988 (CJA)* (s. 160) het bezit van een onfatsoenlijke foto strafbaar. Terwijl kindersekspoppen met realistische genitaliën en/of penetreerbare lichaamsopeningen zowel onder de *POCA* als onder de *CJA* als onfatsoenlijk kunnen worden beschouwd, kan de term "foto's" echter moeilijk zo worden uitgelegd dat hij ook driedimensionale artefacten omvat. De *Coroners and Justice Act 2009 (CoJA)* omvat het nieuwe misdrijf van het bezit van verboden niet-fotografische afbeeldingen van kinderen (s. 62), zoals tekenfilms of fantasiebeelden. Maar net als bij de *POCA* en de *CJA* is het moeilijk om de term "afbeeldingen" zo te interpreteren dat er ook voorwerpen als kindersekspoppen onder vallen. (B. B. Chatterjee, 'Child sex dolls and robots: challenging the boundaries of the child protection framework', *International Review of Law, Computers & Technology* 2020, 34, 1, 22-43).

²³⁶ A. Chapman, A, 'Opinion: New Guidance Issued by CPS About Childlike Sex dolls', 29-03-2019, <https://www.hja.net/expert-comments/opinion/criminal-defence/new-guidance-issued-by-cps-about-childlike-sex-dolls/>. (laatst bezocht op 24-06-2022).

²³⁷ <https://www.bbc.com/news/uk-41203239#:~:text=Turner%20was%20sentenced%20by%20Judge,images%20of%20child%20sexual%20abuse> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²³⁸ Crown Prosecution Service, 'Legal Guidance, Sex Dolls – Childlike', 26-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/sex-dolls-childlike> (laatst bezocht op 24-06-2022).

de *Customs and Consolidation Code 1876* (hierna CCA) en sec. 170(1)(a) van de *Customs and Excise Management Act 1979* (hierna CEMA).

Sec. 42 [Customs and Consolidation Act 1876 (CCA)] - Prohibitions and restrictions.

The goods enumerated and described in the following table of prohibitions and restrictions inwards are hereby prohibited to be imported or brought into the United Kingdom, save as thereby excepted, and if any goods so enumerated and described shall be imported or brought into the United Kingdom contrary to the prohibitions or restrictions contained therein, such goods shall be forfeited, and may be destroyed or otherwise disposed of as the Commissioners of Customs may direct.

A TABLE OF PROHIBITIONS AND RESTRICTIONS INWARDS.

Goods prohibited to be imported.

[...]

Indecent or obscene prints, paintings, photographs, books, cards, lithographic or other engravings, or any other indecent or obscene articles.

[...]

Sec. 170 [Customs and Excise Management Act 1979 (CEMA)]

(1) Without prejudice to any other provision of the Customs and Excise Acts 1979, if any person—

(a) knowingly acquires possession of any of the following goods, that is to say—

- (i) goods which have been unlawfully removed from a warehouse or Queen's warehouse;*
- (ii) goods which are chargeable with a duty which has not been paid;*
- (iii) goods with respect to the importation or exportation of which any prohibition or restriction is for the time being in force under or by virtue of any enactment; or*

(b) is in any way knowingly concerned in carrying, removing, depositing, harbouring, keeping or concealing or in any manner dealing with any such goods, and does so with intent to defraud Her Majesty of any duty payable on the goods or to evade any such prohibition or restriction with respect to the goods he shall be guilty of an offence under this section and may be arrested.

[...]

Sec. 42 CCA verbiedt de invoer in het VK van goederen die worden opgesomd en beschreven in een tabel met verboden en beperkingen. Deze tabel bevat onder meer een lijst van "onfatsoenlijke of obscene prenten, schilderijen, foto's, boeken, kaarten, lithografische of andere gravures, of andere onfatsoenlijke of obscene artikelen". Sec. 170(1)(a) CEMA voorziet vervolgens in het strafbare feit van het opzettelijk in bezit krijgen van goederen waarvan de in- of uitvoer thans verboden is. De CCA geeft geen definitie van de termen "onfatsoenlijk" en "obsceen", zodat de gewone betekenis van deze woorden van toepassing is. Engelse rechtbanken hebben "onfatsoenlijk of obsceen" uitgelegd als betrekking hebbend op artikelen die "*repulsive, filthy, loathsome, or lewd*" zijn.²³⁹ Deze norm dekt een breed scala van aanstootgevende artikelen, waarbij "onfatsoenlijk" aan de ene kant van het spectrum staat en "obsceen" aan de andere kant. De CPS richtsnoer verduidelijkt dat kindersekspoppen moeten worden beschouwd als obscene of onfatsoenlijke goederen in de zin van artikel 42 CCA.²⁴⁰ Personen die online een kindersekspop bestellen en proberen deze in het VK te laten invoeren, plegen dus een strafbaar feit in strijd met sec. 42 van de CCA en sec. 170(1)(a) CEMA.

²³⁹ Henn and Darby v DPP ([1980] 2 W.L.R. 597); C. G. McClister, 'Prohibition of Obscene Imports in the United Kingdom-A Violation of Article 36 of the Treaty Establishing the European Community', Dickinson Journal of International Law 1994, 13, 329, p. 332.

²⁴⁰ Ibid.

Het tweede strafbare feit dat in de CPS richtsnoer wordt genoemd, is de publicatie van een "obsceen artikel" in strijd met sec. 2(1) van de *Obscene Publications Act 1959* (hierna OPA).

sec. 2 [Obscene Publications Act 1959 (OPA) - Prohibition of publication of obscene matter.

(1) Subject as hereinafter provided, any person who, whether for gain or not, publishes an obscene article or who has an obscene article for publication for gain (whether gain to himself or gain to another) shall be liable—

- a) on summary conviction to a fine not exceeding one hundred pounds or to imprisonment for a term not exceeding six months;*
- b) on conviction on indictment to a fine or to imprisonment for a term not exceeding five years or both.*

[...]

(5) A person shall not be convicted of an offence against this section if he proves that he had not examined the article in respect of which he is charged and had no reasonable cause to suspect that it was such that his publication of it would make him liable to be convicted of an offence against this section.

(6) In any proceedings against a person under this section the question whether an article is obscene shall be determined without regard to any publication by another person unless it could reasonably have been expected that the publication by the other person would follow from publication by the person charged.

[...]

Volgens de CPS richtsnoer kan een kindersekspop worden beschouwd als een "artikel" in de zin van sec. 1(2) 2 OPA.²⁴¹ Voorts wordt verduidelijkt dat een persoon die een kindersekspop verspreidt of verkoopt, dan wel in het bezit heeft om deze te verspreiden of te verkopen met winstoogmerk, in staat is deze "te publiceren" in de zin van de wet.²⁴² De definitie van de term "obsceen" is opgenomen in sec. 1(1) OPA:

For the purposes of this Act an article shall be deemed to be obscene if its effect or (where the article comprises two or more distinct items) the effect of any one of its items is, if taken as a whole, such as to tend to deprave and corrupt persons who are likely, having regard to all relevant circumstances, to read, see or hear the matter contained or embodied in it.

Het volstaat dus niet dat de openbaar aanklager bewijst dat de sekspop voldoet aan de gewone betekenis van obsceniteit, die van toepassing is op het delict van de CCA/CEMA. De sekspop moet veeleer voldoen aan de hogere drempel en de potentiële ontvanger aantoonbaar ontaarden of corrumperen.²⁴³ Het OPA-strafbaar feit geldt voor alle artikelen die binnen de grenzen van het VK worden verspreid, verkocht of anderszins "gepubliceerd". Zij kan dus potentieel worden gebruikt om verkopers van sekspoppen in het VK aan te pakken. Toch zijn er tot nu toe nooit personen vervolgd voor de verkoop van deze voorwerpen. Dat komt omdat de fabrikanten en distributeurs meestal in andere rechtsgebieden gevestigd zijn, die geen verbod op kindersekspoppen kennen (zie paragraaf 3.7.).

Het derde misdrijf dat in de CPS richtsnoer wordt beschreven is de verzending per post van een onfatsoenlijk of obsceen voorwerp in strijd met sec. 85(3)(b), van de Postwet. 85(3)(b) Postal Services Act 2000 (PSA). Net als bij het delict van de CCA/CEMA is de gewone betekenis van de woorden

²⁴¹ Ibid.

²⁴² Ibid.

²⁴³ Zie Anderson [1972] 1 QB 304.

"onfatsoenlijk of obscene" van toepassing. Ook dit delict zou van toepassing zijn op verkopers van kindersekspoppen.

sec. 85 [Postal Services Act 2000] - Prohibition on sending certain articles by post.

(3) A person commits an offence if he sends by post a postal packet which encloses—

- (a) any indecent or obscene print, painting, photograph, lithograph, engraving, cinematograph film or other record of a picture or pictures, book, card or written communication, or
- (b) any other indecent or obscene article (whether or not of a similar kind to those mentioned in paragraph (a)). [...]

(5) A person who commits an offence under this section shall be liable—

- (a) on summary conviction, to a fine not exceeding the statutory maximum,
- (b) on conviction on indictment, to a fine or to imprisonment for a term not exceeding twelve months or to both.

De drie misdrijven die in de CPS richtsnoer worden beschreven, zijn tientallen jaren geleden opgesteld met de bedoeling onfatsoenlijke of obscene goederen in het algemeen strafbaar te stellen. Het is duidelijk dat de wetgever toen niet de strafbaarstelling van kindersekspoppen voor ogen had. Of de ruime interpretatie van de CPS van deze misdrijven en de suggestie om de grenzen ervan op te rekken om de invoer, distributie of verkoop van kindersekspoppen te vervolgen, correct is, zal wellicht nog door de hogere rechtbanken worden onderzocht.²⁴⁴

Organisaties die de belangen van kinderen behartigen roepen op om de mazen in de wet te dichten door ook het bezit van kindersekspoppen strafbaar te stellen.²⁴⁵ De *Virtual Global Taskforce (VGT)* - de internationale alliantie die zich inzet voor de bescherming van kinderen tegen online seksueel misbruik en andere transnationale kinderseksdelicten - voert momenteel een onderzoek uit naar kindersekspoppen en de rol die zij spelen in seksuele misdrijven.²⁴⁶ De *NCA*, die de *VGT* voorziet, verwacht dat de regering deze kwestie spoedig zal oppakken en wetgeving zal opstellen die deze voorwerpen expliciet strafbaar stelt. Gezien de expansieve trend om de seksualisering van kinderen strafbaar te stellen, achten deskundigen het waarschijnlijk dat kindersekspoppen en -robots in het VK algemeen verboden zullen worden.²⁴⁷

2.6. Oostenrijk

In Oostenrijk is het niet strafbaar om een kindersekspop te verwerven of in bezit te hebben. Er is geen wettelijke bepaling die deze handelingen uitdrukkelijk verbiedt, noch kunnen kindersekspoppen worden beschouwd als kinderpornografische afbeeldingen in de zin van § 207a van het Oostenrijkse wetboek van strafrecht (hierna *ÖStGB*). Volgens deze bepaling omvatten kinderpornografische afbeeldingen onder meer afbeeldingen van de genitaliën of schaamstreek van minderjarigen, maar alleen voor zover het gaat om vervormde afbeeldingen die de seksuele opwinding van de toeschouwer

²⁴⁴ K. Napley, 'Sex Dolls: New Guidance but No Clarity', 01-04-2019, <https://www.kingsleynapley.co.uk/insights/blogs/criminal-law-blog/sex-dolls-new-guidance-but-no-clarity> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁴⁵ Zie <https://www.devonlive.com/news/devon-news/new-rules-child-sex-dolls-2698363> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁴⁶ National Crime Agency, 'NCA takes helm of international online child sexual abuse taskforce', 29-10-2021, <https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/news/nca-takes-helm-of-international-online-child-sexual-abuse-taskforce> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁴⁷ B. B. Chatterjee, 'Child sex dolls and robots: challenging the boundaries of the child protection framework', *International Review of Law, Computers & Technology* 2020, 34, 1, 22, p. 23.

dienen (§ 207a, lid 4, nr. 3, lit. b) *ÖStGB*). Driedimensionale voorwerpen zoals kindersekspoppen vallen niet onder deze definitie.²⁴⁸

Volgens strafjuristen kunnen kindersekspoppen echter worden beschouwd als "obscene artikelen", waarvan de productie, invoer, uitvoer, distributie enz. verboden is krachtens § 1, lid 1 *Pornographiengesetz*²⁴⁹ als dit gebeurt met het oogmerk winst te maken.

§ 1. [Pornografie Wet]

(1) Schuldig aan een misdrijf is eenieder die, met het oogmerk van winstbejag, zich schuldig maakt aan het volgende,

- a) obscene geschriften, illustraties, lopende beelden of andere obscene voorwerpen produceert, publiceert of met het oog op de verspreiding ervan in voorraad houdt
- b) dergelijke voorwerpen invoert, vervoert of uitvoert
- c) dergelijke voorwerpen aan anderen aanbiedt of geeft, publiekelijk tentoonstelt, vertoont, aanplakt of anderszins verspreidt, of dergelijke bewegende beelden aan anderen vertoont
- d) zich in het openbaar of ten overstaan van verscheidene personen of in gedrukte of verspreide werken aanbiedt voor een van de onder a) tot en met c) genoemde handelingen
- e) op de in punt d) beschreven wijze bekendmaakt hoe ontuchtige voorwerpen kunnen worden verkregen of geleend van wie of door wie of waar dergelijke voorwerpen kunnen worden bekeken.

(2) Het strafbare feit wordt bestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste een jaar. Naast de vrijheidsstraf kan een geldboete van ten hoogste 360 dagtarieven worden opgelegd. [...]

Interessant is dat het fenomeen van kindersekspoppen in Oostenrijk nauwelijks een rol speelt, wat ook de reden is waarom er momenteel niet wordt gesproken over een expliciet verbod ervan. Volgens het Openbaar Ministerie in Wenen is er slechts één zaak geweest waarbij een kindersekspop een rol speelde. In deze zaak ging het om een Oostenrijker die een dergelijk voorwerp online had besteld dat *via* het VK werd verzonden. De Britse douane onderschepte het pakket tijdens de *special Operation Shiraz* (zie paragraaf 3.1.) en stelde vervolgens de Oostenrijkse opsporingsautoriteiten in kennis van hun ontdekking. Deze stelden een onderzoek in tegen de betrokkene op grond van het vermoeden dat hij in het bezit was van kinderpornografisch materiaal. Tijdens de huiszoeking werd inderdaad dergelijk materiaal ontdekt en daarom werd verdachte vervolgd wegens overtreding van §207a *ÖStGB*.²⁵⁰

²⁴⁸ Interview Oostenrijk, Hogleraar strafrecht.

²⁴⁹ **§ 1 Pornographiengesetz**

(1) *Eines Verbrechens macht sich schuldig, wer in gewinnsüchtiger Absicht*

- a) *unzüchtige Schriften, Abbildungen, Laufbilder oder andere unzüchtige Gegenstände herstellt, verlegt oder zum Zwecke der Verbreitung vorrätig hält,*
- b) *solche Gegenstände einführt, befördert oder ausführt,*
- c) *solche Gegenstände anderen anbietet oder überläßt, sie öffentlich ausstellt, aushängt, anschlügt oder sonst verbreitet oder solche Laufbilder anderen vorführt,*
- d) *sich öffentlich oder vor mehreren Leuten oder in Druckwerken oder verbreiteten Schriften zu einer der in den lit. a bis c bezeichneten Handlungen erbieht,*
- e) *auf die in lit. d bezeichnete Weise bekanntgibt, wie von wem oder durch wen unzüchtige Gegenstände erworben oder ausgeliehen oder wo solche Gegenstände besichtigt werden können.*

(2) *Die Tat wird mit Freiheitsstrafe bis zu einem Jahr bestraft. Neben der Freiheitsstrafe kann eine Geldstrafe bis zu 360 Tagessätzen verhängt werden.*

(3) *Wurde die Tat mit Beziehung auf ein Druckwerk verübt, so sind die für das Vergehen nach § 516 StG. geltenden Bestimmungen des Preßgesetzes über den Verfall des Druckwerkes, die Unbrauchbarmachung der zu seiner Herstellung dienenden Platten und Formen, die vorläufige Beschlagnahme und das Strafverfahren in Preßsachen überhaupt dem Sinne nach anzuwenden.*

²⁵⁰ Interview Oostenrijk, openbaar aanklager bij het OM in Wenen.

3. Thematische rechtsvergelijking

3.1. Context, aard en reikwijdte van de strafbare feiten die van toepassing zijn op kindersekspoppen

Terwijl sekspoppen die op volwassenen lijken al een tijdje bestaan, zijn kindersekspoppen een relatief recent fenomeen.²⁵¹ In 2016 begonnen in sommige onderzochte landen de eerste officiële meldingen over de ontdekking van deze voorwerpen op te duiken. Zo hebben in het VK het *National Crime Agency* (NCA), het *Child Exploitation and Online Protection Command* (CEOP) en de *Border Force* in maart 2016 gezamenlijk de speciale *Operation Shiraz* opgezet, waarbij in een tijdsbestek van 18 maanden zo'n 230 vermoedelijke kindersekspoppen in beslag zijn genomen.²⁵² Een kinderarts werd gevraagd een aantal van de in beslag genomen modellen te onderzoeken om de overtuiging van de autoriteiten te bevestigen dat het uiterlijk en de anatomie van de poppen inderdaad kinderlijk waren.²⁵³ In oktober 2016 ontdekten de Noorse douanediensdiensten voor het eerst kindersekspoppen, die Noorse particulieren hadden besteld, en namen deze in beslag. In een periode van vijf maanden werden een 20-tal van deze poppen in beslag genomen, wat *Kripas*, de Noorse nationale recherche, ertoe bracht alarm te slaan.²⁵⁴ In Duitsland werden de voorwerpen ontdekt door rechtshandavings-instanties tijdens onderzoeken naar seksueel misbruik van kinderen.²⁵⁵

De onderzochte landen hanteren verschillende benaderingen om dit nieuwe fenomeen aan te pakken. Het VK, Oostenrijk en Noorwegen passen bestaande wettelijk bepalingen toe op kindersekspoppen. In het VK worden oude obsceniteitwetten gebruikt om personen te vervolgen die dergelijke voorwerpen hebben verworven. Ook in Oostenrijk vallen kindersekspoppen onder de obsceniteitswetgeving (§ 1, lid 1 *Pornographiengesetz*). In Noorwegen wordt de bestaande strafrechtelijke bepaling inzake kinderpornografie (§ 311 NCC) gebruikt om personen die kindersekspoppen invoeren, te vervolgen en te veroordelen. Ook in Australië werd de definitie van kinderpornografisch materiaal breed genoeg geacht om deze voorwerpen te omvatten, zelfs voordat de *2019 Amendment Act* werd aangenomen, die kindersekspoppen uitdrukkelijk verbiedt. Reeds in 2016 had de districtsrechtbank van *New South Wales* geoordeeld dat een kindersekspop onder de definitie van kinderpornomateriaal kan vallen²⁵⁶ en werd een persoon veroordeeld die een dergelijk voorwerp had gekocht en in bezit had.²⁵⁷ Maar terwijl in Noorwegen de strafbaarstelling van kinderpornografisch materiaal duidelijk genoeg werd geacht om ook kindersekspoppen te omvatten, vond de Australische wetgever het wel nodig om de *2019 Amendment Act* aan te nemen die de bestaande *Commonwealth*-wetgeving verduidelijkte. De wet voegde in het wetboek van strafrecht een strafbepaling toe die het bezit van kindersekspoppen uitdrukkelijk verbiedt²⁵⁸ en bepaalt uitdrukkelijk dat kindersekspoppen onder de definitie van

²⁵¹ M. H. Maras & L. R. Shapiro, 'Child sex dolls and robots: More than just an uncanny valley', *Journal of Internet Law* 2019, 21, 5, 3, p. 4.

²⁵² Crown Prosecution Service, 'CPS takes action to tackle childlike sex dolls', 28-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/cps/news/cps-takes-action-tackle-childlike-sex-dolls> (laatst bezocht op 24-06-2022); M. H. Maras & L. R. Shapiro, 'Child sex dolls and robots: More than just an uncanny valley', *Journal of Internet Law* 2019, 21, 5, 3, p. 4.

²⁵³ S. D'Arcy & T. Pugh, 'Surge in paedophiles arrested for importing lifelike child sex dolls', *Independent*, 31-07-2017, <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/paedophiles-uk-arrests-child-sex-dolls-lifelike-border-officers-aids-silicone-amazon-ebay-online-nca-a7868686.html> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁵⁴ R. H. Jørstad et al., 'Tollere har beslaglagt 21 sexdukker fremstilt som barn' [vertaald 'Douane heeft 21 sekspoppen in beslag genomen die als kind zijn gemaakt'], *NRK*, 03-03-2017, <https://www.nrk.no/norge/tollere-har-beslaglagt-21-sexdukker-fremstilt-som-barn-1.13406461> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁵⁵ Julia Bussweiler, Schriftliche Stellungnahme im Rahmen der öffentlichen Anhörung im Ausschuss für Recht und Verbraucherschutz des Deutschen Bundestages am 07.12.2020 in Berlin zum Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder, *Deutscher Bundestag-Drucksache* 19/23707, p. 15.

²⁵⁶ sec. 91FB NSW Crimes Act 1900.

²⁵⁷ R v Miao, NSWDC 181, 17-08-2016.

²⁵⁸ sec. 273A.1 ACCA.

kinderpornografisch materiaal vallen.²⁵⁹ Ook in Duitsland en Denemarken is onlangs een nieuwe strafbepaling aangenomen die kindersekspoppen uitdrukkelijk strafbaar stelt.²⁶⁰

De reikwijdte van de strafbare feiten die op kindersekspoppen van toepassing zijn, verschilt in de onderzochte rechtssystemen. In Australië, Duitsland, Noorwegen en Denemarken bestrijken de verbodsbepalingen een brede waaier van gedragingen, waaronder het produceren van, het adverteren voor, het verdelen van, het verkopen van of het op enige andere wijze overdragen van kindersekspoppen alsook het verwerven en het in bezit hebben van deze voorwerpen. Met name de strafbaarstelling van het bezit van kindersekspoppen is zeer ingrijpend, aangezien het inbreuk maakt op het recht op privacy en eigendomsrechten, met inbegrip van wat zich in een woning kan bevinden.²⁶¹ In Duitsland werd vooral het bezitsdelict sterk bekritiseerd. Frommel beweert bijvoorbeeld dat de strafbaarstelling van de commerciële handel in, de reclame voor en de promotie van kindersekspoppen gerechtvaardigd zou kunnen zijn omdat dit zou kunnen worden opgevat als pedofiele propaganda. Het strafbaar stellen van het bezit van dergelijke voorwerpen, dat immers privé blijft, kan echter niet worden gerechtvaardigd omdat dit geen wettelijke belangen zou beschermen (zie paragraaf 3.2).²⁶²

In het VK is alleen het invoeren, verspreiden en verkopen van een kindersekspop strafbaar,²⁶³ terwijl het enkele bezit van een dergelijk voorwerp dat niet is. De koper kan dus alleen strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld als er bewijs is dat de kindersekspop in het VK werd ingevoerd. Indien het voorwerp vóór de aankoop in het VK is vervaardigd of opgeslagen, heeft de koper volgens de CEMA geen strafbaar feit gepleegd. Ook in Oostenrijk is het bezit van kindersekspoppen momenteel geen strafbaar feit. Volgens § 1, lid 1 *Pornographiengesetz* is alleen het produceren, invoeren, aanbieden en verspreiden van deze voorwerpen strafbaar. Anders dan in het VK moet de betrokkene deze handelingen echter verrichten met het oogmerk winst te maken. Personen die kindersekspoppen verwerven en invoeren voor persoonlijk gebruik vallen dus niet onder het verbod. De ontdekking van een kindersekspop, bijvoorbeeld aan de Oostenrijkse grens, zal echter voldoende zijn om een redelijk vermoeden te doen ontstaan ten aanzien van de persoon die het voorwerp tracht in te voeren, zodat onderzoeksmaatregelen (bv. een huiszoeking) gerechtvaardigd zijn.

3.2. Beschermde belangen

De *ratio legis* van de nationale wetten die op kindersekspoppen van toepassing zijn, verschilt per onderzocht rechtstelsel. In Duitsland werd het verbod op kindersekspoppen aangenomen met het uitdrukkelijke doel kinderen te beschermen tegen seksueel misbruik. De nieuw ingevoerde strafbaarstelling die niet alleen bepaalde handelingen met, maar ook het loutere bezit van kindersekspoppen strafbaar stelt, is gebaseerd op de veronderstelling dat deze voorwerpen het gevaar van indirecte bevordering van seksueel misbruik van kinderen vergroten. De Duitse wetgever heeft dit duidelijk gemaakt door te stellen dat:

Het gevaar bestaat dat sekspoppen met een kinderlijk uiterlijk de remmingsdrempel voor geseksualiseerd geweld tegen kinderen verlagen en zo indirect bijdragen tot geseksualiseerd geweld tegen kinderen. Het

²⁵⁹ sec. 473.1(g) ACCA.

²⁶⁰ § 184I StGB, § 235a DWSR.

²⁶¹ Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, Explanatory Memorandum, 2019, p. 18.

²⁶² M. Frommel, 'Die neue Strafbarkeit des Besitzes auf Kind gemachter Sexpuppen', NK, 2021, 33, 2, 150, p. 154.

²⁶³ sec. 170(1)(a) CEMA, sec. 42 CCA.

gebruik van dergelijke voorwerpen kan het verlangen opwekken of versterken om de seksuele handelingen die op het voorwerp worden uitgeoefend, ook in werkelijkheid op een kind uit te voeren. Dit verhoogt het risico voor kinderen om slachtoffer te worden van seksueel geweld, hetgeen onaanvaardbaar is.²⁶⁴

Verslagen van Duitse rechtshandavingsinstanties ondersteunen deze veronderstelling. In haar verklaring over de wet ter bestrijding van geseksualiseerd geweld tegen kinderen uitte Bussweiler, de hoofdaanklager in een zaak die betrekking had op een groot kindermisbruiknetwerk in de westelijke regio Bergisch-Gladbach, haar bezorgdheid dat het gebruik van dergelijke poppen het risico op seksueel misbruik van kinderen zou kunnen verhogen:

In het kader van een zaak die [...] werd gevoerd op verdenking van zwaar seksueel misbruik van kinderen, en die gericht is tegen een chat-deelnemer van het Bergisch-Gladbach-complex, werd tijdens het onderzoek van de opnames van het misbruik duidelijk dat de kindersekspoppen quasi als oefenobjecten dienden voor de later jegens de kinderen gepleegde strafbare feiten. Ook al beschikken de wetshandavingsautoriteiten niet over sluitende empirische bevindingen over het effect van het gebruik van dergelijke voorwerpen in verband met daadwerkelijke daden van misbruik op kinderen, de indruk bestaat, op basis van de onderzoeksbevindingen tot nu toe, dat er op zijn minst een risico bestaat dat het gebruik van dergelijke kindersekspoppen de remmingsdrempel voor pedofielen om daadwerkelijke daden van misbruik op kinderen te plegen, zal verlagen, hetgeen de reden is waarom de door het wetsontwerp voorgestelde regeling van artikel 184I van het Wetboek van Strafrecht wordt gesteund.²⁶⁵

De Duitse wetgever stelt verder: "De nieuwe strafbaarstelling is bedoeld om een signaal af te geven aan de samenleving dat kinderen - zelfs als ze alleen fysiek worden nagebootst - niet tot voorwerp van seksueel gedrag mogen worden gemaakt."²⁶⁶ Het Duitse verbod lijkt dus niet alleen bedoeld om kinderen te beschermen tegen seksueel misbruik, maar ook om de seksualisering van kinderen en de normalisering van seksueel misbruik van kinderen tegen te gaan.

De *ratio legis* van het verbod werd sterk betwist door rechtsgeleerden, criminologen en advocaten.²⁶⁷ Zij beweerden dat het elke legitimiteit zou ontberen aangezien het gebruik van deze poppen geen wettelijk beschermd belang zou schenden en evenmin een schadelijk extern effect heeft: seksuele handelingen met dergelijke voorwerpen blijven privé, er zijn geen echte kinderen bij betrokken en zij vinden plaats zonder medeweten van anderen.²⁶⁸ De wetgever, zo bekritiseren zij, heeft ook geen enkel bewijs kunnen leveren voor de stelling dat het gebruik van deze poppen indirect seksueel misbruik van kinderen zou kunnen bevorderen. Hörnle, bijvoorbeeld, beweert:

Het is ontstellend en ongepast voor een rechtstelsel dat gebaseerd is op de rechtsstaat, dat een straf wordt ingevoerd op basis van een paar zinnen met niet-onderzochte uitspraken over menselijk gedrag.²⁶⁹

²⁶⁴ Deutscher Bundestag-Drucksache 19/23707, p. 23.

²⁶⁵ Julia Bussweiler, Schriftliche Stellungnahme im Rahmen der öffentlichen Anhörung im Ausschuss für Recht und Verbraucherschutz des Deutschen Bundestages am 07.12.2020 in Berlin zum Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder, Deutscher Bundestag-Drucksache 19/23707, p. 15.

²⁶⁶ Ibid, 42.

²⁶⁷ Deutscher Bundestag, Ausschuss für Recht und Verbraucherschutz, Wortprotokoll der 115. Sitzung, 07-12-2020, Protokoll-Nr. 19/115.

²⁶⁸ J. Renzikowski, 'Der Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder', KriPoZ 2020, 6, 308, p. 316.

²⁶⁹ T. Hörnle, 'Stellungnahme zum „Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder“ (Gesetzentwurf der Fraktionen der CDU/CSU und SPD, Deutscher Bundestag-Drucksache 19/23707; Gesetzentwurf der Bundesregierung, BR-Drs. 634/20), 2-12-2020, <https://www.bundestag.de/resource/blob/811386/28245e43b98ca66b11dc55e388a0726c/hoernle-data.pdf>, p. 13 (laatst bezocht op 24-06-2022).

Uiteindelijk, zo betogen critici, zou het nieuwe delict immoreel en weerzinwekkend gedrag - namelijk het uitvoeren van auto-erotische pedofiele fantasieën - strafbaar stellen, hoewel het niemand schaadt.²⁷⁰ Bij de invoering van het verbod op kindersekspoppen ging het dus eigenlijk niet om de bescherming van kinderen en hun belangen, maar om de moraal: het strafrecht wordt gebruikt om weerzinwekkende gedachten en fantasieën te vervolgen en met zware straffen te bedreigen.²⁷¹ Volgens Frommel is het verbod een klassiek voorbeeld van strafrecht gebaseerd op moraal (*Sittlichkeits-Strafrecht*):

Dit is een nieuwe fase in het anti-liberale strafbeleid, dat sinds enige tijd bezig is de scheiding tussen recht en moraal op te heffen en strafdreiging in wezen om te vormen tot algemene preventie als teken van een zedelijk staatsbeleid. In plaats van een doelgericht preventiebeleid en het sinds de jaren zeventig beproefde *ultima-ratio*-beginsel wordt weer - koste wat kost - teruggегреpen op gevangenisstraffen en een algemeen preventief retributief strafrecht.²⁷²

Hoewel een aantal juristen zich tijdens de hoorzitting in de Commissie juridische zaken van de Bondsdag tegen § 184l CGG uitsprak, werd het delict toch in het wetboek van strafrecht opgenomen. Hiertegen heeft zich inmiddels een werkgroep gevormd, die heeft aangekondigd op basis van de hierboven geschetste argumenten een klacht in te dienen bij het Duitse *Bundesverfassungsgericht* (BVerfG).²⁷³

Ook de Australische wetgever was ervan overtuigd dat het gebruik van kindersekspoppen het risico op seksueel misbruik van kinderen zou verhogen. Het aannemen van een expliciet verbod op kindersekspoppen kreeg een impuls door een artikel dat in 2019 werd uitgebracht door het *Australian Institute of Criminology* genaamd "*exploring the implications of childlike sex dolls*".²⁷⁴ Het artikel concludeerde dat het gebruik van kindersekspoppen de gebruiker ongevoelig kan maken voor de schade die wordt veroorzaakt door seksuele uitbuiting van kinderen, kinderen kan objectiveren als seksuele wezens en kan leiden tot een escalatie van seksuele contactdelicten tegen kinderen. Voorts waarschuwde het document dat kindersekspoppen kunnen worden gebruikt om kinderen voor seks te misbruiken.²⁷⁵ In het document werd benadrukt dat er geen empirische ondersteuning was voor deze hypothesen. Niettemin motiveerde de Memorie van Toelichting bij de *2019 Amendment Act* het expliciete verbod op kindersekspoppen op basis van dit rapport met het argument dat:

*the purported sexual abuse of children through the use of childlike sex dolls must be criminalized to reduce the risks that these behaviours may escalate the risk posed to real children. Contemporary research is more frequently referring this risk.*²⁷⁶

Het Australische verbod op kindersekspoppen beoogt echter niet alleen kinderen tegen seksueel misbruik te beschermen, maar ook een "*abhorrent new trend*" krachtig uit te roeien. De rechtvaardiging van de wetgeving door de regering was sterk gebaseerd op morele argumenten, zoals bijvoorbeeld naar voren gebracht tijdens het debat in tweede lezing over de *2019 Amendment Act* door Amanda Stoker, een senator voor Queensland:

²⁷⁰ J. Renzikowski, 'Der Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder', KriPoZ 2020, 6, 308, p. 316.

²⁷¹ M. Frommel, 'Die neue Strafbarkeit des Besitzes auf Kind gemachter Sexpuppen', NK, 2021, 33, 2, 150, p. 154.

²⁷² Ibid.

²⁷³ Zie <https://gegen-das-puppenverbot.de/en>.

²⁷⁴ R. Brown & J. Shelling, 'Exploring the implications of child sex dolls', Trends and Issues in Crime and Criminal Justice 2019, 570, 1.

²⁷⁵ Ibid.

²⁷⁶ Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, Explanatory Memorandum, 2019, p. 3.

*It has been especially sickening to hear of the new trend on the internet of child sex dolls, which are being used to simulate sexual intercourse with children. These are horrible things to have to talk about. They are made to be lifelike and many even have built-in functions like voice and movement capabilities. This abhorrent trend and the way that it attempts to normalise this kind of proclivity must be robustly stamped out in Australia. [...]*²⁷⁷

Het feit dat de wetgeving gebaseerd is op ideeën van morele bescherming wordt ook benadrukt door de Memorie van Toelichting die de strafbare feiten in verband met kindersekspoppen rechtvaardigt door te stellen:

*These measures are clearly lawful (as they are prescribed by law) and they are not arbitrary, as they are reasonable, necessary and appropriate to achieve the legitimate objectives of protecting public morals, public order and protecting the rights and freedoms of children.*²⁷⁸

Anders dan in Duitsland stuitte de invoering van het verbod op kindersekspoppen in Australië niet op veel kritiek. Parlementariërs,²⁷⁹ activisten en belangenorganisaties steunden de wetgeving grotendeels.²⁸⁰ Zij verwierpen de op moraliteit gebaseerde argumenten niet en betwistten evenmin de veronderstelling dat kindersekspoppen het seksueel misbruik van kinderen zouden doen toenemen. Er werden slechts enkele aanbevelingen gedaan, in het bijzonder met betrekking tot de voorgeschreven maximumstraf, het schudelement en de reikwijdte van het misdrijf, die hieronder zullen worden besproken.²⁸¹

In Denemarken heeft de wetgever de bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik niet specifiek vermeld als *ratio legis* van het verbod op kindersekspoppen dat in 2022 werd ingevoerd. Zoals gezegd, ontstond het debat over de vraag of kindersekspoppen al dan niet strafbaar moeten worden gesteld in Denemarken al in 2016, nadat Noorse douanediensten melding hadden gemaakt van de vondst van kindersekspoppen en nadat de districtsrechtbank van Frederikstad in Noorwegen een persoon had veroordeeld omdat hij een dergelijke pop had gekocht (zie paragraaf 2.4.). Deze ontwikkelingen waren voor de Deense minister van Justitie aanleiding om de Deense Nationale Raad voor het Kind om een verklaring over deze kwestie te vragen, waarin hij zich uitsprak tegen een verbod op kindersekspoppen. De Raad wees op het gebrek aan empirisch bewijs voor de stelling dat het gebruik van dergelijke voorwerpen de seksuele uitbuiting van kinderen al dan niet zou voorkomen of aanmoedigen. Bovendien uitte de Raad zijn bezorgdheid dat een dergelijk verbod zou kunnen leiden tot een toename van seksueel geweld tegen kinderen, waarbij hij verwees naar onderzoek dat wijst op een verband tussen het verschijnen van pornografie in de jaren '60 en een snelle afname van seksueel geweld.²⁸² Ook andere organisaties die de minister over deze kwestie had geraadpleegd, waaronder de *Sexological Clinic* en *Save the Children*, verzetten zich om deze redenen tegen een verbod. Op basis van deze redenen werd een motie die de Deense Volkspartij in 2017 bij het parlement

²⁷⁷ Australian Senate, Parliamentary Debates, Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Bill 2019, Second Reading, 17-09-2019, Amanda Stoker, p. 2350.

²⁷⁸ Ibid., p. 18

²⁷⁹ Australian Senate, Parliamentary Debates, Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Bill 2019, Second Reading, 17-09-2019, Amanda Stoker, p. 2350.

²⁸⁰ Zie

https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Senate/Legal_and_Constitutional_Affairs/ChildExploitationBill/Submissions (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁸¹ Legal and Constitutional Affairs Legislation Committee, Inquiry into the Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Bill 2019, Sep. 2019, pp. 14-17.

²⁸² Børneådet, *Børnerådet anbefaler ikke kriminalisering af børne-sexdukker* [De Nationale Raad voor Kinderen beveelt strafbaarstelling van kindersekspoppen niet aan], 27-04-2017, <https://www.boerneraadet.dk/hoeringssvar/hoeringssvar-2017/boerneraadet-anbefaler-ikke-kriminalisering-af-boerne-sexdukker> (laatst bezocht op 24-06-2022).

indiende en waarin werd voorgesteld om een strafrechtelijk verbod op kindersekspoppen aan te nemen,²⁸³ verworpen.²⁸⁴ Destijds sprak de minister van Justitie zich expliciet uit tegen een verbod op dergelijke voorwerpen met het argument dat er geen wetenschappelijke basis was voor een dergelijk verbod. Toen de minister in 2021 een verbod op kindersekspoppen voorstelde, maakte hij geen melding van de bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik. De belangrijkste rechtvaardiging die hij voor de wetgeving gaf, was de noodzaak om de normalisering van seksueel misbruik van kinderen en de seksualisering van kinderen te voorkomen:

er moet een duidelijke boodschap worden overgebracht dat seksueel misbruik van kinderen op geen enkele manier aanvaardbaar is. Evenzo mogen kinderen niet zodanig worden geseksualiseerd dat zij het onderwerp worden van realistische poppen, gemaakt voor een seksueel doel.²⁸⁵

De reacties op het voorgestelde verbod op kindersekspoppen waren nogal gemengd. Sommige (meestal) slachtofferhulporganisaties steunden het verbod en voerden aan dat het hopelijk de interesse in kinderen als seksobjecten zal helpen minimaliseren²⁸⁶ en een belangrijk signaal zal afgeven dat de seksualisering van slachtoffers niet zal worden aanvaard.²⁸⁷ Anderen hadden echter kritiek op het verbod omdat het geen empirische basis zou hebben²⁸⁸ en betoogden dat het wel eens contraproductief zou kunnen zijn.²⁸⁹

Ook in Noorwegen worden kindersekspoppen beschouwd als objecten die kinderen seksualiseren en daarom zijn zij verboden. De jurisprudentie classificeert deze voorwerpen als kinderpornografisch materiaal, volgens § 311(1) NWS, dat niet alleen "afbeeldingen van seksueel misbruik van kinderen" strafbaar stelt, maar ook "afbeeldingen die kinderen seksualiseren". In 2019 bevestigde het Noorse Hooggerechtshof dat het laatste type afbeeldingen ook voorwerpen als kindersekspoppen omvat (zie paragraaf 2.4.). Het verbod op kinderpornografisch materiaal in § 311 NWS was aanvankelijk beperkt tot materiaal dat seksueel misbruik van kinderen afbeeldt, maar werd in 2005 verruimd tot materiaal dat kinderen afbeeldt als seksuele objecten, met als doel "bij te dragen tot de bescherming van kinderen tegen seksueel geweld".²⁹⁰ Zo heeft ook in Noorwegen het verbod op kindersekspoppen als afbeeldingen die kinderen seksualiseren tot doel kinderen te beschermen tegen seksueel misbruik.

In Oostenrijk en het VK worden kindersekspoppen momenteel ingedeeld als obscene of onfatsoenlijk voorwerp, volgens de douane- en obsceniteitswetgeving. In Oostenrijk verbiedt § 1(1) van de wet op de pornografie de productie, invoer, uitvoer, distributie enz. van "obscene artikelen" (*unzüchtige*

²⁸³ Folketinget, Beslutfningsforslag nr. B 20, Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod børnesexdukker [Motie inzake verbod op kindersekspoppen], Folketingstidende A, Folketinget 2017-18, 26-10-2017.

²⁸⁴ Folketinget, B 20 Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod børnesexdukker, 1. behandling den 24-11-2017, Hele debatten [Motie inzake verbod op kindersekspoppen, hele debaat], <https://www.ft.dk/samling/20171/beslutfningsforslag/B20/BEH1-23/forhandling.htm> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁸⁵ Ibid., p. 9.

²⁸⁶ Hjælp Voldsofre, Høringssvar, Sagsnr. 2021-731-0089 [Consultation response], 27-10-2021, p. 2, in Folketinget, L 78 – bilag 1 Høringssvar [translated title: L 78 – appendix 1 Consultation Responses], collection 2021-22, p. 43, <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/bilag/1/2476204.pdf> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁸⁷ Landsforeningen SPOR, Høringssvar, Sagsnr. 2021-731-0089 [translated title: Consultation response, Case No. 2021-731-0089], 28-10-2021, p. 2, in Folketinget, L 78 – bilag 1 Høringssvar [Reactie op de raadpleging], collection 2021-22, p. 58, <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/bilag/1/2476204.pdf> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁸⁸ Børneådet, Børnerådet anbefaler ikke kriminalisering af børne-sexdukker [De Nationale Raad voor Kinderen beveelt geen criminalisering van kindersekspoppen aan], 27-04-2017, <https://www.boerneraadet.dk/hoeringssvar/hoeringssvar-2017/boerneraadet-anbefaler-ikke-kriminalisering-af-boerne-sexdukker> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁸⁹ Børns Vilkår, Høringssvar, Sagsnr. 2021-731-0089 [Reactie op de raadpleging], 28-10-2021, p. 4, in Folketinget, L 78 – bilag 1 Høringssvar [Reacties], collection 2021-22, p. 26, <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/bilag/1/2476204.pdf> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁹⁰ Høyesterett [Noorse Hoge Raad], A mot Påtalemyndigheten, 10-09-2019, HR-2019-1715 A, para. 23.

Gegenstände). In het VK verbiedt sec. 42 CCA de invoer van "onfatsoenlijke of obscene artikelen" verboden en sec. 85(3)(b) PSA verbiedt de verzending per post van deze artikelen. Engelse rechtbanken hebben de termen "*indecent or obscene*" in deze misdrijven uitgelegd als betrekking hebbend op artikelen die "*repulsive, filthy, loathsome or lewd*" zijn.²⁹¹ De OPA, die het publiceren van een "obsceen artikel" verbiedt (sec. 2), definieert een artikel als obsceen indien het effect ervan "*tend to deprave and corrupt persons who are likely, having regard to all relevant circumstances, to read, see or hear the matter contained or embodied in it*" (sec. 1(1)).

Het is duidelijk dat deze strafbare feiten een morele grondslag hebben. Obsceniteitswetten verbieden bepaalde handelingen met obsceen en onfatsoenlijk materiaal omdat het in strijd is met "erkende normen van fatsoen".²⁹² Zij hebben tot doel materiaal te onderdrukken dat "*repulsive, filthy, loathsome or lewd*" is of dat "*tend to deprave and corrupt persons who are likely [...] to read, see or hear the matter contained or embodied in it*". Bij de presentatie van de CPS richtsnoer baseerde Greg McGill, directeur juridische diensten van de CPS, zich op morele beweringen als voornaamste rechtvaardiging voor de toepassing van de douanewetgeving op "*this disturbing behaviour*":

*There is a clear public interest in deterring those who sustain the market for obscene child sex dolls and the CPS would like to make clear that their sale or importation is a serious criminal offence. We will not hesitate to apply the law against anybody caught encouraging or indulging in this disturbing behaviour – and this guidance will aid our prosecutors to do just that.*²⁹³

Toch zijn wetten inzake obsceniteit over het algemeen niet alleen ontworpen om onwetende en onwillige personen te beschermen, maar ook om zelfs degene ervan te weerhouden die het materiaal willens en wetens verkrijgen.²⁹⁴ Het argument dat het potentiële publiek van obscene artikelen (d.w.z. de ontvangers van kindersekspoppen) al verdorven of corrupt is, zal volgens de CPS richtsnoer dan ook waarschijnlijk niet slagen als verdediging voor het strafbare feit van het publiceren van een obsceen artikel.²⁹⁵ De CPS richtsnoer legt uit:

*The [Obscene Publications] Act is not merely concerned with the once and for all corruption of the wholly innocent; it equally seeks to protect the less innocent from further corruption, the addict from feeding or increasing his addiction.*²⁹⁶

Obsceniteitswetten zijn eerder gericht op de bescherming van de openbare zeden dan op het voorkomen van het aanzetten tot misdaad. In de CPS richtsnoer wordt dan ook niet verwezen naar de noodzaak om kinderen te behoeden voor seksueel misbruik. In feite wordt uitdrukkelijk gewezen op het gebrek aan bewijs of kindersekspoppen een persoon daadwerkelijk aanmoedigen of ontmoedigen om over te gaan tot misdrijven tegen kinderen en wordt benadrukt dat aanklagers zich bij de beoordeling van obsceniteit daarom niet kunnen baseren op de aanname dat een van beide zal volgen. In plaats daarvan wordt hen aangeraden alleen het gebruik en het uiterlijk van de pop in aanmerking te nemen.

²⁹¹ Henn and Darby v DPP ([1980] 2 W.L.R. 597).

²⁹² Ibid.

²⁹³ Crown Prosecution Service, 'CPS takes action to tackle childlike sex dolls', 28-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/cps/news/cps-takes-action-tackle-childlike-sex-dolls> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁹⁴ L. Henkin, 'Morals and the Constitution: the Sin of Obscenity', Columbia Law Review 1963, 63,3, 391, 4, p. 393

²⁹⁵ Crown Prosecution Service, 'Legal Guidance, Sex Dolls – Childlike', 26-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/sex-dolls-childlike> (laatst bezocht op 24-06-2022).

²⁹⁶ Ibid.

3.3. Voorgeschreven sancties

Het is moeilijk om de in verschillende rechtsgebieden voorgeschreven sancties te vergelijken, aangezien zij afhankelijk zijn van het nationale rechtstelsel en de nationale rechtscultuur. Desondanks is het interessant om na te gaan of de wetten van de onderzochte landen een onderscheid maken in termen van voorgeschreven sancties tussen verschillende gedragingen waarbij kindersekspoppen betrokken zijn, en of deze sancties al dan niet de sancties weerspiegelen die voorgeschreven zijn voor misdrijven met betrekking tot feitelijk kindermisbruikmateriaal.

In Duitsland zijn de straffen voor het produceren van, het adverteren voor, het verkopen van of het op enige andere wijze overdragen van kindersekspoppen hoger dan voor het verwerven en het in bezit hebben van deze voorwerpen. Terwijl op het eerste een boete of een gevangenisstraf van maximaal vijf jaar staat,²⁹⁷ staat op het tweede een boete of een gevangenisstraf van maximaal drie jaar.²⁹⁸ Een dergelijk onderscheid wordt ook gemaakt ten aanzien van strafbare feiten met betrekking tot feitelijk kindermisbruikmateriaal of drugsdelicten. De reden hiervoor is dat het bezit van verboden materiaal, dat privé blijft en waarbij geen anderen betrokken zijn, minder verwijtbaar is dan de productie en distributie ervan. Voorts zijn de straffen voor strafbare feiten in verband met kindersekspoppen aanzienlijk lager dan die voor strafbare feiten in verband met kinderpornografisch materiaal. Volgens § 184b StGB staat op het vervaardigen, verkopen, verspreiden enz. van kinderpornografisch materiaal een vrijheidsstraf van één tot tien jaar, terwijl iemand die dergelijk materiaal bezit een straf van één tot vijf jaar krijgt. Wanneer het pornografisch materiaal echter een kindersekspop betreft (b.v. een afbeelding van seksuele handelingen met een dergelijke pop), wordt het beschouwd als fictief pornografisch materiaal waarop een lagere straf staat van drie maanden tot vijf jaar (§ 184b, lid 1, tweede zin, StGB).

Ook in Denemarken is de straf voor het vervaardigen en verkopen van kindersekspoppen hoger (boete of gevangenisstraf van maximaal twee jaar)²⁹⁹ dan voor het misdrijf van bezit (boete of gevangenisstraf van maximaal een jaar).³⁰⁰ Anders dan in Duitsland is de straf voor het bezit van een kindersekspop echter gelijk aan de straf voor het bezit van daadwerkelijk kindermisbruikmateriaal.³⁰¹

In Noorwegen, waar kindersekspoppen als kindermisbruikmateriaal worden beschouwd (§ 311 NWS), wordt wat de straffen betreft geen onderscheid gemaakt tussen het verwerven en in bezit hebben van kindermisbruikmateriaal enerzijds, en het produceren, publiceren, verkopen enz. van dergelijk materiaal anderzijds. Alle misdrijven met betrekking tot kinderpornomateriaal worden bestraft met een geldboete of een strafrechtelijke gevangenisstraf van maximaal 3 jaar.

In Australië is de voorgeschreven straf voor alle strafbare feiten met betrekking tot kindersekspoppen de hoogste: gevangenisstraf van maximaal 15 jaar, een straf die gelijk is aan de straf die is voorgeschreven voor strafbare feiten met betrekking tot materiaal waarop daadwerkelijk misbruik van kinderen is afgebeeld. De reden hiervoor is dat, zoals reeds vermeld, in de *Commonwealth*-wetgeving kindersekspoppen als materiaal van kindermisbruik worden beschouwd. De Memorie van Toelichting motiveert deze hoge sanctie door te stellen dat:

²⁹⁷ § 184I (1) StGB.

²⁹⁸ § 184I (2) StGB.

²⁹⁹ § 235a(1) DWSR.

³⁰⁰ § 235a(2) DWSR.

³⁰¹ § 235(2) DWSR.

*this maximum penalty reflects the principle [...] that an offence should have a 'maximum penalty that is adequate to deter and punish a worst case offence'. This penalty appropriately reflects the seriousness of the misconduct captured by the offence [...].*³⁰²

Deze hoge sanctie is niet alleen van toepassing op bepaalde handelingen, zoals het produceren, adverteren, plaatsen en importeren van kindersekspoppen,³⁰³ maar ook op het bezit van dergelijke voorwerpen.³⁰⁴ In de *inquiry into the 2019 Amendment Act Bill* bekritiseerde de *Law Council of Australia* de strafmaat van 15 jaar om zowel principiële als praktische redenen. Hij betoogde dat het onevenredig was dat op een delict van bezit een gevangenisstraf van maximaal 15 jaar staat, die vergelijkbaar is met de straffen voor *hands on* zedendelicten.³⁰⁵ Immers, zo stelde de *Council*, een strafbaar feit van bezit is een aanloop- of voorbereidingsdelict dat van een lager niveau moet zijn dan een daadwerkelijk strafbaar feit jegens een kind.³⁰⁶ Naar analogie van drugsdelicten betoogde de *Council* dat wat de straffen betreft een onderscheid moet worden gemaakt tussen de productie en distributie van kindersekspoppen en het loutere bezit voor persoonlijk gebruik.³⁰⁷ Voorts stelde de *Council* dat, gezien de hoge straf van 15 jaar, gevallen van bezit niet summier kunnen worden afgehandeld met instemming van de openbare aanklager, maar moeten worden berecht in een ingewikkelder en kostbaarder proces.³⁰⁸

3.4. Definitie van een kindersekspop

Sekspoppen met een volwassen uiterlijk zijn niet illegaal, evenmin als kinderpoppen (bijv. kinderspeelgoed). Bij de afbakening tussen een illegale kindersekspop en haar legale tegenhanger voor volwassenen of een kinderpop moeten dus twee vragen worden beantwoord: (1) kan de pop als *kinderlijk* worden beschouwd en (2) kan de pop als *sekspop* worden beschouwd? In dit deel wordt uiteengezet welke omstandigheden in de onderzochte rechtssystemen in aanmerking worden genomen om deze twee vragen te beoordelen. In het bijzonder wordt getracht te verduidelijken of sekspoppen die zowel kinderlijke als volwassen trekken vertonen of onrealistische (d.w.z. anatomisch incorrecte) kenmerken vertonen, ook onder de definitie van een kindersekspop in deze rechtsgebieden vallen.

(1) Kan de pop als *kinderlijk* worden beschouwd?

In Denemarken geeft de Memorie van Toelichting bij het onlangs aangenomen § 235a DWS een vrij gedetailleerde leidraad voor wat in aanmerking moet worden genomen bij de beoordeling of een pop kinderlijk is. Zij verduidelijken dat de vraag of een pop op een kind lijkt, afhangt van de algehele beoordeling van het uiterlijk van de pop, met inbegrip van haar verhoudingen en gelaatstrekken, kleding, accessoires en uitrusting, alsmede de marketing ervan:

Er moet rekening worden gehouden met de vraag of de pop de anatomie en de verhoudingen van een kind heeft, met inbegrip van de vraag of de pop een persoon lijkt te zijn die de puberteit nog niet heeft doorgemaakt en of zij een gezicht heeft met duidelijk kinderlijke trekken. Noch de hoogte, noch de platte

³⁰² Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, Explanatory Memorandum, 2019, p. 37.

³⁰³ Subdivision B of Division 471 and Subdivision D of Division 474 of the Australian Criminal Code.

³⁰⁴ sec. 273A.1 ACCA.

³⁰⁵ Senate, Legal and Constitutional Affairs Legislation Committee, Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Bill 2019, 27-08-2019, Canberra, p. 4.

³⁰⁶ Ibid., p. 5.

³⁰⁷ Ibid., p. 4.

³⁰⁸ Ibid., p. 7.

borstkas is op zichzelf doorslaggevend bij de beoordeling, maar kan bijdragen tot de algemene indruk dat de pop als een kind moet worden beschouwd. Ook kan in aanmerking worden genomen of de pop kinderklleding draagt of kinderattributen draagt, zoals speelgoed dat voor kinderen is bedoeld. Ook kan in aanmerking worden genomen of de pop is uitgerust met een geluidseffect dat in uitdrukking of woorden aangeeft dat de pop moet worden opgevat als een imitatie van een kind. In dit verband zou rekening kunnen worden gehouden met de marketing van de pop, ook al is dit op zichzelf niet voldoende om de beeltenis van een kind te bewijzen, net zomin als dit op zichzelf voldoende is om tot het tegendeel te concluderen, namelijk dat de pop niet als een kind toeschijnt. De uiteindelijke beoordeling van de vraag of de pop onder de definitie valt, zal afhangen van de omstandigheden van het geval. Bij de beoordeling of een pop onder de voorgestelde bepaling valt, is het op zichzelf niet doorslaggevend of de pop een volledige gelijkenis vertoont met een echte persoon of deze benadert.³⁰⁹

De laatste zin ("het is op zich niet doorslaggevend of de pop een volledige gelijkenis vertoont met een echte persoon of een dergelijke persoon benadert") verduidelijkt dat de pop niet noodzakelijk anatomisch correct hoeft te zijn om als een kindersekspop te worden beschouwd. Zo kan een korte pop met grote borsten nog steeds als kinderlijk worden beschouwd als zij een gezicht met kinderlijke trekken heeft en/of is uitgerust met kinderspeelgoed of kinderklleding. Ook een fantasie- of anime-sekspop die is ontworpen op basis van een tekenfilm- of mangapersonage en die niet volledig op een echte persoon lijkt of deze benadert, kan nog steeds onder de definitie van een kindersekspop vallen indien zij kenmerken van een kind vertoont. Zoals in de Memorie van Toelichting wordt verduidelijkt, hangt de beoordeling van de vraag of een pop als kinderlijk moet worden beschouwd, af van de omstandigheden van elk individueel geval.

Ook in het VK moet het algemene uiterlijk van de pop worden beoordeeld om uit te maken of zij kinderlijk is. De CPS richtsnoer verduidelijkt dat *"prosecutors should consider whether the nature and quality of the childlike features mean – whatever other characteristics are also present – the doll unquestionably embodies childlike features."*³¹⁰ Zo zou, net als in Denemarken, een pop die niet alleen kinderlijke, maar ook volwassen of onrealistische kenmerken vertoont (bv. puntoren, buitengewoon grote ogen, anatomisch incorrecte kleine taille) onder de definitie van een kindersekspop kunnen vallen. De vraag of een sekspop als kinderlijk kan worden beschouwd, wordt beoordeeld op basis van de maatstaf van de redelijke persoon.³¹¹ Dit is in overeenstemming met het standpunt ten aanzien van onfatsoenlijke afbeeldingen van kinderen, waarbij de leeftijd van een kind een feitelijke vaststelling is die door de jury moet worden bepaald en waarbij deskundigenbewijs niet toelaatbaar is. Een onderzoeksambtenaar bij de NCA legt uit waarnaar wordt gekeken om te bepalen of een sexpop als kinderlijk kan worden beschouwd: *"The dolls need to be under 147cm, the facial features large eyes and plump cheeks etc are quite compelling as well as the hip to waist ratio."*³¹²

In Noorwegen, waar kindersekspoppen als kindermisbruikmateriaal worden aangemerkt, hangt de vraag of een pop een kind afbeeldt ook af van de beoordeling van het algemene uiterlijk van de pop. In zijn arrest van 2019 concludeerde het Hooggerechtshof dat de pop in kwestie als een kindersekspop moest worden beschouwd.³¹³ Het benadrukte dat noch de beschrijving van de pop door de leverancier,

³⁰⁹ Folketingstidende, Tillæg A, Lovforslag Nr. L 78, Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om pas til danske statsborgere m.v. [Wetsvoorstel betreffende een wet tot wijziging van het Deense wetboek van strafrecht, het Deense wetboek van rechtsvordering en het wetboek betreffende paspoorten voor Deense burgers enz.], 10-11-2021, p. 26, <https://www.ft.dk/samling/2021/lovforslag/l78/index.htm> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³¹⁰ Crown Prosecution Service, 'Legal Guidance, Sex Dolls – Childlike', 26-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/sex-dolls-childlike> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³¹¹ Ibid.

³¹² Interview (schriftelijk), VK, NCA.

³¹³ Høyesterett [Noorse Hoge Raad], A v. Påtalemyndigheten, 10-09-2019, HR-2019-1715 A.

noch de hoogte of de platte borstkas van de pop doorslaggevend waren bij de beoordeling van de vraag of de pop kinderen seksualiseert. Toch, zo verduidelijkt het Hof, droegen al deze kenmerken bij tot de algemene indruk dat de pop een kind voorstelde dat ver onder de leeftijd van 18 jaar was. Zij had "de anatomie en de verhoudingen van een kind en heeft een gezicht met kinderlijke trekken".³¹⁴ Het is niet duidelijk of poppen die zowel kinderlijke als volwassen trekken vertonen of anatomisch onjuiste kenmerken vertonen, ook als kindersekspop zouden worden beschouwd. Aangezien er in Noorwegen geen uitdrukkelijk wettelijk verbod op kindersekspoppen bestaat, zal dit in de rechtspraak moeten worden verduidelijkt. Veel wijst er echter op dat het ruime concept van kindermisbruikmateriaal, dat "afbeeldingen die kinderen seksualiseren" omvat, ook sekspoppen omvat die niet alleen kinderlijke, maar ook onrealistische of volwassen kenmerken vertonen.

Volgens de Australische wet wordt een pop als kinderlijk beschouwd als het "*resemble a person who is, or appears to be, under 18 years of age*".³¹⁵ Ook hier is het algemene uiterlijk van de pop wat telt. De Memorie van Toelichting verduidelijkt:

*consideration should be given to the characteristics of the doll in its entirety, including its functionality, proportionality, physical features and anything else that provides context to the purpose and age resemblance of the doll.*³¹⁶

In het memorandum wordt benadrukt dat een pop ook onder deze bepaling kan vallen ondanks het feit dat zij een of meer kenmerken voor volwassenen heeft, bijvoorbeeld ontwikkelde borsten of make-up.³¹⁷

Het Australische verbod op kindersekspoppen is niet alleen beperkt tot complete poppen, maar strekt zich ook uit tot onderdelen van poppen en soortgelijke voorwerpen die met behulp van opkomende technologie worden ontwikkeld, zoals kinderseksrobots. De reden voor de vaststelling van een dergelijk breed verbod was te voorkomen dat personen het verbod zouden omzeilen door onderdelen van een pop afzonderlijk te laten verzenden die vervolgens in elkaar moeten worden gezet. Bovendien wilde de wetgever de delictsomschrijving toekomstbestendig maken zodat het ook kan worden toegepast op kinderseksrobots die naar verwachting van experts binnenkort zullen opduiken.

Net als het Australische verbod op kindersekspoppen heeft § 184I StGB betrekking op zowel "een fysieke replica van een kind als een deel van het lichaam van een kind", bijvoorbeeld de romp van het kind. In Duitsland wordt weinig toelichting gegeven met betrekking tot de vraag wanneer een sekspop kan worden beschouwd als een pop die er als een kind uitziet. In het parlementaire document betreffende de 'Wet ter Bestrijding van Seksueel Geweld tegen Kinderen' wordt enkel verduidelijkt dat het irrelevant is dat de pop een "realistische fysieke replica van een kind of een deel van het lichaam van een kind" is.³¹⁸ Kinderlijke fantasiepoppen en poppen met kenmerken van zowel een kind als een volwassene lijken dus ook onder § 184I StGB te vallen. De wetgever legt echter niet uit waarmee precies rekening moet worden gehouden bij de beoordeling of een pop als kinderlijk moet worden beschouwd. Daarom stellen critici dat de nieuwe strafbepaling in strijd zou

³¹⁴ Ibid., para. 15-16.

³¹⁵ sec. 273A.1(b) and sec. 473.1(g) ACCA.

³¹⁶ Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, Explanatory Memorandum, 2019, p. 37.

³¹⁷ Ibid.

³¹⁸ Deutscher Bundestag-Drucksache 19/23707, p. 23.

zijn met het legaliteitsbeginsel: het is onduidelijk hoe men in geval van twijfel het kinderlijke uiterlijk van een pop of een lichaamsdeel zou moeten kunnen herkennen.³¹⁹

(2) Kan de pop als *sekspop* worden beschouwd?

Wat de tweede vraag betreft, namelijk of een kinderpoppop als een sekspop kan worden beschouwd, vereisen alle onderzochte rechtssystemen dat de poppen bestemd zijn voor seksuele handelingen. Of dit het geval is, hangt opnieuw af van de algemene beoordeling van het uiterlijk van de pop. In Denemarken verduidelijkt de Memorie van Toelichting bij § 235a DWS dat onder meer in aanmerking moet worden genomen of de pop is uitgerust met functies voor seksueel gebruik, bv. lichaamsopeningen en/of menselijke lichaamstemperaturen.³²⁰ Zij benadrukt echter dat deze eigenschappen echter niet uitsluitend doorslaggevend zijn voor de vraag of de pop geacht kan worden voor seksuele doeleinden te zijn vervaardigd. Ook de marketing van de pop kan in aanmerking worden genomen, hetgeen op zichzelf niet voldoende zal zijn om de seksualisering van de pop te bevestigen of te ontkennen.³²¹

In soortgelijke zin benadrukt de CPS in het VK dat bij de beoordeling van de vraag of een pop voor seksueel gebruik is gemaakt,

*consideration should be given to any evidence concerning the purpose for which it is marketed; any features which are consistent with use for sexual gratification; any accompanying paraphernalia indicating that sexual activity is to take place.*³²²

De beoordeling of een pop kan worden beschouwd als een kindersekspop en dus als een obscene goed in de zin van sec. 170(1) CEMA, “involves an exercise in judgment about what a jury is likely to conclude about the appearance of the doll.”³²³ Deskundigenbewijs over leeftijd, uiterlijk of obsceniteit is niet toelaatbaar.³²⁴ De CPS richtsnoer benadrukt ook dat de vraag of een pop obscene is, objectief en op zichzelf moet worden beoordeeld. Noch het motief van de persoon die de pop heeft aangeschaft, noch ander bewijsmateriaal dat zich buiten de pop bevindt en waaruit de seksuele belangstelling van de verdachte voor kinderen kan worden afgeleid (bv. kinderpornografisch materiaal), is relevant voor de vraag of de pop obscene is.³²⁵ Mocht echter blijken dat de verdachte in het bezit is van kindermisbruikmateriaal, wordt het gebruik van een kinderpoppop beschouwd als een verzwarende factor en of escalatie van dit misdrijf.³²⁶

Om het misdrijf van sec. 2, lid 1, van de OPA te kunnen begaan, namelijk het verspreiden of verkopen van een obscene artikel, moet de sekspop echter voldoen aan de hogere drempel van de neiging om de waarschijnlijke ontvanger “te ontaarden of te corrumperen” om als obscene te worden beschouwd. De CPS richtsnoer verduidelijkt dat, om dat te beoordelen, “*regard may be had*

³¹⁹ Zie <https://gegen-das-puppenverbot.de/en>.

³²⁰ Folketingstidende, Tillæg A, Lovforslag Nr. L 78, Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om pas til danske statsborgere m.v. [Wetsvoorstel betreffende een wet tot wijziging van het Deense wetboek van strafrecht, het Deense wetboek van rechtsvordering en het wetboek betreffende paspoorten voor Deense burgers enz.], 10-11-2021, p. 26, <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/l78/index.htm> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³²¹ Ibid.

³²² Crown Prosecution Service, ‘Legal Guidance, Sex Dolls – Childlike’, 26-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/sex-dolls-childlike> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³²³ Ibid.

³²⁴ Zie Anderson [1972] 1 QB 304.

³²⁵ Ibid.

³²⁶ Interview (schriftelijk), VK, NCA.

to the other evidence as to whether the doll was to be used to satisfy a sexual interest in children and the likelihood that it would be limited to the doll or to child sexual offences."³²⁷ Het motief van de ontvanger lijkt hier dus wel relevant te zijn bij de beoordeling of de verkochte pop kan worden beschouwd als een kindersekspop en dus als een obscene artikel in de zin van sec. 2(1) OPA.

In Australië moet de vraag of een kinderspop als sekspop moet worden beschouwd ook objectief worden beoordeeld: sec. 273A.1(c) ACCA vereist dat *"a reasonable person would consider it likely that the doll or other object is intended to be used by a person to simulate sexual intercourse"*. In de Memorie van Toelichting wordt verduidelijkt dat alleen de functie en de geschiktheid van de pop in aanmerking moeten worden genomen.³²⁸ Zoals in het VK is de subjectieve intentie van de persoon die de pop bezit geen relevante overweging om aan te tonen dat de kinderspop als sekspop kan worden beschouwd.³²⁹

Ook in Duitsland moet de vraag of een kinderspop als sekspop kan worden beschouwd, objectief worden beoordeeld. In de *travaux préparatoires* wordt verduidelijkt "dat het seksuele oogmerk van de pop met name moet worden afgeleid uit de specifieke afbeelding van de geslachtsorganen en de aanwezigheid van lichaamsopeningen".³³⁰

3.5. *Mens rea*³³¹

De nationale strafbepalingen die van toepassing zijn op kindersekspoppen verschillen wat het *mens rea* betreft. In het VK bijvoorbeeld is voor het strafbare feit van sec. 170(1)(a) CEMA sprake van een *"knowing acquisition"* van een kindersekspop. De aanklager moet dus bewijzen dat de verweerder, die een kindersekspop heeft aangeschaft, wist dat de in- en uitvoer van een dergelijk voorwerp thans verboden is.³³² De CPS richtsnoer verduidelijkt dat, aangezien het loutere bezit van een kindersekspop niet onwettig is, dit element van het delict zorgvuldig moet worden overwogen en *"prosecutors should start with the position that, without more, a suspect may not know its importation is unlawful."*³³³ Om te beoordelen of de verdachte welbewust een artikel heeft aangeschaft waarvan de invoer in het VK verboden is, kunnen de aanklagers zich met name richten op de omstandigheden van de aankoop en op het uiterlijk van de pop:

- a. *What the evidence concerning the purchase is: were there warnings about potential prohibitions on importation on the website? Were there other indications about its illicit nature? Or did the offer for sale allow a person to conclude that the doll could lawfully be imported? What information is available as to the type of website from which the goods were purchased? What other types of goods were being offered for sale on the website? Was the website available on an openly accessible part of the internet? Was information provided as to any particular measures that would be used to package and send the item? Has any information about the purchaser's communications with the seller been obtained? By what means was the doll imported?*

³²⁷ Crown Prosecution Service, 'Legal Guidance, Sex Dolls – Childlike', 26-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/sex-dolls-childlike> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³²⁸ Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, Explanatory Memorandum, 2019, p. 37.

³²⁹ Ibid.

³³⁰ Deutscher Bundestag-Drucksache 19/23707, p. 23.

³³¹ Latijn voor "schuldig mind") is het mentale element van het voornemen van een persoon om een misdaad te begaan; of de wetenschap dat iemands handelen of nalaten een misdaad zou veroorzaken.

³³² Crown Prosecution Service, 'Legal Guidance, Sex Dolls – Childlike', 26-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/sex-dolls-childlike> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³³³ Ibid.

- b. *How plainly obscene is the article? The more obviously a child doll, particularly a clearly young or very young doll, and one to be used for sexual purposes, the greater the inference that the suspect did in fact know it was subject to a prohibition. That is particularly the case when inspected upon receipt: the doll having been imported, is the inference plain that the person upon acquiring it must have known that it was a prohibited or restricted article?*³³⁴

Ook is een persoon die een kindersekspop distribueert of verkoopt alleen aansprakelijk voor het misdrijf van sec. 2(1) OPA indien hij wist dat zijn handeling hem volgens de OPA aansprakelijk zou maken. De verdachte kan dus niet worden veroordeeld als hij kan bewijzen dat hij het artikel waarvoor hij wordt vervolgd, niet heeft onderzocht en geen redelijke reden had om te vermoeden dat het artikel van dien aard was dat de distributie of de verkoop ervan hem aansprakelijk zou maken voor het misdrijf (sec. 2(5) OPA).³³⁵

In Duitsland en Denemarken is voor het plegen van het strafbare feit van respectievelijk § 184I StGB en § 235a DWS opzet vereist; schuld is niet voldoende.³³⁶ De aanklager moet dus bewijzen dat de dader wist dat hij een pop met kinderlijke trekken en een seksuele bestemming kocht, of dat hij op zijn minst het risico kende en aanvaardde dat de pop die hij kocht een kindersekspop zou kunnen zijn (*dolus eventualis*). In de praktijk wordt opzet afgeleid uit objectieve feiten en omstandigheden. De aanklager zal zich dus moeten richten op de omstandigheden van de aankoop (bv. de marketing van de pop op de website) en op het uiterlijk van de pop om te beoordelen of de dader met opzet heeft gehandeld. Indien de pop bijvoorbeeld werd aangeprezen met woorden als "100 % zoals het lichaam van een jong meisje" en/of was uitgerust met kinderkleding en -speelgoed, zal het verweer van de dader dat hij zich er niet van bewust was dat hij een kindersekspop had gekocht (feitelijke dwaling) niet slagen.³³⁷ Anders dan in het VK hoeven aanklagers in Duitsland en Denemarken niet te bewijzen dat de dader wist dat de verwerving van een dergelijk voorwerp illegaal is. Ook de bewering van een dader dat hij niet wist dat zijn gedrag een strafbaar feit vormde (rechtsdwaling), kan hem niet vrijpleiten.³³⁸

In Noorwegen is schuld voldoende om het strafbare feit van § 311 NWS te begaan. De dader is dus reeds strafrechtelijk aansprakelijk voor het verwerven en in bezit hebben van "een afbeelding die kinderen seksualiseert" indien hij nalatig heeft gehandeld. Op nalatig gedrag staat echter een lagere straf (geldboete of gevangenisstraf van maximaal 6 maanden) dan op opzettelijk gedrag (geldboete of gevangenisstraf van maximaal 3 jaar).

De Australische wet vereist geen kennis van de verweerder. Sec. 273A.1(c) ACCA voorziet in een objectieve test die vereist dat "*a reasonable person would consider it likely that the doll or other object is intended to be used by a person to simulate sexual intercourse*". De persoon die een kindersekspop aanschafft en in bezit heeft, hoeft echter niet te weten dat de pop voor seksuele doeleinden kan worden gebruikt. Ook dit werd bekritiseerd door de *Law Council of Australia*. Deze raadde aan de bepaling te wijzigen en te eisen dat er bewijs is van daadwerkelijke subjectieve kennis bij de dader van de seksuele aard van de kinderpopp of het andere voorwerp. Andere zedendelicten, zo argumenteerde de *Council*, zijn immers ook afhankelijk van dat soort bewijs.³³⁹ Het wetsvoorstel is op dat punt echter

³³⁴ Ibid.

³³⁵ Ibid.

³³⁶ § 15 StGB; § 19 DWSR.

³³⁷ § 16 StGB; H. Kudlich, BeckOK StGB, 2022, Rn. 4.

³³⁸ § 17 StGB; W. Joecks & T. Kulhanek, Münchner Kommentar zum StGB, Rn. 7.

³³⁹ Senate, Legal and Constitutional Affairs Legislation Committee, Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Bill 2019, 27-08-2019, Canberra, p. 6.

niet gewijzigd. Rechtshandavingsinstanties en de directeur Openbaar Ministerie hielden namelijk vol dat een dergelijke eis moeilijkheden zou opleveren bij het bewijzen van het delict. Zij voerden aan dat het moeilijker zou worden om deze zaken met succes te vervolgen indien de openbare aanklager zou moeten aantonen dat de verdachte wist waarvoor de kindersekspop werd gebruikt.³⁴⁰

3.6. Wettelijke excepties

In Australië voorziet sec. 273A.2 ACCA in een aantal strafuitsluitingsgronden ter bescherming van personen die een legitieme reden hebben om een kindersekspop te bezitten. Volgens deze bepaling is een persoon niet strafrechtelijk aansprakelijk voor het bezit van een dergelijk voorwerp indien dit van algemeen nut was.³⁴¹ Dit geldt indien wetshandhavers of veiligheidsagenten, of personen die de rechtsbedeling bijstaan (bv. wetshandhavers, deskundigen, gerechtsambtenaren, wettelijke vertegenwoordigers, getuigen) zich in het kader van hun functie 'schuldig' maken aan het onwettige gedrag.³⁴² Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer een opsporingsambtenaar in het bezit is van een kindersekspop nadat hij deze bij een doorzoeking in beslag heeft genomen. Het gedrag moet echter in de gegeven omstandigheden redelijk zijn met het oog op de uitoefening van zijn taken.³⁴³ Indien dezelfde ambtenaar de pop opzettelijk mee naar huis heeft genomen, kan hij dus niet door de exceptie worden verontschuldigd.³⁴⁴ Strafrechtelijke aansprakelijkheid ontstaat ook niet indien een persoon een kindersekspop in bezit heeft voor wetenschappelijk, medisch of educatief onderzoek dat schriftelijk is goedgekeurd door de Australische federale politieminister.³⁴⁵ Het is aan de verdachte om te bewijzen dat het bezit van de kindersekspop van algemeen nut was.³⁴⁶

Ook de Duitse wet voorziet in een strafuitsluitingsgrond van het verbod, die kan worden gevonden in § 184I, lid 4, *StGB*. Volgens deze bepaling is een persoon niet aansprakelijk voor het overdragen of in bezit hebben van een kindersekspop indien dit "uitsluitend dient tot de wettige vervulling van overheidstaken of officiële of professionele verplichtingen". In de voorbereidende werkdocumenten wordt niet verduidelijkt wanneer dit het geval is. Toch zal de uitzondering, net als in Australië, hoogstwaarschijnlijk van toepassing zijn op situaties waarin handavingsambtenaren of personen die de rechtsbedeling bijstaan een dergelijk voorwerp in bezit hebben als onderdeel van hun overheidstaken (bv. na het in beslag te hebben genomen of met het oog op onderzoek).³⁴⁷ Het is echter niet duidelijk wanneer gedragingen die in strijd zijn met § 184I *StGB* de vervulling van "professionele verplichtingen" dienen en of bijvoorbeeld kindersekspoppen ook voor wetenschappelijke, medische of educatieve doeleinden in bezit mogen worden gehouden, zoals in Australië.

In Noorwegen is artikel 311 NWS, dat "afbeeldingen van seksueel geweld tegen kinderen en afbeeldingen die kinderen seksualiseren" strafbaar stelt, volgens lid 5 niet van toepassing op "*depictions that are considered justifiable from artistic, scientific, informative, or similar purposes*". De bepaling is evenmin van toepassing op films of videospelletjes die de Noorse autoriteit voor de media via een voorafgaande toetsing heeft goedgekeurd voor commerciële vertoning of verkoop. Aangezien kindersekspoppen onder § 311 NWS vallen, geldt deze wettelijke vrijstelling ook voor deze voorwerpen.

³⁴⁰ Ibid., p. 26.

³⁴¹ sec. 273.2(1) ACCA.

³⁴² sec. 273.2(2) ACCA.

³⁴³ sec. 273.2(3) ACCA.

³⁴⁴ Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, Explanatory Memorandum, 2019, p. 38.

³⁴⁵ sec. 273A.2(2)(d) ACCA.

³⁴⁶ Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, Explanatory Memorandum, 2019, p. 38.

³⁴⁷ Interview Duitsland, hoogleraar strafrecht 1.

In het VK voorziet sec. 1(4) OPA in een "openbaar belang"-exceptie voor het strafbare feit van het publiceren van een "obsceen artikel". Deze uitzondering geldt *"if it is proved that publication of the article in question is justified as being for the public good on the ground that it is in the interests of science, literature, art or learning, or of other objects of general concern."* Zo zal iemand bijvoorbeeld niet worden veroordeeld voor het verkopen of verspreiden van een kindersekspop in het VK indien hij dit deed met een artistiek, educatief of wetenschappelijk doel. Een dergelijke exceptie is echter niet beschikbaar onder de CCA en is daarom niet van toepassing op de invoer van kindersekspoppen in het VK.³⁴⁸

In Denemarken geldt een artistieke exceptie voor strafbare feiten waarbij daadwerkelijk kindermisbruikmateriaal betrokken is, overeenkomstig § 235 DWS. Materiaal dat bij een normale interpretatie § 235 DWS als materiaal betreffende kindermisbruik zou worden aangemerkt, kan dus "bij een concrete beoordeling worden gelegitimeerd door de artistieke waarde ervan".³⁴⁹ In de Memorie van Toelichting bij § 235a DWS wordt echter niet gezegd of dit verweermiddel ook van toepassing is op het verbod op kindersekspoppen. *Save the Children Denmark* raadde aan een uitzondering voor wetenschappelijke doeleinden op te nemen. Het zou volgens deze stichting mogelijk moeten zijn om toestemming te krijgen voor het gebruik van dergelijke poppen in gecontroleerd wetenschappelijk gedocumenteerd onderzoek, bijvoorbeeld met het oog op het onderzoeken en ontwikkelen van de behandeling van volwassenen met seksuele interesses in kinderen.³⁵⁰ Het ministerie van Justitie heeft dit voorstel echter verworpen met het argument dat poppen momenteel niet worden gebruikt in gecontroleerde therapeutische processen en dat het "moeilijk zou zijn om een efficiënte handhaving van het verbod te verzekeren, indien het niet zonder uitzonderingen zou gelden".³⁵¹ Bijgevolg zijn in Denemarken geen excepties van toepassing op strafbare feiten in verband met kindersekspoppen. Ook in Oostenrijk geldt geen vrijstelling voor het produceren, invoeren, uitvoeren en verspreiden van obscene artikelen, in strijd met § 1 *Pornographiengesetz*.

3.7. Vervolg van de strafbare feiten

Het is moeilijk om een gedetailleerd en duidelijk beeld te schetsen van de wijze waarop de wetgeving die toepasselijk is op kindersekspoppen in de praktijk wordt toegepast in de zes onderzochte landen. Zoals al in hoofdstuk I is vermeld, hebben wij slechts drie experts vanuit wetshandavings instanties kunnen interviewen. De meeste respondenten waren academici die onze vragen over de bestaande wetgeving konden verduidelijken, maar niet genoeg kennis hadden over de toepassing ervan in de praktijk. Bovendien hadden wij beperkte toegang tot jurisprudentie. Om de lezer een idee te geven van hoe de strafbare feiten in de praktijk worden gehandhaafd, met name welke straffen in de onderzochte landen worden opgelegd, hebben we onder ander persberichten over zaken

³⁴⁸ C. G. McClister, 'Prohibition of Obscene Imports in the United Kingdom-A Violation of Article 36 of the Treaty Establishing the European Community', 1994 Dickinson Journal of International Law, 13(2), 329, p. 335.

³⁴⁹ Folketingstidende, Tillæg A, Lovforslag Nr. L 78, Forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om pas til danske statsborgere m.v. [Wetsvoorstel betreffende een wet tot wijziging van het Deense wetboek van strafrecht, het Deense wetboek van rechtsvordering en het wetboek betreffende paspoorten voor Deense burgers enz.], 10-11-2021, p. 8 <https://www.ft.dk/samling/2021/lovforslag/L78/index.htm> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁵⁰ Red Barnet, Høringssvar, Sagsnr. 2021-731-0089, 28-10-2021, p. 3, in Folketinget, L 78 – bilag 1 Høringssvar [Reacties], collection 2021-22, p. 80 <https://www.ft.dk/samling/2021/lovforslag/L78/bilag/1/2476204.pdf>, p. 80 (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁵¹ Justitsministeriet, Kommenteret Høringsoversigt over Høringssvar om forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om pas til danske statsborgere m.v. (Styrket indsats mod seksuelle overgreb mod børn og styrket rådgivning til ofre for seksuelle overgreb) [Reacties op het wetsvoorstel inzake een wet tot wijziging van het Deense wetboek van strafrecht, het Deense wetboek van rechtsvordering en het wetboek inzake paspoorten voor Deense burgers, enz.], 10-11-2021, p. 6, <https://www.ft.dk/samling/2021/lovforslag/L78/bilag/1/2476203.pdf> (laatst bezocht op 24-06-2022).

geraadpleegd waarin verdachten werden vervolgd en schuldig bevonden aan de aankoop/bezit van een kindersekspop. Hieronder zullen wij enkele van die gevallen beschrijven.

In Australië werd in 2016 de eerste persoon, Z. M., vervolgd voor het bezit van een kindersekspop.³⁵² De man had een sekspop van 132 cm besteld bij een Chinees bedrijf en verzocht om de pop in delen te verzenden om ontdekking te voorkomen: één pakket bevatte het lichaam van de pop en het tweede het hoofd en de siliconen vaginale van de pop, die door agenten van de Australische grenswacht werd onderschept. In een baanbrekende uitspraak had de districtsrechtbank van New South Wales geoordeeld dat een kindersekspop onder de definitie van materiaal voor kindermisbruik valt. De verdachte werd veroordeeld voor het bezit van een kindersekspop en afbeeldingen van kindermisbruik op verschillende elektronische apparaten en werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 2 jaar en 3 maanden met een voorwaardelijke vrijlating van 1 jaar en 3 maanden.³⁵³ Ook de verkoper van de pop, de Australische agent van de Chinese fabrikant, werd vervolgd en schuldig bevonden aan het verspreiden van de kindersekspop.³⁵⁴ Voor deze aanklacht en andere delicten met kinderpornografisch materiaal kreeg hij een taakstraf voor de duur van negen maanden.³⁵⁵

In 2020 werd de eerste zaak onder de nieuw ingevoerde sec. 273A.1 ACCA gevoerd bij de District Court South Wales.³⁵⁶ Het betrof R. G. die een plastic pop van 65 cm lang in zijn bezit had die was omgebouwd om als masturbatiespeeltje te dienen: er was een gat in het kruis gemaakt en de *“police found items which had been converted in a crude fashion to be inserted into the hole as to imitate a vagina.”*³⁵⁷ De politie ontdekte de pop en telefoons met kinderpornomateriaal bij de verdachte thuis nadat deze een noodoproep had gedaan. De rechter van de districtsrechtbank van Zuid-Wales overwoog zorgvuldig het nieuwe misdrijf van het bezit van een kindersekspop, volgens sec. 273A.1 ACCA. Hij heeft daarbij in het bijzonder gelet op het doel waarvoor de bepaling is vastgesteld, alsook op de door de wetgever voorgeschreven maximumstraf van 15 jaar:

*[t]he maximum penalty is of a severity that indicated that Parliament does not distinguish between using such dolls for fantasy acts and many of the acts involving indecent or other actions against real children. [...] The clear policy of Parliament to criminalize possession of sexual fantasy dolls intended to be used to simulate sexual intercourse is directed at the objectification of young children. Parliament criminalised possession of these objects, it would appear, in an attempt to shield real children in the community from exploitation and abuse. [...] Here however, I cannot regard the possession and admitted, and proved purpose, for which this doll was altered crudely, as being as serious an act as those that involve actual children, no matter how abhorrent Parliament regards this practice. That said fantasised sexual intercourse with children and the possession of an item such as this child-like sex doll, and its use, produces a distorted view of reality in which sex with children is somehow seen as appropriate. The community and the legislature and the Court and now, I accept, this offender must understand the wrongfulness of this type of crime.*³⁵⁸

Bij het overwegen van de passende straf voor de verdachte heeft de rechter opnieuw rekening gehouden met de voorgeschreven straf van maximaal 15 jaar:

³⁵² R v Miao, NSWDC 181, 17-08-2016.

³⁵³ Ibid.

³⁵⁴ CDDP, Australia's Federal Prosecution Service, 'Man in possession of child sex doll sentenced to imprisonment. Man who disseminated the child sex doll serves sentence by way of an intensive corrections order', 19-07-2016, <https://www.cdpp.gov.au/news/man-possession-child-sex-doll-sentenced-imprisonment> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁵⁵ Ibid.

³⁵⁶ R v Garcia, NSWDC 553, 13-07-2020.

³⁵⁷ Ibid., para. 6.

³⁵⁸ Ibid., para. 18-21.

*I have to pay careful attention to the maximum penalties fixed by Parliament. Such attention is always required, particularly so far as the 273A offence when it has been so recently fixed. Legislatures do not enact a maximum as mere formalities. The maximum of 15 years is a signal that general deterrence has considerable currency in the eyes of the Parliament and the community and content must be given to it as one sentencing measure to be considered, along with all others.*³⁵⁹

De rechter veroordeelde R.G. uiteindelijk tot een gevangenisstraf van een jaar en zes maanden (met de mogelijkheid van vrijlating na zes maanden) voor het bezit van een kindersekspop. Hij rechtvaardigde deze relatief lage straf door met name te verwijzen naar de aard van de pop, die helemaal niet levensecht was en op ruwe wijze was bewerkt, het feit dat zij alleen werd gebruikt voor de particuliere bevrediging van de verdachte, die dus geen commerciële markt voor kindersekspoppen ondersteunde, alsmede daderspecifieke factoren (bv. geen strafblad).³⁶⁰

In Noorwegen werd in 2017 de eerste persoon met succes vervolgd voor het aanschaffen van een kindersekspop. De districtsrechtbank Frederikstad veroordeelde een man tot een gevangenisstraf van een maand omdat hij een sekspop had besteld die een meisje tussen de 9 en 12 jaar moest voorstellen.³⁶¹ Deze zaak was de eerste in zijn soort in Noorwegen en werd gevolgd door een reeks soortgelijke zaken. In 2018 werd een man veroordeeld voor het verwerven van een kindersekspop en kreeg een (cumulatieve) straf van 60 dagen voorwaardelijke gevangenisstraf en een geldboete van 25.000 NKR (2.500 euro) door de districtsrechtbank Fosen.³⁶² In hetzelfde jaar heeft de districtsrechtbank Oost-Finmarken een particulier schuldig bevonden aan de invoer van een kindersekspop van een in Hongkong gevestigde verkoper en hem veroordeeld tot een (cumulatieve) gevangenisstraf van 60 dagen voorwaardelijk en een geldboete van NKR 10.000 NKR (EUR 1.000).³⁶³ Deze zaak leidde uiteindelijk tot de uitspraak van het Noorse hooggerechtshof dat bevestigde dat kindersekspoppen als kinderpornografisch materiaal moeten worden aangemerkt.³⁶⁴ In 2018 veroordeelde de districtsrechtbank Stavanger een man, die een sekspop met de afbeelding van een meisje tussen vier en zes jaar had besteld, tot drie maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf.³⁶⁵

Ook in het VK werden al heel wat personen met succes vervolgd voor een poging om een kindersekspop in het VK te laten invoeren. In 2017 werd A. D. in naar wat verluidt het eerste geval in zijn soort in het VK is, veroordeeld tot twee jaar en acht maanden gevangenisstraf voor het importeren van een kindersekspop die leek op een vierjarig meisje uit Hongkong.³⁶⁶ Interessant is dat de straf voor het importeren van de pop hoger was dan voor de drie cumulatieve aanklachten wegens het maken en in bezit hebben van onzedelijke afbeeldingen van kinderen (acht maanden gevangenisstraf).³⁶⁷ De pop was een van de voorwerpen die bij de speciale operatie Shiraz in beslag werden genomen. Een andere kindersekspop die in het kader van deze operatie door agenten van de *UK Border Force* werd

³⁵⁹ Ibid., para. 22.

³⁶⁰ Ibid., para. 17, 54.

³⁶¹ Rechtbank Fredrikstad, Påtalemyndigheten v. T. Eriksen, 03-11-2017, 17-082194-FRED.

³⁶² Rechtbank Fosen, A mot Trøndelag statsadvokatembeter, 17-07-2018, Case LF-2018-104614

³⁶³ Norwegian Supreme Court, A mot Påtalemyndigheten, 10-09-2019, HR-2019-1715 A.

³⁶⁴ Ibid.

³⁶⁵ F. M. Gabrielsen & B. I. Voll. '23-åring dømd etter å ha kjøpt seksualisert barnedukke på nettet', Midsundingen, 26-09-2018, <https://midsundingen.no/23-aring-domd-etter-a-ha-kjopt-seksualisert-barnedukke-pa-nettet/Type/NTB/19.1.9873> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁶⁶ Zie BBC, 'Andrew Dobson jailed for 'child-like' sex doll import bid', 23-06-2017, <https://www.bbc.com/news/uk-england-stoke-staffordshire-40383627> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁶⁷ B. B. Chatterjee, 'Child sex dolls and robots: challenging the boundaries of the child protection framework', International Review of Law, Computers & Technology 2020, 34, 1, 22, p. 23.

onderschept, behoorde toe aan D. H., die een voorwaardelijke gevangenisstraf van 12 maanden kreeg, voor 10 jaar als zedendelinquent werd geregistreerd en voor dezelfde periode een *sexual harm prevention order*,³⁶⁸ samen met een taakstraf en verplichte rehabilitatie.³⁶⁹ In hetzelfde jaar werd D. T. schuldig bevonden aan het importeren van een drie meter lange sekspop uit China en veroordeeld tot 16 maanden. Bovendien werd hij voor 10 jaar in het register van zedendelinquenten opgenomen en kreeg hij een bevel tot preventie van seksuele schade voor onbepaalde tijd, waarin voorwaarden zijn opgenomen voor hem na zijn vrijlating.³⁷⁰ A. L. probeerde ook een kindersekspop in te voeren en werd veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van 24 maanden, kreeg een bevel tot preventie van seksuele uitbuiting voor 10 jaar en moest zich 10 jaar laten registreren als zedendelinquent.³⁷¹ S. G. werd schuldig bevonden aan het importeren van een "onfatsoenlijk of obscene voorwerp" en kreeg een voorwaardelijke gevangenisstraf van 12 maanden en een bevel tot preventie van seksuele schade gedurende vijf jaar, en moest 20 dagen rehabilitatie ondergaan en een behandelingsprogramma voor zedendelinquenten doorlopen.³⁷²

In al deze gevallen werden de poppen door agenten van de *UK Border Force* onderschept voordat zij bij de verdachten thuis aankwamen.³⁷³ Zoals reeds vermeld, is in het VK alleen het invoeren, verspreiden en verkopen van een kindersekspop strafbaar, terwijl het bezit van een dergelijk voorwerp volgens de Britse wet momenteel niet illegaal is. Dit betekent dat de koper alleen strafrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld indien er bewijs is dat de kindersekspop in het VK werd ingevoerd. Zodra de pop aan de koper is geleverd, zal deze dus hoogstwaarschijnlijk aan vervolging ontkomen.³⁷⁴ Ook personen die hun eigen kindersekspop vervaardigen, bijvoorbeeld door een kinderpopp te veranderen, zoals in het Australische geval van R. G., zullen volgens de Britse wet geen strafbaar feit begaan.

Net als in Nederland heeft de openbare aanklager in het VK de discretionaire bevoegdheid om strafbare feiten te vervolgen die onder zijn aandacht zijn gekomen op basis van overwegingen van openbaar belang. De in aanmerking te nemen factoren van openbaar belang zijn onder meer de ernst van het misdrijf, de mate van verwijtbaarheid van de verdachte, de omstandigheden van en de schade berokkend aan de slachtoffers en de impact op de gemeenschap.³⁷⁵ Met betrekking tot kindersekspoppen wordt in de *CPS* richtsnoer benadrukt dat de ernst van het strafbare feit bestaat in het mogelijke verband met seksuele misdrijven tegen kinderen. Er wordt echter ook uitdrukkelijk gesteld dat de aanklagers voorzichtig moeten zijn met veronderstellingen over het risico van daadwerkelijke misdrijven tegen kinderen, gezien het gebrek aan afdoend bewijs over de vraag of sekspoppen dat aanmoedigen of ontmoedigen:

³⁶⁸ Een *sexual harm prevention order* (SHPO) is een bevel dat wordt uitgevaardigd tegen een persoon van wie is vastgesteld dat hij een strafbaar feit heeft gepleegd overeenkomstig *Schedule 3 of 5 van de Sexual Offences Act 2003*. SHPO's worden door een magistraat of een rechter in het Crown Court opgelegd indien de betrokkene wordt beschouwd als een risico voor het publiek in het algemeen of voor een andere specifieke persoon.

³⁶⁹ C. Adwent, 'Bury St Edmunds man spared jail over child sex doll and 35,000 indecent images of children', *East Anglian Daily Times*, 22-07-2017, <https://www.eadt.co.uk/news/bury-st-edmunds-man-spared-jail-over-child-sex-doll-2365144> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁷⁰ Express, 'Shamed ex-primary school governor jailed for importing lifelike child sex doll', Express, 08-09-2017, <https://www.express.co.uk/news/uk/851709/Sex-doll-David-Turner-jailed-Stansted-Airport-Essex> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁷¹ S. Anderson, 'Andrew Larkins of Norwich handed suspended sentence for child sex doll and child pornography offences', *Eastern Daily Press*, 25-08-2017, <https://www.edp24.co.uk/news/crime/andrew-larkins-of-norwich-handed-suspended-sentence-for-child-sex-1079556> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁷² A. Hirst, 'Essex man Simon Glerum sentenced for importing childlike sex doll and possessing child abuse images', *East Anglian Daily Times*, 29-09-2017, <https://www.eadt.co.uk/news/essex-man-simon-glerum-sentenced-for-importing-childlike-sex-doll-2385664> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁷³ M. H. Maras & L. R. Shapiro, 'Child sex dolls and robots: More than just an uncanny valley', *Journal of Internet Law* 2019, 21, 5, 3, p. 15.

³⁷⁴ Ibid.

³⁷⁵ Crown Prosecution Service, 'The Code for Crown Prosecutors', 26-10-2018, <https://www.cps.gov.uk/publication/code-crown-prosecutors> (laatst bezocht op 24-06-2022).

*Notwithstanding that prosecutors are entitled to reach a conclusion that childlike sex dolls may have a tendency to deprave or corrupt, on the particular facts of the case they are dealing with, they should not base their decisions at either the evidential or the public interest stage on a general and more serious ground that possession of a doll will lead to more serious offending.*³⁷⁶

Als er echter ander bewijs is dat erop wijst dat de verdachte seksuele belangstelling voor kinderen had, zoals relevante communicatie of onfatsoenlijke afbeeldingen van kinderen, moet dat volgens de CPS richtsnoer worden meegewogen in het voordeel van vervolging. Ook de leeftijd van de pop is relevant: hoe jonger de pop kennelijk is, hoe groter het algemeen belang om te vervolgen.³⁷⁷

In Oostenrijk is er één geval geweest waarbij het ging om een kindersekspop die iemand online had besteld en die via het VK was verzonden. Op basis van de rapporten van de Engelse douanebeambten over de onderschepping van de pop doorzochten de Oostenrijkse rechtshandavingsinstanties het huis van de betrokkene, hetgeen leidde tot de ontdekking van daadwerkelijk kinderpornografisch materiaal.³⁷⁸ De betrokkene werd uiteindelijk vervolgd voor het bezit van dergelijk materiaal. De zaak is niet openbaar toegankelijk, zodat niet kan worden gezegd welke straf de verdachte heeft gekregen en of het bezit van de pop als een verzwarende omstandigheid werd beschouwd.

In alle onderzochte rechtsstelsels is het produceren, verspreiden en verkopen van kindersekspoppen een strafbaar feit. Toch werden, kijkend naar de toegankelijke jurisprudentie in Australië, Noorwegen en het VK, verdachten tot dusver bijna uitsluitend vervolgd voor het importeren, verwerven en/of bezitten van deze voorwerpen. Slechts in één onderzocht geval kon een Australische vertegenwoordiger van een Chinese sekspoppenfabrikant worden vervolgd en veroordeeld voor de verkoop van een kindersekspop aan een Australische particulier. De fabrikanten en distributeurs zijn meestal gevestigd in andere rechtsgebieden (China en Japan), waar kindersekspoppen vaak niet verboden zijn. En zelfs indien deze voorwerpen in het buitenland zouden worden verboden, zal het in de ontvangende staten veel moeilijker, zo niet onmogelijk zijn om de producenten en verkopers te vervolgen. Daarom richten de rechtshandavingsinstanties in de ontvangende landen zich meestal vooral tegen de eindgebruikers van kindersekspoppen.³⁷⁹ In het VK bijvoorbeeld probeert men te voorkomen dat deze poppen überhaupt worden ingevoerd. De Britse NCA heeft veel samengewerkt met de grote luchtvaartmaatschappijen in Hong Kong en China om hen ervan te overtuigen de artikelen niet te vervoeren.³⁸⁰

Het is ook opmerkelijk dat in alle genoemde zaken de verdachten niet alleen schuldig werden bevonden aan het verwerven en/of in bezit hebben van een kindersekspop, maar ook aan het in bezit hebben van kinderpornografisch materiaal. Slechts in één onderzochte zaak in het VK werd een persoon, K. R., uitsluitend veroordeeld omdat hij had geprobeerd een kindersekspop in te voeren.³⁸¹ De pop was "anatomisch correct" voor een zesjarig meisje, had een kinderlijk gezicht, maar had ook enkele volwassen kenmerken, zoals grote borsten. De verdachte had geen eerdere

³⁷⁶ Crown Prosecution Service, 'Legal Guidance, Sex Dolls – Childlike', 26-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/sex-dolls-childlike> (laatst bezocht op 24-06-2022).

³⁷⁷ Ibid.

³⁷⁸ Interview Oostenrijk, openbaar aanklager bij het OM in Wenen.

³⁷⁹ J. Danaher, 'Regulating child sex robots: restriction or experimentation?', Medical Law Review 2019, 27, 4, 553.

³⁸⁰ Interview (schriftelijk), VK, NCA.

³⁸¹ R. Kennedy, 'This Blyth grandad was caught trying to import a child-like sex doll he ordered online', Chronicle Live, 09-06-2019, <https://www.chroniclelive.co.uk/news/north-east-news/blyth-grandad-caught-trying-import-16390233> (laatst bezocht op 24-06-2022).

veroordelingen, ontkende seksuele belangstelling te hebben voor kinderen en had geen illegaal materiaal gedownload. Hij bleek echter online te hebben gezocht naar "*teen girls with small breasts*". De *Crown Court Newcastle* veroordeelde hem tot een taakstraf van 12 maanden en 500 pond kosten. Deze zaak lijkt een uitzondering te zijn. Volgens schattingen van het Britse *National Crime Agency* wordt in 75% van de gevallen waarin de ontdekking van een kindersekspop tot een huiszoeking leidt, ook daadwerkelijk kinderpornografisch materiaal in digitale vorm bij de verdachte thuis aangetroffen..³⁸²

In Duitsland en Denemarken is er nog geen jurisprudentie over het verbod op kindersekspoppen beschikbaar. Dat komt omdat in beide rechtsgebieden de verbodsbepalingen pas onlangs in werking zijn getreden, respectievelijk in juli 2021 en maart 2022. Duitse deskundigen menen dat ook in de toekomst personen niet zullen worden vervolgd enkel voor het verwerven en in bezit hebben van kindersekspoppen.³⁸³ Het in § 184I, lid 2, *StGB* neergelegde bezitsdelict dient volgens critici als een zuivere "opsporingsbepaling" (*Ermittlungsparagraph*) te worden beschouwd: indien in de loop van een onderzoek tegen een persoon die verdacht wordt van het bezit van een kindersekspop daadwerkelijk kinderpornografisch materiaal kan worden gevonden, kan de persoon worden vervolgd voor het bezit van kinderpornografisch materiaal, volgens § 184b *StGB*, een misdrijf waarop een zwaardere straf (gevangenisstraf van één tot vijf jaar) staat.³⁸⁴ Het valt nog te bezien in hoeverre het pas ingevoerde verbod op kindersekspoppen in Denemarken zal worden gehandhaafd.

4. Tussenconclusie

In dit hoofdstuk hebben wij relevante wetten en beleidslijnen, alsook jurisprudentie (voor zover beschikbaar) van zes landen verzameld en geanalyseerd waar kindersekspoppen momenteel op de een of ander manier verboden zijn: Australië, Duitsland, Denemarken, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk. Er werd aangetoond dat de reikwijdte van de strafbare feiten die op kindersekspoppen van toepassing zijn maar ook de voorgeschreven sancties sterk verschillen in de onderzochte rechtssystemen. We hebben toegelicht welke schuldvorm vereist is om een strafbaar feit met een kindersekspop te kunnen plegen en hebben vervolgens de wettelijke uitzonderingen geschetst die van toepassing zijn. Ten slotte hebben wij geprobeerd om een beeld te schetsen van de wijze waarop de verboden op kindersekspoppen in de praktijk worden toegepast in de zes onderzochte landen.

³⁸² Ibid.

³⁸³ Interview, Duitsland, hoogleraar strafrecht 2.

³⁸⁴ M. Frommel, 'Die neue Strafbarkeit des Besitzes auf Kind gemachter Sexpuppen', NK, 2021, 33, 2, 150, p. 152.

	offence	prohibited object	scope	prescribed penalties	legal exemptions
Australië	sec. 273A.1 ACCA	<i>"a doll or other object" that "resembles (i) a person who is, or appears to be, under 18 years of age; or (ii) a part of the body of such a person"</i>	<i>possess</i>	max. 15 j	<i>if it is of public benefit: part of state duties; for scientific, medical or education research upon approval of Ministry</i>
	sec. 233BAB(5) and 233BAB(6) CA		<i>intentionally import/export</i>	2,500 boete of max. 10 j	
	Subdiv. B of Div. 471, Subdiv. D of Div. 474 ACCA	<i>"child abuse material"</i>	<i>possess, control, produce, supply or obtain</i>	max. 15 j	
Duitsland	§ 184I StGB	"een fysieke replica van een kind of een lichaamsdeel van een kind vervaardigt, aanbiedt of daarvoor reclame maakt en die gezien zijn kenmerken bestemd is voor het verrichten van seksuele handelingen"	vervaardigen, aanbieden of aanprijzen, verhandelen of vervoeren naar of door Duitsland of zonder verhandelen, verkopen, overdragen of anderszins in de handel brengen	boete of max. 5 j	handelingen die uitsluitend dienen ter rechtmatige vervulling van overheidsstaken of officiële of beroepsverplichtingen
			verwerven, bezitten of vervoeren naar of door Duitsland	boete of max. 3 j	
Denmark	§ 235a DWS	"een pop die lijkt op een kind en die ontworpen is voor seksuele doeleinden"	vervaardigen, verkopen of anderszins overhandigen	boete of max. 2 j	nee
			bezitten	boete of max. 1 j	
Noorwegen	§ 311(1) NWS	"afbeeldingen die kinderen seksualiseren"	produceren, publiceren, aanbieden, verkopen, aan een ander overdragen, beschikbaar stellen of op enigerlei andere wijze trachten te distribueren, te verwerven, in te voeren of te bezitten, of zich opzettelijk toegang verschaffen, een openbare lezing geven, of een openbare vertoning of tentoonstelling organiseren	boete of max. 3 j	afbeeldingen die gerechtvaardigd worden geacht vanuit artistieke, wetenschappelijke, informatieve of soortgelijke doeleinden; films of videospelletjes die de Noorse autoriteit voor de media heeft goedgekeurd voor commerciële vertoning of verkoop
VK	sec. 42 CCA and sec. 170(1)(a) CEMA	<i>"indecent or obscene articles" whose import or export is prohibited</i>	<i>knowingly acquire possession</i>	boete en/of max. 5 j	<i>if in the interests of science, literature, art or learning</i>
	sec. 2(1) OPA	<i>"obscene article"</i>	<i>whether for gain or not, publish or have for publication for gain</i>	boete en/of max. 5 j	
	sec. 85(3)(b) PSA	<i>"indecent or obscene material"</i>	<i>send postal packets by post</i>	boete en/of max. 12 m	
Oostenrijk	§ 1 Pornografie Wet	"obscene voorwerpen"	productie, import en distributie met het oogmerk winst te maken	max. 1 j (of boete)	nee

V. Criteria voor strafbaarstelling toegepast op kindersekspoppen

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een theoretisch kader voor strafbaarstelling uitgewerkt waarin vrijwel alle voor- en tegenargumenten inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen kunnen worden ingepast die met behulp van de literatuurstudie, de rechtsvergelijking en de interviews met experts zijn gevonden. Als uitgangspunt dienen de 'criteria voor strafbaarstelling', zoals deze door strafrechttheoretici traditioneel worden toegepast bij vraagstukken inzake de criminalisering van bepaald ongewenst gedrag.

In paragraaf 2 wordt beschreven welke versie van de criteria voor strafbaarstelling in onderhavig onderzoek wordt gebruikt. In de literatuur zijn namelijk verschillende varianten van het klassieke kader ontwikkeld. Hoewel deze varianten grotendeels overlappen, kennen ze toch (nuance) verschillen en dient derhalve een keuze te worden gemaakt. De variant van de criteria voor strafbaarstelling die in dit onderzoek centraal staat wordt uitgebreid toegelicht. Vervolgens worden de argumenten die we zijn tegengekomen in het onderzoek naar kindersekspoppen aan de hand van dit kader gestructureerd en geanalyseerd.

Al snel zal echter blijken dat niet alle voor- en tegenargumenten precies passen in het 'klassieke' kader. Enkele argumenten lijken buiten het kader te vallen of behoeven een nadere uitwerking die verder gaat dan waar het klassieke kader in voorziet. Om deze reden zal het kader worden uitgebreid met enkele aanvullende uitgangspunten in een poging om alle argumenten van een theoretische onderbouwing te voorzien. Op verschillende plaatsen zijn tekstvakken ingevoegd om deze aanvullende perspectieven te schetsen.

Tenslotte zijn er ook argumenten die een soort 'restcategorie' vormen: ze passen niet in de klassieke criteria voor strafbaarstelling, noch zijn er alternatieve strafbaarstellingstheorieën waarop ze kunnen worden gebaseerd. Desondanks zijn ze toch interessant voor een wetgever die overweegt kindersekspoppen strafbaar te stellen. In paragraaf 3 komt de restcategorie aan bod.

Het hoofdstuk besluit met een tussenconclusie in paragraaf 4 met daarin een tabel waarin het resultaat van onze inventarisatie en analyse beknopt wordt samengevat.

2. Criteria voor strafbaarstelling

2.1. Inleiding

De grondgedachte dat het strafrecht enkel als *ultimum remedium* moet worden gebruikt leidt tot de centrale vraag of en op welke manier bepaalde gedragingen strafbaar moeten worden gesteld. Om de beantwoording van deze vraag in goede banen te leiden dienen verschillende voor- en tegenargumenten zorgvuldig tegen elkaar te worden afgewogen en deze afweging kan op zijn beurt weer worden gestructureerd aan de hand van verschillende positieve of negatieve criteria voor strafbaarstelling. Het ontwikkelen van dergelijke criteria of gronden houdt strafrechtstheoretici in

binnen en buitenland al geruime tijd bezig en er zijn in de loop der jaren dan ook verschillende sets van criteria ontwikkeld.³⁸⁵

Een van de eerste Nederlandse strafrechtswetenschappers die zich waagde aan het ontwikkelen van een samenhangend stelsel van criteria voor strafbaarstelling was Theo de Roos. In het kader van zijn dissertatie uit 1987 ontwikkelde hij een toetsingsschema aan de hand waarvan hij betoogde dat de strafwetgever economische delicten in het leven moest roepen.³⁸⁶ Tot op de dag van vandaag worden zijn criteria nog steeds gebruikt ter analyse van criminaliseringsvraagstukken.³⁸⁷ Het wordt nog altijd gezien als een van de meest toonaangevende strafbaarstellingskaders.³⁸⁸

Inmiddels is ook de Nederlandse wetgever doordrongen van het belang van een goeddoordacht en bestendig kader bij de ontwikkeling en onderbouwing van nieuwe strafwetgeving. Het gebruik van een dergelijk kader zou onder andere bijdragen aan de kwaliteit en legitimatie van wetgeving, het zou de transparantie van het wetgevingsproces bevorderen en het zou ook de uitvoeringspraktijk kunnen helpen bij de toepassing en interpretatie van nieuwe wetten.³⁸⁹

In haar proefschrift uit 2019 heeft Sanne Buisman een bewerking van de criteria van De Roos gecombineerd met enkele extra criteria die zijn ontwikkeld in het kader van bovengenoemd wetgevingsbeleid. Juist deze combinatie van ‘klassieke’ criteria met additionele uitgangspunten die door de beleidsmakers als (mede) relevant zijn aangemerkt maakt het door haar ontwikkelde kader geschikt voor onderhavig onderzoek.³⁹⁰ Dit kader biedt niet alleen een actuele interpretatie van de klassieke uitgangspunten, maar sluit eveneens aan op hetgeen de wetgever daarnaast nog meer van belang acht bij het creëren van nieuwe strafwetgeving. Om deze reden is de set van criteria zoals ontwikkeld door Buisman gekozen als uitgangspunt van het theoretisch kader in dit onderzoek. Hieronder worden de verschillende criteria uit deze set beschreven, waarbij de nadruk vooral ligt op de criteria die aansluiten bij de voor- of tegenargumenten inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen die werden gevonden op basis van de literatuurstudie, de rechtsvergelijking en de interviews met experts. Gronden die niet of nauwelijks aan bod kwamen tijdens het onderzoek zullen slechts kort worden besproken.

Daarnaast worden in de tekstvakken ook enkele aanvullende gezichtspunten besproken, die niet in Buismans set van criteria voorkomen of die door het klassieke denkkader juist worden afgewezen als grond voor strafbaarstelling. Zo zijn bepaalde gezichtspunten ontleend aan *legal moralism* voor klassieke (liberale) strafrechttheoretici doorgaans uit den boze: zonder enige aansluiting bij het schadebeginsel worden puur moralistische overwegingen in beginsel onvoldoende geacht voor strafbaarstelling. De reden dat we ze in dit hoofdstuk toch behandelen heeft te maken met het feit dat we in de literatuur, de interviews en de rechtsvergelijking toch argumenten tegenkwamen die als ‘absoluut’ moralistisch kunnen worden gekwalificeerd.

Rapportage

³⁸⁵ In Nederland werd de terminologie ‘criteria voor strafbaarstelling’ in 1972 door Hulsman geïntroduceerd (L.H.C. Hulsman, ‘Criteria voor strafbaarstelling’, in: *Strafrecht terecht? Over dekriminalisering en decriminalisering*, Baarn: Uitgeverij in den Toorn 1972, p. 80-92.); R. Haveman, *Voorwaarden voor strafbaarstelling van vrouwenhandel* (diss. Utrecht), Deventer: Gouda Quint 1998; E.M.M. Haenen, *Force & Marriage* (diss. Tilburg University), Cambridge – Antwerpen – Portland: Intersentia 2014.

³⁸⁶ T. A. de Roos, *Strafbaarstelling van Economische Delicten. Een crimineel-politieke studie* (diss. Utrecht), Arnhem: Gouda Quint 1987, p. 1.

³⁸⁷ Zie bijvoorbeeld S. van der Aa, *Stalking in the Netherlands. Nature and prevalence of the problem and the effectiveness of anti-stalking measures* (diss. Tilburg University), Antwerpen: Maklu 2010.

³⁸⁸ Zo ook S.S. Buisman, ‘Criteria voor strafbaarstelling. De integratie tussen theorie en wetgevingsbeleid’, *BSb* 2020, nr. 1.

³⁸⁹ *Ibid.*

³⁹⁰ S. S. Buisman, *Contract, Tort & Crime. Criminalisation of breaches of sales contracts under Dutch and EU law* (diss. Tilburg University), Tilburg University: 2019; S.S. Buisman, ‘Criteria voor strafbaarstelling. De integratie tussen theorie en wetgevingsbeleid’, *BSb* 2020, nr. 1.

Bij ieder criterium worden de relevante argumenten inzake kindersekspoppen besproken die zijn verzameld met behulp van de landenrapporten en de interviews, *zonder* aan te geven of het een meerder- of minderheidsstandpunt betreft. Sommige argumenten werden zelfs maar door één expert te berde gebracht. Het feit dat we ‘slechts’ 16 binnenlandse experts hebben geïnterviewd vanuit verschillende beroepsgroepen, maakt de resultaten mogelijk weinig representatief voor de gehele groep douanemedewerkers, politieambtenaren, behandelaars, strafrechtswetenschappers, etcetera. Het doel van deze studie was dan ook niet om te pijken welke argumenten de meeste navolging krijgen, maar om zoveel mogelijk verschillende argumenten in kaart te brengen. Na 16 interviews trad er een vorm van ‘verzadiging’ op – er kwamen tijdens de laatste interviews weinig nieuwe argumenten meer boven tafel – waarmee het doel van een zo uitputtend mogelijke inventarisatie van voor- en tegenargumenten lijkt te zijn bereikt.

2.2. De drempelcriteria: schade, onrechtmatigheid en rechtsgoed

De eerste drie criteria helpen de vraag beantwoorden of inzet van het strafrecht überhaupt legitiem is. Pas wanneer deze vraag positief is beantwoord kan volgens Buisman worden overgegaan tot het toetsen van de overige criteria. In die zin fungeren het schadecriterium, de onrechtmatigheid en het rechtsgoedbeginsel als drempelcriteria: aan alledrie de criteria moet in beginsel worden voldaan.

2.2.1. Schade

Onder strafrechtsfilosofen wordt het schadebeginsel algemeen beschouwd als de meest geaccepteerde en de meest gebruikte grond bij de vraag naar de grenzen van de strafwetgeving.³⁹¹ Gebaseerd op John Stuart Mill's postulaat *‘that the only purpose for which power can be rightfully exercised over any member of a civilized community, against his will, is to prevent harm to others’*, wordt aangenomen dat enkel gedrag dat schade berokkent aan anderen strafbaar mag worden gesteld.

Aan het schadebeginsel wordt dus een dominante positie toegekend.³⁹² Zo ook in de toetsingskaders van De Roos, Buisman en anderen. De Roos erkent weliswaar dat het schadecriterium op zichzelf ‘zeer algemeen en vaag’ is,³⁹³ toch dient de strafwetgever voldoende aannemelijk te maken dat het bewuste gedrag (potentieel) schadelijk is.³⁹⁴ Er kunnen met name problemen optreden bij het aantonen van de reële schade in het geval van psychische, immateriële, collectieve, indirecte of diffuse vormen van schade, aldus De Roos.³⁹⁵

Het is weinig verrassend dat het schadecriterium een prominente rol speelt in het debat over de strafbaarstelling van kindersekspoppen. In de totstandkoming van buitenlandse strafbaarstellingen is dit doorgaans één van de centrale twistpunten en ook vele Nederlandse geïnterviewden worstelen

³⁹¹ Zie L. Strikwerda, ‘Legal and Moral Implications of Child Seks Robots’, in: J. Danaher & N. McArthur, *Robot Seks: Social and Ethical Implications*, MIT Press 2017, p. 133-151.

³⁹² Zie C.P.M. Cleiren, ‘Functie en waarde van criteria voor strafbaarstelling in het huidige tijdsgewricht’, in: C.P.M. Cleiren e.a. (eds.), *Criteria voor strafbaarstelling in een nieuwe dynamiek. Symbolische legitimiteit versus maatschappelijke en sociaalwetenschappelijke realiteit*, 2012, Den Haag: Boom Lemma uitgevers, p. 21.

³⁹³ T. A. de Roos, *Strafbaarstelling van Economische Delicten. Een crimineel-politieke studie* (diss. Utrecht), Arnhem: Gouda Quint 1987, p. 42.

³⁹⁴ *Ibid.*, p. 42.

³⁹⁵ *Ibid.*, p. 43-44.

met dit criterium. Feit is nu eenmaal dat de productie, import, bezit, etc. van kindersekspoppen doorgaans geen *directe* schade toebrengt aan duidelijk identificeerbare *individuele* slachtoffers.³⁹⁶ Het zijn zogenaamde slachtofferloze feiten (*'victimless crimes'*).³⁹⁷

Daarnaast is er op dit moment geen empirisch bewijs voor een mogelijk *causaal* verband tussen het gebruik van kindersekspoppen en vergroting van het risico op seksueel misbruik van echte kinderen: we weten niet of kindersekspoppen de gebruiker juist aanzet tot seks met echte kinderen (de *stepping-stone* theorie), noch weten we of kinderen met behulp van kindersekspoppen worden gegroomd³⁹⁸ of door confrontatie met de kindersekspoppen seks met volwassenen gaan normaliseren.³⁹⁹ Kortom, ook de meer *indirecte* vormen van schade zijn moeilijk vast te stellen.

Sterker nog, het zou kunnen zijn dat het gebruik van kindersekspoppen de behoefte aan echte kinderen ter bevrediging van seksuele verlangens juist verkleint.⁴⁰⁰ Daarmee zou er mogelijk een beschermend effect kunnen uitgaan van de poppen. Uit interviews met een behandelaar van pedofielen en pedoseksuelen⁴⁰¹ in Nederland kwam naar voren dat enkele van hun cliënten een dergelijk beschermend effect toeschrijven aan de kindersekspoppen, maar dit is slechts anekdotisch en mogelijk weinig representatief bewijsmateriaal. Nu er geen *evidence based* onderzoek beschikbaar is naar de potentiële effecten van kindersekspoppen op toekomstig seksueel kindermisbruik – en derhalve noch de beschermende, noch de schadelijke hypothese kan worden onderbouwd – vormt het schadecriterium een knelpunt in onze overwegingen.

Daar komt bovendien bij dat niet alle vormen van schadeveroorzakend gedrag behoeven te worden gecriminaliseerd. Bijvoorbeeld schade die de dader niet aan derden, maar enkel aan zichzelf toebrengt. Om het individu tegen zichzelf in bescherming te nemen kan de wetgever paternalistische strafwetgeving in het leven roepen, maar wetgeving die enkel of vooral op bevoogdende motieven is gebaseerd wordt over het algemeen onacceptabel gevonden.⁴⁰²

Maar ook gedrag dat schade aan derden veroorzaakt hoeft niet noodzakelijk te resulteren in criminalisering. De omvang en waarschijnlijkheid van het door het gedrag veroorzaakte schade dient

³⁹⁶ Gedragingen met kindersekspoppen die wel directe schade zouden kunnen veroorzaken zijn reeds strafbaar gesteld (zie hoofdstuk III).

³⁹⁷ Zie L. Strikwerda, 'Legal and Moral Implications of Child Seks Robots', in: J. Danaher & N. McArthur, Robot Seks: Social and Ethical Implications, MIT Press 2017, p. 133-151.

³⁹⁸ Art. 248e Sr definieert 'grooming' als volgt: Hij die door middel van een geautomatiseerd werk of met gebruikmaking van een communicatiedienst aan een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt of iemand die zich, al dan niet met een technisch hulpmiddel, waaronder een virtuele creatie van een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt, voordoet als een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt een ontmoeting voorstelt met het oogmerk ontuchtige handelingen met een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt te plegen of een afbeelding van een seksuele gedraging waarbij een persoon die de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt is betrokken te vervaardigen, wordt, indien hij enige handeling onderneemt tot het verwezenlijken van die ontmoeting, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of een geldboete van de vierde categorie.

³⁹⁹ Daar komt bij dat het tonen van kindersekspoppen aan 16-minners momenteel al strafbaar is en het groomen met behulp van de poppen dat binnenkort waarschijnlijk wordt. Overigens kwamen we tijdens deze studie wel aanwijzingen tegen van een mogelijk verband tussen het bezit van kindersekspoppen en het bezit van (ander) kindermisbruikmateriaal: volgens de UK National Crime Agency, die inmiddels ruime ervaring heeft met kindersekspoppen, vindt de politie in 75% van de gevallen waarin ze een kindersekspop aantreffen bij verdachte, ook kinderporno in diens woning.

⁴⁰⁰ Zie voor discussie L. Strikwerda, 'Legal and Moral Implications of Child Seks Robots', in: J. Danaher & N. McArthur, Robot Seks: Social and Ethical Implications, MIT Press 2017, p. 133-151. en literatuur in hoofdstuk I.

⁴⁰¹ Een pedoseksueel heeft een seksuele voorkeur voor kinderen en heeft ook daadwerkelijk seksuele handelingen met kinderen verricht.

⁴⁰² Zie bijvoorbeeld T. A. de Roos, Strafbbaarstelling van Economische Delicten. Een crimineel-politieke studie (diss. Utrecht), Arnhem: Gouda Quint 1987, p. 41 en p. 59 onder verwijzing naar Mills 'On Liberty'. Mill betreft enkel 'harm to others' onder het schadebeginsel. Er zijn echter ook rechtsfilosofen die bepaalde vormen van paternalistische strafwetgeving als rechtvaardig hebben verdedigd (bijv. Hart inzake het verbod op euthanasie). Verder is het soms lastig om wetgeving als puur paternalistisch te kwalificeren. Denk bijvoorbeeld aan het gebod een autogordel te dragen. Hoewel sommige rechtsfilosofen dit paternalistisch vinden, spelen bij autogordels ook schadeoverwegingen een rol, omdat de maatschappij voor eventuele kosten kan opdraaien in het geval van een ongeluk.

namelijk te worden afgewogen tegen bepaalde individuele vrijheden, zoals de vrijheid van seksuele zelfontplooiing of -expressie. Enkel wanneer het schadelijk gedrag niet kan worden getolereerd is een inbreuk op dergelijke vrijheden door strafbaarstelling legitiem (tolerantiebeginsel).

Omdat op dit moment in wetenschappelijke zin weinig zinnigs te zeggen valt over de omvang en waarschijnlijkheid van de door kindersekspoppen veroorzaakte (potentiële) schade is ook het maken van de afweging tegen de gevolgen van strafbaarstelling op bepaalde individuele vrijheden en mensenrechten lastig.

Schadebeginsel in rechtsvergelijkend perspectief

Zoals bleek uit hoofdstuk 4 vormde het schadebeginsel in de context van kindersekspoppen ook in het buitenland aanleiding tot discussie. Alleen in Australië was er weinig debat en werd voetstoots aangenomen dat dergelijke poppen echt kindermisbruik in de hand werken.⁴⁰³

In de andere bestudeerde landen was het gebrek aan empirisch bewijs voor de invloed van kindersekspoppen op kindermisbruik juist wel voer voor discussie. De voorstanders van strafbaarstelling verwezen vaak naar de mogelijke indirecte schade die door kindersekspoppen zou kunnen ontstaan: het zou het risico op kindermisbruik kunnen vergroten. Zie bijvoorbeeld het volgende citaat:

Het gevaar bestaat dat sekspoppen met een kinderlijk uiterlijk de remmingsdrempel voor geseksualiseerd geweld tegen kinderen verlagen en zo indirect bijdragen tot geseksualiseerd geweld tegen kinderen. Het gebruik van dergelijke voorwerpen kan het verlangen opwekken of versterken om de seksuele handelingen die op het voorwerp worden uitgeoefend, ook in werkelijkheid op een kind uit te voeren. Dit verhoogt het risico voor kinderen om slachtoffer te worden van seksueel geweld, hetgeen onaanvaardbaar is.⁴⁰⁴

Tegenstanders van het verbod baseerden zich doorgaans op twee schade-gerelateerde tegenargumenten: 1) het privégebruik van kindersekspoppen veroorzaakt geen (directe) schade aan kinderen of toevallige omstanders en 2) er zijn (naar analogie) wetenschappelijke aanwijzingen dat kindersekspoppen het risico op echt kindermisbruik juist verkleinen. Dit laatste argument werd bijvoorbeeld onderbouwd met behulp van verwijzingen naar studies die een verband hadden gevonden tussen het vrijgeven van pornografie en een afname in seksueel geweld tegen volwassen slachtoffers. Een voorbeeld van het eerste argument is te vinden in het artikel van Renzikowski, waarin hij betoogt dat de criminalisering van kindersekspoppen in essentie neerkomt op het strafbaar stellen van ‘slechts’ immoreel en aanstootgevend gedrag – namelijk het uitleven van auto-erotische pedofiele fantasieën – zonder dat er daadwerkelijk iemand wordt geschaad. Een dergelijke strafbaarstelling is volgens Renzikowski niet gelegitimeerd.⁴⁰⁵

Het tweede argument komt terug in deze passage:

⁴⁰³ De Australische wetgever verwees weliswaar naar een toegenomen aantal wetenschappelijke publicaties waarin dit risico werd genoemd, maar verzuimde te vermelden welke publicaties precies werden geraadpleegd en of dit risico ook daadwerkelijk aan de hand van empirisch materiaal werd onderbouwd. (*“The purported sexual abuse of children through the use of childlike sex dolls must be criminalized to reduce the risks that these behaviours may escalate the risk posed to real children. Contemporary research is more frequently referring this risk.”* (Australia, Combatting Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019, Explanatory Memorandum, 2019, p. 3.).

⁴⁰⁴ Duitsland, Deutscher Bundestag-Drucksache 19/23707, p. 23.

⁴⁰⁵ Duitsland, J. Renzikowski, ‘Der Entwurf eines Gesetzes zur Bekämpfung sexualisierter Gewalt gegen Kinder’, KriPoZ 2020, 6, 308, p. 316.

Er is nog steeds geen wetenschappelijk onderzoek dat rechtstreeks duidelijk maakt of (het gebruik van) kindersekspoppen het risico op seksueel misbruik van kinderen verhoogt. Ook is er geen bewijs dat aantoonst dat het gebruik van fictieve foto's van seksueel misbruik van kinderen, of het gebruik van sekspoppen die op kinderen lijken, d.w.z. het gebruik van materiaal dat is geproduceerd en gebruikt zonder dat concrete kinderen aan misbruik zijn blootgesteld, op zichzelf personen ertoe kan brengen seksueel misbruik van kinderen te plegen. Uit onderzoek blijkt echter dat personen die uitsluitend pornografische foto's van kinderen gebruiken, een kleiner risico op recidive hebben en een kleiner risico hebben om te worden veroordeeld voor aanranding, in vergelijking met personen die reeds zijn veroordeeld voor aanranding en [het bezit van] pornografische foto's van kinderen. Momenteel weten wij zeer weinig over de vraag of het bezit van fictieve pornografische foto's van kinderen en/of sekspoppen die op kinderen lijken het risico op het plegen van nieuwe misdrijven verhoogt of verlaagt. Indien wordt verondersteld dat er overeenkomsten zijn met bevindingen uit onderzoek betreffende het gebruik van pornografie, films en computerspellen met gewelddadige inhoud, en foto's van geweld, kan worden verondersteld dat er een groep is, die zich seksueel aangetrokken voelt tot kinderen, waarbij fictieve kinderpornografie en sekspoppen een profylactisch effect hebben op activiteiten waarbij kinderen rechtstreeks betrokken zijn. Er is echter vermoedelijk ook een groep, waarvan er verschillende eerder zijn veroordeeld, waar dergelijk fictief materiaal kan bijdragen tot het voortduren van de afwijkende belangstelling voor kinderen.⁴⁰⁶

In dit laatste citaat wordt dus de mogelijkheid geopperd dat er binnen de groep kindersekspopgebruikers individuen zijn die dankzij de poppen worden weerhouden van het plegen van ernstiger misdrijven, terwijl anderen daartoe juist worden gestimuleerd. Kortom: er is een kans dat we te maken hebben met een heterogene 'doelgroep' en wat voor de een werkt, kan voor de ander juist tegengestelde effecten teweeg brengen.

Weer andere buitenlandse bronnen erkennen weliswaar dat het verband tussen kindermisbruik en kindersekspoppen momenteel nog niet is vastgesteld, maar zij ontleenden juist aan die onzekerheid een argument om kindersekspoppen strafbaar te stellen: zolang wij niet weten of het schadelijk is, moeten we voor de zekerheid in het belang van het kind criminaliseren:

Zolang niet onomstotelijk is komen vast te staan dat de poppen tot misbruik leiden" moeten zij worden verboden "in het belang van het kind" - de twijfel moet dus in het voordeel van de kinderen werken.⁴⁰⁷

In het Verenigd Koninkrijk is het de openbare aanklager echter juist weer verboden om zich te baseren op algemene aannames ten aanzien van een eventueel 'aanmoedigend of ontmoedigend' effect van de kindersekspoppen, juist omdat er nog te weinig sluitend bewijs voor het een of het ander bestaat.⁴⁰⁸

Schadebeginsel in de Nederlandse interviews

Ook in de Nederlandse interviews komt deze impasse terug. Een expert wijst op het feit dat ook veel consumenten van kinderporno niet overgaan tot kindermisbruik. Voor bepaalde geïnterviewden vormt het feit dat de potentiële schade aan kinderen met zoveel onzekerheden is omgeven een belemmering

⁴⁰⁶ Denemarken, Sexologisk Klinik, Psykiatrisk Center København, Deputation: Lovforslag om forbud mod børnesexduk-ker [Deputatie: Wetsvoorstel over verbod op kindersekspoppen], 27-01-2022, p. 2, <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/bilag/6/2520129.pdf>. Zie ook de verwijzing naar onderzoek uit 1960 inzake het vrijgeven van pornografie en een daling van het aantal aanrandingen in door de Danish National Council for Children [motie inzake een verbod op kindersekspoppen], Folketingstidende A, Folketinget 2017-18, 26-10-2017.

⁴⁰⁷ Denmark, Red Barnet, Høringssvar, Sagsnr. 2021-731-0089, 28-10-2021, p. 3, in Folketinget, L 78 – bilag 1 Høringssvar [Reacties], collection 2021-22, p. 80 <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/bilag/1/2476204.pdf>, p. 80 (laatst bezocht op 24-06-2022).

⁴⁰⁸ In het VK koppelt de *CPS Guidance* de ernst van het strafbare feit slechts aan de potentiële link tussen kindersekspoppen en echt seksueel kindermisbruik in de individuele zaak. Openbare aanklagers mogen in een individuele zaak beslissen dat de kindersekspop heeft geleid tot het 'corrumperen' van de gebruiker – bijvoorbeeld wanneer ze in diens woning ook kinderporno aantreffen – maar mogen beslissingen inzake bewijs of vervolging niet baseren op een verondersteld algemeen verband tussen kindersekspoppen en kindermisbruik vanwege het gebrek aan empirische onderbouwing van dit verband.

voor strafbaarstelling. Conform het adagium ‘in dubio pro libertate’ adviseren zij eerst de resultaten van nader wetenschappelijk onderzoek (en wellicht ook een maatschappelijk debat) af te wachten alvorens over te gaan tot inperking van individuele vrijheden van mensen die in de privésfeer kindersekspoppen gebruiken. Zie bijvoorbeeld:

Ik ben noch voorstander noch tegenstander van het verbod, ik ben voorstander van het goed onderzoeken. Ik ben tegenstander van het nemen van maatregelen op grond van maatschappelijke emotie of emotie binnen het ministerie. Van erg, erg, erg, kinderen, we moeten (...). Ik ben ervoor dat je eerst goed onderzoekt wat het probleem precies is. Dat je die discussie met elkaar voert en dat je voor je iets strafbaar stelt ook nog nadenkt over de handhaving. Want iets strafbaar stellen wat toch niet wordt gehandhaafd, slaat ook nergens op. Dus je moet het gewoon veel beter uitzoeken. (academicus 4)

Het is eveneens problematisch dat we momenteel niet weten of kindersekspoppen juist een cathariserende werking hebben. Ook dit zou volgens bepaalde experts moeten worden onderzocht. Premature wetgeving – dus voordat de positieve of negatieve effecten van kindersekspoppen op echt kindermisbruik zijn onderzocht – kan juist contraproductief werken. Ook enkele Nederlandse experts verwachten dat het effect van kindersekspoppen op gebruikers kan variëren:

Je hebt dus beide kanten: of het leidt tot escalatie of het weerhoudt mensen er juist van. Dat is een enorme discussie. Terwijl ik denk: ja, we hebben het over verschillende doelgroepen, mensen downloaden kinderpornografie of hebben een kindersekspop om allerlei verschillende redenen. Daar kijken we eigenlijk nooit naar: waarom doen ze dit nou en wat is de oorzaak hiervan? Dat maakt dat het bij sommigen wellicht zal leiden tot escalatie en bij sommigen wellicht helend kan werken. (politie 9)

Het argument dat het gebruik van kindersekspoppen een ‘normaliserende’ werking op de gebruiker kan hebben komt in enkele interviews terug, al kan één geïnterviewde zich niet voorstellen dat kindersekspoppen in de praktijk dit effect zullen hebben (behandelaar 10). Hoewel ze zelf geen praktijkervaring heeft met gebruikers van kindersekspoppen, vermoedt ze dat gebruikers dit niet aan de grote klok hangen. Er hangt blijkbaar al een sfeer van taboe omheen die in tegenspraak lijkt met de normaliserings-theorie. Mogelijk wordt dit volgens deze expert anders wanneer geavanceerde poppen steeds makkelijker en goedkoper verkrijgbaar worden. Als de kindersekspoppen gangbaarder worden, dan zou er misschien wel een normaliserende werking vanuit kunnen gaan. Ook zou er vanuit de kant van de gebruikers een soort ‘aanzuigende werking’ kunnen ontstaan doordat mensen uit nieuwsgierigheid zo’n pop kopen om er vervolgens achter te komen dat ze pedofiele of pedoseksuele gevoelens hebben. Dit gebeurt ook bij kinderporno. Al blijft de kans in het geval van kindersekspoppen klein, aldus deze expert.

Verder is er nog geen empirisch – of zelfs maar anekdotisch – bewijs dat kinderen in de praktijk überhaupt met kindersekspoppen worden geconfronteerd. Strafbaarstelling die wordt gerechtvaardigd met een beroep op de mogelijk negatieve beïnvloeding van kinderen wanneer zij in aanraking komen met kindersekspoppen, vinden sommigen in dit stadium dus eveneens voorbarig. Anderen kunnen zich echter wel indenken dat een confrontatie met kindersekspoppen normaliserend kan werken voor kinderen en dat deze poppen bijvoorbeeld in het kader van ‘grooming’ zouden kunnen worden gebruikt.⁴⁰⁹ Weer andere experts konden zich dit laatste juist weer niet voorstellen. Om een kind te groomen wordt momenteel kinderporno of gewone porno gebruikt. Daar is geen pop

⁴⁰⁹ Andere experts konden zich dit juist weer niet voorstellen. Om een kind te ‘groomen’ zal vermoedelijk eerder kinderporno of gewone porno worden gebruikt. Daar is geen pop voor nodig. Volgens een expert zou een pop door het ‘creepy’ uiterlijk bij kinderen juist averechts werken (behandelaar 10).

voor nodig. Volgens een expert zou een pop door het ‘creepy’ uiterlijk voor kinderen juist abnormaliserend kunnen werken.

Er wordt door sommige experts een onderscheid gemaakt tussen strafbaarstelling gebaseerd op schade, op het risico van schade, en op moraliteitsgronden. Een hoogleraar verduidelijkt dit met behulp van de termen ‘schade’ en ‘schande’:

Je hebt schade en schande. Schande zou je eigenlijk niet strafbaar moeten stellen, daar sluit een beetje dat schaamtegevoel bij aan vind ik, dat wat moreel verwerpelijk is, wat schandelijk is, wat schaamtevol is. Voor mij zou dat an sich geen strafwaardig gedrag opleveren. Bij mij kom je dan al vrij snel bij de schadelijkheid en dat is een hele lastige. (...) Dan zie je dat de ene zegt: de sociale leertheorie: geef ze een pop en de volgende stap is dat ze het op echte kinderen gaan doen. En de andere zegt: nee juist zo’n pop kan ervoor zorgen dat ze het niet gaat doen. Dat is een soort catharsistheorie. (...) Je hebt natuurlijk wel een soort van (...) de indirecte bijdrage aan het kindermisbruik en het beeld daarvan. (...) En heel eerlijk gezegd, tegenwoordig is het niet heel moeilijk om op basis daarvan tot een strafbaarstelling te kunnen komen: het risico op schade. (...) het is toch een soort seksueel misbruik dat op een of andere manier, ja verheerlijkt is een groot woord, maar in ieder geval genormaliseerd zou worden daardoor. Dan kom je al heel snel bij indirecte schade, bij risico op schade. Bij een risicostrafrecht is dat heel goed gangbaar. (academicus 1)

Volgens diezelfde hoogleraar is het risico op schade in de politiek relatief makkelijk aantoonbaar – hoeft het empirisch bewijs helemaal niet zo solide te zijn – om te kunnen concluderen dat er sprake is van een risico op schade. Waar voorheen nog een strikt schadebeginsel werd gehanteerd, is er anno 2022 sprake van een ‘risicostrafrecht’. In combinatie met de veranderde morele opvattingen zal dit volgens verschillende geïnterviewden sneller tot strafbaarstelling op basis van morele overwegingen leiden.⁴¹⁰ Ze kunnen zich voorstellen dat de wetgever een eventuele strafbaarstelling zou kunnen baseren op de combinatie van risico op schade en moraliteit.

Zolang er geen bewijs is van (het risico op) schade hebben bepaalde geïnterviewden echter grote moeite met strafbaarstelling. Strafbbaarstelling op basis van voornamelijk moralistische gronden kent namelijk ook nadelen: de vrijheid en de persoonlijke autonomie van het individu komen ermee in het gedrang.

Dan denk ik toch maar weer aan het klassieke schadebeginsel: was toch de vrijheid en de persoonlijke autonomie centraal stellen, tenzij je een ander schaadt. (...) Voor mij is dat echt een belangrijke maatstaf. En natuurlijk kan ik vinden dat we eigenlijk ook mensen zouden moeten helpen en dat we niet moreel verwerpelijk gedrag moeten vertonen, dat is allemaal waar en mooi voor de ethiek, maar dat hoort niet in het strafrecht. In het strafrecht hoor je alleen in mijn ogen de morele opvattingen neer te leggen die samenvallen met het schadebeginsel. Want natuurlijk wij vinden allemaal iemand vermoorden slecht, maar dat valt ook meteen onder het schadebeginsel. En dat schadebeginsel is ook een moreel beginsel, maar dat werpt een dam op om allerlei dingen die we ook met z’n allen vies en slecht en smerig vinden (...) als we in een land zitten waarin de meerderheid [homofilie] smerig vindt, dan ben ik blij dat er zoiets bestaat als het schadebeginsel dat zegt: nee. (academicus 1)

Een andere geïnterviewde vindt de inbreuk op de individuele vrijheid eveneens problematisch en vreest voor escalatie: ontstaat er geen glijdende schaal waardoor steeds minder mag?

⁴¹⁰ Het feit dat de huidige strafwetgever makkelijker ‘puur’ morele strafbepalingen accepteert werd in een interview geïllustreerd aan de hand van art. 254 Sr (ontucht met dieren). Het verbod op virtuele dierenporno art. 254a Sr zou in dit verband eveneens van belang kunnen zijn, maar werd niet door de experts genoemd.

Moet je dit nou willen? Ja. En dan kan ik me voorstellen dat, maar daar ga ik dus niet over de juridische vraag is, ga je daar over als wetgever? Als mensen dat doen in hun eigen slaapkamer met een stuk plastic of rubber, maar ga je daar over? (...) Want nu gaat het over kindersekspoppen en dan straks gaat het over andere dingen die gewoon zelf privé wilt bepalen en dat vind ik ook wel een argument. Het is niet het enige argument, ik vind het argument van “ja, het is gewoon heel smerig” dat moet ook meetellen, maar ik vind het argument van de individuele vrijheid ook echt heel belangrijk. (behandelaar 10)

Wanneer de wetgever de (potentiële) schade niet weet te staven aan de hand van empirisch bewijsmateriaal, dan pleiten verschillende experts wel voor openheid hierover. De wetgever zal eerlijk moeten aangeven dat hij niet weet wat het schadelijk effect van kindersekspoppen is.

Weer andere geïnterviewden zijn al meer overtuigd van het bestaan van een verband tussen kindersekspoppen en risico op kindermisbruik.⁴¹¹ Zij baseren zich hierbij onder andere op het gegeven dat de Engelse douane vaak kinderporno aantreft in huizen van kindersekspopgebruikers:

Dus als daar zo’n pop binnenkomt, dan nemen ze hem in beslag, want ze hebben wetgeving om er beslag op te leggen. Wij kunnen dat niet. Vervolgens gaan ze een stap verder, ze gaan gelijk tot zoeking over, dus er wordt huiszoeking gedaan, computers in beslag genomen, en vervolgens volgt dan het hele politieonderzoek en komt daar een casus uit. In 60% van de gevallen wordt op die computers kinderporno gevonden, dat betekent dus dat meer dan de helft van de personen die invoeren... Dat is dus feitelijk vast te stellen, laten we dat vooropstellen. Meer dan 60%... meer dan de helft van de gevallen voldoet dus aan het gevoel dat wij dus hebben van, ja, het kan ook nog wel in die positie zitten dat men sneller in die wereld zit. Of al in die wereld zit, en dus ook drempelverlagend kan werken. Daarmee is ook (...) het argument om er toch wat aan te doen, om serieus te overwegen om het strafbaar te stellen, is dit volgens mij een steekhoudend argument. Namelijk dat al heel veel mensen in die sfeer zitten, wat we sowieso niet willen. (douanemedewerker 5).⁴¹²

Of ze hebben van de (wetenschappelijke) controversie gehoord en hebben (intuïtief) het idee dat de meeste empirische steun is te vinden voor het drempelverlagende effect:

[D]e onderzoeken wat er gedaan zijn, de wetenschappers die ermee bezig geweest zijn, dat het toch drempelverlagend kan werken. Uhm, en uhm, de partij die zegt het kan ook therapeutisch werken, dat ligt volgens mij uit balans. Het is meer die er zeggen van dit kan inderdaad alleen maar problemen opleveren omdat men dan niet meer voldoende bevrediging er meer in vindt en vervolgens een stap verder wil. (douanemedewerker 5)

Een laatste expert wijst op de overeenkomst met kinderporno. Ook daarvan weten we niet zeker of er een causaal verband bestaat met seksueel kindermisbruik en ook daarvan is aannemelijk dat het effect op verschillende gebruikers kan variëren. Het feit dat het in sommige gevallen misschien de-escalerend kan werken heeft de wetgever er niet van weerhouden (virtuele) kinderporno strafbaar te stellen.

Overigens kwam niet alleen het risico op kindermisbruik tijdens de interviews aan de orde. Ter onderbouwing van het schadebeginsel werden ook andere vormen van schade besproken. Er werd ook kritisch gesproken over de impact van kindersekspoppen op de algehele beeldvorming van burgers met betrekking tot seks met kinderen:

⁴¹¹ 100% overtuigt van een (causaal) verband waren deze experts echter ook niet.

⁴¹² Al nuanceert deze geïnterviewde even later: “[N]ou ja die 60% he, zijn er 40 die het kennelijk niet hebben [kinderporno – SvdA]. Ja die dus, wat moet je ermee? Ook andere geïnterviewden wijzen op het gevaar van het veronderstellen van een causaal verband daar waar enkel nog maar aanwijzingen zijn voor een correlatie.”

[M]aar schade is een diffuus begrip. Het kan zeker schaden, maar dan kom je in de sociologische hoek: het levert schade op over onze beeldvorming over seks tussen volwassenen en minderjarigen. Dat kan nog steeds een vorm van schade zijn. Dus ook dat schadebegrip is heel diffuus, dat kun je heel breed oprekken. Dus ook dat we daar verkeerde morele opvattingen van kunnen krijgen. Maar ja, wat zijn verkeerde morele opvattingen? Er zijn tijden en plaatsen geweest waarin dit heel normaal was (...). (academicus 1)

Ook in het – waarschijnlijk zeer zeldzame – scenario waarin een sekspop precies is gemodelleerd naar een bestaand kind konden geïnterviewden zich indenken dat dit *direct* schadelijk zou kunnen zijn voor betrokkenen.

Een laatste vorm van ‘schade’ – die overigens slechts in een enkel interview aan bod kwam – is de schok die douaniers of politieagenten ervaren wanneer zij tijdens de uitoefening van hun beroep kindersekspoppen aantreffen. Enkele geïnterviewden zijn beroepshalve inderdaad meermaals geconfronteerd geweest met kindersekspoppen (zie hoofdstuk III, paragraaf 7) en vooral de eerste keren zorgen de poppen voor gevoelens van schrik, walging of afschuw. Voor sommigen was dit een extra argument vóór strafbaarstelling, terwijl andere experts de nare gevoelens niet ernstig genoeg gevonden om aan het schadecriterium te voldoen: dergelijke onverhoedse confrontaties behoren tot het risico van het vak en douaniers en medewerkers binnen de strafrechtketen behoren hier tegen te kunnen.

Kortom, het schadebeginsel zorgt ook in de Nederlandse context voor hoofdbreken en controverse. Experts die veel waarde hechten aan het schadebeginsel vallen over het feit dat er geen empirisch bewijs bestaat voor het drempelverlagende of drempelverhogende effect van kindersekspoppen op *hands on* kindermisbruik. Dit geldt eveneens voor een eventueel verband tussen kindersekspoppen en normalisering van seks tussen volwassenen en kinderen. Weer andere experts kennen de controverse maar menen dat het verband tussen kindersekspoppen en het risico op kindermisbruik al wel voldoende is onderbouwd. Alternatieve zienswijzen zoals een meer kwalitatief schadecriterium of een moralistische onderbouwing worden in onderstaande tekstvakken uitgewerkt.

Alternatief 1 : Een kwalitatief schadecriterium of risico op schade

Onder andere Groenhuijsen heeft bepleit dat het schadecriterium niet enkel betrekking moet hebben op daadwerkelijk gerealiseerde en empirisch onderbouwde schade, maar dat ook potentiële of dreigende schade, waarvan we nog niet met zekerheid de omvang en de risico's hebben kunnen vaststellen, aanleiding kan vormen tot strafbaarstelling (M.S. Groenhuijsen, 'Criteria voor strafbaarstelling', *Delikt & Delinkwent* (23)1, 1993, p. 1-6). In het geval van 'handelingen waarvan iedereen kan verzinnen dat ze onder omstandigheden grote schade zullen kunnen veroorzaken' is strafbaarstelling volgens hem gerechtvaardigd, ook om grote maatschappelijke verontwaardiging en een overtrokken reactie vanuit de wetgever te voorkomen indien de schade uiteindelijk wordt gerealiseerd. Groenhuijsen opteert dan ook niet voor een kwantitatieve (empirische of *evidence-based*), maar voor een meer kwalitatieve benadering van het schadebegrip.

Misschien ligt in deze kwalitatieve benadering de sleutel tot aansluiting bij het schadebegrip in de context van kindersekspoppen. In onze samenleving wordt seksueel kindermisbruik immers als een van de ernstigste misdrijven gezien en deze opvatting heeft de afgelopen decennia alleen maar aan kracht gewonnen. Mogelijk wordt middels de kwalitatieve benadering het momenteel enkel nog maar speculatieve verband tussen kindersekspoppen en kindermisbruik voldoende gecompenseerd door het feit dat kindermisbruik als zeer ernstig wordt gezien. Oftewel, hoe ernstiger het potentiële of dreigende strafbare feit, des te minder waarde hoeft er te worden gehecht aan de wetenschappelijke onderbouwing van het schadebeginsel.

Een vergelijkbaar argument werd genoemd tijdens enkele Nederlandse interviews: als de wetgever daadwerkelijk beoogt om seksueel misbruik van echte kinderen tegen te gaan, dan 'compenseert' het grote belang van dit rechtsgoed in zekere zin de eveneens grote onzekerheid ten aanzien van het verband tussen kindersekspoppen en de potentiële schade aan echte kinderen. Het compenseert ook voor de mogelijk kleine omvang van het risico op schade aan echte kinderen. Ook moord komt relatief weinig voor, maar de ernst van het feit maakt strafrechtelijk ingrijpen toch legitiem, aldus een geïnterviewde hoogleraar. Kortom: het doet er in dat geval minder toe dat in de praktijk *mogelijk slechts een enkele* pedofiel door het gebruik van kindersekspoppen wordt verleid tot strafbare feiten jegens kinderen.

[NB. het kwalitatief schadecriterium vertoont parallellen met het voorzorgprincipe dat het nemen van preventieve maatregelen rechtvaardigt als zich een risico op ernstige en onherstelbare schade voordoet, zonder dat duidelijk is of de schade zal ontstaan en waaruit de schade precies zal bestaan. Voor meer informatie over het voorzorgprincipe, zie bijvoorbeeld M. Borgers & E. Van Sliedregt, 'The meaning of the precautionary principle for the assessment of criminal measures in the fight against terrorism', *Erasmus Law Review* 2009, 2 (2), p. 171-195.].

Alternatief 2: Legal moralism

Een alternatieve denkpiste is om te kijken naar argumenten ontleent aan *legal moralism*. Volgens verschillende ‘klassieke’ strafrechtsfilosofen is het enkele kwetsen van morele overtuigingen onvoldoende grond voor strafbaarstelling. In dat geval kan gedrag wellicht als schokkend of aanstootgevend worden aangemerkt, maar niet zonder meer als schadelijk: het gedrag creëert misschien onrust in de gemeenschap, maar er gaat geen reële bedreiging van uit voor het welzijn van bepaalde bevolkingsgroepen (De Roos, p. 45). Toch is de grens tussen wat reëel schadelijk en wat enkel aanstootgevend is niet scherp te trekken, ook omdat het schadebegrip zelf een morele beoordeling impliceert (De Roos p. 47). Deze grens is bovendien aan verandering onderhevig wegens voortdurend veranderende maatschappelijke opvattingen.

Litska Strikwerda heeft in haar bijdrage ‘Legal and Moral Implications of Child Sex Robots’ (L. Strikwerda, ‘Legal and Moral Implications of Child Seks Robots’, in: J. Danaher & N. McArthur, *Robot Seks: Social and Ethical Implications*, MIT Press 2017, p. 133-151) onderzocht of kindersekspoppen ‘inherent immoreel’ zijn. In dat geval kunnen ze op basis van *legal moralism* namelijk toch worden verboden, zonder dat voldaan is aan het schadebeginsel. Nu kan strafbaarstelling op basis van *legal moralism* enkel wanneer er *goede redenen* bestaan om gedragingen moreel verwerpelijk te vinden: gevoelens van walging of onrust wegens de enkele confrontatie met een voorwerp volstaan op zichzelf niet. Er moet sprake zijn van ‘*offence at bare thought*’, oftewel een vorm van aanstoot die ontstaat doordat men met een gedachte wordt geconfronteerd die dusdanig veel walging oproept dat men er aanstoot aan neemt (aanstootbeginsel). Bijvoorbeeld de walging die de geïnterviewde douanebeambten ervoeren toen zij voor het eerst werden geconfronteerd met een kindersekspop (zie hoofdstuk 3). Deze aanstoot kan op zijn beurt enkel grond zijn voor strafbaarstelling indien ze voortvloeit uit een grove schending van een belangrijke morele norm. Strikwerda meent dat er in het geval van kindersekspoppen inderdaad dergelijke goede redenen bestaan, omdat kindersekspoppen een schending vormen van het gelijkheidsbeginsel. Ze onderbouwt dit aan de hand van argumenten ontleent aan Sarah Ruddicks visie op *virtue ethics* en feministische kritiek op pornografie. In de basis komt Strikwerda’s betoog hier op neer:

Volgens Ruddick worden ‘complete’ seksuele handelingen verricht op basis van wederkerigheid (van verlangens) tussen gelijkwaardige personen en komen deze tot stand dankzij de ‘deugd van respect voor mensen’. Hoe meer ‘*private, essentially autoerotic, unresponsive, unembodied, passive, or imposed*’, des te ‘incompleter’ is de seks en des te groter het risico dat iemands respect voor mensen door het beoefenen van deze vormen van incomplete seks zal worden aangetast. Dit kan op zijn beurt weer het risico op geweld tegen personen vergroten, aldus Ruddick. In die zin sluit Ruddicks verhaal aan bij de feministische literatuur over mainstream pornografie – waarin mannen doorgaans als dominant en vrouwen als onderdanig worden voorgesteld – die volgens critici een negatieve invloed kan hebben op de attitude en het gedrag van mannen jegens vrouwen, en op de manier waarop vrouwen zichzelf zien.

Strikwerda past dit denkkader toe op kindersekspoppen: seks met een kindersekspop is volgens haar eveneens een vorm van ‘incomplete seks’ omdat er geen sprake is van wederkerigheid. Hoewel het gebruik van kindersekspoppen door de grotere interactie tussen gebruiker en de pop mogelijk minder passief en meer lichamelijk is dan het kijken naar virtuele kinderporno, blijft dit gebruik nog steeds in grote mate auto-erotisch en weinig responsief. Omdat er tussen kinderen en volwassenen per definitie geen consensuele seks kan plaatsvinden vanwege de ongelijkwaardigheid tussen beide partijen, is het gebruik van kindersekspoppen bovendien een ‘replica’ van gedwongen seksuele handelingen. Op basis hiervan concludeert ze dat ook seks met kindersekspoppen een vorm van ‘incomplete seks’ is die het respect voor echte kinderen waarschijnlijk zal aantasten en die bovendien ingaat tegen de heersende – op gelijkheid gebaseerde – seksuele mentaliteit van de samenleving.

Er zijn dus goede redenen om morele bezwaren te (...) hebben tegen het gebruik van kindersekspoppen en om dit gedrag derhalve te verbieden.

Ook met verschillende experts op het gebied van het Nederlandse strafrecht is aansluiting bij het moralisme besproken. Hoewel bepaalde geïnterviewden niet op voorhand enthousiast waren, erkennen de meesten dat er tegenwoordig vaker (zeden)wetgeving voornamelijk op moralistische overwegingen wordt gebaseerd, zonder overtuigende basis in het schadebeginsel. De verwachting is dan ook dat het verbod op kindersekspoppen er waarschijnlijk gaat komen.

2.2.2. Onrechtmatigheid

Schuldbeginsel

Hoewel het onrechtmatigheidscriterium oorspronkelijk geen deel uitmaakte van het toetsingsschema van De Roos is dit er later door anderen aan toegevoegd: gedrag moet niet alleen schadelijk, maar ook onrechtmatig (*wrong*) zijn.⁴¹³ Onrechtmatigheid wordt door Buisman gedefinieerd als 'de opzettelijke, roekeloze of nalatige inbreuk op de belangen van anderen of de staat'. Hierin valt het schuldbeginsel te herkennen: enkel personen die *verwijtbaar* de strafwetgeving overtreden zijn strafrechtelijk aansprakelijk. In de Nederlandse strafwetgeving wordt het schuldbeginsel bij misdrijven doorgaans tot uitdrukking gebracht via de subjectieve bestanddelen 'opzet' of 'culpa'.⁴¹⁴

In de interviews met de Nederlandse experts kwam de kwestie van de schuldvormen nauwelijks aan de orde – er was ook geen specifieke vraag aan gewijd – maar in de rechtsvergelijking zagen we dat bepaalde buitenlandse wetgevers wel hebben nagedacht over mogelijke problemen met deze subjectieve kant van het strafbare feit. Met name het (beweerdelijk) ontbreken van wetenschap bij verdachte heeft men proberen te ondervangen. Denk aan verweren als: 'Ik wist niet dat ik een kindersekspop had besteld' of 'Ik wist niet dat het bestellen of bezitten van kindersekspoppen verboden was.'

Zo is in het Verenigd Koninkrijk de '*knowing acquisition*' van kindersekspoppen verboden.⁴¹⁵ Hierbij dient het CPS aan te tonen dat verdachte wist dat de import of export van een kindersekspop verboden was. Deze wetenschap kan het CPS onder andere afleiden uit informatie over de manier waarop de pop werd aangeschaft,⁴¹⁶ maar ook het uiterlijk van de pop kan hieraan bijdragen: hoe 'obsceener' de pop, des te sneller mag worden geconcludeerd dat de koper wist van het verbod.⁴¹⁷ In Nederland zal het OM overigens niet snel hoeven aantonen dat verdachte op de hoogte was van de strafwetgeving op dit gebied: eenieder wordt in principe geacht de wet te kennen.

⁴¹³ Overigens laat De Roos de onrechtmatigheid in de zin van het schuldbeginsel niet helemaal buiten beschouwing. Voor hem is dit beginsel via het legaliteitsbeginsel in het toetsingsschema verdisconteerd (T. A. de Roos, *Strafbaarstelling van Economische Delicten*. Een crimineel-politieke studie (diss. Utrecht), Arnhem: Gouda Quint 1987, p. 75).

⁴¹⁴ Bij overtredingen komt dit tot uitdrukking via de algemene strafuitsluitingsgrond 'afwezigheid van alle schuld'.

⁴¹⁵ Sec. 170(1)(a) CEMA betreft het misdrijf van '*knowingly acquiring possession of goods whose importation or exportation is currently prohibited*'.

⁴¹⁶ Werd bijvoorbeeld gerept over eventueel verboden in communicatie tussen koper en verkoper? Betrof het een website waarop meer verboden goederen werden aangeboden?

⁴¹⁷ In het geval van overtreding van de OPA is het een geaccepteerd verweer indien de verkoper aantoont dat hij niet wist dat hij in strijd handelde met deze wet.

Ook in Noorse jurisprudentie wordt het vereiste opzet van verdachte (bijvoorbeeld op het aanschaffen van een kindersekspop) uit vergelijkbare aanwijzingen afgeleid. Noorwegen is voorts interessant, omdat het als enige land ook culpoze handelingen met betrekking tot kindersekspoppen strafbaar heeft gesteld.⁴¹⁸

Nederlandse misdrijven bevatten in de regel ook een vorm van ‘opzet’ of ‘schuld’ als bestanddeel. Een combinatie van een doleuze met een culpoze variant kan worden overwogen, maar vormgeving van een eventuele nieuwe strafbaarstelling als enkel doleus delict ligt waarschijnlijk het meest voor de hand. Dit sluit beter aan bij andere relevante strafbepalingen in de zedentitel, zoals art. 240 Sr en 240b Sr, die ook alle een opzetvereiste kennen.⁴¹⁹

Wederrechtelijkheidsbeginsel

In Buismans omschrijving van het onrechtmatigheidscriterium herkennen we bovendien ook de wederrechtelijkheid van een strafbaar feit.⁴²⁰ Voor strafrechtelijke aansprakelijkheid is niet alleen schuld in de zin van verwijtbaarheid, maar ook wederrechtelijkheid vereist. Doorgaans impliceert de overtreding van een delictsomschrijving automatisch de wederrechtelijkheid,⁴²¹ maar dit kan in uitzonderingsgevallen worden doorbroken, bijvoorbeeld in het geval van een strafuitsluitingsgrond.

Een discussiepunt dat hiermee samenhangt betreft de vraag wat er dient te gebeuren indien toekomstig onderzoek aantoont dat bepaalde pedofielen juist *gebaat* zijn bij het gebruik van kindersekspoppen. Waar sommigen menen dat kindersekspoppen wellicht op therapeutische basis zouden kunnen worden ingezet – vergelijkbaar met het gebruik van methadon bij de behandeling van drugsverslaving – daar zien anderen dit absoluut niet zitten.⁴²² Vraag is of therapeutisch gebruik of andere strafuitsluitingsgronden de wederrechtelijkheid (en daarmee de onrechtmatigheid) van het gedrag zouden kunnen aantasten.

In het buitenland kwamen we enkele verwijzingen tegen naar mogelijke strafuitsluitingsgronden. Zo heeft de Australische wetgever een strafuitsluitingsgrond opgenomen in paragraaf 273A.2 van de ‘Combating Child Sexual Exploitation Legislation Amendment Act 2019’: een verdachte is niet strafrechtelijk aansprakelijk indien het bezit van de kindersekspop *‘is of public benefit and does not extend beyond what is of public benefit’*. Als voorbeeld wordt verwezen naar de situatie waarin een opsporingsambtenaar een kindersekspop in beslag neemt tijdens een huiszoeking. De Noorse

⁴¹⁸ Zie Noorwegen, § 311, lid 3 NWSR: “Hij die uit onachtzaamheid de in het eerste lid genoemde handelingen verricht, wordt gestraft met een geldboete of een gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden. Dezelfde straf is van toepassing op de eigenaar of de leidinggevende, die opzettelijk of uit onachtzaamheid nalaat het plegen van de in het eerste lid genoemde handelingen binnen een vennootschap te belemmeren.”

⁴¹⁹ Sommige bestanddelen van deze bepalingen zijn aan het opzetvereiste onttrokken (zie hoofdstuk III), en dit kan ook bij een strafbaarstelling van kindersekspoppen worden overwogen, maar het zijn in essentie nog steeds doleuze feiten.

⁴²⁰ Bijvoorbeeld wanneer zij de situatie beschrijft waarin er tijdens een bokswedstrijd niet snel sprake zal zijn van mishandeling, omdat er immers toestemming is gegeven de ander te slaan.

⁴²¹ Zie ook J. de Hullu, *Materieel strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer: Wolters Kluwer 2015, p. 191.

⁴²² Zie L. Strikwerda, ‘Legal and Moral Implications of Child Seks Robots’, in: J. Danaher & N. McArthur, *Robot Seks: Social and Ethical Implications*, MIT Press 2017, p. 133-151, voor verwijzingen naar dit debat. In Nederland zijn bijvoorbeeld seksuologen Erik van Beek en Rik van Lunsen voorstander van het gebruik van virtuele kinderporno ter bestrijding van kindermisbruik (BNNVARA, ‘Seksuologen houden pleidooi voor virtuele kinderporno’, 9-10-2012, <https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/seksuologen-houden-pleidooi-voor-virtuele-kinderporno>).

wetgever heeft een algemene uitzondering gecreëerd voor ‘*depictions that are considered justifiable from artistic, scientific, informative or similar purposes*’ (§ 311(5) Norwegian Criminal Code).⁴²³

Op de vraag of er ruimte zou moeten worden gecreëerd voor bepaalde strafuitsluitingsgronden antwoordde een Nederlandse behandelaar dat ze nog nooit van een dergelijk therapeutisch gebruik van kindersekspoppen in de praktijk had gehoord. Het was voor haar bovendien ook moeilijk voorstelbaar dat kindersekspoppen ooit een dergelijke functie zouden kunnen vervullen. De andere behandelaar gaf aan dat er voldoende therapeutische alternatieven voorhanden waren en dat de poppen in dat opzicht niet nodig waren. Andere geïnterviewden waren tegen een therapeutische uitzondering, omdat dit weer allerlei ingewikkeldheden met zich mee zou brengen: een eenduidig verbod is veel eenvoudiger. Ook vreesde een beleidsmedewerker van het OM dat dergelijke therapievormen door bepaalde psychiaters en psychologen zou worden omarmd, waarna pedoseksuelen zich bij deze behandelaars zouden melden om makkelijk toegang te krijgen tot een kindersekspop.⁴²⁴ Verder wees deze expert op het feit dat een uitzondering wegens therapeutische doeleinden ook in de context van artikel 240b Sr was afgeschaft.

De andere geïnterviewden hadden weliswaar geen expertise op dit terrein, maar als wetenschappelijk onderzoek inderdaad een positief effect zou aantonen op het voorkomen van (recidive inzake) echt kindermisbruik, dan zou, wat hen betreft, therapeutisch gebruik in een individueel geval een strafuitsluitingsgrond kunnen opleveren.

Ik denk vooral dat in individuele gevallen bij bepaalde mensen die ik net al noemde, degenen met een seksuele voorkeur voor kinderen, maar met een hele goede gewetensfunctie; mensen die daar echt niets mee willen, onder begeleiding/behandeling zijn, om daar op een juiste manier mee te leren omgaan, kan ik me voorstellen dat in die individuele gevallen heel goed zou zijn als uitlaatklep. (politie 9)

Hierbij werd niet in de eerste plaats gedacht aan codificatie van een specifieke therapeutische exceptie in de wet, maar aan een uitzondering in het individuele geval via rechtspraak – middels het ontbreken van de materiële wederrechtelijkheid – of door gebruikmaking van het opportunititeitsbeginsel.⁴²⁵

2.2.3. *Rechtsgoed*

Het rechtsgoed- of rechtsbelangcriterium ziet op het doel of de *ratio legis* van de wetgeving: wat beoogt een specifieke strafbepaling nu eigenlijk te beschermen? Dit verschilt per bepaling. Zo zien de artikelen 285b Sr (belaging) en 237f Sr (mensenhandel) bijvoorbeeld op de bescherming van de persoonlijke vrijheid, beschermen de artikelen 287 Sr (doodslag) en 289 Sr (moord) het recht op leven en staat bij artikel 310 Sr (diefstal) het eigendomsrecht centraal. Met een concrete strafbaarstelling beoogt de wetgever dergelijke rechtens te beschermen belangen daadwerkelijk te verwezenlijken.

Het voldoende duidelijk beschrijven van het te beschermen rechtsbelang heeft verschillende functies.⁴²⁶ In de eerste plaats helpt het formuleren van een voldoende concreet rechtsbelang bij de

⁴²³ Ook films of video's die vooraf zijn goedgekeurd door de Norwegian Media Authority kunnen van het verbod worden uitgezonderd.

⁴²⁴ Een geïnterviewde behandelaar vond deze suggestie overigens onzin.

⁴²⁵ Een specifieke therapeutische exceptie strookt niet met het huidige systeem van strafwetgeving waarin dergelijke excepties niet voorkomen. Introductie van een specifieke kunstexceptie ligt eveneens niet voor de hand, aangezien een dergelijke exceptie in het geval van virtuele kinderporno eveneens werd afgewezen (zie hoofdstuk III).

⁴²⁶ Esser onderscheidt voor wat betreft de rechtsbelangconcepten daarnaast nog de legitimerende functie (die de wetgever verplicht strafbaarstelling aan een rechtsbelang te koppelen) en de methodologische functie (die strafrechtstheoretici in staat stelt om strafwetgeving te analyseren en normatief te waarderen) (L. Esser, 'Het rechtsbelangenconcept: een multifunctioneel instrument in het strafrecht', *Ars Aequi* februari 2021, p. 198-203).

interpretatie van wetgeving in de praktijk. Rechters kunnen bij ‘grensgevallen’ aan de hand van het door de wetgever gekozen rechtsbelang bepalen of specifiek gedrag al dan niet valt binnen de reikwijdte van een strafbepaling. Wanneer gedrag op het oog voldoet aan de delictsomschrijving, maar op zichzelf geen inbreuk maakt op het onderliggende rechtsbelang, dan kan veroordeling achterwege blijven. In die zin helpt het gekozen rechtsbelang bij het begrenzen en interpreteren van concrete strafbepalingen.

Een tweede belangrijke functie betreft de *ordenende* functie. Dankzij de verbinding van een strafbepaling aan een rechtsbelang kan deze strafbepaling makkelijk in het grotere systeem van strafwetgeving worden gecategoriseerd. Het helpt de wetgever bij het structureren van wetgeving, bijvoorbeeld met behulp van de verschillende titels in het Wetboek van Strafrecht waarin gedragingen staan die eenzelfde rechtsgoed beogen te beschermen.

In de literatuur over hoe men het rechtsbelang conceptualiseert worden grofweg twee grote stromingen onderscheiden: een descriptieve of ontologische stroming die het rechtsbelang enkel opvat als de vraag naar het belang dat door het strafrecht *wordt* beschermd.⁴²⁷ De keuze van de wetgever is hierin leidend, zonder dat men zich afvraagt of bepaalde rechtsbelangen ook daadwerkelijk bescherming *behoeven*. Deze laatste vraag maakt dan weer deel uit van de tweede, meer normatief-liberale stroming. Niet alles wat de wetgever kiest moet klakkeloos worden geaccepteerd als legitiem rechtsbelang.⁴²⁸

Nu is het helder afbakenen van de *ratio legis* in het geval van een eventuele strafbaarstelling van kindersekspoppen geen vanzelfsprekendheid. Dit hangt samen met de verbondenheid van het rechtsgoedcriterium aan het schadebeginsel (en de onrechtmatigheid).⁴²⁹ Buisman verwoordt het als volgt:

Door te bepalen of gedrag schadelijk en onrechtmatig is (beschrijving probleem), kan een te beschermen rechtsgoed worden geformuleerd (doel). Tegelijk bepaalt het geformuleerde rechtsgoed, of schadelijk en onrechtmatig gedrag onder de reikwijdte van de strafbaarstelling valt. Kort samengevat, de keuze voor strafbaarstelling van gedrag is legitiem indien er sprake is van onrechtmatig gedrag dat (mogelijk) schade toebrengt aan een rechtsgoed dat met voldoende concreetheid kan worden benoemd.⁴³⁰

Het feit dat het schadecriterium in de context van kindersekspoppen onduidelijk is (zie boven), werkt dus door in de afbakening van het te beschermen rechtsgoed.

Rechtsgoedbeginsel in rechtsvergelijkend perspectief

⁴²⁷ Zie L. Esser, ‘Het rechtsbelangenconcept: een multifunctioneel instrument in het strafrecht’, *Ars Aequi* februari 2021, p. 198-203 voor een samenvatting.

⁴²⁸ Enkel belangen die ‘noodzakelijk [zijn] om de vrije ontwikkeling van het individu en de verwezenlijking van zijn grondrechten mogelijk te maken’ verdienen volgens Esser (2021) het predicaat ‘rechtsbelang’. In deze opvatting staat klaarblijkelijk de idee van het strafrecht als ultimum remedium centraal. Esser verklaart de keuze voor (of juist tegen) bepaalde belangen als rechtsbelangen als volgt: “Legitiem is het strafrecht slechts als het in de sleutel staat van het beschermen van democratisch-rechtsstatelijke idealen. Dat wil ook zeggen dat strafwetgeving die geen rechtsbelangen beschermt dan wel slechts rechtsbelangen beschermt die geen verband houden met de verwerkelijking van voornoemde idealen, niet legitiem kan worden genoemd.”

⁴²⁹ Ook Buisman toont zich (mild) kritisch waar het de keuze van bepaalde rechtsbelangen aangaat. Zij signaleert dat naast ‘hardcore’ rechtsgoederen als leven, gezondheid, de goede zeden en eigendom tegenwoordig ook andere rechtsgoederen worden beschermd. Ter illustratie haalt zij het voorbeeld van ‘het belang van communicatie’ aan dat het boerkaverbod beoogt te beschermen (S.S. Buisman, ‘Criteria voor strafbaarstelling. De integratie tussen theorie en wetgevingsbeleid’, BSb 2020, nr. 1).

⁴³⁰ Zie Buisman (2019).

Uit het rechtsvergelijkende hoofdstuk bleek dat de buitenlandse wetgevers verschillende rechtsbelangen nastreven in hun aanpak van kindersekspoppen. De verschillende rechtsbelangen beslaan een breed spectrum, variërend van het vrijwaren van de maatschappij van *'indecent or obscene goods'*⁴³¹ met het oog op het beschermen van publieke zeden tot het uitbannen van artikelen die doorgaans het effect hebben *'to deprave and corrupt persons'*.⁴³² Andere wetten hebben als *ratio legis* de bescherming van minderjarigen tegen kindermisbruik.⁴³³

Een rechtsgoed dat ook wel wordt genoemd in de discussie inzake kindersekspoppen is het tegengaan van het seksualiseren of seksueel objectiveren van kinderen: door kindersekspoppen verworden kinderen tot lustobjecten, ook wanneer er geen echt kind door wordt geschaad. De seksuele objectivering van kinderen wordt *an sich* als schadelijk gepresenteerd en dient te worden tegengegaan. Zie bijvoorbeeld onderstaande citaten:

De nieuwe strafbaarstelling is bedoeld om een signaal af te geven aan de samenleving dat kinderen - zelfs als ze alleen fysiek worden nagebootst - niet tot voorwerp van seksueel gedrag mogen worden gemaakt.⁴³⁴

Er moet een duidelijke boodschap worden overgebracht dat seksueel misbruik van kinderen op geen enkele manier aanvaardbaar is. Evenzo mogen kinderen niet zodanig worden geseksualiseerd dat zij het onderwerp worden van realistische poppen, gemaakt voor een seksueel doel.⁴³⁵

In bovenstaande passages lijkt het tegengaan van de seksualisering van kinderen dus een zelfstandig rechtsbelang te zijn dat bestaat *naast* het rechtsbelang van het tegengaan van echt kindermisbruik. In weer een ander citaat wordt de seksuele objectivering van kinderen echter juist weer gekoppeld aan het risico op echt kindermisbruik:

Het verbod zal hopelijk helpen de belangstelling voor kinderen als seksobjecten te verminderen, en zo te voorkomen dat kinderen slachtoffer worden.⁴³⁶

Of er dus echt sprake is van twee afzonderlijke rechtsbelangen of dat de seksualisering van kinderen enkel moet worden tegengegaan *met het oog* op het tegengaan van seksueel geweld tegen kinderen is soms onduidelijk. In dat laatste geval is preventie van kindermisbruik mogelijk toch het enige (achterliggende) rechtsbelang dat met het buitenlandse verbod wordt nagestreefd.

⁴³¹ Zie bijvoorbeeld de CEMA en de Postal Services Act in het VK. Zie ook Crown Prosecution Service, 'CPS takes action to tackle childlike sex dolls', 28-03-2019, <https://www.cps.gov.uk/cps/news/cps-takes-action-tackle-childlike-sex-dolls> (laatst bezocht op 24-06-2022): "There is a clear public interest in deterring those who sustain the market for obscene child sex dolls and the CPS would like to make clear that their sale or importation is a serious criminal offence. We will not hesitate to apply the law against anybody caught encouraging or indulging in this disturbing behaviour (...)."

⁴³² Zie de relevante bepalingen uit OPA (VK) in Hoofdstuk IV.

⁴³³ Zie hoofdstuk IV.

⁴³⁴ Duitsland, Deutscher Bundestag-Drucksache 19/23707, p. 23.

⁴³⁵ Denemarken, Bill No. L 78, Bill on Act on amending the Danish Criminal Code, the Danish Procedural Code, and Code on Passports for Danish Citizens etc. (Enforced effort against sexual assaults against children and enforced counseling for victims of sexual assaults), 10 November 2021, p. 9. Zie ook: *In addition, the dolls have become 'scaringly true-to-life' (they are livelier and more credible with bodily temperatures etc.) and are thereby contributing to an increased (unwanted) sexualisation of children.* (Red Barnet, Høringssvar, Sagsnr. 2021-731-0089, 28-10-2021, p. 3, in Folketinget, L 78 – bilag 1 Høringssvar [Reacties], collection 2021-22, p. 80 <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/bilag/1/2476204.pdf>, p. 80 (laatst bezocht op 24-06-2022)).

⁴³⁶ Victim Support Denmark, Hjælp Voldsofre, Høringssvar, Sagsnr. 2021-731-0089 [translated title: Consultation response, Case No. 2021-731-0089], dated 27 October 2021, p. 2, in Folketinget, L 78 – bilag 1 Høringssvar [Reacties], collection 2021-22, p. 43, <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/bilag/1/2476204.pdf>.

Een bijzondere omgang met het rechtsbelang-beginsel werd gevonden in Oostenrijk. §1 *Pornographiengesetz* werd opgesteld met het oog op vrijwaring van de maatschappij van onzedelijke materialen. Toch gebruikten de handhavende instanties in één casus deze bepaling met een heel andere doelstelling. Middels de strafbaarstelling van kindersekspoppen onder §1 *Pornographiengesetz* kregen de opsporingsautoriteiten toegang tot de woning van verdachte waar zij andere verboden zaken hoopten aan te treffen. Kortom, hier werd het *Pornographiengesetz* en de daarmee samenhangende opsporingsbevoegdheden niet ingezet met het oog op handhaving van het materiële rechtsbelang dat de wet oorspronkelijk beoogde te beschermen, maar als middel om strafvorderlijke bevoegdheden te kunnen ontsluiten ter opsporing van andere, ernstiger strafbare feiten.

Strikt genomen is dit een oneigenlijk gebruik van het materiële strafrecht, *tenzij* de facilitering van opsporing van andere misdrijven expliciet (mede) als rechtsbelang wordt erkend voor een eventuele strafbaarstelling van kindersekspoppen. Dit gebeurt tegenwoordig vaker (al is het daarmee niet automatisch minder controversieel).⁴³⁷ Ook de strafbaarstelling van *fictieve* kinderporno was mede gebaseerd op het argument dat dit bewijsproblemen voorkomt in zaken waarin sprake was van afbeeldingen van *echt* kindermisbruik.⁴³⁸

Rechtsgoedbeginsel in de Nederlandse interviews

Gevraagd naar het rechtsbelang dat een eventuele strafbepaling inzake kindersekspoppen zou moeten beschermen dient er een onderscheid te worden gemaakt tussen de persoonlijke voorkeur van de geïnterviewden en waar het uiteindelijke wetsvoorstel volgens hen vooral op zal worden gebaseerd. De persoonlijke voorkeur van veel experts gaat uit naar de bescherming van de ongestoorde seksuele ontwikkeling of de bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik als beschermd rechtsgoed dat aan de basis dient te liggen voor strafbaarstelling.

Maar ik denk wel dat – om kinderen en hun eerbaarheid te beschermen – dat is prio 1. Dus alles wat er maar voor nodig is, moeten we gewoon aanpakken. En als dat strafbaarstelling is, dan moet dat maar. (...) Maar ik denk dat we met dit onderwerp kinderen te allen tijde moeten besche... en ook al wordt het juridisch lastig, ik denk wel dat we een signaal moeten afgeven, maatschappelijk gezien: dit vinden we niet oké. Mensen die zich hiermee bezighouden... want je kunt natuurlijk ook, dat is natuurlijk ook de discussie: sommige mensen worden daar gelukkig van en daar houdt het dan ook mee op. Nou, laat ze dan maar zo'n pop. Maar je moet ook: dat ze in een neerwaartse spiraal zitten en dat dat eigenlijk bepaalde gevoelens versterkt. Dat is natuurlijk om daar onderscheid in te maken, maar om enige twijfel of enige onduidelijkheid weg te nemen, gewoon zorgen dat kinderen beschermd worden tegen mensen die andere bedoelingen hebben. Dat is wel het gevoel dat ik erbij heb. (douanemedewerker 2)

Sommige experts zijn reeds overtuigd van een verband tussen kindersekspoppen en kindermisbruik, anderen zetten hier echter grote vraagtekens bij (zie eerder onder 'schadebeginsel'). Nu dat verband

⁴³⁷ Zo constateert Cleiren in de context van terrorismebestrijding dat strafbaarstelling wordt ingezet om preventief te kunnen opsporen of om de inzet van strafvorderlijke dwangmiddelen te kunnen uitbreiden (zie Cleiren, 2012, p. 22. (onder verwijzing naar C.P.M. Cleiren, "Aanwijzingen' voor de wetgeving bij veiligheidsvraagstukken en terrorismebestrijding', in: W. Huisman, L.M. Moerings en G. Suurmond (red.), Veiligheid en recht, Nieuwe doelwitten en strategie regelgeving, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2006, p. 175-192.) Eveneens kritisch over strafbaarstelling ten behoeve van strafvorderlijke doeleinden: C. Grijsen, B.J. Polman & A. de Lange, 'De uitbreiding van de strafbaarstelling van grooming met de inzet van de lokpuber tot doel. Het voorstel tot wijziging van artikel 248e sr als een wolf in schaapskleren', *Strafblad* (4), 2017, 382-389.

⁴³⁸ Voor handhavingsinstanties is het immers lastig vast te stellen of afbeeldingen een fictief of een echt kind betreffen (*Kamerstukken II* 2000/01, 27745, nr. 3, p. 1-6; *Kamerstukken II* 2001/02, 27745, nr. 6, p. 8-16; *Kamerstukken II* 2000/01, 27745, nr. 5, p. 3-8; *Kamerstukken I* 2001/02, 27745, nr. 299b, p. 1-8).

nog niet wetenschappelijk is aangetoond, vermoedt deze laatste groep dat de nieuwe wetgeving vooral gebaseerd gaat zijn op moralistische overwegingen en rechtsbelangen.

Weer andere experts noemen ook de normexpressieve functie van het strafrecht. Dankzij de strafbaarstelling van kinderseksoppen wordt uitgedrukt dat de maatschappij seks met kinderen scherp veroordeelt, zelfs wanneer daar geen echte kinderen bij betrokken zijn. Iedere representatie van kinderen als seksuele wezens dient te worden afgekeurd.

Met betrekking tot de introductie van nieuwe materiële wetgeving om de opsporing van ernstiger strafbare feiten te vergemakkelijken – conform de Oostenrijkse toepassing van §1 *Pornographiegesezt* – ook daar was bij verschillende experts steun voor te vinden, met name bij experts werkzaam in de handhaving. Het aantreffen van een kinderseksop zou kunnen bijdragen aan het onderbouwen of versterken van een verdenking van zedenfeiten tegen minderjarigen. Ook zouden bepaalde opsporingsbevoegdheden moeten worden gekoppeld aan het verbod op kinderseksoppen, zoals doorzoeking van een woning en inbeslagname. Andere experts waren juist weer tegen een dergelijk ‘oneigenlijk’ gebruik van strafwetgeving.

2.3. Rechtvaardiging: prospectieve proportionaliteit, ultima ratio en effectiviteit

Zodra de horde van de drempelcriteria is genomen – en dus de vraag of de strafwetgever *mag* ingrijpen positief is beantwoord – dient de wetgever zich af te vragen of hij dan ook tot strafbaarstelling *wil* overgaan. Strafwetgeving is namelijk niet de enige manier waarop de wetgever onrechtmatig schadelijk gedrag kan tegengaan en het dient terughoudend te worden ingezet. Met behulp van de criteria van prospectieve proportionaliteit, ultima ratio en effectiviteit kan de wetgever de keuze voor criminalisering rechtvaardigen.

2.3.1. Prospectieve proportionaliteit

Het beginsel van prospectieve proportionaliteit ziet op de vraag of de primaire keuze tot strafbaarstelling in verhouding staat tot de ernst van het ongewenste gedrag.⁴³⁹ De wetgever dient zich af te vragen of het beoogde doel van criminalisering, zoals vergelding, normbevestiging of slachtofferbescherming, wel opweegt tegen de negatieve gevolgen van strafbaarstelling, zoals de inbreuk op individuele vrijheden, de stigmatisering van gebruikers van kinderseksoppen of de extra capaciteit die met handhaving is gemoeid. Wanneer er een onevenredige verhouding bestaat tussen de inzet van het strafrecht en de ernst van het ongewenste gedrag moet de strafwetgever in beginsel afzien van criminalisering.

Nu hangt bij deze afweging veel af van de vraag naar de *ernst* van de ongewenste gedraging. In de strafrechtswetgeving worden verschillende factoren onderscheiden die kunnen helpen bij het inschatten van de ernst van een gedraging.⁴⁴⁰ Deze kunnen grofweg worden onderverdeeld in externe of objectieve factoren (zoals de ernst van de te verwachte gevolgen van het gedrag, de bijzondere

⁴³⁹ De vraag of de gekozen straf in verhouding staat tot het strafbare feit ziet op de retrospectieve proportionaliteit en komt later in dit hoofdstuk aan bod. Overigens betoogt De Roos dat het proportionaliteitsbeginsel in concrete strafbaarstellingen slechts een beperkte betekenis heeft. Het gaat er volgens hem vooral om dat de wetgever de nieuwe strafbepaling goed ‘inpast’ in het reeds bestaande stelsel van sancties en delicten en verantwoordt waarom hij kiest voor strafbaarstelling als overtreding of misdrijf (T. A. de Roos, *Strafbaarstelling van Economische Delicten. Een crimineel-politieke studie* (diss. Utrecht), Arnhem: Gouda Quint 1987, p. 72).

⁴⁴⁰ Voor een overzicht, zie G.K. Schoep & G.N.G. Vanderveen, ‘De ernst van het feit: Percepties, attitudes en referentiepunt bij strafbaarstelling’ in Cleiren e.a. (eds.) *Criteria voor strafbaarstelling in een nieuwe dynamiek. Symbolische legitimiteit versus maatschappelijke en sociaalwetenschappelijke realiteit*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers 2012, p. 155-178.

positie van het slachtoffer) en interne of subjectieve factoren (zoals de intentie van de dader, diens psychische gesteldheid of mentaliteit).

Zoals eerder is met name de inschatting van de potentiële schade problematisch wegens gebrek aan wetenschappelijke onderbouwing. Bovendien kost inzet van het strafrechtstelsel geld en mankracht. In het licht van de schaarse middelen en ondercapaciteit bij politie en justitie, met name ook op het gebied van opsporing en vervolging van kindermisbruik, vragen verschillende geïnterviewden zich af of strafbaarstelling gerechtvaardigd is. Omdat de potentiële schade van kindersekspoppen onduidelijk is, zou deze experts liever zien dat eventuele extra mankracht en middelen beschikbaar komen ten behoeve van de bestrijding van echt kindermisbruik. Daarvan weten we tenminste zeker dat dit grote schade bij de slachtoffers teweeg brengt. Daarentegen verwachten andere geïnterviewden dat het qua extra capaciteit wel mee zal vallen, zeker wanneer wordt gekozen voor meer reactieve manieren van opsporen.⁴⁴¹

Een andere geïnterviewde twijfelt niet alleen aan de proportionaliteit van strafbaarstelling *an sich*, maar ook aan een eventuele kwalificatie als zedendelict vanwege de daaraan klevende bijzondere nadelen voor verdachten en veroordeelden:

Je bent natuurlijk bereid het heel snel bij de zedenwetgeving te betrekken. Terwijl je er anderszins ook heel voorzichtig mee zou moeten zijn, want het kan ook andere problemen veroorzaken, noem maar VOG problemen, onbeperkte (...) termijn bij zedendelicten. [...] Om daar het etiket 'het is een zedendelict' dus ook een 'zedendelinquent' op te gaan plakken. Moet je eerlijk zeggen, denk dat het misschien wel minder passen [is]. (...) Ook heel voorzichtig moet zijn het meteen daarbij te trekken omdat het dan meteen een zedenmisdrijf wordt. (advocaat 3).

Een laatste, maar zeker niet onbelangrijk, tegenargument in dit verband is dat een verbod inbreuk maakt op de vrijheid van seksuele ontplooiing of zelfexpressie van gebruikers.

Daarentegen kunnen de bijzonder kwetsbare positie van kinderen; het feit dat kindermisbruik als zeer ernstig wordt gezien (zie tekstvak 'kwalitatief schadecriterium'); het feit dat men op moralistische gronden bezwaar kan maken tegen het gebruik van kindersekspoppen (zie tekstvak 'legal moralism'); en het feit dat een nieuwe strafbaarstelling waarschijnlijk in de vorm van een *doleus delict* zal worden vormgegeven⁴⁴² factoren zijn die bijdragen aan de conclusie dat het gebruik van kindersekspoppen voldoende ernstig is voor wetgevend optreden.

2.3.2. *Ultima ratio*

Het *ultima ratio* of subsidiariteitsbeginsel schrijft voor dat van strafbaarstelling moet worden afgezien indien het onwenselijke gedrag ook kan worden tegengegaan via andere, minder ingrijpende middelen, zoals het bestuursrecht, het civiele recht of zelfs buitengerechtelijke middelen, zoals voorlichting, campagnes of onderwijs. Omdat het strafrecht diep kan ingrijpen op het leven van burgers, mag het enkel worden ingezet als laatste redmiddel. Wanneer alternatieve middelen volstaan om het gedrag tegen te gaan, dan dient strafbaarstelling achterwege te blijven.

⁴⁴¹ Bijvoorbeeld wanneer de poppen 'spontaan' worden aangetroffen als bijvangst bij een ander opsporingsonderzoek, of de manier waarop de douane momenteel al omgaat met bepaalde zendingen (zie hoofdstuk 3). Proactieve opsporing zou echter teveel tijd en mankracht vergen. Daar is geen geïnterviewde voor te porren (tenzij het misschien een onderzoek naar een grote handelaar betreft).

⁴⁴² Doleuze (opzet)feiten worden doorgaans als ernstiger gezien dan culpoze (schuld)feiten.

In het kader van de interviews werden enkele interessante alternatieven voor strafbaarstelling aangekaart om het fenomeen kindersekspoppen tegen te gaan. Zo suggereerde een expert dat er wellicht afspraken met de landen van herkomst kunnen worden gemaakt – doorgaans China – zoals ook is gebeurd in het geval van olifantenslagtanden met verschillende Afrikaanse en Aziatische landen. Ook zou het misschien lonen om de logistieke sector bewust te maken van het fenomeen. Bedrijven die zich specialiseren in import, export of vervoer willen hier mogelijk niet mee geassocieerd worden.

Voor wat betreft juridische alternatieven toonde hoofdstuk 3 al aan dat er in Nederland momenteel onvoldoende alternatieve juridische routes voorhanden zijn om *alle* gedragingen in relatie tot kindersekspoppen tegen te gaan. Een knelpunt met betrekking tot het civiele recht is dat het hier hoofdzakelijk *victimless crimes* betreft. Dit maakt een gang naar de civiele rechter als handhavingsalternatief moeilijk voorstelbaar wegens gebrek aan een individualiseerbare belanghebbende. Het Algemeen Postverdrag uit 1964 biedt via het verbod op de internationale verzending van ‘obscene of immorele voorwerpen’ weliswaar een grond om import en export van kindersekspoppen via de internationale postale dienst (via PostNL) tegen te gaan en ook artikelen 134, 197 en 198 van de Douanewetboek van de Unie (DWU) zouden (in de toekomst) een grond kunnen vormen voor verbeurdverklaring en vernietiging van door de douane aangetroffen kindersekspoppen, maar deze bepalingen strekken zich dan weer niet uit tot de binnenlandse productie, verkoop en bezit van kindersekspoppen. Kortom, als de wetgever een voorkeur heeft voor alternatieve vormen van gerechtelijke handhaving, dan is wetswijziging waarschijnlijk nog steeds noodzakelijk, maar dan ter uitbreiding of introductie van alternatieven voor het strafrecht.

Overigens moet het ultima ratio beginsel in het huidige tijdperk behoorlijk worden gerelativeerd. Het lijkt in de praktijk nauwelijks leidend te zijn bij de keuze voor inzet van strafwetgeving en er wordt soms als gesproken over het strafrecht als ‘optimum remedium’.⁴⁴³ Toch hechten enkele geïnterviewden nog steeds waarde aan de ultima ratio gedachte. Zij hebben een voorkeur voor handhaving via alternatieve middelen, zoals bestuursstrafrecht of het initiëren van een maatschappelijke discussie middels campagnes, voorlichting, scholing, opvoeding en dergelijke.⁴⁴⁴ Dit heeft minder vergaande consequenties voor de gebruiker en is mogelijk ook effectiever. Pas als deze middelen onvoldoende effectief blijken, kan strafbaarstelling worden overwogen.

Overigens menen verschillende geïnterviewden dat in het huidige #MeToo tijdperk subsidiariteit (of enig ander negatief criterium voor strafbaarstelling) geen doorslaggevende rol gaat spelen in de beslissing om kindersekspoppen al dan niet strafbaar te stellen.

Expert: Dus die rechtsgebieden. Ja, kijk vanuit de legitimatie moet je altijd kijken naar wat meer subsidiair is dan strafrecht. En dan zit je op de import en export. Maar ik geef je op een briefje dat ze dat niet pikken.

Interviewer: Ze?

Expert: Nou het gaat om de moraliteit. Het gaat om de child savers.

Interviewer: Dus jij verwacht, ongeacht wat wij nu eigenlijk gaan bespreken, dit gaat waarschijnlijk strafbaar gesteld worden?

Expert: Ja, zeker. Zeker in het me too tijdperk. (academica 6)

2.3.3. Effectiviteit

⁴⁴³ Onder andere S.S. Buisman, ‘Criteria voor strafbaarstelling. De integratie tussen theorie en wetgevingsbeleid’, BSb 2020, nr. 1.

⁴⁴⁴ Een geïnterviewde ziet ook heil in een publiek debat om te achterhalen hoe de bevolking denkt over de schadelijkheid en de morele verwerpelijkheid van dit onderwerp.

Om te voorkomen dat strafwetgeving louter een symbolische werking heeft, wordt eveneens aandacht besteed aan de effectiviteit of praktische toepasbaarheid van de voorgenomen strafbaarstelling. Conform het kader van De Roos onderscheidt ook Buisman dit criterium nader in drie sub-criteria:

- 1) Hanteerbaarheid van de delictsomschrijving
- 2) Capaciteit van het strafrechtelijk systeem
- 3) Generale preventie

Ad 1) De effectiviteit is gebaat bij een duidelijk geformuleerde strafbare gedraging. Op die manier kunnen handhavende instanties makkelijk inschatten welk gedrag onder de delictsomschrijving valt en een heldere delictsomschrijving voorkomt ook eventuele bewijsproblemen. Een helder afgebakende delictsomschrijving biedt houvast aan de handhavers, onder andere omdat zij niet telkens zelf de afweging hoeven maken of bepaalde gedragingen al dan niet onder het wettelijke verbod vallen. In het geval van te ruime of onduidelijke regels is er een groter risico op willekeurige en inconsistente toepassing en wordt de uitkomst van een strafzaak onvoorspelbaar. Qua bewijsproblemen zijn sommige bestanddelen lastig te interpreteren en te staven aan de hand van bewijsmateriaal.⁴⁴⁵

In de rechtsvergelijking is de hanteerbaarheid van de delictsomschrijving niet vaak aan de orde geweest. Wel vermoedt bijvoorbeeld de *Danish Association for Defence Lawyers* dat het in de praktijk lastig zal worden om de seksuele bestemming van bepaalde poppen vast te stellen.⁴⁴⁶

Verschillende Nederlandse experts uitten echter wel degelijk zorgen met betrekking tot dit (sub)criterium. Het goed definiëren, herkennen en kwalificeren van een kindersekspop zou in de praktijk nog wel eens problemen op kunnen leveren, helemaal nu bepaalde producenten en importeurs dergelijke poppen proberen te ‘camoufleren’ als onschuldige voorwerpen. Denk bijvoorbeeld aan de kindersekspoppen die bij de douane onder binnenkomen als ‘mannequin’ of ‘modepop’. Of denk aan onschuldig kinderspeelgoed, dat – al dan niet na aanpassing van de gebruiker – voor seksuele doeleinden worden gebruikt?⁴⁴⁷ Er worden vergelijkbare problemen verwacht als bij artikel 240b Sr:

Ik denk dat in het kader van vervolging en berechting dat de problemen die je nu ziet bij kinderpornografie dat dat ook wel zaken gaan zijn die bij kindersekspoppen of kinderseksrobots, nog veel meer aan de orde zullen komen. Is het een afbeelding? Is het een sekspop van een niet bestaand kind? Is het realistisch? Is het onder de 18? Ik denk wel dat dat voer voor discussie gaat zijn zowel in de vervolging, als in de rechtszaak (advocaat 3).

Enkele geïnterviewden stellen voor om de beoordeling van de poppen op dezelfde manier vorm te geven als kinderporno, door dezelfde experts.

Wanneer de kindersekspoppen strafbaar worden, dan is de verwachting dat niet alleen de gebruikers nog meer ‘ondergronds’ gaan doordat zij hun spullen voortaan enkel via het dark web bestellen – waar

⁴⁴⁵ Dit gold bijvoorbeeld lange tijd voor schuld in de zin van ‘roekeloosheid’ in art. 175 Wegenverkeerswet. Zie S. van der Aa, M.S. Groenhuijsen, K.M.E. Lens & M.M.A. Lanslots, *Verkeersslachtoffers: Over de strafrechtelijke reactie op (ernstige) verkeersdelicten*. Tilburg: Tilburg University 2016. Overigens kan ook het weglaten van lastig bewijsbare bestanddelen een negatieve weerslag hebben op de handhavingspraktijk (zie T. A. de Roos, *Strafbaarstelling van Economische Delicten*. Een crimineel-politieke studie (diss. Utrecht), Arnhem: Gouda Quint 1987, p. 77).

⁴⁴⁶ Deense Vereniging voor Strafrechtadvocaten, Raadplegingsreactie, Zaak nr. 2021-731-0089, 28-10-2021, L 78 – bilag 1 Høringssvar, collection 2021-22, p. 1 <https://www.ft.dk/samling/20211/lovforslag/L78/bilag/1/2476204.pdf> (laatst bezocht op 24-06-2022).

⁴⁴⁷ Een geïnterviewde vertelde over de zogenaamde ‘Baby Born’ pop die bij een huiszoeking werd aangetroffen. Deze pop wordt in speelgoedwinkels verkocht, en heeft al bepaalde lichaamsopeningen waar ‘plas’ uit kan komen, maar de lichaamsopeningen waren door de gebruiker vergroot om seksuele handelingen op te kunnen verrichten.

ze mogelijk in aanraking komen met ander illegaal materiaal – maar een expert voorspelt dat een verbod ook van invloed zou kunnen zijn op het uiterlijk van de poppen:

Ja, dat is met echte kinderen al lastig [inschatten van de leeftijd – SvdA]. Kijk, er zijn natuurlijk een heleboel gevallen heel duidelijk. Maar juist in dat grensgebied is dat lastig. Zeker als je dan met poppen werkt. Je kunt heel snel even iets aan het uiterlijk doen veranderen. Nu is het niet strafbaar, dus nu zou je zeggen: nou het is vrij duidelijk. Maar op het moment dat iets strafbaar wordt, dan krijg je allemaal varianten die op de grens van de wet zitten. (academicus 4)

Een heldere delictsomschrijving hangt ook samen met het legaliteitsbeginsel. Overige argumenten die met dit beginsel samenhangen zullen hieronder worden besproken.

Ad 2) De capaciteit van het strafrechtelijk systeem (o.a. politie, OM, rechters) heeft invloed op de reële pakkans van daders en daarmee een redelijk niveau van handhaving van het verbod. Indien er sprake is van een reeds overbelast handhavend systeem, dan kan dat reden zijn om van strafbaarstelling af te zien. Alternatieve oplossingen zijn vergroting van de slagkracht van het strafrechtelijk systeem met extra capaciteit en middelen of reallocatie van reeds bestaande capaciteit en middelen ten koste van bijvoorbeeld de handhaving van andere strafbepalingen. Om te kijken of het systeem voldoende is toegerust voor een effectieve handhaving moet niet enkel worden gekeken naar de capaciteit van het systeem, maar ook naar de kosten en effecten van handhaving van de strafbepaling.⁴⁴⁸

Hoewel Hulsman capaciteit nog cruciaal achtte, relativeerden enkele door ons geïnterviewden experts dit beginsel door te zeggen dat capaciteitsproblemen geen rol van betekenis spelen in de strafwetgevingsbeslissing. Ongeacht of er voldoende mankracht is: wanneer men iets strafbaar wil stellen, dan gebeurt dat toch wel. Kortom, voor de wetgevingsbeslissing zal het weinig uitmaken.

In de uitvoeringspraktijk zien bepaalde experts echter wel degelijk knelpunten, zeker voor wat betreft de opsporing van het privébezit van kindersekspoppen. Bij afwezigheid van een direct slachtoffer dat aangifte kan doen, zal de politie en douane afhankelijk zijn van *random* controles of toevalstreffers, bijvoorbeeld in het kader van opsporing van andere strafbare feiten. In dat kader wordt door sommigen over strafrecht als ‘lege huls’ of ‘symboolwetgeving’⁴⁴⁹ gesproken. Anderen plaatsen de capaciteitsproblemen in het licht van de bestaande capaciteitstekorten, ook ten aanzien van de opsporing van echt kindermisbruik. Wanneer agenten moeten kiezen, zal de schaarse capaciteit vermoedelijk worden benut ter opsporing van ernstiger strafbare feiten.

Weer andere geïnterviewden gaven ook aan dat er geen capaciteit was voor actieve opsporing, maar leken juist vrede te hebben met beperkte en meer reactieve manieren van opsporing. Wanneer de poppen spontaan – als ‘bijvangst’ tijdens een onderzoek naar een ander strafbaar feit – of via enigszins gerichte controles van de douane boven water komen, dan is dat qua opsporingsinzet voldoende. Bovendien geven de huidige kleine aantallen aangetroffen kindersekspoppen weinig reden tot zorg op dit vlak.

Een laatste geïnterviewde suggereert dat deze problematiek noopt tot een hybride privaat-publieke handhaving:

⁴⁴⁸ Tegenwoordig wordt in wetgevingsvoorstellen doorgaans dan ook een paragraaf gewijd aan de ingeschatte kosten en extra mankracht (in FTE) die met de nieuwe wetgeving is gemoeid.

⁴⁴⁹ Interview academicus 1; advocaat 3.

Dan kom je in de constructie van de (...) de meldplichten et cetera, begrijp je. Dat is denk ik, maar dat is meer een reden, (...) kom je ook in de hybride rechtspleging. (...) Nou, dan kom je in het feit dat je wel een strafrechtelijk gebod kunt opstellen, maar dat dat niet te handhaven is in het strafrecht alleen. Dan krijg je dus zorgplichten voor producenten, zorgplichten voor bedrijven die iets invoeren, postorderbedrijven. Zeker omdat dit soort dingen online zal gaan, dus een hoog onzichtbaarheidsgehalte heeft. En de politie kan niet achter jouw brievenbus staan. Dus de handhaving is hier het evidente probleem. En dan kom je in andere constructies terecht die in andere velden ook worden gehanteerd. En dan gaat het om privaat-publieke samenwerking. (academica 6).

Ad 3) Tenslotte zou van strafbaarstelling een generaal-preventieve werking uit moeten gaan. Door een expliciet verbod, gekoppeld aan een strafdreiging, communiceert de wetgever de norm en maakt aan burgers duidelijk waar de grens van (on)toelaatbaar gedrag ligt. Alleen al die normerende functie zou potentiële overtreders ervan weerhouden om bepaald gedrag te vertonen.⁴⁵⁰ Nu is de generaal-preventieve werking van (straf)wetgeving notoir lastig te onderzoeken. Er kan misschien gekeken worden naar wetenschappelijke studies in andere rechtssystemen die de betreffende strafbaarstelling reeds hebben ingevoerd, maar deze studies zijn dikwijls niet voorhanden of kennen methodologische beperkingen die generalisering naar het eigen rechtssysteem bemoeilijken.

Bij gebrek aan wetenschappelijke studies inzake de generaal-preventieve werking van het verbod van kindersekspoppen kunnen we wel kijken naar mogelijke contra-indicaties voor deze werking. Wanneer gedrag bijvoorbeeld voortkomt uit religieuze overwegingen of seksuele verlangens, dan werkt een verbod doorgaans minder preventief. Omdat het gebruik van kindersekspoppen veelal voortkomt uit seksuele verlangens die mogelijk moeilijk beheersbaar zijn, is er een kans dat een strafrechtelijk verbod *de facto* nauwelijks preventief werkt. De gebruikers blijven de poppen bestellen en gebruiken, maar worden enkel creatiever in het verbergen van de poppen voor de handhavende instanties.⁴⁵¹ We krijgen in dat geval niet alleen minder grip op het fenomeen, maar er ontstaat ook een risico dat gebruikers die bijvoorbeeld op het dark web 'ondergronds' gaan, daar weer in aanraking komen met andere verleidingen en verkeerde invloeden.

Andere geïnterviewden denken dat strafbaarstelling minder effectief of preventief gaat zijn dan alternatieven, zoals hulpverlening:

Je zou eigenlijk de mensen met die gevoelens meer mogelijkheden moeten bieden om daar over in gesprek te kunnen gaan. Mensen die kinderporno in bezit hebben dat zijn echt niet allemaal hardcore zedendelinquenten. Daar zit vaak een heleboel achter waarom zij dat doen en in de regel stap je niet zo heel snel naar de huisarts van 'Goh (...) wat kunnen we daar nu aan doen? Terwijl die mensen dat vaak wel zouden willen. De behoefte aan hulp. En ik mis in dat stuk wel voor een deel de specialistische hulp voor die mensen. (...) Dus je zou ook op dat gebied in het kader van specialistische kennis mensen gaan begeleiden naar juiste hulpverlening. Daar kun je misschien wel wat mee voorkomen. Maar dat gaat meer denk ik zedengeneriek. Vaak worstelen de mensen daar zelf ook mee, met deze problematiek. Het is een negatieve spiraal, ze komen er niet uit, ze komen er zelf nog verder in dan ze eigenlijk zouden willen (...) Dus ik denk aan die kant, aan de preventieve kant, dat je daar ook aandacht voor mag hebben. Om überhaupt dit probleem aan te pakken. En niet zomaar roepen van dit strafbaar stellen en dat strafbaar stellen. Want het is leuk, daar gaan allemaal problemen van [...] kunnen komen en de vraag is wat lost het onder de streep daadwerkelijk op aan het probleem? Ga je dan daadwerkelijk minder mensen die die kindersekspoppen in huis hebben [krijgen], dat is de vraag. (advocaat 3).

⁴⁵⁰ Al hechten sommigen meer preventieve waarde aan de pakkans dan aan deze 'waarden-expressieve' functie van het strafrecht (zie T. A. de Roos, *Strafbaarstelling van Economische Delicten. Een crimineel-politieke studie* (diss. Utrecht), Arnhem: Gouda Quint 1987, p. 78).

⁴⁵¹ Zie bijvoorbeeld ook de Australische zaak R v Miao, NSWDC 181, 17-08-2016 uit hoofdstuk IV. In deze zaak had de verdachte bij een Chinees bedrijf een sekspop van 132 cm besteld en verzocht om de pop in delen te verzenden om ontdekking te voorkomen.

Ook is er een tendens waarneembaar waarbij maatschappelijke problemen via een combinatie aan strafrechtelijke, bestuursrechtelijke en andere maatregelen (bijv. hulpverlening; medische wereld) worden aangepakt. Een dergelijke aanpak wordt ook bepleit door enkele geïnterviewde experts. Indien kindersekspoppen inderdaad schadelijk blijken, dan voelen zij het meest voor een combinatie van maatregelen of een meer integrale aanpak, omdat de enkele handhaving via het strafrecht doorgaans onvoldoende effectief is.

2.4. Formulering van de strafbaarstelling: interne subsidiariteit, legaliteit en retrospectieve proportionaliteit

Indien de vragen naar de legitimiteit van overheidsingrijpen (de ‘drempelcriteria’) en de inzet van het strafrecht (de ‘rechtvaardiging’) positief worden beantwoord, komt de vraag aan de orde *hoe* het gedrag strafbaar dient te worden gesteld. Kortom, hoe moet de strafbaarstelling worden vormgegeven? Hiervoor dient eerst te worden onderzocht of het betreffende gedrag reeds onder een bestaande strafbaarstelling valt (‘interne subsidiariteit’). Als de wetgever tot de conclusie komt dat de gedraging niet of niet volledig door huidige wetgeving wordt ‘gedekt’, dan dient zich de vraag aan naar de formulering van de nieuwe strafbepaling. Hierbij vormt het legaliteitscriterium een belangrijke leidraad (‘legaliteit’). Tenslotte zal moeten worden nagedacht over een passende sanctie op overtreding van het verbod (‘retrospectieve proportionaliteit’).

2.4.1. Interne subsidiariteit

Voordat de wetgever een nieuwe strafbepaling in het leven roept, dient hij eerst na te gaan of het gedrag niet al door een bestaande strafbepaling wordt gedekt. Indien de reikwijdte van een bestaande bepaling het gedrag reeds omvat of indien het gedrag onder de reikwijdte van deze bepaling te brengen is, dan verzet het criterium van de interne subsidiariteit zich tegen creatie een nieuwe (want overbodige) strafbepaling.⁴⁵² Hierbij is zorgvuldige bestudering van de gebruikte terminologie en van het rechtsgoed dat door de reeds bestaande strafbepaling wordt beschermd van groot belang: dit helpt immers bij het bepalen van de reikwijdte van het verbod. Er zal dus eerst moeten worden geïnventariseerd wat de huidige strafwetgeving momenteel al te bieden heeft.

In het Noorse rechtssysteem kwam men op basis van deze exercitie tot de conclusie dat nieuwe strafwetgeving niet nodig was. De bestaande §311 van het Noorse Wetboek van Strafrecht kon immers zodanig worden geïnterpreteerd dat alle gedragingen met betrekking tot kindersekspoppen reeds onder deze strafbepaling konden worden geschaard.

De Nederlandse inventarisatie in hoofdstuk 3 leidde echter tot een andere conclusie: de huidige strafwetgeving voorziet niet in een verbod op kindersekspoppen *an sich*. Slechts wanneer er sprake is van bijkomende omstandigheden – zoals het tonen van kindersekspoppen in het openbaar of het confronteren van 16-minners met deze poppen – bieden reeds bestaande strafbepalingen een oplossing. Ook de Nederlandse experts waren van mening dat het huidige strafrechtelijke kader slechts in uitzonderingsgevallen handelingen met betrekking tot kindersekspoppen bestrijkt.

⁴⁵² Overigens kan er met het oog op *fair labelling* en rechtszekerheid in dat geval soms toch behoefte bestaan aan een afzonderlijke strafbepaling (zie S.S. Buisman, ‘Criteria voor strafbaarstelling. De integratie tussen theorie en wetgevingsbeleid’, BSb 2020, nr. 1.). Om deze reden wordt specifieke strafbaarstelling in Engeland overwogen en ook waarom Australië een specifiek verbod heeft gecreëerd. Kindersekspoppen konden vóór 2019 onder het meer generieke ‘kinderporno’ worden geschaard, maar onder andere om douanebeambten en de politie meer houvast te bieden heeft men sec. 273A.1 CC geïntroduceerd.

Toch is het beginsel van interne consistentie voor tenminste één argument ten faveure van strafbaarstelling van kindersekspoppen relevant. De potentieel normaliserende werking die de poppen zouden kunnen hebben op kinderen wordt grotendeels reeds bestreken door artikel 240a Sr. Ook nu is het immers al verboden 16-minners te confronteren met voorwerpen die schadelijk zouden kunnen zijn voor hun seksuele ontwikkeling.⁴⁵³

⁴⁵³ En in het Wetsvoorstel Seksuele Misdrijven wordt ook het seksueel benaderen van kinderen nog verder uitgebreid.

Wetsystematische invalshoek

De inventarisatie van bestaande wetgeving die in het kader van de interne subsidiariteit moet worden verricht kan ook op andere wijze een positieve impuls geven aan de keuze voor criminalisering. Wanneer bestaande wetgeving namelijk op het niveau van de beschermde rechtsgoederen wordt geanalyseerd, dan kan dit soms tot de conclusie leiden dat de wetgever weliswaar een bepaald rechtsgoed heeft willen beschermen, maar dat niet alle gedragingen die een potentiële bedreiging vormen voor dat specifieke rechtsgoed onder de reikwijdte van reeds bestaande strafbepalingen vallen. In dat geval zou er sprake kunnen zijn van een wetsystematische lacune, die aanleiding kan vormen voor afzonderlijke strafbaarstelling.

Iets soortgelijks kan worden betoogd in het geval van kindersekspoppen. Wanneer we de problematiek van kindersekspoppen bijvoorbeeld vergelijken met de strafbaarstelling van *virtuele* kinderporno, dan komen bepaalde parallellen aan het licht. Bij artikel 240b Sr staat de bescherming tegen seksuele exploitatie van de jeugdige centraal. Aan de parlementaire geschiedenis van artikel 240b Sr kunnen verschillende manieren worden ontleend waarop het verbod op *virtuele* kinderporno bijdraagt aan deze *ratio legis* (zie T&C, commentaar op art. 240b Sr):

- 1) Minderjarigen dienen beschermd te worden tegen materiaal dat misbruik inhoudt of suggereert. Dit materiaal kan dienen om minderjarigen aan te moedigen of te verleiden deel te nemen aan seksueel gedrag;
- 2) De subcultuur die seksueel misbruik van minderjarigen bevordert of als normaal en acceptabel probeert voor te stellen dient als zodanig te worden bestreden; en
- 3) De opsporing en vervolging van echt kindermisbruik wordt gehinderd wanneer we niet tegelijkertijd virtuele kinderporno verbieden. In de praktijk is het voor de handhavingsinstanties namelijk moeilijk om echt materiaal van fictief materiaal te onderscheiden.

Voor de eerste twee manieren geldt dat deze ook van toepassing zouden kunnen zijn op kindersekspoppen. Ook kindersekspoppen zouden kunnen worden gebruikt om kinderen te verleiden tot deelname aan seksueel gedrag met volwassenen en ook kindersekspoppen zouden deel uit kunnen maken van een subcultuur die volgens de wetgever dient te worden bestreden. *[NB. Ook in het geval van virtuele kinderporno was er weinig empirische bewijs voor de vraag of dit virtuele materiaal in de praktijk werd gebruikt om minderjarigen te verleiden, maar dat vormde voor de wetgever geen belemmering voor strafbaarstelling.]* Kortom, kindersekspoppen zouden op dezelfde manier als virtuele kinderporno kunnen bijdragen aan de seksuele exploitatie van kinderen, een rechtsgoed waarvan de wetgever in een eerder stadium al heeft aangegeven dit te willen beschermen.

En is het bovendien niet vreemd dat het bezit van een *afbeelding* van een kindersekspop onder omstandigheden kan leiden tot strafrechtelijke aansprakelijkheid via artikel 240b Sr, maar dat het bezit van een kindersekspop op zichzelf niet strafbaar is? Deze wetsystematische vergelijking wijst volgens een geïnterviewde hoogleraar op een inconsistentie in de huidige strafwetgeving. Voor deze respondent zou hierin een rechtvaardiging kunnen worden gezien om kindersekspoppen wel strafbaar te stellen. Ook andere enkele andere geïnterviewden vinden het inconsistent dat een afbeelding strafbaar is, maar een kindersekspop, die in zekere zin ‘tastbaarder’ is, niet.

2.4.2. Legaliteit

Bij de formulering van een (nieuwe) strafbepaling dient verder te worden voldaan aan het legaliteitsbeginsel.⁴⁵⁴ Dit beginsel is onder andere vastgelegd in artikel 1 Sr en artikel 16 Grondwet en het bepaalt dat strafbare feiten voldoende duidelijk en precies moeten worden omschreven in een vooraf opgestelde wettelijke strafbepaling. Het beginsel wordt gekenmerkt door verscheidene sub-beginselen, zoals het verbod van terugwerkende kracht, het vereiste van wettelijkheid of het verbod op analogische toepassing, maar in het kader van de criteria voor strafbaarstelling is vooral het sub-beginsel van de zo duidelijk mogelijke formulering van het strafbare feit van belang (*lex certa* of *Bestimmtheitsgebot*). Door een zo helder mogelijke omschrijving van het gecriminaliseerde gedrag, kan de burger inschatten wat strafbaar is en wat niet en kan hij zijn gedrag daarop aanpassen. Het maakt eventuele strafrechtelijke consequenties voorzienbaar en draagt op die manier bij aan de rechtszekerheid van de burger. Het gebruik van vage begrippen of ‘open’ terminologie tast deze voorzienbaarheid aan, hoewel enige vaagheid soms onvermijdelijk is. Wanneer de wetgever een nieuwe strafbaarstelling overweegt, dan dient hij zich af te vragen of deze gedraging voldoende concreet en helder kan worden omschreven.⁴⁵⁵ Als dat niet het geval is, dan zou de wetgever in een uiterst geval moeten afzien van strafbaarstelling.

Legaliteitsbeginsel in rechtsvergelijkende context

Toegepast op de kindersekspoppen zien we verschillende manieren waarop het legaliteitsbeginsel een rol heeft gespeeld in buitenlandse rechtsstelsels. In Noorwegen waren kindersekspoppen weliswaar niet specifiek aan de orde geweest tijdens de parlementaire voorbereiding van § 311 van het Noorse Wetboek van Strafrecht, maar deze bestaande strafbepaling – en dan met name de zinsnede “een afbeelding die kinderen seksualiseert” – was dermate ruim opgesteld dat het volgens de rechters ook kon worden toegepast op kindersekspoppen.⁴⁵⁶ Dankzij de toevoeging dat het wel afbeeldingen moet betreffen die kinderen seksualiseren werd de bepaling toch voldoende duidelijk geacht. In Engeland worden kindersekspoppen geschaard onder de meer generieke strafwetgeving inzake het verbod op import, export, etcetera van ‘*indecent and obscene articles*’, terwijl landen als Australië, Denemarken en Duitsland juist hebben besloten tot specifieke strafbepalingen waarin bepaalde handelingen ten aanzien van kindersekspoppen expliciet en op zichzelf worden verboden. In Australië was dat strikt genomen niet nodig, omdat de kindersekspoppen ook al onder meer generieke (kinderporno) bepalingen vielen, maar achtte de wetgever aparte strafbaarstelling toch nodig met het oog op rechtszekerheid, legaliteit en het bieden van meer houvast aan handhavingsinstanties.

Legaliteitsbeginsel in de Nederlandse interviews

Lex certa speelt in de Nederlandse context eveneens een belangrijke rol en kwam ook tijdens verschillende interviews aan de orde. Verschillende aspecten aangaande de reikwijdte en vormgeving van een eventueel verbod werden met de experts besproken. Hieronder volgt een thematische samenvatting van hun antwoorden:

⁴⁵⁴ Het legaliteitsbeginsel is overigens ook belangrijk indien de wetgever besluit dat nieuwe wetgeving niet nodig is, omdat het gedrag onder een reeds bestaande bepaling valt. Ook in dat geval zal men zich af moeten vragen of het voor de justitiabele voldoende duidelijk en voorzienbaar was dat de bewuste gedraging hieronder kon vallen.

⁴⁵⁵ In het geval van noodzakelijke ‘vaagheid’ in de wettelijke strafbepaling dient hij na te gaan of de verschillende bestanddelen dan tenminste via rechterlijke interpretatie voldoende duidelijk kunnen worden gemaakt in de praktijk.

⁴⁵⁶ Zie hoofdstuk IV.

- *Vormgeving via een aparte strafbepaling of ruimere toepassing/interpretatie van reeds bestaande strafbepaling?*

Als er wordt gekozen voor strafbaarstelling dan opteren verschillende experts voor aparte strafbaarstelling. Er werden echter ook andere opties geopperd. Zo hadden anderen vanuit wetsystematisch perspectief een voorkeur voor plaatsing binnen een meer overkoepelende bepaling binnen de zedentitel. Hierbij werd bijvoorbeeld verwezen naar het rapport van Lindenberg en Van Dijk⁴⁵⁷ en het nieuwe Wetsvoorstel Seksuele Misdrijven dat uitgaat van meer coherentie en het voorkomen van een ‘lappendeken’ aan strafbepalingen. Weer andere experts dachten dat een eenvoudige uitbreiding van artikel 240b Sr of het voorgestelde artikel 240c Sr zou volstaan, bijvoorbeeld door kindersekspoppen in de Memorie van Toelichting aan te duiden als voorbereidingsmateriaal.⁴⁵⁸ Een groot voordeel van het ‘meeliften’ op 240b of 240c Sr is dat deze bepalingen momenteel deel uitmaken van een herzienings- of wetgevingstraject, dus dat zou de strafbaarstelling van kindersekspoppen flink kunnen bespoedigen. Zo meldt een geïnterviewde beleidsmedewerker van het OM:

Als ik kijk naar hoe het kinderporno artikel daarin geformuleerd is [in het wetsvoorstel Seksuele Misdrijven – SvdA] dan staat er visuele weergave van de seksuele gedraging en dat is veel uitgebreider dan het huidige 240b en ik vraag me echt af, ik heb het er met collega's ook over gehad, of je niet een, in principe is een kindersekspop niet meer dan een 3D afbeelding van een kind. Ook voor virtueel, je zou hem bijna kunnen aansluiten bij het virtuele deel van 240b of in ieder geval op het nieuwe artikel en dan zou ik denken om het wellicht daaronder te scharen qua strafbaarheid en strafbaarstelling. Het staat nu niet genoemd zo in de Memorie van Toelichting maar ik denk als we een makkelijke manier zouden willen vinden om het strafbaar te stellen dan denk ik dat de meest snelle weg om dat te doen een toevoeging aan de Memorie van Toelichting en de uitleg van [onverstaanbaar]. Qua strafbaarstelling dat lijkt mij, dat is natuurlijk heel goed mogelijk maar dat proces duurt zo ontzettend lang en in de tussentijd komen er nog honderden van die dingen binnen, hoe sneller hoe beter. (OM 11)

Wanneer men kiest voor aparte strafbaarstelling dan ligt voor de experts plaatsing in de zedentitel in de rede, in de buurt van artikel 240b Sr.

Ergens zo rondom de kinderpornografie artikelen, dat zou dan 240b zijn. Daar zou ik hem dan wel denk ik apart strafbaar stellen, gewoon om duidelijk te maken wat het inhoudt. En het niet straks weer gaan oprekken van dit zou er ook onder kunnen vallen en dit zou er ook onder kunnen vallen. (advocaat 3).

Verschillende experts voorspellen echter problemen bij de heldere afbakening of definiëring van het probleem, vooral vanwege de variëteit aan poppen die onder de noemer ‘kindersekspop’ zouden kunnen vallen. De nieuwe strafbaarstelling volledig ‘dichttimmeren’ met uitgebreide beschrijvingen van bijvoorbeeld het uiterlijk en de maximummaten van de kindersekspop leidt volgens een expert alleen maar tot creatieve manieren om de wet te omzeilen. De uiteindelijke delictsommschrijving zal een zekere vaagheid moeten hebben, ook om de grote variëteit aan kindersekspoppen te beslaan:

⁴⁵⁷ K. Lindenberg & A.A. van Dijk, *Herziening van zedendelicten? Een analyse van Titel XIV, Tweede Boek, Wetboek van Strafrecht met het oog op samenhang, complexiteit en normstelling*, WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie 2015.

⁴⁵⁸ Met betrekking tot 240b Sr zouden de poppen mogelijk al kunnen vallen onder de ‘visuele weergave’ zoals in het Wetsvoorstel Seksuele Misdrijven wordt voorgesteld (art. 249 nieuw). Van dit bestanddeel is niet duidelijk wat het allemaal omvat en enkele experts suggereren dat dit mogelijk ook op kindersekspoppen zou kunnen zien. Zo niet, dan zou een extra bestanddeel kunnen worden opgenomen. Dit laatste lijkt overigens ook meer consistent met de voorgestelde art. 151g (het huidige art. 240 Sr) en 151h (het huidige art. 240a Sr), waarin zowel de ‘visuele weergave’ als het ‘voorwerp’ worden genoemd.

Ik denk het wel [dat strafbaarstelling van kindersekspoppen wenselijk is – SvdA] (...) het zal ook heel lastig worden, omdat je zo veel verschillende poppen ziet waarvan je niet echt een definitie kunt maken. (douane 2)

Ook een academicus voorspelt moeilijkheden in dat opzicht:

Maar het fenomeen kindersekspop zou je dan ook, zeker als je aan een strafbepaling denkt, moet je dat uitvoerig beschrijven wat dat dan..., en aan welke kenmerken dat dan moet voldoen en wanneer de strafbaarheid intreedt. Lijkt me [lastig – SvdA] (academicus 4)

Een punt van discussie zou bijvoorbeeld kunnen worden hoe de seksuele bestemming van een kindersekspop bepaald kan worden (zie ook 'hanteerbaarheid van de delictsomschrijving'). Aanwezigheid van lichaamsopeningen of disproportioneel grote borsten of geslachtsorganen kunnen indicatief zijn voor de seksuele bestemming van de poppen, maar wat te doen met de onschuldige kinderpoppes die soms ook lichaamsopeningen hebben?

In het buitenland wordt dit bestanddeel vaak geobjectiveerd: er wordt gekeken naar allerlei factoren, zoals lichaamsopeningen, mogelijkheid om de temperatuur te reguleren, de manier waarop de pop wordt geadverteerd en uiteindelijk zal met behulp van een *reasonable person* standaard de seksuele bestemming worden vastgesteld.⁴⁵⁹ Wanneer een redelijk denkend mens of een jury tot de conclusie komt dat het een sekspop betreft, dan kan worden veroordeeld, ongeacht de persoonlijke motieven van verdachte in dat verband.

- *Enkel realistische poppen of ook (deels) onrealistisch?*

In geen van de onderzochten landen is vereist dat de pop volledig anatomisch correct is om als een kindersekspop te worden beschouwd. Wat telt is het algemene uiterlijk van de pop. Een pop die niet alleen kinderlijke, maar ook volwassen trekken vertoont (bv. grote borsten of make-up) of onrealistische kenmerken heeft (bv. puntige oren, buitengewoon grote ogen, anatomisch incorrecte kleine taille) kan dus nog steeds onder de definitie van een kindersekspop vallen.

De Nederlandse experts zijn verdeeld over de vraag of een verbod enkel realistische of ook onrealistische poppen zou moeten betreffen. Veel hangt samen met de vraag naar het rechtsbelang dat door het verbod wordt beschermd.

Voor bepaalde experts is de vraag of ook onrealistische poppen strafbaar zouden moeten worden gesteld afhankelijk van de vraag of dit onderscheid van invloed is op het risico op kindermisbruik. Pas wanneer uit onderzoek blijkt dat a) gebruikers van kindersekspoppen eerder geneigd zijn over te gaan tot kindermisbruik en b) het 'realismegehalte' van de pop hier ook van invloed op is, dan zou een onderscheid kunnen worden aangebracht. Als blijkt dat beide categorieën – dus realistisch en onrealistisch – drempelverlagend kunnen werken, dan is een onderscheid niet gerechtvaardigd. Maar hier is dus aanvullend onderzoek voor nodig.

Wanneer we echter de morele verwerpelijkheid als basis nemen voor strafbaarstelling, dan vinden andere experts het juist weer lastig een onderscheid te moeten maken tussen realistisch en onrealistisch materiaal. De moreel verwerpelijke suggestie van seks met een kind kan ook door onrealistisch materiaal worden gewekt:

⁴⁵⁹ Zie bijvoorbeeld Australië, hoofdstuk IV, paragraaf 3.4.

Interviewer: En is dat voor jou moreel verwerpelijker? Realistisch versus onrealistisch? (...)

Expert: Qua morele verwerpelijkheid denk ik dat het allemaal... Het is bijna de gedachte die je probeert in de praktijk om te zetten, die is verwerpelijk. En of je dat nou gekunsteld doet... je neemt een opblaaspop en je plakt daar een kinderhoofd op. Dat is net zo moreel verwerpelijk als degene die een anatomisch correct... (...) Ik zie eigenlijk niet zo in – als je vanuit die kant het debat gaat voeren – hoe je een grens gaat trekken tussen realistisch en niet-realistisch. Het idee dat je het met een kind doet, is eigenlijk wat we moreel afkeuren. (academicus 1)

Weer andere experts kunnen zich daarentegen juist indenken dat de morele verontwaardiging groter zal zijn waar het realistische kindersekspoppen betreft. Een Nederlandse geïnterviewde gaf aan dat met het steeds geavanceerder en realistischer worden van de poppen, de internationale zorgen omtrent dit fenomeen waren toegenomen.⁴⁶⁰ Mogelijk beïnvloedt het realiteitsgehalte van de pop toch de perceptie ten aanzien van de strafwaardigheid van het gedrag. Wanneer strafbaarstelling wordt gebaseerd op morele overwegingen dan zou een onderscheid ook vanuit dat oogpunt kunnen worden gerechtvaardigd.

Bij de vraag of ook onrealistische poppen strafbaar zouden moeten worden gesteld, wijzen enkele experts verder op de interne consistentie met artikel 240b Sr. Het verbod op virtuele kinderporno is in de jurisprudentie namelijk beperkt tot *realistisch* ogende porno.⁴⁶¹ Vanuit interne consistentie geredeneerd zou een beperking tot realistische poppen in de rede liggen. Wel zouden realistische poppen met onrealistische aspecten, zoals elvenoren of engelenvleugels, onder de strafbepaling kunnen vallen. Dat doen realistische afbeeldingen met onrealistische aspecten in het geval van virtuele kinderporno immers ook.

Wanneer ook onrealistische poppen onder de strafbepaling vallen, dan wordt voorts gewaarschuwd voor een te groot bereik van de strafwetgeving. Eén geïnterviewde stelt dat je dan ‘ongeveer elke knuffel in Nederland’ die enigszins is aangepast ‘kunt gaan verbieden’ (politie 7). Dit zou een te grote belasting voor het strafrechtapparaat betekenen.

Een laatste expert geeft de voorkeur aan beperking tot realistische poppen met het oog op *lex certa*. De wetgever zal duidelijk moeten omschrijven en afbakenen wat kindersekspoppen zijn. Waarschijnlijk gaat dat bij realistische poppen al genoeg discussie opleveren, laat staan wanneer ook onrealistische poppen worden verboden.

- *Enkel volledige poppen of ook poppen die slechts delen van een kinderlichaam voorstellen?*

Voor de experts mag de strafbaarstelling zowel volledige kindersekspoppen als poppen betreffen die slechts delen van het kinderlichaam verbeelden (bijvoorbeeld enkel een kinderromp met lichaamsopeningen).⁴⁶²

Voor een andere expert zou deze keuze afhankelijk zijn van de resultaten van wetenschappelijk onderzoek: werken delen van poppen eveneens drempelverlagend? Als dat het geval is, dan zouden ook onderdelen van kindersekspoppen onder de delictomschrijving moeten vallen, anders niet. Weer

⁴⁶⁰ Politie 9.

⁴⁶¹ Zie hoofdstuk III.

⁴⁶² Voor een expert die strafbaarstelling in de sleutel van art. 240 Sr plaatst heeft dit te maken met het feit dat ook het enkele tonen van een dildo of namaakpenis onder het bereik van de strafwet valt.

een andere expert verbindt de onderdelen aan het realiteitsgehalte van deze delen: als ze realistisch zijn, dan vallen ook incomplete poppen onder een eventuele strafbepaling, anders niet.

- *Enkel verkoop, invoer, export strafbaar of ook het enkele bezit van kindersekspoppen*

Veel experts geven de voorkeur aan strafbaarstelling van (vrijwel) alle gedragingen met betrekking tot kindersekspoppen: dus import, export, handel, productie, bezit, etc. Geredeneerd vanuit het grote rechtsbelang – de bescherming van kinderen – en consistentie (bijv. met artikel 240b Sr) moet je het bezit op kindersekspoppen niet ongemoeid laten, maar zal je alles strafbaar moeten stellen:

[M]aar hier gaat het over kinderen. En dat rechtsgoed is dan zo zwaarwegend dat als jij zegt: op grond van dat rechtsbelang verbied ik import en export [maar niet bezit – SvdA], dan denk ik: dan is het ook het totaal uitroeien van het onkruid. Dat vind ik een rare redenering. Ik begrijp 'm, maar dan ben je niet consequent in feite. (academica 6)

Anderen, daarentegen, voelen ervoor om het bezit van kindersekspoppen uit te sluiten van strafbaarstelling. Gezien de onzekerheid omtrent het schadebeginsel, de inperking van de individuele vrijheid en de problemen die worden voorzien bij de opsporing van privébezit van kindersekspoppen pleiten zij voor een focus op invoer, verkoop, handel, etc. Een tussenweg is om alle gedragingen strafbaar te stellen, maar om de opsporing en vervolging vooral te richten op de import en de handel in kindersekspoppen.

Tenslotte bepleiten bepaalde experts dat 'onschuldige tussenpersonen' zoals de eigenaars van loodsen waar de poppen worden opgeslagen of vervoerders zoals PostNL niet door een eventuele strafbepaling zouden moeten worden geraakt.⁴⁶³

- *Zou het alle poppen moeten betreffen die kennelijk een kind < 18 jaar voorstellen of moet de leeftijdsgrens lager worden gelegd? Anderszins onderscheid naar leeftijdscategorieën?*

In de door ons onderzochte landen zijn alle kindersekspoppen die een persoon onder de 18 jaar verbeelden verboden. Naast de lengte van de pop kunnen ook bijgeleverde attributen, zoals knuffels of typische kinderkleding, gezichtsuitdrukking of manier van adverteren helpen bij het vaststellen van de 'leeftijd' van de pop. In het buitenland worden dergelijke facetten dan ook meegenomen bij het beantwoorden van de vraag of het daadwerkelijk een kindpop betreft. Uiteindelijk wordt ook deze inschatting veelal geobjectiveerd via de *reasonable person* standaard.

Hoewel de buitenlandse wetgevers dus alle 18-min-poppen onder de strafbepaling scharen, formuleert bijvoorbeeld het Engelse OM een hogere strafeis wanneer de kindersekspop een heel jong kind verbeeldt. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat de Engelse wetgeving vooral lijkt te zijn gebaseerd op morele overwegingen: het vrijwaren van de maatschappij van '*indecent and obscene materials*'. Ook een door ons geïnterviewde hoogleraar legt dit verband:

Je krijgt een soort parallel met zedenwetgeving, met echte mensen hebben we die categorisering ook: onder de 12, tussen de 12 en de 16, soms 18. Dat zou je dan ook bij de sekspoppen gaan doen, krijg je een soort categorisering inderdaad: als je dus een 16-jarige sekspop hebt is dat minder erg dan een 3-jarige. Als je kijkt naar de echte wereld, dan doen we dat ook. Ik vind het op zich heel creatief gevonden.

⁴⁶³ Overigens komt het in het buitenland soms wel voor dat ook deze bedrijven en personen strafrechtelijk aansprakelijk zijn onder het verbod op kindersekspoppen.

Ik denk van ja: natuurlijk is het ook erger en moreel verwerpelijker om seks met een 3-jarige te hebben dan seks met een 16-jarige. (...) Vanuit morele verwerpelijkheid zou je die categorisering juist het beste kunnen onderbouwen, want we vinden het inderdaad moreel verwerpelijker om seks met een 3-jarige te hebben dan seks met een 16-jarige. Dus als je het debat op die manier zou moeten voeren, omdat je er via schade niet gaat komen, dan zijn die categorieën nog helemaal niet zo heel raar. (academicus 1)

De meeste Nederlandse geïnterviewden maken echter geen onderscheid qua leeftijdscategorie, althans niet middels een gelede normstelling in de wet of strafvorderingsrichtlijnen. Een expert pleit voor een verbod op kindersekspoppen <18 jaar, omdat dit aansluit bij de leeftijdsgrens in artikel 240b Sr. Een eventueel verschil in strafwaardigheid zou in de strafmaat tot uitdrukking kunnen komen, zoals nu ook bij 240b Sr gebeurt.

Weer andere experts kunnen zich verder goed voorstellen dat het in de praktijk lastig gaat zijn om bij poppen in de hogere leeftijdscategorieën (15+) vast te stellen of het een minder- of meerderjarige pop betreft. Wanneer niet ook andere aanwijzingen worden gevonden voor de jeugdige leeftijd van de pop (bijvoorbeeld speciale attributen, aanwijzingen op de verpakking) dan wordt succesvolle vervolging mogelijk een probleem. In de douanepraktijk zagen we overigens al dat enkel poppen met een bepaalde (kleine) lengte worden 'geoomerkt' als mogelijke kindersekspop en dat grotere poppen worden doorgelaten (zie hoofdstuk 3). Er wordt door verschillende geïnterviewden voorgesteld om de inschatting van de leeftijd van de pop over te laten aan politiebeambten die gecertificeerd zijn om deze inschatting met betrekking tot kinderporno te maken op basis van de beoordelingscriteria die ook voor kinderporno gelden.

- *Zou er nog een onderscheid moeten worden gemaakt tussen kindersekspoppen en kinderseksrobots?*

Het maken van een onderscheid tussen robots en poppen is denkbaar: dankzij technologie en AI kunnen kinderen nog realistischer nagemaakt worden en wordt de seks nog levensechter.⁴⁶⁴ Mogelijk heeft dit ook implicaties voor het risico op escalatie: hoe levensechter de robot, des te groter het risico op escalatie naar kindermisbruik, al is dit momenteel speculatief. En ook vanuit het moralistisch perspectief kan wellicht worden betoogd dat dynamische kinderseksrobots moreel verwerpelijker zijn dan de statische varianten zonder technologische applicaties: hoe meer het object op een echt kind lijkt, des te onzedelijker en immoreel het object misschien kan worden gevonden. Desondanks maken de Nederlandse experts geen onderscheid tussen kinderseksrobots en kindersekspoppen: als het ene strafbaar wordt gesteld, dan valt het andere ook onder de delictsomschrijving en er wordt door hen ook niet verder gedifferentieerd (bijvoorbeeld qua strafmaat). Ook in het buitenland vonden we geen verschillen in behandeling tussen robots en gewone poppen.

2.4.3. Retrospectieve proportionaliteit

Buisman besluit haar criteria voor strafbaarstelling met de vraag naar een passende straf. De gekozen wettelijke strafmodaliteit en het strafmaximum moeten passen bij de ernst van het strafbare feit. Hierbij moet de wetgever rekening houden met de sanctie die op soortgelijke feiten is gesteld: de nieuwe strafbepaling moet ook qua sanctie in verhouding staan tot deze feiten. Kortom, ook hier speelt een wetsystematische vergelijking een belangrijke rol.

⁴⁶⁴ Of minder 'incompleet' in de zin van Ruddick's theorie.

Dit verklaart meteen waarom een één-op-één vergelijking met buitenlandse sancties op kindersekspoppen al snel spaak loopt. Een strafdreiging die binnen één nationaal rechtstelsel goed in verhouding kan staan tot de sancties op vergelijkbare delicten, kan in het andere rechtstelsel disproportioneel zwaar of juist te licht zijn.

In de context van een eventuele strafbaarstelling van kindersekspoppen in Nederland zal bovendien veel afhangen van de vraag welk rechtsgoed we uiteindelijk willen beschermen. Als we ‘slechts’ de maatschappij willen vrijwaren van onzedelijk materiaal of de zedelijke moraal willen beschermen, dan zal de sanctie lager uitvallen dan wanneer we de nieuwe strafbepaling in de sleutel plaatsen van het tegengaan van kindermisbruik. In het eerste geval volstaat wellicht een straf vergelijkbaar met die in artikel 240 Sr (maximaal 2 maanden gevangenisstraf), in dat laatste geval ligt aansluiting bij het strafmaximum van artikel 240b Sr waarschijnlijk meer in de rede (maximaal vier jaar gevangenisstraf). Voor dit laatste pleiten verschillende geïnterviewden, ook vanwege het feit dat een hoger strafmaximum samenhangt met een uitbreiding van de opsporingsbevoegdheden. Vooral de toegang tot bepaalde opsporingsbevoegdheden wordt door enkele experts momenteel node gemist.⁴⁶⁵

De straf die in de praktijk wordt opgelegd, zal volgens verschillende experts afhangen van de specifieke casuïstiek. Voor een *first offender* die enkel betrapt wordt op het bezit van een kindersekspop volstaat bijvoorbeeld een geldboete plus inbeslagname van de pop. Voor recidivisten, bezitters van meerdere poppen en bezitters die tevens worden veroordeeld wegens andere strafbare feiten zou een gevangenisstraf gepaster zijn. In plaats van een sanctie zou bij een eerste overtreding ook kunnen worden gedacht aan een waarschuwing:

Ook daar zie ik het vooral in context met dezelfde gesprekken die er lopen met mensen die kinderpornografie bezitten. Dat zijn er heel veel in Nederland, veel meer dan de politie aankan, dus dan wordt er inderdaad nagedacht over alternatieve interventies: foei-gesprekken zoals die genoemd worden of het sturen van brieven. Daar zou je hier ook over na kunnen denken: wanneer zoiets aangetroffen wordt op een luchthaven, dat er een gesprek of waarschuwing volgt. Ik kan me ook voorstellen, als er duidelijk plekken zijn waar deze poppen besteld worden, dat je kunt werken met waarschuwingsberichten. (politie 9)

3. Diverse overige argumenten

In deze paragraaf komen enkele discussiepunten aan de orde die op zichzelf geen positief of negatief strafbaarstellingscriterium vormen, maar waar de wetgever wel rekening mee zou moeten houden indien hij tot expliciete strafbaarstelling van kindersekspoppen besluit. Ze worden hieronder kort aangestipt.

3.1. Domino-effect qua strafwetgeving

Een eerste overweging is dat strafbaarstelling van kindersekspoppen mogelijk een soort olievlek- of domino-effect binnen het strafrecht kan hebben. Wanneer kindersekspoppen strafbaar worden gesteld met het oog op preventie van echt kindermisbruik, het beschermen van de publieke beeldvorming aangaande seks met kinderen of het tegengaan van aanstootgevend gedrag, dan zouden andere gedragingen wellicht ook nog eens kritisch tegen het daglicht moeten worden gehouden. Zou bijvoorbeeld consensuele seks tussen twee volwassenen, waarbij de een zich voordoet

⁴⁶⁵ Een alternatief dat ook werd voorgesteld was een lagere strafdreiging dan art. 240b Sr, maar wel classificatie als voorlopig hechtenisfeit plus opname in art. 551 Sv.

en verkleed als een minderjarige, ook niet een gevaar kunnen vormen voor diezelfde rechtsbelangen? Mogelijk werkt seks met een als-kind-verklede volwassen persoon ook normaliserend, draagt dit gedrag eveneens bij aan de seksualisering van kinderen en verlaagt dit voor bepaalde pedofielen ook de drempel om over te gaan tot seksueel misbruik van minderjarigen.⁴⁶⁶ Een geïnterviewde verwoordt het als volgt:

Ik zag laatst een talkshow waarin fetisjes besproken werden. Daar was een volwassen vrouw die zich kleepte als klein meisje. (...) In hoeverre gaan we hier iets van vinden? Want dit kan ook een bepaalde beeldvorming...(...) Hier kunnen ook mensen aanstoot aan nemen. Want eigenlijk is het een vorm van, ja je kunt ook zeggen: je stimuleert hiermee echt seks met een minderjarige. (...) Vervang de pop door een volwassen vrouw die zich kleedt als een klein meisje. (...) Nu mag het, maar ik zat wel te denken: daar kun je ook een discussie over gaan voeren of je dit dan nog wel mag gaan doen. Of een man die overdag de strenge directeur is en 's avonds in een luiertje en een fopspeen door de kamer gaat. (...) Dit is wel een echt mens met wie je het zit te doen met het idee, de fantasie dat zij minderjarig is. Ik vond dat eigenlijk nog wel erger dan de sekspop. (...) Dan is de grote vraag: gaan we dan voor de autonomie van de mensen of gaan we dan toch voor het morele kruisvaardersdom en vinden we dat dat niet kan? (academicus 1)⁴⁶⁷

Vergelijkbare vragen kunnen worden gesteld bij de huidige beperking van artikel 240b Sr tot *realistische* virtuele kinderporno. Wanneer de wetgever ook onrealistische kindersekspoppen gaat verbieden, dan zou de beperking in artikel 240b Sr mogelijk ook moeten verdwijnen. Er bestaat immers een mogelijkheid dat ook *onrealistische* kinderporno bijdraagt aan de normalisering van kindermisbruik, de seksualisering van kinderen, etcetera. Ook enkele experts hadden vragen bij de interne verhouding tussen een eventuele strafbaarstelling van kindersekspoppen en artikel 240b Sr. Wanneer we ook onrealistische kindersekspoppen verbieden, dan zou dit logischerwijs implicaties moeten hebben voor de redactie en interpretatie van artikel 240b Sr.

3.2. Waterbed-effect qua strafbare gedraging

Een Nederlandse strafbaarstelling zal ervoor zorgen dat gebruikers, producenten, etcetera hun gedrag nog meer gaan verbergen. Voortaan zal bijvoorbeeld niet meer via bovengrondse kanalen worden besteld, maar via het *darkweb*, of voortaan zullen bepaalde attributen apart van de sekspop worden verzonden.⁴⁶⁸ Een geïnterviewde meldde dat de Engelse douane al een verandering had geconstateerd in het uiterlijk van sommige getroffen kindersekspoppen, waarbij bijvoorbeeld een grotere cupmaat als 'afleidingsmanoeuvre' werd gebruikt. Ook qua toeleveringsroutes zullen mogelijk veranderingen optreden en is daarmee een 'waterbed-effect' te verwachten. Vanaf het moment dat de Engelsen strenger gingen handhaven op kindersekspoppen, constateerden ze volgens een Nederlandse geïnterviewde dat de poppen niet langer rechtstreeks vanuit het land van herkomst naar Engeland werden gestuurd, maar dat de poppen eerst aankwamen op het Europese vasteland om vervolgens via de open EU grenzen toch in Engeland te belanden.⁴⁶⁹ Er wordt gewaarschuwd voor vergelijkbare effecten bij een Nederlandse strafbaarstelling en er wordt geadviseerd om in breder EU-verband op te treden om dit effect te voorkomen.

⁴⁶⁶ Zou dergelijke seks ook niet kunnen worden gekwalificeerd als een vorm van 'incomplete seks' omdat ze, ondanks de consensus tussen twee volwassenen, nog steeds een ongelijkwaardige situatie nabootst en daarmee een 'replica' vormt van een gedwongen seksuele handeling die misschien het respect voor kinderen kan aantasten en ingaat tegen de heersende seksuele mentaliteit in de samenleving?

⁴⁶⁷ Weer een andere expert gelooft overigens niet in een 'domino-effect' naar aanleiding van dit scenario. Volgens haar zouden in dit specifieke geval de consensualiteit van de volwassen deelnemers en de zwaarte van het privacybelang prevaleren. Een analoog argument werd genoemd door weer een andere expert: verkrachtingen zijn verboden, maar pornofilms waarin vrouwen worden 'verkracht' mogen dan weer wel.

⁴⁶⁸ Ook zal men de grenzen van de wet proberen op te zoeken door de poppen bijvoorbeeld net wat anders vorm te geven. Door poppen bijvoorbeeld net wat onrealistischer te maken in geval van een strafbaarstelling van realistisch materiaal.

⁴⁶⁹ Dit was de situatie voor Brexit.

Engeland is natuurlijk op dat waterbed gaan drukken, daar in de UK, en dat betekent dat het moment van het binnenkomen van de Europese Unie, nu sowieso niet meer natuurlijk, in Engeland (...) Brexit, maar dat begon al te verschuiven daarvoor. Dus de douane daar zat er ook bovenop, dus werd het in Nederland of in Duitsland bezorgd, dan daar die poppen een soort interne route binnen Europa gingen volgen. Dat is ook de reden waarom de UK heel graag aansluiting wilde van die andere landen, want die zagen een verschuiving naar het vaste land van Europa, waardoor die poppen dan via een andere manier Engeland binnenkwamen. (politie 8)

4. Tussenconclusie

In het bovenstaande hebben we geprobeerd om een uitputtende inventarisatie te maken van alle voor- en tegenargumenten inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen. Met behulp van Buisman's criteria voor strafbaarstelling hebben we deze argumenten gegroepeerd en verder geanalyseerd. Zoals verwacht geeft het overzicht geen eenduidig antwoord op de vraag of strafbaarstelling van kindersekspoppen geïndiceerd is. Er zijn zowel argumenten voor als tegen te vinden en de uiteindelijke keuze voor strafbaarstelling (of niet) hangt mede af van de vraag aan welke criteria of overwegingen de huidige strafwetgever het meeste gewicht toekent. Het relatieve belang van bepaalde criteria fluctueert namelijk in de loop der tijd. Waar vroeger het schadebeginsel leidend was, wordt het strafrecht tegenwoordig eerder ingezet, zelfs wanneer er nog geen duidelijk beeld is van potentiële schade of zelfs wanneer de *ratio legis* voornamelijk lijkt te zijn gebaseerd op moralistische gronden. Deze tendens past bij de huidige 'risicomaatschappij'. Of dat een goede ontwikkeling is laten wij in het midden: het gaat in dit onderzoek slechts om een gestructureerde inventarisatie van argumenten voor en tegen de strafbaarstelling van kindersekspoppen. In het conclusiehoofdstuk staat een samenvattend overzicht weergegeven van de door ons gevonden voor- en tegenargumenten, ingepast in het kader van de criteria voor strafbaarstelling.

VI. Conclusie

Deze studie beoogde antwoord te geven op de vraag naar de wenselijkheid en de mogelijkheid van een strafrechtelijk verbod op kindersekspoppen. Hierbij werd gebruik gemaakt van een *deskresearch*, een rechtsvergelijkende studie en interviews met binnenlandse en buitenlandse experts. Het onderzoek werd verricht aan de hand van tien onderzoeksvragen, verdeeld over de volgende vijf categorieën:

- 1) Vragen m.b.t. de definitie van kindersekspoppen en -robots (§1)
- 2) Vragen m.b.t. internationale en Europese instrumenten en ontwikkelingen (§2)
- 3) Vragen m.b.t. de huidige Nederlandse wet- en regelgeving en de praktijk (§3)
- 4) Vragen m.b.t. de strafbaarstelling van kindersekspoppen in het buitenland (§4)
- 5) Vragen m.b.t. de voor- en tegenargumenten inzake de strafbaarstelling (§5)

1. Definitie van een kindersekspop/kinderseksrobot

- 1) Wat is een kindersekspop of kinderseksrobot (oftewel wanneer kan een pop/robot geclassificeerd worden als een kindersekspop of kinderseksrobot)?
 - a. Hoe worden kindersekspoppen en -robots in de wetenschappelijke literatuur gedefinieerd?
 - b. Wat voor soort poppen worden door buitenlandse wetgevers als kindersekspop c.q. kinderseksrobot geclassificeerd?
 - c. Betreft het enkel realistische (anatomisch correcte) poppen of ook niet-realistische poppen?

Door een combinatie van verschillende definities uit wetenschappelijke publicaties kwamen we uit op de volgende werkdefinitie voor kindersekspoppen en -robots:

Een kindersekspop is een driedimensionaal voorwerp dat:

- (delen van) een (realistische) minderjarige (<18 jaar) moet voorstellen;
- dat kan worden gebruikt ten behoeve van seksuele stimulatie en/of seksuele ontlading;
- en dat - in het geval van een seksrobot – dankzij een computerprogramma enige vorm van gericht handelen kan vertonen of nabootsen.

De expliciete strafbepalingen in Australië, Duitsland en Denemarken geven geen gedetailleerde definitie van een ‘kindersekspop’. Het Australische verbod beschrijft een kindersekspop slechts als *“doll or other object [that] resembles a person who is, or appears to be, under 18 years of age; or a part of the body of such a person; and a reasonable person would consider it likely that the doll or other object is intended to be used by a person to simulate sexual intercourse.”* In Duitsland spreekt het verbod op kindersekspoppen van “fysieke replica van een kind of een lichaamsdeel van een kind gezien zijn kenmerken bestemd is voor het verrichten van seksuele handelingen”. En in Denemarken wordt een kindersekspop beschreven als “pop die lijkt op een kind en bestemd is voor seksuele doeleinden”.

Echter, in alle onderzochte landen bieden de wetsgeschiedenis, juridische richtlijnen en/of jurisprudentie de handhavingsinstanties aanwijzingen om te bepalen of een pop als een kindersekspop kan worden beschouwd. Twee vragen zijn belangrijk om illegale kindersekspoppen te onderscheiden

van legale sekspoppen voor volwassenen of gewone speelgoedpoppen: (1) kan de pop als *kinderlijk* worden beschouwd en (2) kan de pop als *sekspop* worden beschouwd? In de onderzochte landen moeten beide vragen objectief beoordeeld worden, op basis van het algemene uiterlijk van de pop, aan de hand van de maatstaf van de redelijke persoon. Dit omvat een beoordeling van de verhoudingen en kenmerken van de pop, de kleding, de accessoires en de functies voor seksueel gebruik (bv. lichaamsopeningen en/of menselijke lichaamstemperaturen), alsmede de marketing van de pop. De motieven en bedoelingen van de persoon die de pop in bezit heeft, mogen bij deze beoordeling niet in aanmerking worden genomen.

In geen van de onderzochten landen is vereist dat de pop volledig anatomisch correct is om als een kindersekspop te worden beschouwd. Wat telt is het algemene uiterlijk van de pop. Een pop die niet alleen kinderlijke, maar ook volwassen trekken vertoont (bv. grote borsten of make-up) of onrealistische kenmerken heeft (bv. puntige oren, buitengewoon grote ogen, anatomisch incorrecte kleine taille) kan dus nog steeds onder de definitie van een kindersekspop vallen. In Australië en Duitsland is het verbod op kindersekspoppen niet alleen beperkt tot complete poppen, maar geldt het uitdrukkelijk ook voor delen van poppen. Het Australische verbod vermeldt ook uitdrukkelijk "andere voorwerpen" die met behulp van opkomende technologie worden ontwikkeld, zoals kinderseksrobots.

2. Internationale en Europese ontwikkelingen

2) Welke internationaal- en Europeesrechtelijke instrumenten en ontwikkelingen zijn mogelijk relevant voor een eventueel verbod op kindersekspoppen?

In Hoofdstuk II werden internationale en EU-rechtsinstrumenten die relevant kunnen zijn voor een verbod op kindersekspoppen geanalyseerd en besproken. Een aantal internationale rechtsinstrumenten verplichten de verdragsluitende staten ertoe het produceren, verspreiden, consumeren en bezitten van kinderpornografisch materiaal strafbaar te stellen: het Facultatief Protocol van 2000 bij het IVRK betreffende de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, het Verdrag van de Raad van Europa van 2001 inzake cybercriminaliteit (Verdrag van Boedapest), het Verdrag van de Raad van Europa van 2007 inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (Verdrag van Lanzarote), alsook de EU-richtlijn 2011/93/EU ter bestrijding van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie. Geen van deze instrumenten verplicht de verdragsluitende staten echter expliciet om een verbod op te leggen op de invoer, de distributie, het bezit enz. van kindersekspoppen.

Waarschijnlijk kan een dergelijke verplichting ook niet impliciet in het internationale kader inzake kinderpornografie worden 'ingelezen'. De definities van kinderpornografie in sommige rechtsinstrumenten (de OPSC 2000, het Verdrag van Lanzarote 2007 en Richtlijn 2011/93/EU) zouden kunnen worden geïnterpreteerd als betrekking hebbend op afbeeldingen van seksueel expliciet gedrag met een kindersekspop of afbeeldingen van een naakte kindersekspop. Kindersekspoppen op zich vallen echter buiten de werkingssfeer van de internationale instrumenten. Nederland is thans niet op grond van internationaal of EU-recht verplicht om het produceren, verspreiden, consumeren en in bezit hebben van kindersekspoppen strafbaar te stellen.

In 2020 publiceerde de Europese Commissie de EU-strategie voor een effectievere strijd tegen seksueel misbruik van kinderen voor de periode 2020-2025. Een van de initiatieven die deze strategie omvat heeft tot doel leemten in de wetgeving, *best practices* en *priority actions* op EU-niveau vast te

stellen in de strijd tegen seksueel misbruik van kinderen. Volgens de Commissie zal de kwestie van de verkoop van kindersekspoppen in het kader van de strijd tegen seksueel misbruik van kinderen in dit proces aan bod komen. Tot dusver heeft dit echter nog niet geleid tot concrete afspraken over een verbod op de verkoop van kindersekspoppen in de hele EU.

Verschillende buitenlandse landen hebben de invoer en uitvoer van kindersekspoppen reeds strafbaar gesteld. Het internationale handelsrecht en het EU-recht sluiten een dergelijk verbod niet uit.

De Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel van 1994 en het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verbieden in het algemeen kwantitatieve beperkingen van de handel. Het is de lidstaten dus niet toegestaan beperkingen op te leggen aan de in- en uitvoer van goederen uit en naar andere lidstaten. Beide rechtsinstrumenten staan echter uitzonderingen toe.

Volgens art. XX(a) van de *GATT* mogen WTO-leden met de *GATT* strijdige maatregelen nemen die "noodzakelijk zijn ter bescherming van de openbare zedelijkheid" en de leden hebben een zekere speelruimte om te bepalen wat in hun eigen samenleving onder openbare zedelijkheid moet worden verstaan. Het verbod moet voorts noodzakelijk zijn, er mogen geen minder beperkende maar even effectieve alternatieven zijn, en het verbod mag niet worden toegepast op een wijze die een willekeurige of ongerechtvaardigde discriminatie tussen leden of een verkapte beperking van de internationale handel vormt. Het is bovendien onwaarschijnlijk dat landen als China of Japan, waar deze producten worden vervaardigd en verkocht, bezwaar zullen maken tegen een dergelijk verbod. Het betreft geen belangrijk exportproduct.

Een verbod op kindersekspoppen zou ook gerechtvaardigd kunnen worden op grond van de openbare zedelijkheid en de openbare orde, volgens art. 36 VWEU, en zou dus verenigbaar zijn met de vrijheid van goederen die is neergelegd in artikelen 34 en 35 VWEU. Beide uitzonderingen berusten niet op een gemeenschappelijke opvatting die door alle lidstaten wordt gedeeld, en het Hof van Justitie laat enige beoordelingsvrijheid bij de uitlegging ervan. Een kwantitatieve beperking van kindersekspoppen "mag echter geen middel tot willekeurige discriminatie, noch een verkapte beperking van de handel tussen de lidstaten vormen". Dit betekent dat de lidstaten niet alleen de invoer mogen verbieden, maar dat dat een verbod ook de vervaardiging en het op de markt brengen van deze producten binnen het eigen grondgebied moet beslaan.

3. Nederlandse wet- en regelgeving en de praktijk

3) Welke ervaringen hebben politie, OM, en douane met kindersekspoppen en kinderseksrobots?   a. In welke situaties kwamen ze ermee in aanraking?b. In verband met welke strafbare handelingen kwamen ze ermee in aanraking?c. Welke eigenschappen hadden deze poppen (realistisch of juist niet? ook robots? etc.)d. Hoe vaak kwamen ze hiermee in aanraking? (hebben ze enige notie van de omvang van het fenomeen?)

Een doel van Hoofdstuk III was inzicht geven in de praktijkervaringen van met name douane- en politiebeambten met kindersekspoppen en de manier waarop ze momenteel met deze poppen omgaan. Uit de interviews met experts bleek dat de douane rond 2016 voor het eerst signalen over

kindersekspoppen opving, waarna men zich ging verdiepen in het fenomeen. Jaarlijks treft de douane ± 30 poppen aan, al was er tijdens de coronapandemie sprake van een tijdelijke daling. Na het opheffen van de maatregelen is er weer een stijging waarneembaar. De poppen komen doorgaans per vliegtuig het land binnen, worden via internet gekocht, komen vooral uit China en worden dikwijls verzonden onder een 'neutraal' label. De poppen variëren in lengte, maar de douane hanteert voor haar eigen aanpak een maximale lengte van 1,50 meter (inclusief hoofd). Qua leeftijd moeten de poppen meestal kinderen tussen de 7 en 11 jaar verbeelden, al komen 'jongere' poppen ook voor. Ter vaststelling van de leeftijdscategorie van de poppen wordt gekeken naar de lengte van de pop, de kinderlijke gezichtsuitdrukking, maar ook meegezonden attributen, zoals kinderkleding, spenen en knuffels kunnen bijdragen aan deze conclusie.

De huid wordt gemaakt van siliconen en sommige poppen beschikken zelfs over technologie om de huid te verwarmen. Verder zijn de poppen doorgaans realistisch, al komt het voor dat bepaalde intieme lichaamsdelen, zoals de borsten, zijn uitvergroot. De seksuele bestemming van de poppen wordt vooral afgeleid uit de aanwezigheid van lichaamsopeningen, maar de politie treft ook wel forensische sporen van seksueel gebruik aan op de poppen of de politie vindt beeldmateriaal waarop verdachte seks heeft met de pop.

Op dit moment houdt de douane de poppen enkel op in het kader van hun fiscale taak. Zodra de opgegeven douanewaarde blijkt te kloppen of zodra een eventuele naheffing is betaald, worden de poppen vrijgegeven. Tot vernietiging – bijvoorbeeld op basis van artikel 197 DWU – gaat de douane niet over. Wel is een soort werkinstructie opgesteld aan de hand waarvan controleurs makkelijker zendingen met kindersekspoppen in het vizier krijgen. Zodra de controleurs vermoeden dat ze een kindersekspop te pakken hebben, wordt het Douane Landelijk Tactisch Centrum ingeschakeld. Enkele experts werkzaam binnen dit Centrum schatten vervolgens in of inderdaad sprake is van een kindersekspop. Bij deze inschatting komen in de praktijk wel interpretatieproblemen voor ten aanzien van de leeftijd en de seksuele bestemming van de pop, en ten aanzien van de vraag of het een pop of een seksattribuut betreft. Toch is het in de meeste gevallen duidelijk dat het om een kindersekspop gaat.

Ook de politie komt in de praktijk wel eens kindersekspoppen tegen, al is dan veeleer sprake van toevalstreffers. De regionale afdelingen van de politie treffen de poppen bijvoorbeeld aan als bijvangst bij een opsporingsonderzoek naar een zedenfeit. De poppen kunnen een rol spelen bij de opsporing van deze feiten – bijvoorbeeld tijdens verhoor – en ze kunnen dan ook ten behoeve van de waarheidsvinding in beslag worden genomen. Zodra de opsporingsfase ten einde komt, vervalt echter de grond voor inbeslagname. In de praktijk wordt in dat geval in tenminste één regio geprobeerd om de eigenaars vrijwillig afstand te laten doen van de poppen.

Ondanks geheimhoudingsplichten is in de praktijk tussen douane en politie een samenwerkingsverband ontstaan op dit gebied. Zodra het Douane Landelijk Tactisch Centrum besluit dat er sprake is van een kindersekspop worden, na raadpleging van een interne jurist, de NAW gegevens van de ontvanger doorgegeven aan contactpersonen binnen het Team Bestrijding Kinderporno en Kinderseksstoerisme van de Landelijke Eenheid. Andere gegevens worden niet gedeeld. Dit Team doet vervolgens een antecedentcheck om te zien of de combinatie van de melding plus de check voldoende basis vormt voor het vaststellen van een redelijke verdenking (bijv. inzake kinderporno of seksueel kindermisbruik) en de inzet van bepaalde opsporingsbevoegdheden. Tot nu toe heeft deze werkwijze slechts in één zaak (mede) geleid tot binnentreden van de woning van verdachte, al is deze zaak momenteel nog 'onder de rechter'. De hierboven beschreven handelswijze is intern als rechtmatig beoordeeld, maar het blijft desondanks wat gekunsteld. De geïnterviewde experts vanuit de douane en de politie pleiten dan ook unaniem voor expliciete strafbaarstelling.

Daarnaast is ook gesproken met twee experts op het gebied van de (psychologische) zorg aan pedofielen en pedoseksuelen. Zij waren in de praktijk vrijwel niet in aanraking gekomen met kindersekspoppen. Een van de experts had echter wel eens gesproken enkele gebruikers van een kindersekspop. Deze gebruikers dichtten de poppen een beschermende werking toe.

- 4) Welke mogelijkheden kent de huidige wet- en regelgeving om het bezit, de verkoop, invoer etc. van kindersekspoppen/kinderseksrobots aan te pakken?

In Hoofdstuk III is een zo compleet mogelijke inventarisatie gemaakt van bepalingen uit het strafrecht, het privaatrecht, douanewetgeving, bestuursrecht en internationaal recht die maar van toepassing zouden kunnen zijn op kindersekspoppen. Met behulp van een *deskresearch* en Nederlandse experts is geprobeerd om zoveel mogelijk relevante bepalingen in beeld te krijgen.⁴⁷⁰ Of al deze bepalingen daadwerkelijk van toepassing zijn is overigens niet zeker: er zijn geen bepalingen gevonden die expliciet naar kindersekspoppen verwijzen, noch is er jurisprudentie op het gebied van kindersekspoppen gevonden.

Voor wat betreft het strafrecht kwamen we tot de conclusie dat de artikelen 240 Sr (verspreiden van aanstotelijke afbeeldingen of voorwerpen), 240a Sr (verspreiden van porno aan minderjarigen) en 240b Sr (verspreiden van kinderporno) in bepaalde omstandigheden tot strafrechtelijke aansprakelijkheid ten aanzien van kindersekspoppen zou kunnen leiden.⁴⁷¹ Wel kennen al deze strafbepalingen belangrijke beperkingen, waardoor ze in de praktijk vermoedelijk slechts een kleine rol zullen spelen. Zo is artikel 240 Sr beperkt tot gedragingen in het openbaar, geldt artikel 240a Sr enkel wanneer de poppen aan 16-minners worden getoond en ziet artikel 240b Sr alleen op realistische, seksuele afbeeldingen van kindersekspoppen. Het gros van de gedragingen inzake kindersekspoppen kan dus niet middels deze strafbepalingen worden tegengegaan. Het recent voorgestelde artikel 240c Sr (verschaffen van gelegenheid, middelen of inlichtingen tot kindermisbruik) lijkt – vanwege het ontbreken van de instructieve strekking van de poppen – slechts in bijzondere omstandigheden van toepassing, bijvoorbeeld wanneer de poppen worden gebruikt als demonstratiemateriaal tijdens informatiesessies.

Het privaatrecht biedt eveneens verschillende mogelijkheden, al is ook binnen dat rechtsgebied sprake van een beperkte toepassing in de praktijk: bij gebrek aan een directe belanghebbende zullen de civielrechtelijke opties veelal onbenut blijven. Wanneer de kindersekspop is gemodelleerd naar een echt bestaand kind, dan kan waarschijnlijk een beroep worden gedaan op artikel 21 Auteurswet (portretrecht). Mocht dit niet lukken, omdat bijvoorbeeld niet aan de vereiste openbaarmaking is voldaan, dan kan artikel 6:162 BW in deze situatie wellicht als vangnetbepaling dienen. Ook zouden contractpartijen die zijn betrokken bij een overeenkomst inzake kindersekspoppen zich mogelijk kunnen beroepen op nietigheid van de rechtshandeling wegens strijd met de goede zeden (art. 3:40 Burgerlijk Wetboek). Er is immers een gerede kans dat kindersekspoppen indruisen tegen de huidige seksuele moraal. Toch zullen de meeste contractanten geen reden hebben om het contract aan te vechten. Tenslotte biedt artikel 3:305a lid 6 BW aan (ideële) belangenorganisaties de mogelijkheid om kindersekspoppen te bestrijden ter bescherming van collectieve belangen.

⁴⁷⁰ Desondanks kunnen we niet uitsluiten dat enkele bepalingen toch over het hoofd zijn gezien. Ook zijn bepalingen die slechts ‘zijdelings’ relevant zijn voor kindersekspoppen niet verder uitgediept (bijv. ‘grooming’ dat ook met behulp van kindersekspoppen kan gebeuren).

⁴⁷¹ Dit geldt ook wanneer de wijzigingen naar aanleiding van het Wetsvoorstel Seksuele Misdrijven worden doorgevoerd.

De douane kan de poppen momenteel tegenhouden wanneer er vragen bestaan met betrekking tot de douanewaarde. Na vaststelling van de juiste waarde en afdracht van de verplichte douanerechten moeten de poppen echter weer worden vrijgegeven. Verder kan de douane door gebruikmaking van de artikelen 134, 197, 198 DWU en 2:3 ADW de poppen in de toekomst wellicht vernietigen of verbeurd verklaren, maar ook dat vergt een voorafgaand verbod.

De gemeentelijke APV's bieden de mogelijkheid om openlijke vormen van aanbieden, verkopen etcetera van kindersekspoppen in sekswinkels aan banden te leggen. Vermoedelijk kan de verkoop en de verhuur van de poppen op zichzelf echter niet via deze route worden tegengegaan wegens het ontbreken van een verband met de openbare orde.

In de context van internationale verplichtingen zijn tenslotte nog het 'Verdrag tot beteugeling van de verspreiding van en de handel in ontuchtige uitgaven' en het 'Algemeen Postverdrag' bekeken. Het eerste verdrag verplicht de verdragsstaten in artikel 1 weliswaar tot strafbaarstelling van 'obscene voorwerpen', maar aangezien Nederland het verdrag in 1985 heeft opgezegd, geldt deze verplichting niet langer voor het Europese deel van het Koninkrijk. Het Algemeen Postverdrag is echter wel van kracht en hier kan een inspanningsverplichting ten aanzien van een verbod op het verzenden van kindersekspoppen uit worden afgeleid. Mogelijk kan PostNL dergelijke 'obscene' zendingen ook nu al tegenhouden.

4. Kindersekspoppen in het buitenland

5) In welke landen heeft in de afgelopen vijf jaar de discussie gespeeld over een verbod van kindersekspoppen/kinderseksrobots?6) Hoe is in zes verschillende landen een (wettelijk) verbod op kindersekspoppen/kinderseksrobots vormgegeven? c. Gelden er nog eventuele strafuitsluitingsgronden (bijv. kunstexceptie)?d. Hoe luidt het vervolgingsbeleid?7) Wat is bekend over de toepassing van de verbodsbepalingen in de praktijk? Bijvoorbeeld wordt er bij strafbaarstellingen vervolgd en berecht of buitengerechtelijk afgedaan? Zo ja, bij wat voor soort gedragingen/situaties? Welke straf wordt er dan opgelegd?

Hoewel er momenteel geen empirisch bewijs bestaat voor de schadelijkheid van kindersekspoppen (zie hoofdstuk I, paragraaf 3), zijn er steeds meer landen die het fenomeen strafbaar stellen of strafbaarstelling ervan overwegen. Australië, Duitsland en Denemarken zijn voorbeelden van landen die een expliciet verbod op bezit, etc. van kindersekspoppen in het leven hebben geroepen. In Portugal, Tsjechië, Noorwegen en ook in Zweden heeft men voor een andere aanpak gekozen: in deze landen zijn reeds bestaande strafbepalingen inzake (virtuele) kinderpornografie op zo'n manier geïnterpreteerd dat ook kindersekspoppen hieronder vallen.⁴⁷² In Canada, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk is de invoer, verkoop, etc. van kindersekspoppen strafbaar gesteld onder straf- en

⁴⁷² In Zweden zijn enkele zaken betreffende kindersekspoppen in eerste instantie berecht, maar de rechtbanken kwamen tot verschillende conclusies: waar de ene rechtbank oordeelde dat de strafbepaling inzake kinderpornografie ook van toepassing was op kindersekspoppen, daar oordeelde de andere rechter anders (zie bijvoorbeeld Arrondissementsrechtbank van Vänersborg, beslissing van 05-12-2018, ref. B 571-17; Skellefteå districtsrechtbank, uitspraak d.d. 08-02-2019, ref. B 848-18; Arrondissementsrechtbank Ångermanland, uitspraak van 28 november 2019, Az. B 323-18).

douanewetgeving inzake '*obscene and indecent materials*'.⁴⁷³ In de VS werd strafbaarstelling van kindersekspoppen overwogen, maar een daartoe strekkend wetsvoorstel afgewezen.⁴⁷⁴ Ook in Denemarken is een wetsvoorstel uit 2017 inzake de strafbaarstelling van de koop en het bezit van kindersekspoppen gestrand maar werd een dergelijk verbod in 2022 uiteindelijk toch aangenomen. Overigens is in Duitsland de discussie omtrent criminalisering van kindersekspoppen nog niet verstomd: een werkgroep bereidt momenteel een klacht voor tegen de recente strafbaarstelling bij het *Bundesverfassungsgericht*.

Wij hebben de wet- en regelgeving van 6 landen geanalyseerd en besproken waar kindersekspoppen op de een of andere manier zijn verboden: Australië, Duitsland, Denemarken, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk en Oostenrijk. In veel van de onderzochte rechtssystemen begonnen in 2016 berichten op te duiken over het fenomeen van kindersekspoppen. In het VK, Noorwegen en Australië luidden douaniers de noodklok over de vondst van kindersekspoppen. In Duitsland stuitten wetshandhavers op deze voorwerpen tijdens onderzoeken naar seksueel misbruik van kinderen. De onderzochte landen hanteren verschillende benaderingen om met dit nieuw opkomende fenomeen om te gaan. Terwijl in Australië, Duitsland en Denemarken de wetgever een uitdrukkelijk verbod op kindersekspoppen heeft aangenomen, passen de wetshandhavingsinstanties in het VK, Oostenrijk en Noorwegen bestaande wetten toe op kindersekspoppen. In het VK wordt de invoer, distributie en verkoop van deze voorwerpen beschouwd als een misdrijf dat in strijd is met de douane- en obsceniteitswetgeving. Ook in Oostenrijk vallen kindersekspoppen onder de wetgeving inzake obsceniteit. In Noorwegen wordt de bestaande strafrechtelijke bepaling inzake kinderpornografie gebruikt om personen die kindersekspoppen invoeren, te vervolgen en te veroordelen.

De reikwijdte van de strafbare feiten die op kindersekspoppen van toepassing zijn, verschilt in de onderzochte rechtssystemen. In Australië, Duitsland, Noorwegen en Denemarken bestrijken de verbodsbepalingen een brede waaier van gedragingen, waaronder het produceren, adverteren, verspreiden, verkopen of op enige andere wijze overdragen van kindersekspoppen, alsook het verwerven en in bezit hebben van deze voorwerpen. In het VK is alleen het invoeren, verspreiden en verkopen van een kindersekspop strafbaar, terwijl het bezit van een dergelijk voorwerp dat niet is. Ook in Oostenrijk is het bezit van kindersekspoppen momenteel geen strafbaar feit. Alleen het produceren, invoeren, aanbieden en verspreiden van deze voorwerpen is strafbaar, maar alleen indien de betrokkene deze gedragingen verricht met het oogmerk winst te behalen. Personen die kindersekspoppen verwerven en invoeren voor persoonlijk gebruik vallen dus niet onder het Oostenrijkse verbod.

De nationale wetten die op kindersekspoppen van toepassing zijn, streven uiteenlopende doelen na. In Duitsland werd het expliciete verbod op kindersekspoppen aangenomen met het oog op de bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik. De nieuw ingevoerde strafbaarstelling is gebaseerd op de veronderstelling dat kindersekspoppen het gevaar vergroten dat zij indirect seksueel misbruik van kinderen bevorderen. Bovendien tracht het Duitse verbod de seksualisering van kinderen en de normalisering van seksueel misbruik van kinderen te voorkomen. Ook de Australische wetgever was ervan overtuigd dat het gebruik van kindersekspoppen het risico van seksueel misbruik van kinderen zou verhogen. Toch is het expliciete verbod op deze sekspoppen niet alleen bedoeld om kinderen te beschermen tegen seksueel misbruik. Het is ook gebaseerd op ideeën van morele bescherming en de noodzaak om een "*abhorrent new trend*" krachtig uit te roeien. In Denemarken

⁴⁷³ Canada zal hier verder buiten beschouwing blijven, nu er in dit land verhoudingsgewijs weinig publicaties en jurisprudentie beschikbaar zijn over dit onderwerp.

⁴⁷⁴ Creeper (H.R.8236). Zie Het wetsvoorstel: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/BILLS-116hr8236ih/pdf/BILLS-116hr8236ih.pdf> en voor aanvullende informatie: <https://www.govtrack.us/congress/bills/116/hr8236>.

heeft de wetgever de bescherming van kinderen tegen seksueel misbruik niet specifiek vermeld als ratio legis van het verbod op kindersekspoppen. Het verbod beoogt enkel de normalisering van seksueel misbruik van kinderen en de seksualisering van kinderen te voorkomen. Ook in Noorwegen worden kindersekspoppen geacht kinderen te seksualiseren en worden zij daarom aangemerkt als kinderpornografisch materiaal. De Noorse strafbaarstelling van kinderpornografisch materiaal heeft tot doel kinderen te beschermen tegen seksueel misbruik. In Oostenrijk en het VK worden kindersekspoppen momenteel beschouwd als obscene of onfatsoenlijke artikelen, volgens de douane- en obsceniteitswetgeving. Deze wetten hebben een duidelijke morele grondslag, en zijn eerder bedoeld om de publieke moraal te beschermen dan om het aanzetten tot misdaad te voorkomen.

De voorgeschreven straffen verschillen sterk in de onderzochte rechtsstelsels. In Duitsland en Denemarken zijn de straffen voor het produceren, adverteren, verkopen of op een andere manier overdragen van een kindersekspop (boete of max. 5 jaar/boete of max. 1 jaar) hoger dan voor het verwerven en bezitten ervan (boete of max. 3 jaar/boete van max. 1 jaar). Ongetwijfeld komt dit doordat het bezit van dergelijke voorwerpen, dat immers privé blijft en waarbij anderen niet betrokken zijn, minder verwijtbaar is dan de productie en distributie ervan. In Duitsland zijn de straffen voor misdrijven met een kindersekspop aanzienlijk lager dan die voor misdrijven met betrekking tot kinderpornografisch materiaal. In Denemarken daarentegen is de straf voor het bezit van een kindersekspop wel in overeenstemming met de straf voor het bezit en de verspreiding van daadwerkelijk kindermisbruikmateriaal. Zowel in Noorwegen als in Australië worden kindersekspoppen als kinderpornografisch materiaal beschouwd. De straffen voor misdrijven met kinderpoppes zijn gelijkwaardig aan die voor feiten met betrekking tot kinderpornomateriaal (boete of max. 3 jaar/max. 15 jaar). Bovendien wordt wat de straffen betreft geen onderscheid gemaakt tussen het verwerven en in bezit hebben van kinderpornomateriaal enerzijds en het produceren, publiceren, verkopen enz. van dergelijk materiaal anderzijds.

De nationale misdrijven met betrekking tot kindersekspoppen verschillen wat het *mens rea* betreft. In het VK is er sprake van een met de CEMA strijdig strafbaar feit wanneer er sprake is van "bewuste verwerving" van een kindersekspop. Het openbaar ministerie moet dus bewijzen dat de verweerder, die een kindersekspop heeft aangeschaft, wist dat de in- en uitvoer van een dergelijk voorwerp thans verboden is. Het Duitse en Deense verbod op kindersekspoppen vereist dat de dader met opzet handelt, nalatigheid is niet voldoende. De aanklager moet dus bewijzen dat de dader wist dat hij een pop met kinderlijke trekken en een seksueel oogmerk had gekocht, of dat hij op zijn minst het risico kende en aanvaardde dat de pop die hij kocht een kindersekspop zou kunnen zijn (*dolus eventualis*). Anders dan in het VK hoeven aanklagers in Duitsland en Denemarken niet te bewijzen dat de dader wist dat de verwerving van een dergelijk voorwerp illegaal is. In Noorwegen is nalatigheid voldoende om het misdrijf van § 311 NWS te plegen. De dader is dus reeds strafrechtelijk aansprakelijk voor het verwerven en in bezit hebben van "een afbeelding die kinderen seksualiseert" indien hij uit onachtzaamheid heeft gehandeld. De Australische wet verschilt sterk in die zin dat er geen kennis van de verdachte vereist is. Het verbod voorziet in een objectieve test die vereist dat "*a reasonable person would consider it likely that the doll or other object is intended to be used by a person to simulate sexual intercourse*". De persoon die een kindersekspop aanschaft en in bezit heeft, hoeft echter niet te weten dat de pop voor seksuele doeleinden zal worden gebruikt.

In alle onderzochte rechtsstelsels zijn er uitzonderingen op het verbod op kindersekspoppen. In Australië is een individu niet strafrechtelijk verantwoordelijk voor het bezit van een dergelijk voorwerp indien dit van algemeen nut was. Dit is het geval indien wetshandhavers of veiligheidsagenten, of personen die de rechtsbedeling bijstaan, het onwettige gedrag verrichten als onderdeel van hun taken. Voorts is iemand niet strafrechtelijk aansprakelijk indien hij een kindersekspop in bezit heeft voor

wetenschappelijk, medisch of educatief onderzoek waarvoor de Australische federale politieminister schriftelijk toestemming heeft verleend. In Duitsland is een persoon niet aansprakelijk voor de overdracht of het bezit van een kindersekspop indien dit "uitsluitend dient ter rechtmatige vervulling van overheidstaken of officiële of professionele verplichtingen". De *travaux préparatoires* verduidelijken niet of een kindersekspop ook in bezit mag worden gehouden voor wetenschappelijke, medische of educatieve doeleinden, zoals in Australië. De Noorse wet kent een vrij ruime wettelijke uitzondering. Zij bepaalt dat de strafbaarstelling van "afbeeldingen van seksueel geweld tegen kinderen en afbeeldingen die kinderen seksualiseren" niet van toepassing is op "afbeeldingen die gerechtvaardigd worden geacht vanuit artistieke, wetenschappelijke, informatieve of soortgelijke doeleinden". In het VK zal een persoon niet aansprakelijk gehouden worden voor het verkopen of verspreiden van een kindersekspop binnen het VK indien hij dit deed voor een artistiek, educatief of wetenschappelijk doel. Een dergelijke verdediging geldt echter niet voor de invoer van kindersekspoppen in het VK. In Denemarken en Oostenrijk zijn geen wettelijke vrijstellingen van toepassing op strafbare feiten met betrekking tot een kindersekspop.

In Australië, Noorwegen en het VK werden reeds een aantal verdachten met succes vervolgd voor strafbare feiten in verband met kindersekspoppen. In alle drie landen is het produceren, verspreiden en verkopen van kindersekspoppen strafbaar. Uit de toegankelijke jurisprudentie blijkt echter dat verdachten tot dusver bijna uitsluitend werden vervolgd voor de invoer, de verwerving en/of het bezit van deze voorwerpen. De fabrikanten en distributeurs zitten meestal in andere rechtsgebieden (China en Japan), waar kindersekspoppen vaak niet verboden zijn. En zelfs indien deze voorwerpen in het buitenland zouden worden verboden, zal het in de ontvangende staten veel moeilijker, zo niet onmogelijk zijn om de producenten en verkopers te vervolgen. Daarom richten de rechtshandavingsinstanties in de ontvangende landen zich meestal alleen tegen de eindgebruikers van kindersekspoppen binnen hun rechtsgebied.

Het is ook opmerkelijk dat in bijna alle onderzochte zaken de verdachten niet alleen schuldig werden bevonden aan het verwerven en/of in bezit hebben van een kindersekspop, maar ook aan het in bezit hebben van materiaal dat kinderen misbruikt. Volgens schattingen van de Britse *National Crime Agency* zou de ontdekking van kinderpoppes inderdaad in 75% van de gevallen leiden tot huiszoekingen waarbij daadwerkelijk kinderpornografisch materiaal in digitaal formaat bij de verdachte thuis werd aangetroffen. Het is echter ook waarschijnlijk dat rechtshandavingsinstanties in de onderzochte landen hoofdzakelijk verdachten vervolgen die niet alleen een kindersekspoppen hebben aangeschaft en bezitten, maar ook daadwerkelijk kinderpornografisch materiaal.

In Duitsland en Denemarken is er nog geen jurisprudentie over het verbod op kindersekspoppen beschikbaar. Dat komt omdat in beide landen de verbodsbepalingen pas onlangs in werking zijn getreden, respectievelijk in juli 2021 en maart 2022. Duitse experts menen dat ook in de toekomst personen niet zullen worden vervolgd enkel voor het verwerven en in bezit hebben van kindersekspoppen. Zij voeren aan dat het bezitsdelict in §184l(2) *StGB* gaat dienen als een "onderzoeksbepaling" (*Ermittlungsparagraph*): indien in de loop van een onderzoek tegen een persoon die verdacht wordt van het bezit van een kindersekspop daadwerkelijk kinderpornografisch materiaal kan worden gevonden, kan de persoon worden vervolgd voor het bezit van kinderpornografisch materiaal, volgens § 184b *StGB*, een misdrijf waarop een zwaardere straf (gevangenisstraf van één tot vijf jaar) staat. Het valt nog te bezien in hoeverre het pas ingevoerde verbod op kindersekspoppen in Denemarken zal worden gehandhaafd.

- 8) Welke argumenten pro en contra spelen in Nederland en het buitenland een rol in het wel/niet invoeren van een (wettelijk) verbod op kindersekspoppen?
- 9) Wat zijn de criteria voor strafbaarstelling?

5. Eventuele strafbaarstelling inzake kindersekspoppen

In hoofdstuk V werd Buismans versie van de criteria voor strafbaarstelling gebruikt voor het structureren en analyseren van alle voor- en tegenargumenten inzake de strafbaarstelling van kindersekspoppen die met behulp van de literatuurstudie, de rechtsvergelijking en de interviews met experts zijn gevonden. Naar verwachting was op basis van het kader geen eenduidig antwoord te formuleren of we al dan niet zouden moeten overgaan tot strafbaarstelling: er zijn zowel argumenten voor als tegen strafbaarstelling gevonden. De definitieve keuze zal mede afhangen van het relatieve belang dat de wetgever aan de verschillende criteria en argumenten toekent. Daarnaast werden ook enkele argumenten gevonden die niet één-op-één in het kader pasten, maar die voor de strafwetgever wel belangrijk kunnen zijn, indien tot strafbaarstelling wordt besloten. In onderstaand schema staan alle argumenten samengevat:

Drempelcriteria: schade, onrechtmatigheid en rechtsgoed	
Schadebeginsel	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Er zijn geen directe slachtoffers; er is geen directe schade.
	Er is geen empirisch bewijs voor het risico op indirecte schade. Noch het drempelverlagende, noch het drempelverhogende effect van kindersekspoppen op kindermisbruik is onderzocht. Tevens is er geen empirisch bewijs voor de aanname dat kindersekspoppen seks tussen volwassenen en minderjarigen normaliseert. Volgens sommige experts zouden de poppen vanwege hun 'creepy' uiterlijk juist niet normaliserend werken. Mogelijk kunnen parallellen worden getrokken met bijvoorbeeld studies inzake pornografie en de toe- of afname van seksueel geweld tegen volwassenen of de invloed van porno op attitudes jegens vrouwen, maar deze studies zijn ook niet consistent in hun conclusies en bovendien blijft het de vraag of ze gegeneraliseerd kunnen worden naar kindersekspoppen. Voordat we overgaan tot strafbaarstelling zal dus eerst het (causale) verband tussen een en ander moeten worden onderzocht.
	Als later blijkt dat kindersekspoppen een beschermende werking hebben, dan werkt strafbaarstelling contraproductief.
	Strafbaarstelling vormt een inbreuk op de individuele vrijheid van seksuele zelfontplooiing of -expressie van gebruikers. Omdat we niet weten of kindersekspoppen indirect schadelijk zijn, kunnen we geen goede afweging maken in het licht van het tolerantiebeginsel.
	Nu de schadelijkheid van kindersekspoppen niet kan worden vastgesteld, blijven enkel morele gronden over. Deze zijn onvoldoende voor strafbaarstelling vanwege de inbreuk op de individuele vrijheid (<i>in dubio pro libertate</i>).

Schadebeginsel	Argumenten voor strafbaarstelling
	Het is denkbaar dat kindersekspoppen het risico op echt kindermisbruik (voor een bepaalde subgroep gebruikers) vergroot. Zolang we dit risico niet kunnen uitsluiten, moeten we voor de zekerheid en in het belang van het kind criminaliseren.
	Er zijn aanwijzingen voor een verband tussen kindersekspoppen en andere strafbare zedenfeiten jegens minderjarigen. In Engeland troffen de handhavende instanties bij 75% van de doorzoekingen naar aanleiding van de vondst van een kindersekspop door de douane tevens kinderporno aan.
	Het is denkbaar dat kindersekspoppen een negatieve invloed hebben op de seksuele ontwikkeling van kinderen die met deze poppen worden geconfronteerd of de algehele beeldvorming inzake seks met kinderen.
	[alternatief voor schadebeginsel I] Strafbbaarstelling zou (deels) kunnen worden gebaseerd op het potentiële risico op schade. Dit gebeurt tegenwoordig wel vaker. Het risico op schade wordt doorgaan relatief makkelijk aangenomen, zelfs als er weinig empirische bewijsmateriaal voorhanden is. Via een meer kwalitatieve interpretatie van het schadebeginsel, zouden kindersekspoppen toch binnen de reikwijdte van het schadebeginsel kunnen worden gebracht. Hierbij is van belang dat kindermisbruik als zeer ernstig wordt gezien. Dit grote belang 'compenseert' in zekere zin de grote wetenschappelijke onzekerheid ten aanzien van het verband tussen kindersekspoppen en kindermisbruik.
	[alternatief voor schadebeginsel II] Strafbbaarstelling zou (deels) kunnen worden gebaseerd op normatieve gronden. Ook dit gebeurt tegenwoordig vaker. ⁴⁷⁵ In het geval van kindersekspoppen zijn er goede redenen om deze poppen moreel verwerpelijk te vinden. Kindersekspoppen tasten mogelijk het respect voor echte kinderen aan en ze gaan bovendien in tegen de heersende seksuele mentaliteit van de samenleving.
	Strafbbaarstelling past in het huidige tijdsbestek, waarin we over de gehele linie een 'verpreutsing' van de samenleving en de zedenstrafwetgeving kunnen waarnemen.
Onrechtmatigheid	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Schuldbeginisel: In de praktijk valt te verwachten dat verdachten zich zullen verweren door zich te beroepen op onwetendheid (ik wist niet dat het een sekspop was; ik wist niet dat het een minderjarige pop was). Echter, op basis van een afweging aan de hand van allerlei aspecten van de pop (lengte, aanwezigheid van lichaamsopeningen, kinderattributen, manier van adverteren, etc.) zal het benodigde opzet vaak toch kunnen worden geconstrueerd. Dit gebeurt in het buitenland ook. Dit laat onverlet dat er twijfelgevallen zullen blijven bestaan. In dat geval zal in het voordeel van verdachte moeten worden geoordeeld.
	Wederrechtelijkheidsbeginisel: Mogelijk hebben de poppen een therapeutisch effect op pedofielen en pedoseksuelen. In sommige buitenlandse landen is therapeutisch gebruik dan ook als strafuitsluitingsgrond opgenomen in de wet. Hier kan tegenin worden

⁴⁷⁵ Denk aan de strafbaarstelling van virtuele dierenporno.

	gebracht dat de geïnterviewde behandelaars nog nooit van een dergelijk therapeutisch gebruik van kindersekspoppen hadden gehoord en zich zoiets ook lastig voor konden stellen. Ook zijn er therapeutische alternatieven voorhanden en is het gebruik van een pop in die zin niet nodig. Mocht uit toekomstig onderzoek echter blijken dat kindersekspoppen inderdaad een therapeutisch effect hebben, dan kan dit in het individuele geval de strafbaarheid uitsluiten (middels sepot of ontbreken van de materiële wederrechtelijkheid).
Onrechtmatigheid	Argumenten voor strafbaarstelling
	N.v.t.
Rechtsgoed	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Het is lastig om de ratio legis van een eventuele strafbaarstelling te bepalen wegens de onzekerheid met betrekking tot de potentiële indirecte schade.
	In het buitenland variëren de rechtsgoederen die worden beschermd door het verbod op kindersekspoppen van het vrijwaren van de maatschappij van onzedelijke materialen, tot het tegengaan van de seksualisering van kinderen en de bescherming van minderjarigen tegen seksueel misbruik. De rechtsvergelijking is daarmee weinig richtinggevend.
Rechtsgoed	Argumenten voor strafbaarstelling
	De meeste experts ondersteunen aansluiting bij de bescherming van minderjarigen tegen seksueel misbruik als (primair) te beschermen rechtsgoed. Voor bepaalde experts geldt dit overigens enkel wanneer het drempelverlagende effect van kindersekspoppen wetenschappelijk wordt aangetoond.
	Strafbaarstelling van kindersekspoppen zou – door de daarmee samenhangende opsporingsbevoegdheden – kunnen bijdragen aan de opsporing van andere, veel ernstiger strafbare feiten, zoals kinderporno of kindermisbruik. Dit strafvorderlijke gebruik van het materiële strafrecht zien we tegenwoordig vaker (terrorisme). Daarentegen vinden critici dit een oneigenlijk gebruik van het materiële strafrecht.
Rechtvaardiging: prospectieve proportionaliteit, ultima ratio, effectiviteit	
Prospectieve proportionaliteit	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Omdat we geen onderbouwde inschatting kunnen maken van de schade, kunnen we de nadelen van strafbaarstelling, zoals inbreuk op individuele vrijheden, stigmatisering, extra capaciteit van handhaving, lastig afwegen tegen het beoogde doel.
	Strafbaarstelling van kindersekspoppen kost extra capaciteit en geld. Er is toch al sprake van ondercapaciteit binnen de strafrechtsketen. Eventuele extra capaciteit zou beter naar de bestrijding van echt kindermisbruik kunnen gaan.
	Eventuele strafbaarstelling als zedenfeit werkt extra stigmatiserend.

Prospectieve proportionaliteit	Argumenten voor strafbaarstelling
	De kwetsbare positie van kinderen; het feit dat kindermisbruik als zeer ernstig wordt gezien; het feit dat er moralistische bezwaren bestaan tegen kindersekspoppen en het feit dat het (vermoedelijk) een doleus feit zal betreffen, dragen allemaal bij aan de conclusie dat het gebruik van kindersekspoppen voldoende ernstig is voor wetgevend optreden.
<i>Ultima ratio</i>	Argumenten tegen strafbaarstelling
	We hebben nog niet alle alternatieven voor strafbaarstelling geprobeerd in de strijd tegen kindersekspoppen, zoals afspraken met producenten, bewustwordingscampagnes binnen de logistieke sector of scholing. Ook op juridisch vlak zouden we eerst alternatieve routes moeten verkennen. Vanuit de gedachte dat strafrecht het laatste redmiddel moet zijn, verdienen alternatieven vooralsnog de voorkeur, totdat blijkt dat deze onvoldoende werken. Overigens betekent dit mogelijk wel dat de wetgever alsnog wetswijzigingen moet doorvoeren, maar dan op het vlak van andere rechtsgebieden, omdat momenteel niet alle gedragingen met betrekking tot kindersekspoppen worden 'gedekt' door de juridische alternatieven voor strafbaarstelling.
<i>Ultima ratio</i>	Argumenten voor strafbaarstelling
	<i>Ultima ratio</i> is al lang geen leidend criterium meer.
Effectiviteit	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Het maken van een heldere, goed afgebakende delictsomschrijving kan lastig zijn. In de praktijk worden problemen verwacht met het definiëren, herkennen en kwalificeren van poppen als kindersekspop (meer hierover bij legaliteit).
	Strafbaarstelling zal vermoedelijk van invloed zijn op het uiterlijk van de poppen en het gedrag van de gebruikers, producenten, etc. Er zullen nog meer pogingen worden ondernomen om de seksuele bestemming en/of de leeftijd van de pop te verbloemen. Bovendien zullen de gebruikers in de toekomst illegale paden moeten bewandelen om aan de poppen te komen, hetgeen hen eerder in aanraking doet komen met ander illegaal materiaal en slechte invloeden.
	De beperkte capaciteit binnen de strafrechtssketen verkleint de mogelijkheid voor actieve opsporing, met name in het geval van privébezit, en verkleint daarmee de pakkans van verdachten. De schaarse capaciteit zal bovendien eerder worden ingezet ten behoeve van de opsporing van ernstiger strafbare feiten. Sommigen spreken in dit verband al over 'symboolwetgeving'. Daarentegen zouden min of meer gerichte controles van de douane in combinatie met incidentele toevalstreffers door de politie mogelijk al volstaan qua opsporingsinzet. Ook zou samenwerking met de private sector de opsporing kunnen vergemakkelijken.
	Er zijn geen wetenschappelijke studies voorhanden over de generaal-preventieve werking van een verbod op kindersekspoppen. Echter, omdat het gedrag voortkomt uit seksuele verlangens, die doorgaans lastig in te dammen zijn, is er een kans dat een

	verbod niet preventief werkt, maar er enkel voor zorgt dat het gedrag 'ondergronds' gaat.
	Alternatieven, zoals hulpverlening, zijn mogelijk veel effectiever qua preventie.
Effectiviteit	Argumenten voor strafbaarstelling
	Capaciteitsoverwegingen vormen tegenwoordig nauwelijks een belemmering voor strafbaarstelling.
	Het is denkbaar dat een combinatie van strafbaarstelling met bestuursrechtelijke en andere maatregelen, zoals hulpverlening, effectief is in het bestrijden van kindersekspoppen.
Formulering: interne subsidiariteit, legaliteit en retrospectieve proportionaliteit	
Interne subsidiariteit	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Het argument dat kindersekspoppen voor minderjarigen een normaliserende werking kunnen hebben noopt niet tot aparte strafbaarstelling van de poppen. Deze situatie wordt immers al grotendeels gedekt door artikel 240a Sr.
Interne subsidiariteit	Argumenten voor strafbaarstelling
	Gedragingen inzake kindersekspoppen worden momenteel niet/zelden door andere strafbepalingen gedekt.
	De strafbaarstelling van virtuele kinderporno had onder andere tot doelstelling om 1) minderjarigen te beschermen tegen verleiding tot seks met een volwassene en 2) een subcultuur bestrijden die misbruik van minderjarigen bevordert of als normaal probeert voor te stellen. Het verbod op kindersekspoppen zou eveneens kunnen bijdragen aan deze twee doelstellingen. Nu de wetgever eerder al heeft aangegeven deze rechtsgoederen te willen beschermen, zouden andere manieren waarop deze rechtsgoederen mogelijk worden bedreigd – in dit geval door middel van kindersekspoppen – vanuit overwegingen van interne consistentie of systeemperspectief ook moeten worden verboden. Dit wijst op een lacune in de strafwetgeving.
Legaliteit	Argumenten tegen strafbaarstelling
	Uit het onderzoek komt een gedifferentieerd beeld naar boven met betrekking tot de manier waarop het verbod op kindersekspoppen het beste kan worden vormgegeven: als aparte strafbaarstelling of onder een overkoepelende bepaling? Ook in het buitenland heeft men voor verschillende opties gekozen. Hoewel verschillende Nederlandse experts een voorkeur hebben voor aparte strafbaarstelling – liefst ergens in de buurt van artikel 240b Sr – draagt dit wel bij aan de verdere uitbreiding van de 'lappendeken' die het Wetboek van Strafrecht momenteel kenmerkt. Dit terwijl de wetgever juist streeft naar meer coherente en compacte zedenwetgeving. Het 'meeliften' op de huidige wetgevingstrajecten van artikel 240b of 240c Sr voorkomt deze lappendeken en bespaart tevens tijd.
	De grote variëteit aan poppen maakt volgens sommigen een helder afgebakende delictomschrijving lastig. Met name de seksuele bestemming en de leeftijdscategorie van de poppen kunnen voor problemen zorgen, al lijken de meeste problemen niet zozeer te zien op de codificatie, maar vooral op de interpretatie van

	bestanddelen in de praktijk. Zo lijkt een strafbaarstelling van poppen < 18 jaar verdedigbaar, maar zal het in de praktijk bijvoorbeeld lastig zijn om poppen tussen 15 en 18 jaar van volwassen poppen te onderscheiden, wanneer we enkel kunnen afgaan op het uiterlijk van de pop.
	Er heerst verdeeldheid over de vraag of ook onrealistische poppen strafbaar zouden moeten worden gesteld. De voorstanders bepleiten dat ook deze poppen moreel verwerpelijk zijn of dat ook deze poppen het risico op kindermisbruik zouden kunnen vergroten. Anderen wijzen echter op de interne consistentie met artikel 240b Sr (virtuele kinderporno) dat ook tot realistisch materiaal is beperkt, ze verwijzen naar problemen met lex certa of ze verwijzen naar het probleem dat de reikwijdte van het strafrecht dan wel heel groot zou kunnen worden ('alle knuffels strafbaar')
Legaliteit	Argumenten voor strafbaarstelling
	Over andere aspecten van een eventuele strafrechtelijke definitie lijkt meer consensus te bestaan. Als men besluit tot een verbod, dan zou dat verbod ook delen van poppen en kinderseksrobots moeten betreffen, dan zou het op poppen < 18 jaar moeten slaan en dan zou de strafbepaling alle handelingen met betrekking tot kindersekspoppen moeten omvatten, dus inclusief het privébezit.
Retrospectieve proportionaliteit	Overwegingen met betrekking tot de strafdreiging
	Afhankelijk van de gekozen ratio legis zal een geschikt strafmaximum moeten worden bepaald. Wanneer men vooral aansluit bij meer morele doelen zoals het beschermen van zedelijke opvattingen, dan volstaat wellicht een straf vergelijkbaar met die in 240 Sr (verspreiden porno), wanneer de bescherming van minderjarigen tegen seksueel misbruik centraal staat, dan zal eerder worden aangesloten bij de strafdreiging in artikel 240b Sr (kinderporno).
Overige overwegingen	
	Mogelijk heeft een verbod van kindersekspoppen een domino-effect. Er zal – vanuit het perspectief van het rechtsbelang en de interne consistentie – tenminste moeten worden nagedacht over eventuele andere gedragingen die eveneens een negatieve invloed zouden kunnen hebben op de publieke zeden, de seksualisering van kinderen en het risico op kindermisbruik. Als bovendien wordt gekozen voor criminalisering van onrealistische kindersekspoppen, dan moet artikel 240b Sr mogelijk ook worden uitgebreid tot onrealistische afbeeldingen van seksuele gedragingen met kinderen.
	Er valt een waterbed-effect te verwachten qua toelevering van de kindersekspoppen. Deze zullen niet langer rechtstreeks naar Schiphol of Eindhoven worden verzonden, maar komen Nederland nog vaker via de open grenzen met andere EU-landen binnen. Optreden in EU-verband wordt aangeraden.

Bijlage I: Interviewprotocol kindersekspoppen - Nederland

Deel I. Vragen met betrekking tot kindersekspoppen in de praktijk

In dit eerste deel proberen we te inventariseren welke ervaringen u en uw (directe) collega's hebben gehad met kindersekspoppen in de praktijk.

- 1) Bent u of uw directe collega's tijdens het werk wel eens in aanraking gekomen met kindersekspoppen?
- 2) Wanneer kwam(en) u en/of uw directe collega's hier voor het eerst mee in aanraking? En hoe vaak kwam(en) u en/of uw directe collega's hier het afgelopen jaar mee in aanraking?
 - a. Kunt u een inschatting maken van de omvang van het probleem? Heeft u bijvoorbeeld zicht op het landelijk aantal zaken waar kindersekspoppen in voorkomen?
 - b. Heeft u het idee dat deze poppen de laatste jaren vaker, even vaak of minder vaak worden aangetroffen?
- 3) In welke situaties kwam(en) u en/of uw collega's met kindersekspoppen in aanraking?
 - a. Bijvoorbeeld in het kader van controle? Specifiek onderzoek of bijvangst?
 - b. Bijvoorbeeld in het kader van opsporing en strafvervolging in verband met andere strafbare feiten? Zo ja, in verband met welke strafbare feiten? *[NB. mogen bijv. ook conversaties over kindersekspoppen op internetfora op darkweb zijn]*
- 4) Welke eigenschappen hadden deze kindersekspoppen?
 - a. Realistisch (anatomisch correct), deels realistisch, of juist niet realistisch (bijv. manga-achtig)?
 - b. Complete kinderen of slechts delen van het lichaam?
 - c. Betrof het een pop of een robot?
 - d. Waaruit leidde u de seksuele bestemming van de pop af?
 - a. Welke leeftijdscategorie moesten de poppen volgens u verbeelden? Waaruit leidde u dat af?
 - b. Van welk materiaal waren de poppen gemaakt?
 - c. Andere bijzonderheden?
- 5) Weet u hoe deze poppen werden verkregen/verzonden/verkocht? Bijvoorbeeld m.b.v. aliasen? 'Vermomd' als gewone kinderpoppes? Vanuit welke landen worden ze verzonden?
- 6) Wat is er vervolgens met deze kindersekspoppen gebeurd?
 - a. Zijn deze bijvoorbeeld in beslag genomen? Op basis van welke titel?
 - b. Hebben ze bijvoorbeeld een rol gespeeld in een opsporingsonderzoek of strafvervolging? Zo ja, op welke wijze?

Deel II. Vragen met betrekking tot huidige wet- en regelgeving

In dit tweede deel willen we te inventariseren of de huidige wet- en regelgeving al bepaalde mogelijkheden biedt om het bezit, import, export etc. van kindersekspoppen tegen te gaan.

- 1) Kent u bepalingen uit de douanewetgeving die van toepassing kunnen zijn? Bijvoorbeeld importrestricties gebaseerd op de *Convention for the Suppression of the Circulation of, and Traffic in, Obscene Publications*?
- 2) Kent u bepalingen uit het commune strafrecht die van toepassing kunnen zijn? Bijvoorbeeld de artikelen 240 Sr (verspreiden porno); 240a Sr (verspreiden van porno aan minderjarigen) of 240b Sr (virtuele kinderporno)? Eventueel andere strafbepalingen?

- 3) Kent u civielrechtelijke bepalingen die van toepassing kunnen zijn? Bijvoorbeeld het civiele portretrecht (wanneer de pop is gemodelleerd naar een bestaand kind)?
- 4) Eventueel andere rechtsgebieden / relevante bepalingen?
- 5) Is door uw organisatie speciaal beleid geformuleerd op dit fenomeen? Zo ja, wat houdt dat in?

Deel III. Vragen met betrekking tot een eventuele strafbaarstelling

Bepaalde handelingen inzake kindersekspoppen zijn vooralsnog niet strafbaar. In dit derde deel willen we nader ingaan op mogelijke argumenten voor- of tegen strafbaarstelling en de reikwijdte van een eventueel verbod.

- 1) Acht u strafbaarstelling van kindersekspoppen mogelijk en wenselijk?
- 2) Welke argumenten pro en contra spelen een rol in het al dan niet invoeren van een verbod op kindersekspoppen? *[NB. Eerst de geïnterviewde zelf laten reageren, daarna gericht laten reflecteren op nog niet genoemde argumenten]*
- 3) Welke argumenten wegen voor u het zwaarst?
- 4) Er is discussie over de vraag of kindersekspoppen het risico op echt kindermisbruik vergroten (door escalatie of desensibilisatie) of verkleinen (omdat gebruikers hun verlangens op een pop kwijt kunnen in plaats van een echt kind). Hoe denkt u over deze kwestie?
- 5) Verder menen sommigen dat een confrontatie met kindersekspoppen ook minderjarigen negatief zou kunnen beïnvloeden (bijvoorbeeld omdat het seks tussen een kind en een volwassene zou normaliseren)
 - a. Hoe denkt u daarover?
- 6) Hoe zou u een verbod op kindersekspoppen het liefst vormgeven (en waarom)? Bijv. middels een aparte strafbepaling; ruimere toepassing/interpretatie van reeds bestaande strafbepalingen *[bijv. artikel 240b Sr]; geen strafbaarstelling*
- 7) Welk rechtsbelang zou een strafbepaling inzake kindersekspoppen volgens u (primair) moeten beschermen? Bijv. bescherming van de algemene eerbaarheid (vgl. 240 Sr); ongestoorde seksuele ontwikkeling van minderjarigen (vgl. 240a Sr); bescherming van kinderen tegen echt seksueel misbruik (vgl. 240b Sr); anders, namelijk...
- 8) Wat zou de reikwijdte moeten zijn van een eventueel verbod op kindersekspoppen (en kunt u uw keuzes toelichten)?
 - a. Zou het enkel realistische poppen moeten betreffen of ook (deels) onrealistische poppen?
 - b. Enkel volledige poppen of ook poppen die slechts delen van een kinderlichaam voorstellen?
 - c. Zou de verkoop, invoer, export strafbaar moeten worden gesteld of ook het enkele bezit van kindersekspoppen?
 - d. Zou er ruimte moeten worden gecreëerd voor bepaalde strafuitsluitingsgronden of uitzonderingen op het verbod (bijvoorbeeld kunstexceptie of exceptie wanneer de pop in het kader van therapie wordt gebruikt)?
 - e. Zou het alle poppen moeten betreffen die kennelijk een kind < 18 jaar voorstellen of moet de leeftijdsgrens lager worden gelegd? Anderszins onderscheid naar leeftijdscategorieën?
 - f. Zou er nog een onderscheid moeten worden gemaakt tussen kindersekspoppen en kinderseksrobots?
- 9) Welke strafmaat/-soort zou u passend vinden?

- 10) Welk vervolgingsbeleid zou u passend vinden? Zou er qua strafvervolgning bijv. nog onderscheid moeten worden gemaakt op basis van bovenstaande aspecten (bijv. inzake vervolgingsbeslissing of bepalen straf(eis))?
- 11) Verwacht u in de praktijk bepaalde problemen bij de controle, opsporing, vervolging en berechting van kinderseksopoppen indien er een verbod komt? Zo ja, welke?
- 12) (Hoe) past een nieuwe strafbaarstelling volgens u in het huidige systeem van strafbare gedragingen? En in het huidige (politiek) discours omtrent zedenmisdrijven/misdrijven tegen de openbare orde (bijv. in het licht van het Wetsvoorstel seksuele misdrijven)?
- 13) Heeft u ook ideeën over een alternatieve aanpak van dit fenomeen (dus niet via strafbaarstelling)?

Deel IV. [FACULTATIEF] *[dit enkel wanneer tijd over en geïnterviewde door wil gaan]*

- 14) Zijn er volgens u nog relevante rechtsvergelijkende, internationale- en Europeesrechtelijke instrumenten en ontwikkelingen inzake een eventueel verbod op kinderseksopoppen?
 - a. Hoe verhoudt een eventuele strafbaarstelling en/of een importrestrictie zich tot het EU vrij verkeer van goederen/internationale vrijhandelsafspraken?
 - b. Zijn er bijvoorbeeld nog buitenlandse rechtsstelsels waar wij een voorbeeld aan zouden moeten nemen?
 - c. Artikel 2 OPSC definieert 'kinderpornografie' als "elke afbeelding, op welke wijze dan ook, van een kind dat betrokken is bij, werkelijke of gesimuleerde, expliciete seksuele gedragingen of elke afbeelding van de geslachtsorganen van een kind voor primair seksuele doeleinden". Vanwege het gebruik van de uitdrukking "elke afbeelding, op welke wijze dan ook", is de definitie van kinderpornografie die het OPSC gebruikt vrij breed en zou een grote hoeveelheid pornografisch materiaal – in verscheidene media – met behulp waarvan kinderen op een lustopwekkende manier worden afgebeeld onder deze term kunnen vallen. Volgens de Luxemburgse Terminologiegids omvat dit niet alleen visueel materiaal (bijv. foto's, films, tekeningen en cartoons), audiorepresentaties, liveoptredens en geschreven materiaal in print of online, maar ook "fysieke objecten zoals sculpturen, speelgoed of ornamenten". Deze voorstellingen moeten (bedoeld) zijn voor seksuele doeleinden om onder de definitie van kinderpornografisch materiaal te vallen.
 - i. Bent u het met deze interpretatie van artikel 2 OPSC eens? Waarom wel/niet?
 - ii.

Bijlage II: Interviewprotocol kindersekspoppen - buitenland

Het interviewprotocol dat wordt gebruikt voor de interviews met de buitenlandse experts bevat zowel algemene vragen als specifieke vragen met betrekking tot de wetten en de praktijk in het betreffende land. De algemene vragen werden gesteld aan de experts vanuit alle landen, terwijl de specifieke vragen betrekking hadden op de wetgeving en de praktijk in het betrokken land. De specifieke vragen zijn hier niet opgenomen.

Deel I. Algemene vragen

Vragen met betrekking tot kindersekspoppen in de wetgeving

- 1) Zijn kindersekspoppen verboden? Zoals ja,
 - a. Wat is precies verboden: de invoer, de uitvoer, de verdeling, het bezit ervan? Indien het verbod beperkt is, waarom deze beperking?
 - b. Verbieden alleen strafrechtelijke bepalingen kindersekspoppen of ook bestuursrechtelijke/civiele bepalingen (bijv. douanewetten)?
 - c. Wat heeft de wetgever ertoe gebracht om kindersekspoppen te verbieden?
 - d. Welk rechtsbelang beoogt het verbod op kindersekspoppen (hoofdzakelijk) te beschermen (bijv. bescherming van de openbare zeden of bescherming van kinderen tegen handtastelijk seksueel misbruik)
- 2) Welke argumenten (pro/contra) speelden/spelen een rol in de discussie rond de vraag of kindersekspoppen al dan niet verboden moeten worden?
- 3) Wat is een kindersekspop, volgens wetgeving/jurisprudentie? Met welke kenmerken/factoren moet rekening worden gehouden?
 - a. Wanneer kan een kinderspop als sekspop worden aangemerkt?
 - b. Wanneer kan een sekspop als kinderspop worden aangemerkt? Moet de sekspop anatomisch correct zijn of mogen ook onrealistische sekspoppen (bijv. Mangas) als kinderlijk worden beschouwd?
- 4) Moeten personen die een kindersekspop invoeren/uitvoeren/distribueren/bezitten, daadwerkelijk kennis hebben van de seksuele aard van het voorwerp om strafrechtelijk verantwoordelijk te zijn?
- 5) Zijn er uitzonderingen op het verbod op kindersekspoppen, d.w.z. kunnen kindersekspoppen worden vervaardigd/bezit voor wettige doeleinden (bv. wetenschappelijk onderzoek, artistiek, therapeutisch)? Kunnen personen bv. legaal een kindersekspop op recept verkrijgen?

Vragen met betrekking tot kindersekspoppen in de praktijk

- 1) In welke situaties/bij welke strafbare feiten zijn rechtshandavingsinstanties kindersekspoppen tegengekomen (bijv. steekproefsgewijze/doelgerichte controle op maat; strafrechtelijk onderzoek; discussies op het darkweb)?
- 2) Welke kenmerken hadden deze sekspoppen?
 - a. Waren ze realistisch (anatomisch correct)/gedeeltelijk realistisch of niet realistisch (bijv. Mangas)? Hoe zit het met robots?
 - b. Wat was de kennelijke leeftijdscategorie van de sekspoppen?
 - c. Bestonden ze uit een volledig lichaam of uit een lichaamsdeel?
 - d. Waar/welk land kwamen ze vandaan?

- 3) Hoe vaak komen zij kindersekspoppen tegen? Kunnen zij een schatting geven van de omvang van het verschijnsel?
- 4) Hoe vaak leidt de vondst van een kindersekspop tot opsporing van relevante communicatie en kinderpornografisch materiaal bij de verdachte?
- 5) Hoe wordt het verbod op kindersekspoppen in de praktijk gehandhaafd?
 - a. Wat voor sanctie (gevangenisstraf, geldboete) wordt doorgaans opgelegd voor het in bezit hebben/invoeren/verspreiden van een kindersekspop?
 - b. Welke factoren spelen een rol bij het al dan niet instellen van vervolging, sanctionering? Zijn hierover vervolgings- / straftoematingsrichtsnoeren geformuleerd?
- 6) Is afleiding (bijv. therapie) mogelijk, zo ja, in welke gevallen en onder welke omstandigheden?
- 7) Worden kindersekspoppen (altijd) in beslag genomen?
- 8) Welke moeilijkheden doen zich in de strafrechtspraktijk voor bij de opsporing en vervolging van zaken waarbij kindersekspoppen betrokken zijn (zijn bijvoorbeeld bepaalde constitutieve elementen van het verbod moeilijk te handhaven in de praktijk)?

Deel II. Specifieke vragen